

בעזרת השם יתברך

◆ סדר בראשית ◆

בְּרָקִים אֶ-בִּי'ר

הַגָּאוֹן בַּעַל הַחֵיד"א זי"ע מביא בספרו את הספר קב הישר פעמים הרבה, ולא זו הספר מעל שלחנו. החיד"א מעיד על הספר קב הישר שהוא ספר שמעורר ליראת שמים.

המחבר של ספר הקדוש "שבת של מי", רבי יעקב שמשון שפתי מעיר סיניגאליא, שהיה בן דורו ורעו של החיד"א זי"ע, פותב על המחבר של ספר קב הישר (בספרו "שבת של מי", שבת כ"א עמוד ב') שיש לזהר בכל תבה של ספר קב הישר, כי הוא איש המורס מעם.

תּוֹכַן הָעֵינִינִים שֶׁל פְּרָקִים א'–כ"ד

- א. בְּפֶרֶק זֶה מְבֹאָר מַעֲלַת הַחֲכָמָה שֶׁנִּתְּנָה לָאָדָם כג
- ב. עַל יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים מִפֶּאֶר וּמְרוֹמִם הָאָדָם אֶת נִשְׁמָתוֹ
כג
- ג. לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבוֹן הַנֶּפֶשׁ בְּכָל יוֹם, אֲפִילוֹ לְכַמָּה רְגָעִים
בְּלִבָּד, אֵיךְ נִרְאָה הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ כד
- ד. הַרוֹשֶׁם הַמִּתְעַב שֶׁנִּשְׂאָר בְּאָדָם מִן הַחֲטָא כה
- ה. תְּשׁוּבָה אֲמִתִּית מֵעֵמֶק הַלֵּב מוֹעִיל אֲפִילוֹ עַל עֲבֵרוֹת
חֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר כה
- ו. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹשֵׁט יָד לְשָׁבִים שְׂרוּצִים לְהִתְקַרֵּב
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כו
- ז. מֵה שְׁבִיכוֹלֵת דְּבוּר אֶחָד בְּלִבָּד לְגֵרוּם לְמַעֲלָה - מַעֲשֵׂה
נֹרָא בְּאִשָּׁה שֶׁעֲמָדָה לְפָנֵי הַבַּיִת דִּין שֶׁל מַעֲלָה כו
- ח. הַעֲשִׂירוֹת אֵינָה הוֹכְחָה עַל צְדָקוֹת הָאָדָם כז
- ט. אִם הָאָדָם הִיָּה רוֹאָה וּמְרַגֵּשׁ מֵה לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, הִיָּה כָּל
עֶסְקוֹ רַק בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים כז
- י. סְגוּלָה לִירֵאת שָׁמַיִם, לְזִכּוֹר תְּמִיד מֵעֲמֵד הַר סִינַי כז
- יא. כְּנֻנַת הַמְּזוּזָה כח
- יב. שְׁמִירָה בְּצֵאת הָאָדָם מִבֵּיתוֹ כט
- יג. עַל יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע נִשְׁמַר הָאָדָם מִכָּל עֵוֹן וְאִשְׁמָה .. כט

- יד. בְּפֶרֶק זֶה מְבֹאֵר שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְשָׁמֹר עֵינָיו מִלְרָאוֹת דְּבָרִים שְׂאִינָם מֵהַגְּנִים כט
- טו. צָרִיךְ אָדָם לִקְדֹשׁ אֶת עֵינָיו לְפִי יְדִיעַתוֹ וּלְפִי לְמוֹדוֹ ל
- טז. עַל יְדֵי הַבְּטָה עַל דְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה עוֹשֶׂה לְבוֹשׁ לְעֵינָיו בִּקְדָּשָׁה. מִי שֶׁמְסַתְּפֵל עַל נָשִׁים זְרוֹת מְכַנֵּס אֶת עַצְמוֹ לְטִמְאָה גְדוֹלָה. ל
- יז. רְאִיָּה וְהוֹכַחָה לְגִדֹל פְּגָם הָרְאִיָּה בְּדְבָרִים הָאֲסוּרִים .. לא
- יח. שְׁמִירַת הָעֵינַיִם מוֹנֵעַ אֶת הָאָדָם מִכָּל מְכַשׁוֹל לא
- יט. סִגְלָה לְהִנְצֵל מִן הַחֲטָא, שְׁעֵינֵי הָאָדָם יִתְאוּוּ תָמִיד לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ לא
- כ. עֲצַת הַמַּגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל לב
- כא. רִמְזוּ לְעֲנִיֵן דְמוֹת דְיוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו לב
- כב. הָעֵיִן שֶׁמְסַתְּפֵלֶת עַל דְּבָרִים אֲסוּרִים, נֶעְנְשֶׁת מְרוֹת לְאַחַר פְּטִירְתּוֹ לֹא עָלִינוּ לב
- כג. עֵיִן הַמְסַתְּפֵלֶת בְּמִקּוֹם הָאֲסוּר, מִתְגַּלְגֵּל אַחַר כֵּן בְּעוֹף הַנִּקְרָא "רְאָה", שֶׁטְּבִעוּ גַם כֵּן כֵּן. לג
- כד. סִבָּה הָרְאשׁוֹנָה לַחֲטָא לג
- כה. אֲפִילוּ עַל מַה שֶׁתִּקְנוּ חֻכְמֵינוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לּוֹמֵר בְּרִכַּת "בְּרוּךְ מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת", לֹא יִשְׁבַּע עֵינָיו מִרְאִיָּה הַהִיא לג
- כו. אָדָם הַמְסַתְּפֵל עַל דְּבָרִים טְמֵאִים, מְבִיא עַל עַצְמוֹ רוּחַ טְמֵאָה לד
- כז. לְהִסְתַּפֵּל רַק עַל דְּבָרִים טוֹבִים לד
- כח. טוֹב לְהִסְתַּפֵּל בְּשָׂמִים, מֵעֵשִׂי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹנְעִים מֵעֵשִׂים הָרָעִים לה

- כט. הַמְדַקְדָּקִים בְּמִצְוֹת מְסַתְפָּלִים עַל הַרְקִיעַ בַּשָּׁעָה
שֶׁהַכּוֹכָבִים מִתְחִילִים לְהֵאִיר, וְאוֹמְרִים מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ
ה'..... לו
- ל. בְּאִשֶּׁר שָׁאִין בִּיכוּלֹת הַסְטֵרָא אַחֲרָא לְהַסְתַּפֵּל בְּאוּר
הַלְבָּנָה, מִתְכַּסֶּה בְּצֵלָה..... לו
- לא. כְּדֵי שִׁיתְקַבְּלוּ תַפְלוּתֵי, צְרִיךְ לְזַהֵר בְּדַבּוּרֵי קוֹדֵם
הַתְּפִלָּה שֶׁלֹּא יִדְבֹר דְּבָרִים מִיִּתְרִים..... לו
- לב. מֵה שֶׁבִּיכוּלְתָהּ שֶׁל שִׂיחָה יִתִּירָה שֶׁלֹּא בְזַמְנָהּ וּמְקוֹם
הַנְּכוּן לְגֵרוּם..... לז
- לג. רְאִיָּה אֲסוּרָה פּוֹגְמַת אֶת נִשְׁמַת הָאָדָם..... לח
- לד. יִתְרַחַק אָדָם כְּמִטְחוּי קֶשֶׁת מִן הַלִּיצָנִים, וּמִבְּעָלֵי לְשׁוֹן
הָרַע וּרְכִילוֹת..... לט
- לה. הַמְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְלִיצָנוֹת חֶסֶד וְשְׁלוֹם - הַשָּׂדִים
שֶׁנִּקְרָאִים "כְּסִילִים" מְרַמֵּים אוֹתוֹ לְתוֹךְ רִשְׁתָּם..... לט
- לו. לִיצָנוֹת וְלְשׁוֹן הָרַע נִרְשָׁמִים בְּסֵפֶר הַנִּקְרָא "פּוּעֵלֵי אֶוֹן" מ
לז. בְּמְקוֹם מַחְלוּקַת מִתְאַסְּפִים הַמְשַׁחֲיִתִּים רַחֲמָנָא לִיצְלָן מ
- לח. הַמְדַבֵּר בְּבֵית הַפְּנֹסֶת, אֵין לוֹ חֶלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל.... מא
- לט. חוֹמֵר אִיסוּר דְּבָרִים בְּטָלִים בְּבֵית הַפְּנֹסֶת..... מא
- מ. יֵשׁ מְמִנָּה מִיּוֹחַד שְׂמִמְתִּין לְשִׁמוּעַ דְּבוּרִים אֲסוּרִים
רַחֲמָנָא לִיצְלָן..... מב
- מא. יִרְגִיל אֶת פִּיּוֹ לְדַבּוּרֵי קִדְשָׁה, וּלְדַבֵּר בְּלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ.... מג
- מב. הַרְגִיל בְּקִלּוֹת וּבְדַבְרֵי רִיבוּת - שְׂרֵשׁ נִשְׁמַתוֹ מִסְטֵרָא
אַחֲרָא רַחֲמָנָא לִיצְלָן..... מג
- מג. פֶּה שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר דְּבוּרִים אֲסוּרִים, נִקְרָא פֶּה קְדוֹשׁ.... מג
- מד. יִבְחַר לְעֲצֻמוֹ מְקוֹם מִיּוֹחַד בְּבֵית הַמְדַרְשׁ,..... מד

- מה. אֶצֶל שֶׁכֵן טוֹב וִירָא ה', וַיִּתְרַחֵק מִשֶּׁכֵן רַע. מד
- מו. מִי הוּא זֶה אֲשֶׁר כָּל לַמּוֹדוֹ לְהַתְגָּאוֹת. מה
- מז. עַל יְדֵי הַקְדָּמוֹת שֶׁל דּוֹפֵי בְּתוֹרָה, בּוֹרָא רְקִיעִים שֶׁל שֶׁקֶר הַקְרוּיִים "תְּהוֹ" וְכֵן "שְׂוֹא" מו
- מח. "כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וְעֲצוּמִים כָּל הַרוּגִיה" מז
- מט. כָּל רְצוֹנָם שֶׁל הַדְּרָשָׁנִים לְמִצּוֹא חֵן בְּעֵינֵי הַשּׁוֹמְעִים, וְעַל כֵּן לֹא יִזְכּוּ לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַדְּרוֹשׁ שֶׁל חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁיְדַרְשׁ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֵתִיד לְבוֹא מח
- נ. הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְדַרְשׁ טַעְמֵי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִתֵּן לָנוּ לְעֵתִיד לְבוֹא עַל יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ מט
- נא. אִם הָאָדָם פּוֹגֵם אֶת נַשְׁמָתוֹ, אֵין לָהּ מְנוּחָה בְּעוֹלָם הַבָּא נא
- נב. אֹוִיר הָעוֹלָם מְלֵא נַשְׁמוֹת שְׂאִין לָהֶם מְנוּחָה בְּעוֹלָם הָעָלְיוֹן נב
- נג. הָאֵילָנוֹת וְהַשְּׂדוֹת מְלֵאִים רַבּוֹת נַשְׁמוֹת שְׁמֵתֶחֱנָנִים לְתַקּוֹן נא
- נד. תְּפִלַּת הַצַּדִּיק שְׁמֵתִפְלֵל בְּכוֹנֶה, עוֹלָה לְמַתַּחַת כְּסֵא הַכְּבוֹד, וְשֵׁם מִתְדַבְּקִים אֵלֶיהָ נַשְׁמוֹת נְדָחוֹת וְעוֹלִין עִמָּה נב
- נה. כְּאֲשֶׁר נַשְׁמַת הַצַּדִּיק עוֹבְרַת דֶּרֶךְ הַגִּיהֶנֶם, מֵתְאַחֲזִין בָּהּ נַשְׁמוֹת הָאֲבוֹדוֹת וְעוֹלִין עִמָּה נב
- נו. עֵינָיו שֶׁל הָאֲרִיז"ל כְּמַעֲט כְּהוּ מְרֵאִית רַבּוֹת נַשְׁמוֹת שֶׁעָלוּ מִקְבְּרֵיהֶם לְעָלוֹת לְמַעְלָה נג
- נז. תְּפִלוֹת הַצַּדִּיקִים הֵם תּוֹעֵלֹת גָּדוֹל לְנַשְׁמוֹת הַנְּדָחוֹת .. נג
- נח. הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ הוּא רַב חֶסֶד, וְלָכֵן טוֹב לְהַזְכִּיר בְּתִפְלָה אֶת הַנַּשְׁמוֹת הַנְּדָחוֹת נג

- נט. צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הַרְשָׁעִים שֶׁיִּחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה .. נד
- ס. הַלֵּב כְּנֶגֶד שֵׁם הוּי' וְהִפָּה כְּנֶגֶד שֵׁם אֲדֹנָי.....נה
- סא. תִּפְלָה בְּפָה בְּלֹא כְּוִנַּת הַלֵּב הוּא חֲטָא גְדוֹל.....נה
- סב. מִי שֶׁמְדַבֵּר אֶחָד בְּפָה וְאֶחָד בְּלֵב, יוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ בָּנִים פּוֹקְרִים וּמִיָּנִים רַחֲמָנָא לִיצְלָן.....נו
- סג. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגֵּיחַ עַל הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא יִתְקַרְבוּ אֲלֵיהֶם הַקְּלִיפּוֹת וְהַרְשָׁעִים.....נו
- סד. עַל יְדֵי הַתִּשׁוּבָה מֵתְלַבְּנִים הַחֲטָאִים.....נח
- סה. כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְשׁוּב כְּפִי יְכַלְתּוּ וְלִהְתְּפַלֵּל בְּכּוֹנָה -.....נט
- סו. וַיִּתְפַּלֵּל בְּעַד חֲבֵרוֹ שֶׁיִּשׁוּב מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה.....נט
- סז. הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, מִבִּיא תוֹעֵלָת לַנְּשָׁמוֹת הַנִּדְחוֹת.....סא
- סח. אֲפִילוֹ הִרְהוּר טוֹב מִבִּיא עַל הָאָדָם הָאֶרֶת הַקְּדוּשָׁה הַעֲלִיּוֹנָה.....סב
- סט. הָאוֹכֵל כֶּשֶׁהוּא עַל הַדֶּרֶךְ, יִכּוֹן מְאֹד בְּבִרְכָתּוֹ.....סב
- ע. הַצְּדִיקִים מִקְפִּידִים אֲצֵל מִי יִקְבְּרוּ.....סב
- עא. הַקְּבוּר בֵּין הַרְשָׁעִים אֵין מוֹדִיעִים לוֹ סוּדוֹת הַתּוֹרָה...סג
- עב. הַצְּדִיקִים הָרֵאשׁוֹנִים נִהְגוּ לִקְנוֹת קֶבֶר אֲצֵל אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים.....סג
- עג. לְדַבֵּק רַק בִּירָאִים וְחֲרָדִים לְדַבֵּר ה'.....סה
- עד. הַמִּתְגָּאָה נָתוּן בְּיַד הַסֵּטְרָא אַחֲרָא רַחֲמָנָא לִיצְלָן.....סו
- עה. אֵין בְּמָה לְהִתְגָּאוֹת, אֲפִילוֹ לֹא בְּתוֹרָה וְחֻכְמָה.....סו
- עו. לְפַעֲמִים כְּאֲשֶׁר מִגִּיעַ לוֹ הָעֶשֶׂר, הוּא מֵת בְּפִתְעַ פְּתָאוּם וְעוֹזֵב לְאַחֲרִים חִילוֹ.....סז

- עז. בְּנֵי שֵׁל הָעֵשִׂיר צוֹעֲקִים וְאִין נְעָנִים..... סח
- עח. הֲרֵבָה בְּנֵי אָדָם שָׂרְצוּ לְהִתְחַפֵּם - הֵיטָה לָהֶם חֲכָמָתָם לְמַכְשׁוֹל..... סח
- עט. חֲכָמְתוֹ לֹא תַעֲמֹד לְאָדָם נֶגֶד מְלֶאךְ הַמּוֹת..... סט
- פ. עַל יְדֵי הָעֲנָנָה זָכוּ חֲכָמֵינוּ לְכַתֵּר תּוֹרָה..... סט
- פא. הַמִּתְגָּאָה טַמְאָתוֹ גְּדוֹלָה מִטַּמְאָת נְבִלָה..... סט
- פב. הַגָּאֹנָה כּוֹלֶלֶת כָּל עֲבֵרוֹת שְׁבִתוֹרָה..... ע
- פג. הָעֲנֹי יִנְצַל מִחֲבוּט הַקֶּבֶר..... ע
- פד. הָעֲנֹי הוּא מוֹדָה עַל הָאֱמֶת וּמְקַבֵּל דְּבָרֵי תּוֹכְחָה..... עא
- פה. הַגָּאֹנָה מוֹצִיָּאָה אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם..... עא
- פו. עוֹוֹת הַמִּשְׁפָּט מְטָה אֶת הָאָדָם מִכַּף חַיִּים לְכַף הַמּוֹת רַחֲמָנָא לִיצְלָן..... עב
- פז. בָּרַב רַחֲמֵי מִשְׁגִּיחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו..... עד
- פח. "שׁוֹנָא אֶחָד יִהְיֶה בְּעֵינַיִךְ כַּמְרַבִּים"..... עה
- פט. הַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹנָאוֹ..... עה
- צ. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹרֵשׁ כְּנָפָיו עַל מִי שֶׁנִּתְקַלֵּל עַל חֲנָם..... עה
- צא. הַנִּתְקַלֵּל עַל חֲנָם שָׂכְרוּ הֲרֵבָה מְאֹד..... עו
- צב. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַרִּיז עַל הַתְּשׁוּבָה בְּכָל יוֹם..... עז
- צג. בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת דְּגֻמַת מְלֶאךְ -מִפְּשֵׁט מִן הַגְּשָׁמִיּוֹת..... עט
- צד. הַתְּפִלוֹת נַעֲשִׂים קֶרְבָּן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ..... עט
- צה. תְּפִלָּה בְּלֹא כְּוִנָּה כְּגוֹף בְּלֹא נִשְׁמָה..... פ

- צו. בתפלה אחת כראוי נתקן הכל פא
- צז. זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד פא
- צח. צריך האדם לעשות כל דבר בזמנו פא
- צט. תפלה בדמעות חשובה ומקבלת יותר פג
- ק. המכון בעת התפלה כראוי, לא יזיקו שום דבר רע פג
- קא. השם יתברך עושה רצון יראיו פד
- קב. אין בעל הנס מרגיש בנסו פד
- קג. ממכה עצמה נברא הרפואה פה
- קד. אינני עולה על יצועי טרם מחלתי לכל מי שצערני ... פו
- קה. הבוטח בה' חסד יסובבנו פז
- קו. הסכל חושב שהממון יציל אותו מכל הסבות פז
- קז. הבוטחים בה' לא יארע להם כל און פח
- קח. המנהיג יכול לעזור הרבה לצבור צ
- קט. צער העני בערב שבת צא
- קי. נתבטלה הגזרה ואין עוד מה לחשוש צח
- קיא. אזהרה לעזור לעניים צט
- קיב. המקבל את יסוריו באהבה, נצול מן הגיהנם ק
- קיג. לחזק לבבות העניים, ולקבל את האורחים בסבר פנים
יפות ק
- קיד. על ידי שמזמין עניים לסעודתו - קטגור נעשה סגור קב
- קטו. מעשה באשה אחת שלא רצתה להנשא עוד הפעם עד
שירחם הקדוש ברוך הוא עליה קב

- קטז. "תִּכְרַף כְּשֶׁתִּרְאֶהוּ תִּקּוּם מִמוֹשֶׁבְךָ וְהוֹשִׁיבֵהוּ אֶצְלֶךָ..... קד
- קיז. וְתֵן לוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת"..... קד
- קיח. הַחֹסֵד שְׁעוֹשִׂים עִם הָעֲנִי מִצִּיל מַמּוֹת..... קו
- קיט. כַּאֲשֶׁר אוֹכְלִים הָעֲנִיִּים עַל שְׁלַחְנוּ, נִחָשֵׁב זֹאת לִבְעַל הַבַּיִת דְּגַמַּת קֶרֶבֶן שְׂכָהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְּכַפְּרִים קו
- קכ. יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל בֶּקֶר שֶׁתַּעֲמֵד לָנוּ זְכוֹת תּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְזְכוֹת הָאֲבוֹת..... קח
- קכא. תְּפִלָּה שֶׁהִיְתָה נְהוּגָה עַל יְדֵי חֲכָמִים קְדְמוֹנִים מִימֹת רִש"י ז"ל..... קח
- קכב. בְּשַׁחֲרִית הוּא עֵת רְצוֹן וְעֵת רַחֲמִים..... קט
- קכג. הַצָּרָה בָּאָה לַפְּעָמִים כְּדִי לְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי הָאָדָם לְתִשׁוּבָה קי
- קכד. לֹא יִמְתִּין הָאָדָם מְלָשׁוֹב עַד יוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן..... קיא
- קכה. מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד שֶׁטָּעָה וְחָשַׁב שֶׁכִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה זֶקֶן לֹא יִחְטָא עוֹד..... קיא
- קכו. בָּאתִי לְהַזְהִירךָ שֶׁלֹּא לְשָׁנוֹת חֶסֶד וְשְׁלוֹם מִדְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל..... קיא
- קכז. קוֹדֵם הַתְּפִלָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת נָקִי מִכַּתְּמֵי הַחֲטָא קיב
- קכח. עַל יְדֵי נְטִילַת יָדַיִם מִתְּרַחֲקִים הַקְּלִיפוֹת מִן הָאָדָם.. קיב
- קכט. אוֹי לוֹ לָאָדָם שֶׁאֵינֹו נִזְהָר בְּכַבּוּד רֵבּוֹנוֹ..... קיג
- קל. טוֹב שִׁיְהִיָּה לוֹ כְּלֵי מוֹכֵן לְרַחֵץ יְדָיו בְּכָל עֵת..... קיד
- קלא. שִׁיצֵטְרֵךְ לְכֵן מַחֲמַת הַנְּקִיּוֹת..... קיד
- קלב. שֶׁלֹּא לִישֵׁב בְּבֵית הַכְּנָסֶת סְמוּךְ לָאָדָם רָשָׁע..... קיד

קלג. על ידי העוונות נבראים גזלנים - שחומסים כל הממון
מהאדם רחמנא ליצלן..... קטו

קלד. מקום שנעשה בו עברה - הוא מספן, מחמת כח
הסטרא אחרא שנתהוה שם..... קטו

קלה. מעשה נורא שמובא בזוהר הקדוש..... קטז

קלו. אם אינו מתפלל אצל הרשע - בודאי תקבל תפלתו. קיח

קלז. יהי רצון שתסדר דבריך בפי..... קיח

קלח. איך זכה הגה"ק רבי חיים ויטאל למדרגותיו..... קכ

קלט. בשנות נעורי למדתי תורה בלי התמדה ולא דקדקתי
במעשים טובים..... קכ

קמ. האריז"ל חזק אותו ואמץ את לבבו..... קכא

קמא. בשכר שהתאנה לחדושי תורה זכה לרוח הקודש.... קכב

קמב. חסיד שנתגלה בחלום לאשתו והיה אור גדול על
שערות ראשו וזקנו, מחמת שכל דבורו היה רק בעניני
תורה ויראה..... קכג

קמג. חסיד שרצו להכשילו בעברה - שמע דפיקה בחלון ועל
ידי זה נצול מן החטא..... קכד

קמד. המים עלולים לקבל טמאה ולטמא את האדם..... קכד

קמה. יטול ידו השמאלית שלש פעמים, ואחר כך פעם
רביעית..... קכה

קמו. רוח הטמאה שורה עליו כל היום..... קכה

קמז. הירא מהשם יתברך יזהר בנטילת ידים..... קכה

קמח. סוד גדול לטל קודם ידו השמאלית - ואחר כך ידו
הימנית..... קכו

קמט. דורות הראשונים היו זהירים מאד שלא לשנות זוגות
קכז

קנ. מים אחרונים מעבירים את הזהמא שלא תשרה על
האדם

קנא. על ידי שנותן המים לסטרא אחרא בדרך כבוד,

קנב. אין המזיקין שולטין עליו.

קנג. על עוון גנבה וגזלה אין החרטה מועלת, עד שיחזיר את
הגנבה או הגזלה לבעליה

קנד. הכובש שכר שכיר עונשו גדול רחמנא ליצלן, ומקצר
למיו חס ושלום

קנה. אין גופך ראוי להיות אצלי בפקדון - ומכל שכן נשמתך
קלה

קנו. אין לך חלול שם שמים גדול מזה שאינו משלם

קנז. לפועלו שכר עבודתו ביומו

קנח. מכל מצוה נברא מלאך

קנט. שנאת חנם באה על ידי שהרגיל את פיו לקלל

קס. המקלל מתקלל חס ושלום

קסא. המקלל - נשמתו מסטרא אחרא חס ושלום

קסב. מי ששומר את פיו מלקלל חס ושלום - נשמתו מסטרא
דקדשה ויזכה לחיי העולם הבא

קסג. המבשר בשורות טובות לתלמידי חכמים - יקבל חלקו
תכף בגן עדן

קסד. מי שמקלל - חוזרת אליו הקללה חס ושלום ואין לה
רפואה

- קסה. הַמְרַחֵק עֲצָמוֹ מִן הַמַּחְלוּקֵת - לֹא יָבֵא לְיַדִּי קִלְלָה קמא
- קסו. הַצֵּעִיר מִבְּקֵשׁ מַחִילָה מִהַגְדוֹל מִמֶּנּוּ קמב
- קסז. מִי שֶׁפּוֹגֵם בְּכַבוֹד רֵבּוֹ, יִקְבֹּל נִזְיָפָה עַל הָאָרֶץ קמב
- קסח. הָעֲנוּוֹת שֶׁשׁוֹרָה אֶצֶל הַחֲבֵרִיא בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל קמב
- קסט. הַעוֹבֵר עַל הַחֶרֶם, נִחְשָׁב כְּאִלוֹ עֹבֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה וְדַבְּרֵי הַנְּבִיאִים קמד
- קע. עֵקֶר הַגּוֹרֵם שֶׁיָּבֹא הָאָדָם לַעֲבוֹר עַל הַחֶרֶם קמד
- קעא. הַהֲתָרִים הֵם לְאָדָם פְּקוּצִים וּבִרְקָנִים קמה
- קעב. לַפְּעָמִים כְּבָר לֹא מוֹעִיל הַחֲרָטָה קמה
- קעג. אַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁמְנַשְׁבוֹת בְּכָל יוֹם קמה
- קעד. "מְלֹאכֵי" אוֹתִיּוֹת "מִיכָאֵל" קמו
- קעה. כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהָאָדָם מוֹצִיא אֶז בְּפִיו מִתְקִימִים קמו
- קעו. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַחְלִיף אֶת הַמְּלֹאכִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאָמְרוּ שֶׁמְּלֹאךְ פְּלוֹנֵי רָפָא לְהָאָדָם. קמז
- קעז. הַמְּלֹאךְ הַמְּמַנֶּה עַל זֶה נִקְרָא אוֹרִיא-ל קמח
- קעה. כָּל בְּנֵי הָאָדָם יִשְׁנִים אֶז וְאִין מִי שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲבוֹרָם ... קמח
- קעט. רוּחַ צְפוֹן קָשָׁה לְכָל דְּבַר אֲבָל טוֹב לַחֹלִים קמט
- קפ. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמַּח אֶז עִם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן ... קמט
- קפא. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁכָּל טוֹב יָקוּם מִשְׁנֵתוֹ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה קנ
- קפב. וַיַּעֲסֵק בַּתּוֹרָה עַד הַבֶּקֶר קנ
- קפג. לִכְךָ נּוֹצְרֵת - לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ... קנא
- קפד. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגֵּיחַ עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת קנא

- קפה. שְׁבַע שְׁעָרִים לְגַן עֵדֶן קנב
- קפו. שֵׁם מְקוֹם הַכְּרוּבִים וְלֵהִט הַחֶרֶב הַמַּתְהַפֶּכֶת קנב
- קפז. עֲמוּד שֶׁל עֲנַן וְנִגַּה הַמַּעֲרֵב זֶה בָּזֶה קנב
- קפח. הַנְּשָׂמָה נְהִיגָת מֵרֵב טוֹבָה הַנְּשָׁפֵעַ עָלֶיהָ קנג
- קפט. מִיכָאֵל הַשָּׂר הַגָּדוֹל מִקְרִיב הַנְּשָׂמָה לְקַרְבָּן קנג
- קצ. הַנְּשָׂמָה שְׁזוּכָה לְבוֹא לְשַׁעַר הַשְּׁבִיעִי, נַעֲשִׂית מְלֶאךָ הַשָּׁרֵת קנג
- קצא. הָאָדָם שְׂגוֹדֵר גְּדָרִים הוּא מִפְּרֵשׁ מֵהַחִיצוֹנִים קנה
- קצב. שְׁלֵא לְדָרֶךְ עַל צַפְרָנִי אִשָּׁה נָדָה קנה
- קצג. לְהִתְרַחֵק מֵאִד מֵאִשָּׁה נָדָה קנו
- קצד. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שְׁנֵיהֶם בְּחִלּוּמוֹ שֶׁנִּכְשַׁל בְּעִבְרָה רַחֲמָנָא לִיצְלֵן קנו
- קצה. הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עַל הָאָדָם שֶׁמְרַחֵק אֶ"ע מֵאִשְׁתּוֹ נָדָה קנז
- קצו. "ח בְּרֻכּוֹת כְּנֻגַד י"ח חֲלִיּוֹת שֶׁבַשְׂדֵּרָה קנז
- קצז. אִם אֵין הַכּוֹנֵה לְהוֹלִיד בְּנִים בְּעֲלֵי תוֹרָה וְיִרְאָה, לְשׂוֹא כָּל עֲמָלוֹ קסא
- קצח. קִדְשָׁתוֹ שֶׁל "אֶהְבָּה" - אָבִיו שֶׁל רַב אָדָא שְׁנִזְכָּר בְּחִז"ל בְּשֵׁם "רַב אָדָא בֵּר אֶהְבָּה" קסא
- קצט. אֶהְבָּה לֹא הִיָּה מְדַבֵּר עִם בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יָדַע אִם נִשְׁמָתוֹ קְדוּשָׁה קסב
- ר. מְנַהֵג הַקְּדָמוֹנִים הִיָּה לְתַת שְׁבַח וְהוֹדִיָּה עַל כָּל דְּבַר קִסד
- רא. עַל יְדֵי הַנְּחָשׁ נִצְלוּ רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי וְשְׁנַיִם מִתְלַמְּדָיו קסו
- רב. הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ מִבְּטִיחַ לְצַדִּיק שֶׁלֹּא יֵאָנֶה לוֹ כָּל אֶוֶן ... קסו

- רג. אין לביש שום בריה קסז
- רד. על בעל הנס לתקן איזה דבר טוב קסז
- רה. מעשה שהציל השם יתברך לבעל שבלי הלקט קסז
- רו. הנר רמז לנשמה קסט
- רז. אסור לאדם להיות כפוי טובה קסט
- רח. אין להראות את העשירות בפני האמות, רק להראות פנים מסבירות לעניי ישראל. קעב
- רט. בזכות שמקרבים לעניים הגונים, נפקדות העקרות בזרע של קיימא. קעב
- רי. בכל יום דנין את הנשמות שלא פונו בשעת אמירת הברכות קעד
- ריא. כל מעשיו של האדם נרשמים בשמים קעה
- ריב. אם חסר אדם אפילו מצוה אחת - חוזרת נשמתו בגלגול לעולם הזה כדי להשלים חקה קעו
- ריג. בל יתעצל האדם בלמוד התורה וקיום המצוה בכל יום קעו
- ריד. שלשים יום קודם פטירתו עולה נשמתו למרום בכל לילה קעז
- רטו. צורת האדם נחשכת שלשים יום קודם פטירתו קפ
- רטז. ברצותי לראות הצל שלי - אינני רואה אותו קפא
- ריז. ברור לך מקום סמוך אלי, כמו שהיינו חברים בעולם הזה קפא
- ריח. הרגיל לכנס אלי, יכנס, ומי שאינו רגיל בכך, לא יכנס קפא

ריט. כַּאֲשֶׁר מִגִּיעַ זְמַנוֹ שֶׁל אָדָם לְהִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, אָבִיו וְקִרְוָבָיו בָּאִים אֵלָיו, וְחֲבֵרִים מִתְחַבְּרִים אֵלָיו..... קפב

רכ. רַבִּי יִצְחָק הָיָה אֶחָד מִשְׁבַּעַה עֵינַיִם שֶׁהֵאִירוּ אֶת הָעוֹלָם
קפב

רכא. מָה שֶׁאָמַר אָבִיו שֶׁל רַבִּי יִצְחָק לְבָנוֹ ר"י "זַכָּאי בְּרִי -
זַכָּאה בְּרִי"..... קפג

רכב. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי הִפִּיר בְּפָנָיו רַבִּי יִצְחָק שֶׁשָּׁמַע
דְּבָרִים חֲדָשִׁים..... קפד

רכג. "וּתּוֹצִיאֵנוּ מִשְׁלוֹם אֶל שְׁלוֹם"..... קפה

רכד. זְכוּת הָאָבוֹת גָּדוֹל מְאֹד, וְקִיּוּמֵנוּ תְּלוּי בְּתַפְלָתָם.... קפו

רכה. לְבוֹת בְּנֵי אָדָם אֲטוּמִים מְלַהֲבִין תּוֹכַן קִיּוֹם הָעוֹלָם. קפו

רכו. שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נוֹשֵׁב הָרוּחַ בְּמַעְרַת הַמְּכַפֵּלָה.... קפז

רכז. וּמַעוֹרָר אֶת הָאָבוֹת לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּר בְּנֵיהֶם..... קפז

רכת. אֵלֵיהֶוּ הַנְּבִיא שׁוֹפֵךְ מַיִם עַל יְדֵיהֶם שֶׁל הָאָבוֹת..... קפז

רכט. נְטִילַת יָדַיִם קוֹדֵם הַתְּפִלָּה, גּוֹרֶמֶת קִדְשָׁה לְאָדָם..... קפז

רל. סִגְלָה בָּעֵת צָרָה חֵס וְשְׁלוֹם לְהַזְכִּיר אֶת הָאָבוֹת..... קפח

רלא. בְּכוּנָה בָּעֵת הַתְּפִלָּה..... קפח

רלב. מִי שְׁנוּטָה מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְאִינוּ הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי אָבוֹתָיו, יְבוּשׁ
וַיִּכְלֵם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ,..... קפח

רלג. מִכָּל מִצְוָה נַעֲשֶׂה לְבוּשׁ יִקָּר לְהַנְשָׂמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא..... קפט

רלד. לְבוּשָׁיו הָרוּחָנִיִּים שֶׁל הָאָדָם עַל יְדֵי מִצְוֹתָיו, מְאִירִים
בְּגוֹן עֵדוֹן כַּאֲשֶׁר הוּא עֵדוֹן חַי בְּעוֹלָם הַזֶּה..... קצ

- רלה. כָּל מַעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים נֶחֱשָׁבִים בְּעֵינֵי הַצְּדִיקִים כְּאִין
 וּכְאֶפֶס קצ
- רלו. הַצְּדִיקִים מוֹכִיחִים לָעַם וּמְתַפְּלִים לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ קצ
- רלז. שֵׁיטֵב לֵב הַרְשָׁע לְטוֹבָה קצ
- רלח. כְּאֲשֶׁר נִכְנָסִים לְאֵשׁ אוֹמְרִים, וְדַאי זֶהוּ אֵשׁ הַגִּיהֶנֶם,
 וּבִשְׁלֵג אוֹמְרִים, הֲרִי הוּא קוֹר הַחֶרֶף קצד
- רלט. מִי שֶׁאִינוּ מוֹכִיחַ לְרָשָׁעִים, עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לְאוֹיֵן קצה
- רמ. צָרִיךְ לְהִתְחַבֵּר עִם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וּלְהִתְרַחֵק מֵעַמִּי
 הָאָרֶץ קצז
- רמא. הַדְּקָדוּק בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה הוּא גְדוֹל מְאֹד קצט
- רמב. גְּדֹל הַבוֹשָׁה אִם לֹא הִתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה קצט
- רמג. בְּנִי, מִדּוּעַ לֹא לְמַדְתָּ הִלְכוֹת? קצט
- רמד. בְּנִי - מִדּוּעַ לֹא לְמַדְתָּ תּוֹרַת כְּהֵנִים? ר
- רמה. בְּנִי - מִדּוּעַ לֹא לְמַדְתָּ חֻמְשֵׁי חוּמְשֵׁי תּוֹרָה? ר
- רמו. "כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנוּ מֵלֵא" ר
- רמז. מִדּוּעַ לֹא לְמַדְתָּ גְּמָרָא וּמַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה? רא
- רמח. אוֹי לוֹ בְּיוֹם הַתּוֹכְחָה רא
- רמט. אֵל יִפֹּל הָאָדָם בְּרֵשֶׁת הַיָּאוֹשׁ חֶס וְשָׁלוֹם, לְחֻשׁוֹב הָלֵא
 מִמֵּילָא סוֹפֵי לִירֵשׁ גִּיהֶנֶם חֶס וְשָׁלוֹם רב
- רנ. חֲבִיב לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמְחַתּוֹ שֶׁל הָאֵב רב
- רנא. כְּשֶׁמְכַנִּס אֶת בְּנוֹ לְעוֹל הַמְּצוּוֹת רב
- רנב. "צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן" רג
- רנג. מִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת טוֹב, מְקַבֵּל נְשָׂמָה קְדוּשָׁה רג

- רנד. הַסְּעוּדָה שְׁעֵשָׂה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי לְבָנוּ רַבִּי אֶלְעָזָר
בְּיוֹם שְׁנַעֲשָׂה בַר מְצוּהָ..... רג
- רנה. בְּיוֹם זֶה יוֹרְדִים נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת לְבָנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר..... רד
- רנו. הַשְּׂמֵחָה תֵּהֵא בְּשָׁלִימוֹת..... רה
- רנז. הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַגְּמִילוֹת חֲסָדִים וּבַמַּעֲשִׂים טוֹבִים, .. רה
- רנח. נְשָׁמָתוֹ מִתְּדַבֵּקת בְּנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים..... רה
- רנט. בְּמָה יִתְדַבֵּק בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא..... רו
- רס. לְאַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה הוּא עֵת רְצוֹן בְּשָׁמַיִם,..... רז
- רסא. כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְנָס אֶז עִם הַצְּדִיקִים בְּגוֹן עֵדוֹן .. רז
- רסב. כְּעֻלּוֹת הַשַּׁחַר יָקוּם מִמַּטְטוֹ - וַיֹּאמֶר שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת
לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא..... רח
- רסג. חָבִיב קוֹל הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִשִּׁירוֹת
וְתִשְׁבְּחוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת..... רח
- רסד. עֵינַי לֹא רָאִיתָה אֱלֹקִים זוֹלָתְךָ..... רט
- רסה. הָעֵדוֹן מִבְּפָנִים וְהַגֵּן מִבְּחוּץ..... רט
- רסו. אוֹי לוֹ לְהַגּוֹרֵם שֶׁהַקְדוּשָׁה תֵּהֵא מְשַׁעֲבֶדֶת לְהַטְמָאָה
רְחֻמָּנָא לִיְצֻלָן..... רי
- רסז. אֵיבָרֵי וְגִידֵי הָאָדָם כְּנֶגֶד תַּרְי"ג מְצוּוֹת, וְעַל פְּנֵיו נִכְרָים
עוֹנוֹתָיו..... ריא
- רסח. מַעֲשֵׂה מֵהָאָרִיז"ל עִם תַּלְמִידוֹ רַבִּי חֵיִים וַיִּטְאַל ז"ל. ריא
- רסט. גִּימ"ל הַפּוּכָה בְּגִלְלָה שְׁלֹא גָמַל חֲסֵד עִם אָבִיו..... ריב
- רע. כְּאֲשֶׁר הָאָדָם מְקִים אֵיזָה מְצוּהָ, נִרְשָׁמַת בְּפָנָיו בְּאוֹת
שֶׁל אֱל"ף-ב"ת..... ריב
- רעא. כְּאֲשֶׁר מִתְחַרֵּט עַל חֲטָאוֹ, מְסַלֵּק הַחֲטָא מֵעַל מְצָחוֹ. ריב

- רעב. מִצָּחוּ שֶׁל אָדָם מֵרָאָה עֲתִידוֹת ריג
- רעג. מַעֲשֵׂה שָׂרָאוּ רַבִּי אָבָא וְרַבִּי יוֹסִי עַל מִצָּחוּ שֶׁל אָדָם
שָׁעֵבֶר בְּשׁוּגַג עֲבָרָה שְׂיֵשׁ בָּהּ כִּרְת רַחֲמָנָא לִיצְלָן ריג
- רעד. אֵל תַּעֲנִישָׁנִי, כִּי עֲוֹנוֹתַי גָּרְמוּ לָכֵךְ ריד
- רעה. עַל יְדֵי הַדְּמָעוֹת מַעֲבִירִין רִשָּׁם הָעֲבָרָה מֵהַמִּצַּח רטו
- רעו. שָׁמָא קָא גָרִים לָשׁוּב בְּתֻשׁוּבָה רטו
- רעז. אִישׁ בַּעַר לֹא יִבִּין דְּרַכֵּי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְנַהֵג
הָעוֹלָם רטז
- רעח. הַצְּדִיקִים נֶעֱנָשִׁים בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שִׁיקְבְּלוּ שְׂכָרָם
לְעוֹלָם הַבָּא, וְהַרְשָׁעִים יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה וְשִׁלוּהַ בְּעוֹלָם
הַזֶּה - כְּדֵי שִׁיעֲנִשׁוּ לְעוֹלָם הַבָּא ריז
- רעט. שְׁעַתָּךְ תִּתְהַפֵּךְ וְלֹא יִהְיֶה מִי שִׁיחַמֵּל עֲלֶיךָ ריז
- רפ. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה רְצוֹנָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי
שִׁיאֲבִדוּ לְעוֹלָם הַבָּא ריח
- רפא. כָּל מַעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים נִחְקָקִין בְּמִצְחָם ריט
- רפב. בֶּן חֲבִיב שְׁמִשְׁמַח אָבִיו שֶׁבְּשָׁמַיִם ריט
- רפג. אֲשֶׁרֵי חֲלַקְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֲשֶׁרֵי חֲלַקְךָ לְעוֹלָם הַבָּא ... רכ
- רפד. חֲשִׁיבוֹת הַתְּפִלָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת רכא
- רפה. אִיךְ זָכָה יְלוּד אִשָּׁה לְעֹלֹת לְהִיכְלוֹת הָעֲלִיּוֹנִים רכא
- רפו. מִי שֶׁהֶאֱמִין בְּגִדְלַת הַשִּׁי"ת וְעָמַד בְּנִסְיוֹן - זָכָה לְכָל
הַכְּבוֹד הַזֶּה רכא
- רפז. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּרְךְ אוֹתִי בְּאַלְפִים ש"ס בְּרָכוֹת ... רכב
- רפח. כָּל הַתְּפִלוֹת עוֹבְרִים דְּרַךְ מִלְּאָךְ מִט"ט רכג
- רפט. גַּם צְרִכֵי הַנְּשֻׁמָּה מִמֶּלֶא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רכג

- רצ. מי שמתפלל להשם יתברך בכל לבבו - מזכהו הקדוש ברוך הוא להתפלל גם בעד אחרים..... רכז
- רצא. מעשה מהרמב"ן ז"ל עם תלמידו ר' אבנר..... רכז
- רצב. חטאיו של אבנר ביום הכפורים..... רכז
- רצג. בגלל ההרהור שהרהר אחר רבו, נעשה כופר בעקר רחמנא ליצלן..... רכה
- רצד. כל המאורעות נרמזו בפרשת האזינו..... רכה
- רצה. התלמיד נתגלה בחלום להרמב"ן, והודה לו..... רכו
- רצו. כמו שהנחל מטהר את האדם - כן בתי כנסיות מטהרין את האדם..... רכו
- רצז. הפגמים שנעשו על ידי החטאים, מתלבנים על ידי התשובה..... רכז
- רצח. הקדוש ברוך הוא יקבל נשמתו בעת פקדתו..... רכז
- רצט. אל תהא תפלה קלה בעיניך..... רכז
- ש. המשכים או המאחר לצאת יחידי יאמר פסוק "השלך על ה' יהבך"..... רכח
- שא. יאמר תפלת הדרך קודם צאתו לדרך..... רכח
- שב. גנות מדת הקמצנות..... רכט
- שג. גם פזרנות יתר אינה מדה טובה..... רכט
- שד. טרם צאתך לדרך, טל רשות מהמלך!..... רכט
- שה. החוטא יש לו מה להתירא..... רל
- שו. ג' טעמים לחרבן איזה בית חס ושלום..... רלב
- שז. בשעה שבונה בית צריך לומר: הריני בונה את הבית הזה עבור כבוד שמו יתברך..... רלג

- שח. בית שנבנה לשם ליצנות חס ושלום - שם משכן
הסטרא אחרא רחמנא ליצלן רלד
- שט. ענין הנגעים כשנכנסו ישראל לארץ רלד
- שי. צריך להקים מקום מיוחד בתוך ביתו לעסק בתורה, רלו
שיא. וכן מקום מיוחד לספרים. רלו
- שיב. בכל דרכיך דעהו רלו
- שיג. יתפלל להשם יתברך שיהא לו לב רחמן רלז
- שיד. מי שאינו עוזר לעניים, מוסיף כח בנחש הקדמוני .. רלז

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ

◆ בְּרֵאשִׁית ◆

פְּרָק א'

בְּפָרֶק זֶה מְבֹאֵר מַעֲלַת הַחֲכָמָה שֶׁנִּתְּנָה לָאָדָם

א. "ה' בְּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ (משלי ג, יט), כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה". מְקַרָּא זֶה בָּא לְהוֹדִיעַ, שֶׁעַקֵּר תַּפְאֵרַת הַחֲכָמָה וְהַתַּבּוּנָה הוּא, כְּשֶׁהוֹלִידוֹ וְהַצְמִיחוֹ דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ תוֹעֵלַת יוֹסוּד וּמְקוֹר.

עַל יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים מְפָאֵר וּמְרוֹמֵם הָאָדָם אֶת נִשְׁמָתוֹ

ב. וּבִזְאֵת יִתְהַלֵּל הַחֲכָם וַיִּתְפָּאֵר הַמְּבִין כְּשֶׁפּוֹעֵל בְּחֲכָמָתוֹ וּבִינָתוֹ מֵה שֶׁהוּא תְּכָלִית גְּדוֹל, וְתוֹעֵלַת לְנִשְׁמָתוֹ הַחֲצוּבָה מִתַּחַת כִּסֵּא כְבוֹדוֹ יִתְבַּרַךְ, וְנִתְּנָה אֶל הָאָדָם אֲשֶׁר הוּא קְרוּץ מִחֶמֶר, כְּדֵי לְקַשְׁטָהּ בְּקִשּׁוּטֵינָם נָאִים וּמִהַדָּרִים בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וּבִדְרָכָיו הַיְשָׁרִים, וְלִהְיוֹת כְּאֲשֶׁר יְבוֹא זְמַן פְּקֻדָּתָהּ שֶׁל הַנִּשְׁמָה לָשׁוּב בֵּין נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים בְּעֵז וּבְחֻדְנָה.

ג. וְעַל חֲכָמָה זוֹ נֹאמֵר "וְהַחֲכָמָה תִּחְיֶה בְּעֲלִיָּה" (קהלת ז, יב). מֵה שֶׁאֵין כֵּן כְּשֶׁמּוֹלִיד בְּחֲכָמָתוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן תוֹעֵלַת כִּי אִם תְּהוֹ וְהֶבֶל וְרִיק, וְהַגּוֹף יִהְיֶה כְּלֵה וְאָבֵד וְכָל תְּאוּוֹתָיו וְהַנְּאוּתָיו כֹּלָּא הֵיוּ. מֵה יִתְרוֹן בְּחֲכָמָה זוֹ ? !

ד. ואין צריך לומר כשהאדם מוליד בחכמתו פעלת שוא ושקר, וענינים רעים ומקלקלים, שלא כדין ונדת תורתינו הקדושה, אז עושה פתמים ופגם בנושמתו.

ה. אוי לה לאותה החכמה, אוי לה לאותה הבינה, הגורם לנשמה דיליה צער גלגולים קשים ומרים, ויסורים בגיהנם, ונדחית מפרגודא קדישא בחרפה ובבושה גדולה.

לעשות חשבון הנפש בכל יום, אפילו לכמה רגעים בלבד, איך נראה האדם בעולמו

ו. על כן עצה היעוצה לכל מי אשר בשם ישראל יכנה, להכניע ללבבו הקשה, ויקח פנאי לעצמו להתבודד במקום מצנע שתפל עליו הכנעה גדולה, ואימת הקדוש ברוך הוא, ויחשב בימיו ושנותיו אשר כבר עברו וחלפו והיו כלא היו, וכל יום זמנו מתקצר ומתקרב אל יום הפקודה, שהוא יום המות, אשר מי יודע אותו, כי הוא שט ובא פתע פתאום, והשלוחי בית דין של מעלה אצים וממהרים להביאו, לתן דין וחשבון על כל דבור, ומעשה, ומחשבה, בלתי ותור מאומה.

ז. ני לנו מיום הדין, ני לנו מיום התוכחה. וכל לב יודע מרת נפשו, מה שמרד בהקדוש ברוך הוא, הכעיס לפניו בילדותו ובזקנותו, במקום גלוי ובמקום נסתר, כי לפני הקדוש ברוך הוא הכל גלוי וידוע. ובשעת הדין כלם

עומדים ומעידים בפניו, באיזה יום ובאיזה שעה נעשית הרעה, ובאיזה מקום.

הרושם המתעב שנשאר באדם מן החטא

ח. ובא וראה מה שמצאתי כתוב בספר אותיות דר' עקיבא, פי יש למלאך אחד עומד סמוך לרקיע ראשון, ורואה מעשים של בני אדם ומכריז למלאך אחר, ואותו המלאך השני מכריז הכרוז לפני פרגודא קדישא. (רצונו לומר פרכת הקדש), ומחמת קול כרוז זה מה שבני אדם עושין עברות, מתרחקים משם כל המלאכים שרוצים לומר שיכה עד שמטהרין את המקום בטבילות.

ט. אוי לנו קל נחמר, אם מהמקום ששומעין כרוז קול העברה המלאכי השרת מתרחקים, ומטהרים המקומות, מכל שכן שיש טמאה באותו מקום עצמו שנעשה בה העברה, וקל נחמר הבן אדם שעושה עברה בעצמו.

תשובה אמיתית מעמק הלב מועיל אפילו על עברות חמורות ביותר

י. אל יאמר הבן אדם יתמרמר לבי בקרבי, וי לי אין תרופה עוד, שהרביתי לחטא לפני הקדוש ברוך הוא, אדרבא תחשב בדעתך כי ה' אלהי ישראל הוא מלא רחמים כפיו וידיו פרושות לקבל תשובה. ובפךט מעצמו ונחלתו.

הקדוש ברוך הוא פושט יד לשבים שרוצים להתקרב אליו יתברך

יא. ותכף לכשיקח האדם פנאי לעצמו ומתבודד כך, אז בודאי אלהים יהיה בעזרו לגדור גדר על להבא, ויהיה ה' אלהיו עמו. והבא לטהר מסייעין לו, ויש לו להבין אדם בעצמו לראות לישר המסלה ולתקן את המענות.

**מה שביכולת דבור אחד בלבד לגרום למעלה -
מעשה נורא באשה שעמדה לפני הבית דין של מעלה**

יב. ואל יהיה מקל לעצמו לומר זה הוא עברה קלה, ואין כדאי להתחרט בזה, או לעשות תשובה. ואניח את הקלים, ואתבונן על החמורות לתקן, כי צריך האדם לידע שאין הקדוש ברוך הוא נתון, ואפילו על דבור קל. ובוא וראה מה שכתב הרב החסיד בספר "רכב אליהו" מה שארע בימיו.

יג. באשה אחת שהיתה יושבת בין שארי נשים, והיו מספרות אשה אחת עם חברתה בענגן התשובה של דין וחשבון שצריך כל אדם לתן על מעשיו.

יד. פתחה אשה אחת בדרך שחוק ואמרה, ואני בבואי לפני יום הדין בב"ד של מעלה וישאלו אותי למה עשית כך, אעשה את עצמי אלמת שלא אוכל להשיב, ולא היו ימים מעטים עד שנעשית אלמת עד יום מותה עד כאן לשונו.

העשירות אינה הוכחה על צדקות האדם

טו. הרי מוכח שהדבור סליק למעלה ועושה רושם, ואל יחשב וינדמה האדם לומר, שאחרי חטאו ופעלות שוא שעשה יש לו תענוגי עולם הזה, ועשר ובריאות גופו, ובשביל זה לא יחריד לו חרדה, אדרבה עליו נאמר "יש עשר שמור לבעליו לרעתו" (קהלת ה, יב), כי הקדוש ברוך הוא ממתיך לו עד שתתמלא סאתו, ובפעם אחת ישפך חרון אף ה' עליו, ויבואו עליו בעלי חצים ודינים קשים רחמנא לצלן, בלי חנינה וחמלה.

אם האדם היה רואה ומרגיש מה למטה ממנו, היה כל עסקו רק במעשים טובים

טז. בן אדם אם אתה יודע כמה שדין מסטרא אחרא האורבים על רביעית הדם שבלב האדם, בודאי היית משעבד גופך ונשמתך להבורא יתברך.

יז. והנה פתיב "חדשים לבקרים רבה אמונתך" (איכה יג, כג) בכל בקר בהקיץ משנתו, נעשה האדם בריה חדשה, וידוע כי תכלית בריאת האדם על מנת לקיים התורה, והחקים, ומצוות ה'.

סגולה ליראת שמים, לזכור תמיד מעמד הר סיני

יח. ועל כן צריך האדם פשיעור משנתו, יחשב בדעתו תכף במעמד הר סיני, ויציר בשכלו איך היה לישראל טהרה ופרישות פשהיו עומדים בהר סיני, באימה ויראה, ברתת

ובזיע, והר סיני עשן מפני האש אשר ירד הקדוש ברוך הוא עליו ברבבות מלאכים, וקול השופר, ומשה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים היה הסרסור בין הקדוש ברוך הוא ובין עמו ישראל.

פונת המזוזה

יט. ואחר כך יהיה האדם זריז שיצא מפיו דבור של קדשה. ועל כן כתב הרב בעל "סדר היום", שתכף ומיד כשיקיץ האדם משנתו יאמר, "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך". ואחר כך ינקה את גופו, ויטל ידיו, ואחר כך ילך בזריזות לבית הכנסת להתפלל.

כ. ובהיות ידוע כי אוירא דעלמא מלא מסטרא אחרא, וביותר המקטרגים הנעשים מחטאים ופשעים של בני אדם משוטטים בעולם באוירא [אויר העולם], כנזכר כמה פעמים בזהר, ויש לחוש פן בהליכתו לבית הכנסת יתדבקו החיצונים בזה האדם, שממהר ללכת לבית הכנסת.

כא. לזה צריך לידע מה שאמר בזהר (חלק ג, דף ב, עמוד רסג) כי לצד שמאל בפתח יש סטרא אחרא חד ועליו נאמר "לפתח חטאת רובץ". והמזוזה הרומזת על שכנתא קדישא קבוע מימין, וסימן (קהלת י, ב) "לב חכם לימינו", ושם מקומה והיא נקראת רחל, ואלמלא שם של שדי"י שכנגדו, לא היה יכול האדם מישראל לילך, כי בצד שמאל עומד הסטרא

אחרא שם, והיא ברמז דילה "לפתח חטאת רובץ" בהפוך אתון ראשי תבות "רחל". ולכן שם של שדי שכנגדו הוא מכניעו. ועל זה פתיב "והיה שדי בצריך" (איוב כב, כה).

שמירה בצאת האדם מביתו

כב. אמנם עקר שמירה צריך ממנו בצאתו מן פתח ביתו לבלתי ידביק בפטרא אחרא ולהביאו לידי חטא חס ושלום, ועל כן בפתח הפנימי שבבית יכון בהנחת יד על המזוזה, כי "יצר" במלוי אותיות הוא יו"ד צד"י רי"ש סופי תיבות "שדי", רצוני לומר ששם של שדי הוא טוב להנצל מיצר הרע. ובצאתו מביתו יתפלל תפלה קצרה.

על ידי קריאת שמע נשמר האדם מכל עון ואשמה

כג. רבוננו של עולם, חוסה נא עלי למלטני מיצר הרע וכל פת דיליה אמן. או יקרא קריאת שמע פרשה ראשונה "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" (דברים ו ד-ט) עד "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך" ואז ימלט באותו יום מכל עוון ואשמה.

פרק ב'

בפרק זה מבאר שצריך האדם לשמור עיניו מלראות דברים שאינם מהגונים

א. דוד המלך ע"ה אמר בתהלים (קיט, לו): "העבר עיני מראות שוא בדרכיך חייני". צריך אדם לדעת כי הרבה

דברים הם תלויין בראיות של אדם, על כן נראה לי שצריך לזהר תכף בקומו משנתו אם מסתפל בראיה אל הבתים כוון שהקדוש ברוך הוא נתן מצות מזוזה בפתח הבית. מצות מעקה לגג הבית כדכתיב (דברים כב, ח) "ועשית מעקה לגגך".

צריך אדם לקדש את עיניו לפי ידיעתו ולפי למודו

ב. ואם יוצא מפתח ביתו ופגע בבהמות טהורות הראויין לקרבן, יחשב בדעתו שהקדוש ברוך הוא צוה לנו להקריב קרבנות [כדכתיב (ויקרא א, ג) אדם פי יקריב מכם קרבן לה], ואם פגע בבהמות ובחיות טמאות [ראה ויקרא פקד יא, דברים פקד יד], יחשב בדעתו איסור אכילתן, וכן אם פגע בגוי יחשב בדעתו איסור חתנות, וכל איש ואיש כל אחד צריך לחשב לפי ידיעתו ולפי למודו, והוא ענין גדול מאד, שהוא מכניס העינים בקדשה בגנין.

על ידי הבטה על דבר שבקדשה עושה לבוש לעיניו בקדשה. מי שמסתפל על נשים זרות מכניס את עצמו לטמאה גדולה.

וזה לעומת זה, כמו שהמסתפל בדברי קדשה, הוא עושה מלבוש לראיות עיניו בקדשה, כן חס ושלום הוא להפך, כיון שהאדם ממציא לראות בדברים האסורים, ובנשים זרות, אז מכניס את עצמו לטמאה גדולה.

ראיה והוכחה לגדל פגם הראיה בדברים האסורים

ג. וראיה גדולה, שהראיה הוא פוגם ומפגים, מעוף אחד הנקרא בת היענה שעל ידי שהביצים מנחים לפניו, והעוף מסתפל בם בראיתה, מנקבת הביצה, ויוצא מכל ביצה אפרוח אחד. ועוד אוכיח לקמן בפרקים חדושים מזה.

שמירת העינים מונע את האדם מכל מכשול

ד. ולכן תקנו חכמינו זכרונם לברכה (עבודה זרה כ, ע"א) גדר וסג שלא להסתפל במקום שקרוב לבוא לידי חטא, כגון בנשים ובתולות המביא לאדם לידי הוצאות שכבת זרע לבטלה, ועל זה כון דוד המלך עליו השלום "העבר עיני מראות שוא בדרךך חייני", רצונו לומר כי תיבת "שן"א" הוא גימטריא ש"ז. והוא ראשי תיבות ש'כבת ז'רע, והוא רמז גדול. ונראה לי עוד דלילית עם פיתותיה, נקראים חבלי שוא, חבלי דמיתה, כדאיתא כמה פעמים בזוהר, ולכן התפלל דוד על זה ואמר, "בדרךך חייני" דהוא מסטרא דחיים, ולא מסטרא דמיתה חס ושלום.

סגלה להנצל מן החטא, שעייני האדם יתאו תמיד להשם יתברך

ה. והנה כבר כתבו בעלי מוסר, שיש סגלה נפלאה להנצל מעברה זו. יציר האדם תמיד כאלו שם הוי"ה כתוב לפניו, בדיו שחור על גבי קלף, וכמו שנאמר "שויתי ה' לנגדי תמיד", וזהו סוד הכתוב שאמר גם כן דוד המלך עליו

השלוש "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי", וקל להבין.

עצת המגיד מישרים

ו. והנה המגיד להרב בית יוסף זצ"ל, נתן עצת הוגנת להרב זכרונו לברכה כדי שלא יבא האדם לידי החטא, יציר כאלו דיוקנו של אביו עומדת לפניו. והביא ראיה מיוסף הצדיק שבקש לשכב עם אשת פוטיפרע, ונזדמן לעינו דיוקנו של אביו, ופרש יוסף מהחטא.

רמז לענין דמות דיוקנו של אביו

ועוד רמז בתורתנו הקדושה, דשא עשב מזריע זרע. דשא הוא ראשי תבות דיוקנו של אביו, הוא עשב שהוא טוב למזריע זרע למינהו, ולא להוציא שכבת זרע לבטלה, כי אם במינו דוקא.

העין שמסתכלת על דברים אסורים, נענשת מרות לאחר פטירתו לא עלינו

ז. ובא וראה מה דאיתא בזוהר פרשת פקודי, כי יש ממנה אחד שנקרא פתות, על שם שהוא מפתה לבני נשא לאסתכלא ולעינא במה דלא איצטריך ליה בכמה נאופין וזנוגים] מפתה לבני אדם להסתכל ולעין במה שאינו צריך בכמה נאופים וזנוגים] שלאחר מיתת האדם ונקבר בקבר, בא הממנה ההוא ומחזיר להאדם נשמתו, ואחר כך נוטל את האדם באכזריות, ומשבר עצם של עינים, ונוטל ממנו את העינים, ואחר כך דן

אותו בִּיסוּרֵיִן קָשִׁים וּמְרִים, וְאַחַר כֵּן מוֹרִידִין אוֹתוֹ לְבוֹר,
שֵׁשׁ בוֹ הִרְבֵּה נִחְשִׁים וְעַקְרָבִים וְאוֹחֲזִין בוֹ וְדֹנִין אוֹתוֹ
בְּדֵינִים קָשִׁים וּמְרִים רַחֲמָנָא לִיּוֹצֵלָן.

**עֵין הַמְּסַתְּפָלַת בְּמָקוֹם הָאֶסוּר, מִתְגַּלְגַּל אַחַר כֵּן
בְּעוֹף הַנִּקְרָא "רְאָה", שְׁטָבְעוּ גַם כֵּן כֵּן.**

ח. וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ הָאֵרִ"י זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה כִּי יֵשׁ עוֹף קָטָן
הַנִּקְרָא בְּתוֹרָה "רְאָה", וְנִקְרָא כֵּן ע"ש שְׂרוּאָה מִרְחוֹק. עַל
עוֹף זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה שֶׁנִּקְרָא בֵּין שְׂרוּאָה
לְמִרְחוֹק וּמִזְנֶה בְּרֵאִיתוֹ. וְלָכֵן הֶעֱנֵשׁ שֶׁל בֵּין אָדָם הַמְּסַתְּפָל
בְּנָשִׁים, יִתְגַּלְגַּל נִשְׁמָתוֹ בְּעוֹף זֶה, מִדָּה פִּנְגֵּד מִדָּה, וְסוֹבֵל שָׁם
צֵעַר גָּדוֹל מְאֹד.

סֵבֶה הָרֵאשׁוֹנָה לַחֲטָא

ט. וְצָרִיךְ שֶׁתִּדַּע כִּי לְכָל עוֹוֹן יֵשׁ גָּרָם וְסֵבֶה הַמְּבִיאָה
אוֹתוֹ לַיָּדֵי כֵּן. וְהָכִי נִמְי יֵשׁ גָּרָם וְסֵבֶה הַמְּבִיאוֹת אוֹתוֹ לַיָּדֵי
הַסְּתַפְלוֹת בְּנָשִׁים הָאֶסוּרוֹת.

**אֲפִילוּ עַל מֵה שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה לֹא מֵרֵם
בְּרִפְת "בְּרוּךְ מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת", לֹא יִשְׁבַּע עֵינָיו
מִרְאִיהָ הֵיחָא**

וְהַסֵּבֶה הָרֵאשׁוֹנָה כְּשֶׁאָדָם מְסַתְּפֵל בְּדְבָרִים טְמֵאִים עַד
שֶׁהִשְׁבִּיעַ עֵינָיו בָּהֶם בְּהַסְּתַפְלוֹתוֹ, אִף שֵׁשׁ לְאָדָם רְשׁוֹת
לְרֵאוֹת בְּרִיּוֹת מְשֻׁנוֹת הַבְּאוֹת מִמְּדִינוֹת מְרַחֲקִים וְעַל זֶה תִּקְנוּ
חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה וְקִבְּעוּ בְּרִכָּה "בְּרוּךְ מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת".

מכל מקום לא ישביע עינו בהסתכלות, ולא יראה בהם כי אם דרך ארעי, כי מאור העינים רומזין בד' גננין שהן נגד אותיות שם ה'.

אדם המסתכל על דברים טמאים, מביא על עצמו רוח טמאה

י. ואם הבן אדם רואה בראיתו בריות טמאות, אז הוא ממשיך רוח הטמאה החופף עליו בזה הדבר. והוא הגורם אחר כך להסתכל בדבר היותר גרוע, המביא האדם לידי מכשול, ולכן הזהירו רבותינו זכרונם לברכה שלא להסתכל אפילו באשתו נדה. כי טמאה של נדה החופף על האשה בימי נדתה על ידי הראיה שואב הוא אליו הזהמא, ומדבק הטמאה בעיניו.

להסתכל רק על דברים טובים

יא. והראיה לזה שכיון שהאשה נדה מסתכלת במראה שקורין בלשון אשכנז (שפיגל) חדש, עושה ראיתה במראה רשם פתם אחד שאי אפשר להעביר אותו הפתם. ולכן אמרו גם כן חכמינו זכרונם לברכה דאסור להסתכל בפניו של אדם רשע, אלא ירגיל עצמו לשום עיניו בדבר קדשה, ואז הוא ממשיך קדשה ונותן הארה גדולה לד' גננין דעינא דיליה.

טוב להסתכל בשמים, מעשי השם יתברך שמונעים מעשים הרעים

וטוב לאדם להסתכל בשמים כדי לראות מעשי ה' יתברך, כמו שכתוב בזוהר פרשת בראשית:

אמר רבי אלעזר בן רבי שמעון בן יוחאי יומא חד הוינא על פיך ימא, ואתא אליהו ואמר לי, רבי, ידעת מה הוא דכתיב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", אמינא ליה אלין שמיא ואלין עובדי הקדוש ברוך הוא דאית ליה לבר נש לאסתכלא בהו, ולברכא ליה, דכתיב "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה" וכתוב "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ" עד כאן לשונו.

פרוש הזוהר: [אמר רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בן יוחאי: יום אחד הייתי על חוף הים, ובא אליהו ואמר לי רבי, הידעת מה זה שכתוב: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה".

אמרתי לו: אלו הם השמים וצבאם - מעשה הקדוש ברוך הוא שיש לבני אדם להסתכל בהם ולברך אותו, שכתוב: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך, ירח וכוכבים אשר כוננתה", וכתוב: "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ", עד כאן].

**הַמְדַקְדָּקִים בְּמַצּוֹת מִסְתַּכְּלִים עַל הַרְקִיעַ בְּשָׁעָה
שֶׁהַכּוֹכָבִים מִתְחִילִים לְהָאִיר, וְאוֹמְרִים מָה רַבּוֹ
מַעֲשֵׂי ה'.**

וכן נוהגין אנשי מעשה להסתכל בשמים בשעת יציאת הכוכבים כשמתחילין להאיר אומרים "מה רבו מעשיך ה'" וגו' ובפרט כשמתחיל החמה להאיר, אזי צריך האדם להסתכל לשמים, בצאת השמש בגבורתו כי אז סטרא אחרא וחיצונים מתעוררים על ידי תקפא דשמשא.

**בְּאֲשֶׁר שָׂאִין בִּיכוּלַת הַסְטְרָא אַחְרָא לְהִסְתַּכַּל בְּאוֹר
הַלְבָּנָה, מִתְכַּפֶּסֶה בְּצֶלָהּ**

יב. וכן כשהלבנה תתחיל להזריח אז הסטרא אחרא שאין יכולה להתראות באור הלבנה, ושאטין בעולם בתקפא ובחזק הן מסתירים עצמן בצל הלבנה, ועל זה נאמר "יומם השמש לא יכפה וירח בלילה", ועל זה יכון האדם תמיד באמרו בשחרית, "יוצר אור וכו' המאיר לארץ ולדברים עליה ברחמים" שיאירו המאורות ברחמים, ולא ינזק שום בר ישראל על ידי זריחת אור דילהון.

**כְּדִי שְׂיִתְקַבְּלוּ תַּפְלוֹתָיו, צָרִיךְ לְזַהֵר בְּדַבּוּרוֹ קוּדֵם
הַתַּפְּלָה שֶׁלֹּא יִדְבֵּר דְּבָרִים מִיִּתְרִים**

יג. על פן צריך האדם לזהר בראית העין, ומכל שכן בדבור שהוא נחשב כמעשה, על פן בהליכתו לבית הכנסת יראה למעט בדבורו דברי חול עם חברו, וכל שכן עם איש

אחר, אשר הוא שלא לצורך, וזהו סגלה נפלאה שיקבל ה' ברחמיו תפלתו.

מה שביכולתה של שיחה יתירה שלא בזמנה ומקום הנכון לגרום

והנה מצינו בכתבי האר"י זכרוננו לברכה, שצוה לתלמידיו החסידים, ובפרט לתלמידו ר' יצחק אשכנזי זכרוננו לברכה, שילך ר' יצחק לכפר עין זיתים, על קבר ר' יהודה בר אלעי, ושם יתפלל, ולכונן יחודים שמסר לו האר"י זכרוננו לברכה, ושם יגלה לו ר' יהודה בר אלעי פרוש על מאמר הזוהר בפרשת האזינו, וצוה לו האר"י שלא ידבר עם שום אדם בהליכתו, והלך ר' יצחק אשכנזי זכרוננו לברכה הנזכר לעיל, והתפלל ועשה כל היחודים, ונשתטח על קברו, ואין קול ואין תשובה, וחזר בפחי נפש אל רבו האר"י זכרוננו לברכה, ואמר לו, אדוני באתי על הקבר התנא רבי יהודא בר אלעי, ועשיתי ככל אשר צויתני, ולא בא אלי שום תשובה ממנו, והשיב לו האר"י, ולא ראיתי בהשגותי שדברת עם ערל ערבי אחד, ולא די שהוא לא שאל בשלומך, אלא אתה הקדמת לו שלום. והלא צויתך שלא תדבר עם שום בן אדם, אז זכר הרב רבי יצחק אשכנזי זכרוננו לברכה שכך היה והודה לו עד כאן לשונו.

רְאִיָּה אֲסוּרָה פּוֹגְמַת אֶת נִשְׁמַת הָאָדָם

הָרִי לֶךְ רְאִיָּה שֶׁהַדְּבוּר וְהָרְאִיָּה פּוֹגְמִין, וְאִף שֶׁבְּגִלוּתֵינוּ מְכַרְחִים לְהַקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם אֲפִילוֹ בְּשַׁחֲרִית קוֹדֵם תְּפִלָּה, מִכָּל מָקוֹם יֵרָאֶה לְקַצֵּר דְּבָרָיו בְּמֵאֵי דְאִפְשָׁר וְזֶהוּ סִגְלָה נִפְלְאָה וְנִאֲמָנָה וְדו"ק כִּי קִצְרֵתִי פִּהּ, וְלִקְמָן אֲאָרִיךְ בּוֹ בְּפָרְקִים.

• נ ח •

פְּרָק ג'

א. דָּוִד הַמֶּלֶךְ פָּתַח (תְּהִלִּים א' א') "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים" וְגו' "וּבְמוֹשֵׁב לִצְיִים לֹא יֵשֵׁב", וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה בְּמִסְכַּת אָבוֹת, "שְׁנַיִם שְׂיוֹשְׁבֵין וְאֵין בֵּינֵיהֶם דְּבָרֵי תוֹרָה הָרִי זֶה מוֹשֵׁב לִצְיִים" וּבִהְיוֹת מְכָשׁוּל זֶה מְצוּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים מְאֹד, עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לָשׁוּם הַשְּׁגָחָתוֹ מְאֹד בְּאַזְהָרָה זוֹ, שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עִם חֲבֵרָיו שֶׁתִּהְיֶה יְשִׁיבָתוֹ בְּדְבָרֵי תוֹרָה, אוֹ בְּדְבָרֵי מוֹסֵר וּדְבָרֵי יִרְאָה.

יתרחק אדם כמטחוי קשת מן הליצנים, ומבעלי לשון הרע ורכילות

ועל אחת כמה וכמה להתרחק מיושבי פתות הליצנים, ויושבי קרנות היושבים פתות ועוסקים בדברים של מה בכך, ובדברים מרבים לא יחדל פשע של ליצנות, או לשון הרע, ועל ידי זה הם מולידין עניינים פגמים המביאים לפגם בנשמותיהן. והירא דבר ה' יתרחק מאספת החבורות של אלו.

המדבר לשון הרע וליצנות חס ושלום - השדים שנקראים "כסילים" מרמים אותו לתוך רשתם

ב. ודע לך, כי יש פת אחת חיצונית הנקראים כסילים, והם ממנים המתראים לבני אדם כשהולך יחידי בלילה בדרך, מתראין כנגדו ולפעמים אף בחבורת בני אדם שקורין בלשון אשכנ"ז (פאר-פיר ליכט) ומטעין אותן ללכת עמהם בחבורה, ולפעמים מראין להדבק יחד לילך לפנדק א' ואכסניא, ומראין באור הנר להתקרב.

והאדם הוא חושב שהוא הולך למלון או לפנדק במקום קרוב, אבל הן מרחיקין אותו מן הדרך, וקרוב הדבר שמוליכין אותו למקום אגמים ומקומות מטנפות, או ליצר או בין בצעי המים, אשר מסתכן שם האדם בסכנת נפשות.

ליצנות ולשון הרע נרשמים בספר הנקרא "פועלי און"

ג. והן הם הממנים על בני אדם המתאספים כחות של בני אדם לספר דברים של הבלי בני אדם שאין בהם תועלת, ואלו המשחיתים נקראין גם כן פועלי און, הכותבים כל דברי ליצנות, וכל דברי לשון הרע, בספר א' למעלה הנקראת פועלי און. וביום ביאת פקדתם של אלו האנשים, יוצאים כחות האלו של הכסילים, ופוגעין בנשמתן, ומוליכין אותם למדבריות או לבצעי המים, ומצערם את הנשמה במאד מאד.

במקום מחלוקת מתאספים המשחיתים רחמנא ליצלן

על כן צריך להתרחק מחבורות כחות האלו. ואין צריך לומר כשואין בני אדם שמריבים בדברי קטטות ומריבות ברח מהן, כי שם אסיפת החיצונים, שמתאספים שם במקומות האלה שיש ריב וקטטה. ומזה תוכל לציר הפגם המדברים דברים בטלים בבית הפנסת, מקום קדשה המיוחד להיות מלא בהבל של שירות ותשבחות ותחנונים.

הַמְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵין לוֹ חֵלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל

ד. וְאַתָּה רָאָה מָה שֶׁכָּתוּב בְּזוֹהַר פְּרָשַׁת תְּרוּמָה א* ז"ל:
 "מֵאֵן דְּאַשְׁתְּעֵי בְּבֵי כְּנִישְׁתָּא וַי לֹו וְכוּ' וְאֵין לוֹ חֵלֶק בְּאַלְהֵי
 יִשְׂרָאֵל דְּגַרְע מְהִימְנוּתָא דְּמִלְכָּא" עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

עֵין שָׁם כִּי קִצְרְתִי מְאֹד, בְּאַשֵׁר שֶׁהַעֲנֵשׂ יְדוּעַ לְכָל אִישׁ
 בְּסַפְרֵי מוֹסֵר שֶׁקְדָמוֹ לִי.

וְאַנְחֵנוּ עִמּוֹ וְצֵאן מְרַעִיתוֹ מְחוּיָב כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְגִדּוֹר
 עֲצָמוֹ שְׁלֵא לְדַבֵּר שׁוּם דְּבוּר חוּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, שְׁבַעוֹן קַל
 כְּזֶה לֹא יִהְיֶה לוֹ חֵס וְשְׁלוֹם חֵלֶק בְּאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב
 הַזּוֹהַר.

חֹמֶר אִיסוּר דְּבָרִים בְּטָלִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁלֵא לְדַבֵּר דְּבָרֵי לִיצְנוּת אוֹ
 רְכִילוּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲשֶׁר דִּירַת הַשְּׂכִינָה שָׁם הִיא בְּבֵיתִי
 כְּנֶסֶסִיּוֹת וּבְבֵיתִי מְדַרְשׁוֹת, וְאִם בְּנֵי אָדָם אֵינָם נִזְהָרִים מִלְּדַבֵּר
 דְּבָרֵי שְׁחֹק וְקִלוּת רֹאשׁ וּרְכִילוּת וְלִשׁוֹן הָרַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת,
 הוּא גוֹרֵם שֶׁהַשְּׂכִינָה מְסַתְּלֶקֶת מִיִּשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתַב הַזּוֹהַר
 וְלֹא מְצָאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ, וְעַל יְדֵי עוֹוֹן זֶה בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים
 נִחְרְבוּ כַּמָּה בְּתֵי כְּנֶסֶסִיּוֹת, כִּי הַבְּנֵי אָדָם מְכַנְּסִין עַרְבוּב

א*.) פְּרוּשׁ הַזּוֹהַר: מִי שֶׁמְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּדְבָרֵי חוּל -
 אוֹי לוֹ שְׁגוֹרֵם פְּרוּד בֵּין הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין לוֹ חֵלֶק בְּאַלְקֵי
 יִשְׂרָאֵל שְׁגוֹרַע הָאֱמוּנָה בְּה' שֶׁמְרָאָה בְּדְבוּרוֹ שְׂאִין
 הַשְּׂכִינָה שָׁם וְשְׂאִינוֹ יִרָא מִמֶּנּוּ.

הסֵטְרָא אַחְרָא בְּמַחְנֵה הַשְּׂכִינָה, וְשֶׁהוּא כְּלָה קוּדְשׁ. כִּי עֲרֵבֹב זָרִים בְּמְקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים לֹא טוֹב, וּבְכָל עֶסֶק קְדֻשָּׁה יֵהָא אָדָם מְזַהֵר מְאֹד שְׁלֹא יִגְרַם בּוֹ עֲרֵבֹב חִיצוֹנִים חֹס וְשָׁלוֹם.

יֵשׁ מְמַנָּה מְיֻחָד שְׂמַמְתִּין לְשִׁמוּעַ דְּבוּרִים אֲסוּרִים רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן

ה. וְהִנֵּה דַע מַה שְּׁכַתְבַּת הַזְּזוּהַר פְּרָשַׁת פְּקוּדֵי (דף רס"ג עמוד ב.). שְׁיֵשׁ מְמַנָּה חַד מְסֵטְרָא אַחְרָא הַמְצַפָּה וּמְמַתִּין עַל כָּל מִי שְׂמוּצִיא מִפִּיּוֹ דְּבַר מְגַנָּה כְּגוֹן, כְּזָבִים, לְשׁוֹן הֲרַע, רְכִילוֹת, לִיצְנוּת וְכִיּוּצָא בְּהֵן, וּלְבַתֵּר מִפִּיק מִילִין קְדִישִׁין [וּלְאַחַר כֵּן מוּצִיא מִפִּיּוֹ מְלִים קְדוֹשׁוֹת], אֲזִיל [הוֹלֵךְ] הֵהוּא מְמַנָּה עִם שְׂאָר חִיצוֹנִים שְׂתַתַּח שְׁלִטוֹנוֹ, וְנִטְלִין הֵהוּא מְלָה קְדִישָׁא וּמְסַאֲבֵי לֵיהּ, וְלֹא זָכִי בֵּהּ הֵהוּא בְּרַ נֶשׁ בְּהַדִּין מְלָה קְדִישָׁא [וְלוֹקְחִים הַמְּלָה הַקְּדוֹשָׁה הֵהוּא וּמְטַמְּאִים אוֹתָהּ, וְאִינוּ זוֹכֵה הָאָדָם הֵהוּא בְּמְלָה הַקְּדוֹשָׁה הֵהוּא], כִּי אֲזַ חִיצוֹנִים הֵם הַנוֹטְטִים הַדְּבוּרִים שֶׁל קְדֻשָּׁה אֲצֵלָם וּמְתַנְסְפִים כַּח לָהֶם עַל יְדֵי מְלָה קְדִישָׁא וְכוּ'. אוּי לֵיהּ לְהֵאִי בְּרַ נֶשׁ בְּהֵאִי עֲלֵמָא, וַיִּלֵּיהּ לְעֵלְמָא דְאַתִּי.

[פִּירוּשׁ: אוּי לוֹ לְבֵן אָדָם הֵהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה - אוּי לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא].

והגֵרם לָזֶה הוּא רוֹב דְבָרִים, כִּי בְדָבָרִים הִרְבֵּה אִי אִפְשָׁר
שְׁלֹא יַעֲרַב טוֹב בְּרַע וְרַע בְּטוֹב, וְעַל יְדֵי זֶה חֵס וְשָׁלוֹם
נִתְוַסֵּף כֹּחַ וּגְבוּרָה לַסְטֵרָא אַחְרָא.

יִרְגִיל אֶת פִּיּוֹ לְדַבּוּרֵי קִדְשָׁה, וּלְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

ו. עַל כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְהֶאָדָם לְהִרְגִיל פִּיּוֹ וּלְשׁוֹנוֹ בְּדַבְרֵי
יִרְאָה וּמוֹסָר, וְלִהְיוֹת שְׂגוּר בְּפִי לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן
צַח וּמוֹעִיל לְנַשְׁמָה. וְהִנֵּה זֶה מְבוֹאֵר בְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ הָאֲר"י
ז"ל שֶׁמְדַבְּרִיו שֶׁל אָדָם נִכָּר שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה.

הִרְגִיל בְּקַלְלוֹת וּבְדַבְרֵי רִיבוֹת – שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ

מַסְטֵרָא אַחְרָא רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן

ז. אִם הוּא רַגִּיל בְּקַלְלוֹת אוֹ בְּדַבְרֵי רִיבוֹת, אֲזִי תִדַע
שֶׁנִּשְׁמָתוֹ הִיא מַסְטֵרָא אַחְרָא, מִשְׂרֵשׁ נַחֵשׁ וְצַפֵּעַ, וְאִינוֹ מְגֻזַּע
קְדוּשִׁים, כִּי אִם מֵעַרְב רַב, וְאִף שֵׁישׁ לוֹ אָב וְאִם צְנוּעִים
וְחַסִּידִים, מְכַל מְקוֹם גְּלוּל נִשְׁמָתוֹ מֵעַרְב רַב. וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִי
שֵׁישׁ לוֹ פֶּה מְדַבֵּר דְבָרִים בְּטָלִים וְדַבְרֵי נִבְלָה חֵס וְשָׁלוֹם,
מְבוֹאֵר גַּם כֵּן בְּדַבְרֵי הָאֲר"י ז"ל, הַמְּנַבֵּל פִּיּוֹ פּוֹגֵם בְּלִבְנָה,
וְעוֹשֶׂה מְאוֹתִיּוֹת לְבַנָּה, נִבְלָה, חֵס וְשָׁלוֹם. וְכֹאשֶׁר כִּי (פִּי)
דַּבְרֵי הַפּוֹגְמִים הֵם מְרַבִּים לְבִאֲרָם, וְלֹא יִסְפִּיק לָהֶם אִף
עֲשֵׂרָה פְּרָקִים לְזִכֹּר גְּדֹל הָעֲנֵשׁ שְׁלָהֶם.

פֶּה שֶׁאִינוֹ מְדַבֵּר דְּבוּרִים אֲסוּרִים, נִקְרָא פֶּה קְדוּשׁ

עַל כֵּן אֲנִי מְזַהֵר בְּקִצְרָה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְדַעַת כִּי פֶּה
שֶׁהוּא גְּדוּר וּמְסִיג מִלְּהוֹצִיא דְבָרָה וּקְלָלוֹת, וְאִין מוֹצִיא לְשׁוֹן

הָרַע, וְאֵין עוֹסֵק בְּדַבְרֵי לִיְצָנוּת, הָאֵי פּוֹמָא אַקְרִי פּוֹמָא קַדִּישָׁא, דְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבַּח בְּגוֹי', [פִּירוּשׁ: זֶה הִפָּה נִקְרָא "פֶּה קְדוּשׁ" שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבַּח בּוֹן וּמְכַל שְׂכָן מִי שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַתְּפִלָּה בְּשִׁירֵין וְתַשְׁבְּחִין, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטִיל הָאֵי דְבוּרָא וְאֶתְעַבֵּיד כְּתֵר עַל רִישָׁא [פִּירוּשׁ: הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹקַח הַדְּבוּר הַהוּא וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ כְּתֵר עַל רִאשׁוֹן, בְּאוּפְן אִם מִתְּפַלֵּל בְּכּוֹנְנָה.

יבחר לעצמו מקום מיוחד בבית המדרש,

אצל שכן טוב וירא ה', ויתרחק משכן רע.

ח. וְיִרְאֶה לְבַחֵר מְקוֹם מְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֶצֶל שְׂכָן טוֹב, כְּשֶׁר וַיֵּשֶׁר. וְיִתְרַחֵק מִשְׂכָּן רָע, שְׁלֵא יִכְשִׁיל אוֹתוֹ לֵילַךְ בְּדַרְכֵי חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהִתְרַחֵק מִשְׂכָּן רָע כִּי אֵין לוֹ מְקוֹם אַחֵר, יִרְאֶה לְהוֹכִיחוֹ בְּדַבְרֵים יוֹם יוֹם. וְאוּלַי יִמְצָא עֵת רְצוֹן שְׂיִקְבֵּל הַתּוֹכַחָה, אוּלַי יִזְכֶּה חֲבֵרוֹ עַל יָדוֹ. וְאִם יִרְאֶה הָאָדָם שֶׁהוּא אִישׁ רָע וּבִלְיַעַל שְׁעוֹמֵד בְּרָשָׁעוֹ, יִנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ לְשָׁלוֹם.

פֶּרֶק ד'

א. יִשְׁעִיה הַנְּבִיא עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר (יִשְׁעִיָּה ס"ו, כ"ב): "כִּי כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עוֹשֶׂה עוֹמְדִים לְפָנַי" וְגו'. וּבְאֵר הַזֹּהָר פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית (בְּהַקְדָּמָה דף ה')

עמוד א'): מי שְׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּם וַיֵּשֶׁר, וְעוֹבֵד ה' בְּכָל לְבָבוֹ, וּבְכָל נַפְשׁוֹ, וּבְכָל מְאֹדוֹ, וְלוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ, וּמַחְדֵּשׁ תּוֹרָה שֶׁל אָמֶת לְפִי שְׁכָלוֹ עַל פִּי הַקְּדָמוֹת אֲמִתוֹת וּבְרוּרוֹת, וּמְדַקְדֵּק הַיֵּטֵב שֶׁהַדָּבָר שֶׁחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה לֹא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם סִפְק וּשְׁפַת שֶׁקֶר חֵס וְשָׁלוֹם, אִזּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂמַח מְאֹד בּוֹ, וּבַתּוֹרָתוֹ, וְכָל חֲדוּשׁ וְחֲדוּשׁ שֶׁמַּחְדֵּשׁ הָאָדָם בַּתּוֹרָה עוֹלָה וְעוֹמֵד לְפָנֵי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר לִיהַּ בְּכִמְהָ עֵטְרִין, וְעוֹשֶׂה מִהֵן שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאָרֶץ חֲדָשָׁה. מִהֵנִי מִיֵּלִין חֲדָתִין, וְהֵן עוֹמְדִין לְפָנֵינוּ כְּדֵי שְׂיִהְיוּ בְּהֵן עֵינֵי ה' תָּמִיד לְהַשְׁגִּיחַ עַל יָדֵן בְּהַשְׁגָּחוֹת פְּרָטִיּוֹת.

מִי הוּא זֶה אֲשֶׁר כָּל לְמוֹדוֹ לְהַתְּנָאוֹת

ב. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַנְאוּ בּוֹ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרָת, חוֹפֶה וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מִהֵן שְׁמַיִם וְאָרֶץ הַחֲדָשָׁה, וְזֶה שֶׁאָמַר הַכֶּתוּב "וּבְצֹל יָדֵי כְּסִיתֶיךָ לְנֹטַע שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ" וּבֵאֵפֶן שֶׁלֹּא יִתְנַאֵה חֵס וְשָׁלוֹם, בְּאֲשֶׁר שְׁלוֹמֵד וּמַחְדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה כְּדֹאֵיתָא בְּזוֹהַר פְּרָשַׁת תְּרוּמָה (דף קכ"ט עמוד א'): כְּשֶׁמַּגִּיעִין יִשְׂרָאֵל לֹמַר לְסִדְרָא דְקֻדְשָׁה, בְּאוֹתוֹ שְׁעָה מְכַרְזִים לְמַעְלָה, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים אֲצִיתוּ [הַקְּשִׁיבוּ!]

מֵאֵן אִיהוּ גַם רוּחָא בְּמֵלִין דְּאוֹרִיתָא מֵאֵן אִיהוּ דְּכָל מִיֵּלִין דִּילִי בְּגִין לְמַגְנָא בְּמִילֵי דְּאוֹרִיתָא דְּבַר-נֶשׁ בְּעֵי לְמַהוּי

שָׁפַל בְּהַאי עֲלָמָא בְּמַלְיָן דְּאוּרִיתָא דְּהָא לִית גְּבַהוּת
בְּאוּרִיתָא אֲלָא בְּעֲלָמָא דְּאָתִי, עַד כְּאֵן לְשׁוּנוּ.

[פִּירוּשׁ הַזֹּהַר: מִי הוּא גַם רוּחַ בְּדַבְרֵי תוֹרָה, שֶׁבֶן אָדָם
צָרִיךְ לְהִיּוֹת שָׁפַל בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּדַבְרֵי תוֹרָה, כִּי אֵין גְּבַהוּת
בַּתוֹרָה אֲלָא בְּעוֹלָם הַבָּא].

וַיֵּשׁ לְתַן טַעַם לְמָה שֶׁהַכְּרוּז נִכְרַז דְּנֻקָּא בְּשַׁעַת שְׁאוּמְרִים
קְדָשָׁה דְּסֻדְרָא, בְּעֵבוּר דְּקִימָא לָן שֶׁהָעוֹלָם קָאִי אֶסְדְּרָא
דְּקְדָשָׁה, וְזֶה שְׁמַתְגָּאָה הוּא מְחַרֵּיב עוֹלָמוֹת, כִּי הַמְתַּגָּאָה
בְּדַבְרֵי תוֹרָה גּוֹרֵם לוֹמֵר הַקְּדָמוֹת שׁוֹא נְשַׁקֵּר וְדוֹרֵשׁ בַּק
לְהַתְּפָאֵר בְּדַבְּרֵי חֲדוּשׁ שְׂאָף שְׂאִינוּ אִמְתָּ.

**עַל יְדֵי הַקְּדָמוֹת שֶׁל דּוֹפֵי בַּתוֹרָה, בּוֹרָא רְקִיעִים שֶׁל
שְׁקֵר הַקְּרוּיִים "תְּהוּ" וְכֵן "שׁוֹא"**

ג. וְהִנֵּה בֵּא וּרְאָה מַה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר הַזֹּהַר פְּרָשְׁת
בְּרֵאשִׁית, עַל הַמְּחַדָּשׁ בַּתוֹרָה עַל פִּי הַקְּדָמוֹת שְׁקָרִים, "אֵלוּ
הֵן דְּבַרֵי דּוֹפֵי וְכַד סְלָקִין בְּאוּרִיא דְּעֲלָמָא מִיַּד נְפִיק לְגַבְיָהּ
סְמָאֵל הַנִּקְרָא אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת וְלִשׁוֹן שְׁקֵר .

[וְכַשְׁעוֹלִים בְּאוּרֵי הָעוֹלָם, מִיַּד יוֹצֵא לְקִרְאָתָם סְמָא"ל]
הוּא מְתַגְּבֵר וְיוֹצֵא לְגַבֵּי מִילִין אֵלִין מְנוּקְבָא דְּתַהוּמָא רַבָּא
וְדָלִיג לְגַבְיָהּ ת"ק פְּרָסָאוֹת וְנִטִּיל מִילִין אֵלִין דְּשַׁקְרָא וְעֵבִיד
בְּהוֹן רְקִיעַ דְּשׁוֹא דְּאִיקְרָא תוֹהוּ וְשֹׂאט בְּהָהוּא רְקִיעַ הָאִי
אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת דְּלִיג שִׁית אֶלְפֵי פְרָסָה בְּחֻדָּא זְמַנִּי, וְכִינֵן
דְּהָהוּא רְקִיעַ קָאִים נְפָקַת לְקַדְמוּהִי אִשְׁת׃ זְנוּנִים לִילִית

הַרְשָׁעָה וְהוֹלֵכֶת וּמִתְחַזְקֶת גַּם בֵּן בְּהַאי רְקִיעַ, וּמִתְחַבֵּר
וּמִשְׁתַּתַּף עִמָּה כַּמָּה אֲלָפִים רַבּוֹת מִשְׁחִיתִים.

[וְיֻצָּא לְקִרְאָת דְּבָרִים אֲלֵא מִהַשְׁקַע שֶׁל הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל,
וְקוֹפֵץ לְנִגְדָם חֲמֵשׁ מֵאוֹת פְּרָסָאוֹת, וְלוֹקַח דְּבָרֵי שְׁקָר אֵלֶּה
וְעוֹשֶׂה בָּהֶם רְקִיעַ שְׁוֵא הַנִּקְרָא "תוהו", וּמְעוֹפֵף בְּרְקִיעַ
בְּבוֹא זֶה הַ"אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת" שֵׁשֶׁת אֲלָפִים פְּרָסָאוֹת בְּבֵת
אַחַת, וְאַחֲרֵי שְׂרָקִיעַ הַזֶּה עוֹמֵד, יוֹצֵאת לְקִרְאָתָם].

וְשֵׁאֲטִין בְּהֵוֵא רְקִיעַ [וּמְעוֹפֵפִין בְּרְקִיעַ הַהוּא] כָּל
הָעוֹלָם בְּרַגַע אֶחָד וּמִתְלַבְּשִׁים אֵלָיו חִילוֹת בִּישִׁין שֶׁל
מִשְׁחִיתִין כְּחִילוֹת שֶׁל אַמּוֹת הָעוֹלָם וְנוֹפְלִין עַל יִשְׂרָאֵל
וְהוֹרְגִין הֶרֶג רַב".

"כִּי רַבִּים חֲלָלִים הַפִּילָה וְעֵצוּמִים כָּל הַרוּגִיָּה"

ד. וּבְכֻלָּל זֶה הוּא גַּם בֵּן הַמְּכַנְּיִם עֲצֻמוֹ לְהִיּוֹת מוֹרָה
הוֹרָאָה וְלֹא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה, וּבְגִלְלָה זֶה בָּאִים גַּם בֵּן גְּזוּרוֹת
רְעוֹת עַל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל זֶה נֹאמֵר, "כִּי רַבִּים חֲלָלִים
הַפִּילָה וְעֵצוּמִים כָּל הַרוּגִיָּה". וְכֹל זֶה גּוֹרֵם הַמּוֹרָה הוֹרָאָה
וְלֹא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה, אוֹ מִי שֶׁמְחַדֵּשׁ בְּדְבָרֵי תוֹרָה בְּהַקְדָּמוֹת
שְׁקָר וּדְבָרִים שְׂאִינָן שֶׁל אֱמֶת. וְעַל כֵּן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר
יוֹחָאי לְתַלְמִידָיו:

"בְּמִטּוֹתַא מְנַיִכוּ דְלָא תְּפַקִּין מְפּוּמִּיכוּ מִיְלִין דְּאוּרִיתָא
דְלָא יַדְעָתוֹן וְלֹא שְׁמַעְתוֹן מְאִילָנָא רַבְרַבִּי, בְּגִין דְלָא תְּהוּוֹן
גְרַמִּין לְהַאי חֲטָאָה". ר"ל, שְׂאוֹתָה לִילִית הַרְשָׁעָה הַנִּקְרָאת

חטאה ועליה אמר הנביא, "הוי מושכי העון בחבלי שוא וכעבות העגלה חטאה" דבעי להביא אכלסין על ישראל וכו', פתחו התלמידים פלהו ואמרו, "רחמנא לשיזבן רחמנא לשיזבן" עד כאן לשונו.

[פרוש: בבקשה מכם שלא תוציאו מפיהם דברי תורה שלא ידעתם ולא שמעתם מאילן גדול בכדי שלא תהיו גורמים לאותה חטאה (הינו הלילית) שרוצה להביא מחנות (להרג) בני ישראל ... פתחו התלמידים כלם ואמרו: הרחמן יצילנו! הרחמן יצילנו!]

**כל רצונם של הדרשנים למצוא חן בעיני השומעים,
ועל כן לא יזכו לשמוע את הדרוש של חדושי תורה
שידרש הקדוש ברוך הוא לעתיד לבוא**

ה. והנה בדורות האלה העון הזה מצוי בעוונותינו הרבים, שהרבה בני אדם דורשים ברבים על פי הקדמות שקרים, ודברים שאינם ברורים, ומסמים עיניהם של הבריות ומתקלסים ומתפארים מפי הבריות, ומחליפים חיי עולם הבא בשביל חיי שעה, וגורמין גזרות רעות כגזר לעיל. והירא דבר ה', יהיה מחשב ההפסד וההזק הגדול שגורם, כנגד שכר הכבוד או שכר ממון בעולם הזה שהוא חיי שעה, וכל הכבוד שעושין לו בזה העולם, בעבור דרוש זה הוא קוץ ונרדרר לנשמתו, ופתאום יבא עליו אימה חשכה גדולה ולא יופיע לו אור ואוי נִי תהיה לאותה בוששה וכלמה

ביום פְּקֻדָּתוֹ. וְאֵלֹהֵי הַדְּרָשָׁנִים בְּיָדָיו לֹא יִזְכּוּ לְשִׁמוּעַ לְעֵתִיד
חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שִׁיִּצְאוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

**הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְדַרֵּשׁ טַעְמֵי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִתֵּן לָנוּ
לְעֵתִיד לְבוֹא עַל יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ**

ו. כִּדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ, "עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֵישֵׁב בְּגִן
עֵדֶן וְדוֹרֵשׁ סִתְרֵי תוֹרָה, וְכָל הַצְּדִיקִים יוֹשְׁבִים לְפָנָיו וְכָל
פְּמִלְיָא שֶׁל מַעְלָה עוֹמְדִים לְפָנָיו מִיְמִינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְחֲמָה וּלְבָנָה וְכוּכָבִים וּמַזְלוֹת מְשֻׁמְלוֹ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא דוֹרֵשׁ לָהֶם טַעְמֵי תוֹרָה. הַדְּרָשָׁה שֶׁעֲתִיד לִתֵּן לָנוּ עַל יְדֵי
מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ וְאַחַר הַדְּרָשָׁה יַעֲמֵד זֶרְבָּבֶל בֶּן שָׁאֵל־תִּיאֵל עַל
רִגְלָיו וַיֹּאמֶר, יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּה וְכוּ', וְקוּלוֹ יִהְיֶה
הוֹלֵךְ מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וְכָל בְּאֵי עוֹלָם עוֹנִין אָמֵן יֵהא
שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וְאַף רְשָׁעִים שֶׁל
יִשְׂרָאֵל וְצְדִיקִים שֶׁל אַמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁנִּשְׁתַּיְרוּ בֵּינֵיהֶם יִהְיוּ
עוֹנִין, אָמֵן יֵהא שְׁמֵיהּ רַבָּה וְנִצְוֹלִין בְּזִכּוֹת עֲנִית שֶׁל "אָמֵן
יֵהא שְׁמֵיהּ רַבָּא", עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

ז. עַל כֵּן יִהְיֶה אָדָם נֹזֶהר לְדַרֵּשׁ תּוֹרַת אֱמֶת, וְלִהְיוֹת
הַקְּדָמוֹת שֶׁל אֱמֶת, וְתִהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיהוּ אֱמֶת, וְיִהְיֶה זוֹכֵה
לְשִׁמוּעַ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁל אֱמֶת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמֵן
כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן.

• לך - לך •

פֶּרֶק ה'

א. "וְאֶהְבֶּתְךָ לְרַעַךְ כְּמוֹךְ", אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה, זֶה הוּא הַפְּסוּק שֶׁהוּא כָּלֵל גְּדוֹל שְׁבִתוֹרָה. וְאִין לְךָ אֶהְבָּה יוֹתֵר, כְּשֶׁרוֹאֶה הָאָדָם דְּבַר מְגוֹנָה בְּאֶחָיו יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשֶׂה אִיזָה חֲטָא וְעוֹן, שְׁצָרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ עַל זֶה, כִּי נִשְׁמָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵן קְשׁוּרִין וְדְבוּקִין זֶה בְּזֶה.

**אִם הָאָדָם פּוֹגֵם אֶת נִשְׁמָתוֹ, אִין לָהּ מְנוּחָה בְּעוֹלָם
הַבָּא**

ב. אָבֵל הַכָּלֵל הוּא, שְׁצָרִיךְ הָאָדָם מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַהִרְפָּתָקָאוֹת וְהַסְּבוֹת וְהַעֲנָשִׁים שְׁבָאִים עַל נִשְׁמַת הָאָדָם אַחֵר יִצִּיאַת הַנִּשְׁמָה מִהַגּוֹף, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְחֻבְרוֹ אוֹלֵי עַל יָדוֹ יִזְכֶּה חֻבְרוֹ גַּם כֵּן, וְיַעֲזוֹב דְּרַכּוֹ הַרְשָׁעָה, וְיִשָּׁב וְרָפָא לוֹ.

**אוֹיֵר הָעוֹלָם מְלֵא נִשְׁמוֹת שְׂאִין לָהֶם מְנוּחָה בְּעוֹלָם
הָעֲלִיּוֹן**

ג. וְהִנֵּה פֹה בַּפֶּרֶק זֶה אֶכְתֵּב קֶצֶת בְּקֶצֶרָה עֲנֵשׁ הַנִּשְׁמָה שְׂאָדָם פּוֹגֵם בָּהּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּיּוֹת. דַּע, כִּי אוֹיֵרָא חֲלָלָא דְעֵלְמָא [אוֹיֵר חֲלָל הָעוֹלָם] הֵן מְלֵאִים מִנִּשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם

שאינם יכולין עדין לבוא למקום מנוחתן, וכמו שהעידו תלמידים של הרב האר"י ז"ל שהיה אומר להם:

האילנות והשדות מלאים רבבות נשמות שמתחננים לתקון

ד. דעו, כי אוירא דעלמא וחללה הן מלא נשמות הנדחין שאינם יכולין לבוא עדין למנוחתם. ופעם אחת הלך האר"י ז"ל ללמד תורה בשדה, וראה הוא בעצמו שכל האילנות היו מלאים נשמות בלי מספר, וכן היו על פני השדה, וגם על פני המים היו כמה רבבות נשמות.

ה. ושאל אותם הרב האר"י ז"ל מה טיבם כאן, והשיבו, שנדחו מחוץ לפרגודא קדישא, בעבור שלא עשו תשובה על פשעיהם והיו מונעים את חבריהם מלעשות תשובה, והיו נע ננד בארץ ובאוירא דרקיע, זה בכה וזה בכה, ועכשיו היו שומעים בת קול המכריזים בכל העולמות שיש איש אחד צדיק בארץ האר"י אשר יש פח בידו לתקן הנשמות הנדחות, ועל פן נאספו לכאן לבקש ממנו לרחם עליהם לתקן אותם, כדי שיוכלו לבוא למקום מנוחתם ולא יסבלו עוד צער גדול כזה. והבטיח האר"י החסיד ז"ל לעשות לטובתם מה שהוא באפשרית, וספר אחר כך האר"י ז"ל לתלמידיו המעשה הזה, כי ראו שהאר"י ז"ל שאל להם להנשמות, ולא ידעו למי שואל ומי היה המשיב, עד כאן לשוננו.

**תַּפְּלַת הַצַּדִּיק שְׁמֵתָפִלל בְּכֹנֶה, עוֹלָה לְמִתְחַת כֶּסֶא
הַכְּבוֹד, וְשֵׁם מִתְדַבְּקִים אֵלֶיהָ נְשָׁמוֹת נִדְחוֹת וְעוֹלִין
עִמָּה**

ו. ובחבורו כתוב, שאלו הנשמות היו יכולין להעלות אותם בתפלה של צדיק, כיון שהצדיק מתפלל בכונה אז תפלתו עולה למעלה תחת כסא הכבוד. ואז מתלבשים באותה התפלה כמה נשמות ומתלנים בהדי אותה תפלה.

ז. כמו שכתב הזוהר (חלק א' דף כ"ג עמוד ב'): בסוד הפסוק (תהלים קב, א'): "תַּפְּלָה לְעַנִּי כִּי יַעֲטֶף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָךְ שִׁיחוֹ". כמה נשמות מתעטפין ומתדבקין בתפלה של עני, ואין תפלה יותר חביב קמיה הקדוש ברוך הוא כמו תפלה של עני, ותפלה של צדיק, שעולין בלהב גדול ונורא השורף סביביו. והסטרך אחרך מתירא להתקרב למקום תפלת העני ותפלת הצדיק, ועל ידי כן הנשמות הנדחות עולין עם התפלה.

**כֹּאֲשֶׁר נִשְׁמַת הַצַּדִּיק עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַגִּיהֶנֶם, מִתְאַחֲזִין
בָּהּ נְשָׁמוֹת הָאֲבוֹדוֹת וְעוֹלִין עִמָּה**

ח. וזהו הענין ממש בנשמת הצדיק, שפיון שנפטר מהעולם עובר דרך הגיהנם כדי שבזכותו בהעבירו דרך שם יתאחזו בו נשמות האבודות ויעלו עם נשמת קדישא דא [נשמה קדושה זו].

**עֵינָיו שֶׁל הָאָרִיז"ל כִּמְעַט כִּהוּ מֵרְאִית רַבּוֹת נִשְׁמוֹת
שֶׁעָלוּ מִקְבְּרֵיהֶם לְעֹלוֹת לְמַעְלָה**

ט. וכן ספר החסיד ר' גדליה ז"ל, אחד מתלמידי האר"י ז"ל לחבריו, שבכל ערב שבת היו הולכין חוץ לעיר לקבלת שבת. והיה פעם אחת מספר הקדוש האר"י ז"ל נפלאות מה שראה פמה וכמה פעמים כשהיה עומד על ראש ההר שהיה מחוץ לעיר, ועל אותו ראש ההר ראה כל הבית חיים של קהלה קדושה צפת תבנה ותכונן במהרה בימינו, וראה חיילות של נשמות שעלו מהקברים לעלות למעלה, לגן עדן של מעלה, וכן ראה פמה רבבות נשמות לאין מספר שירדו כנגדם, והם הנשמות יתרות הנתוספים באנשים כשרים בכל שבת, ומתוך רוב בלבול וערבוב הנשמות וחיילות עצומות לאין מספר כמעט כהו עיניו מראות, והיה מוכרח להעצים עיניו, ואף על פי כן ראה אותן בעינים סגורות.

תפלות הצדיקים הם תועלת גדול לנשמות הנדחות

י. והנה אנחנו ראינו כמבאר בדברי תלמידי האר"י ז"ל שתועלת גדול הוא תפלות צדיקים לנשמות הנדחות, ואין לך גמילות חסד גדול מזה.

**הבורא יתברך הוא רב חסד, ולכן טוב להזכיר
בתפלה את הנשמות הנדחות**

יא. ואף כי אין אנו מאנשי הצדיקים הקודמים, והלואי שתועיל תפלתנו לתועלת עצמנו לכפר על חטאתינו

וּפְשָׁעֵינוּ שֶׁהִכְעִסְנוּ לְבוֹרָא יִתְבַּרַךְ בְּמַרְדּוֹ וּבְמַעַל, אַף עַל פִּי כֵן טוֹב לְזָכוֹר בְּתַפְלָתוֹ לְפָנָי יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת גַּם לְנַשְׁמוֹת הַנְּדַחוֹת, כִּי רַב חֶסֶד הוּא הַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ.

צְרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הַרְשָׁעִים שֶׁיִּחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה

יב. וְזֶה יָאוֹת לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת זוֹכֵה וּמְזַכֶּה לְאַחֲרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצְרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל רְשָׁעֵי הַדּוֹר שֶׁיִּחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה, כִּדְאִיתָא בְּגִמְרָא בְּבִרְכוֹת, בְּבִירוּרְיָה דְּבִיתְהוֹ דְּרַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמְרָה "יִתְמוּ חֲטָאִים" כְּתִיב וְלֹא "חֲטָאִים".

על כֵּן אֶסְדֵּר אֲנִי לְפָנֶיךָ לְכָל אִישׁ וְאִשָּׁה לֹאמֹר יְהִי רְצוֹן זֶה בְּבִרְכַּת הַשִּׁיבָנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ, וְקִרְבָּנוּ מִלְּפָנָי לְעִבּוֹדְתְךָ. וַיֹּאמֶר:

"יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּחֲתוֹר חֲתִירָה תַּחַת כֶּסֶף כְּבוֹדְךָ לְקַבֵּל בְּתִשׁוּבָה (פְּלוּנֵי בֶן פְּלוּנֵית) וְכָל הָעוֹבְרִים עַל מְצוּוֹתֶיךָ, יִהְיֶה לְבָבְם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבָּב שָׁלֵם כִּי יִמְיִנְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׂבִים, וְהִתְזַוְּרָנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלִימָה לְפָנֶיךָ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַרוֹצֵה בְּתִשׁוּבָה".

וְאִזּוֹ יִתְעוֹרֵר גַּם הָאָדָם מֵעֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה עַל חֲטָאֵיו כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ לוֹ "קְשׁוּט עֲצָמְךָ וְאַחַר כֵּן קְשׁוּט אַחֲרָיִם". וְכִי שֶׁיֵּאמֶר בְּכֹנֶנֶת הַלֵּב, וְאִזּוֹ בְּעַל הַרְחָמִים בְּרַב חֶסֶדְיוֹ וּבְרַב רַחֲמָיו יִקַּבֵּל תַּפְלָתוֹ.

הַלֵּב כְּנֹגֵד שֵׁם הוֹי' וְהִפָּה כְּנֹגֵד שֵׁם אֲדֹנָי

יג. וְאִף שְׂצָרִיךְ תְּפִלָּה זוֹ כְּפִנּוֹת וַיְחַוְּדִים וְאָנוּ אֵינן בְּקִיָּאִים בְּשִׁמוֹת וּבִצְרוּפִים הַמוֹעִילִין לְתוֹעֵלַת גְּדוּל, מִכֹּל מָקוֹם יִתְפַּלֵּל בְּקִצְרָה וּבְבִקְשָׁה בְּהִגְיוֹן לֵב, כִּי כֵךְ רָאוּי וְנִכְוֵן לְכֹל הַמִּתְפַּלֵּל שְׁלֵא יֵאָרִיךְ הַכֹּל בְּשִׁפְתָיו, כִּי לֹא יִשָּׂאֵר לוֹ בְּהִגְיוֹן לִבּוֹ. וְזֶהוּ כָּלֵל גְּדוּל, שֵׁיֵאֵמֵר קוֹדֵם הַתְּפִלָּה לְשֵׁם יְחִוּד קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכֵנִיתִיה, כִּי הַלֵּב הוּא נֹגֵד שֵׁם הוֹי' וְהִפָּה הִיא נֹגֵד שֵׁם אֲדֹנָי, כְּפִדּוּעַ.

תְּפִלָּה בְּפָה בְּלֹא כְּפִנּוֹת הַלֵּב הוּא חֲטָא גְּדוּל

יד. וְעַל זֶה כָּתַב בְּזוֹהַר (ח"א קס"ט ע"א) שְׁזֵה הָיָה כְּפִנּוֹת דְּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁאָמַר "יִהְיֶה לְרִצּוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגְיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי", כִּי זֶהוּ יְחִוּד גְּדוּל לְיַחַד פֶּה וְלֵב כְּאֶחָד, וּמִזֶּה תוֹכֵל לְהִתְבּוֹנֵן גְּדוּל הָעֵנֶשׁ וּפְגָם שֶׁל הַמִּפְרִיד הַלֵּב מִהִפָּה ר"ל, הַמִּתְפַּלְלִים בְּפָה בְּלֹא כְּפִנּוֹת הַלֵּב אוֹ מִי שֶׁמְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ אֶחָד בְּפָה וְאֶחָד בְּלֵב. וְזֶהוּ חֲטָא גְּדוּל, וְעוֹשֶׂה פְרוּד בֵּין הַשְּׁמוֹת הַנִּזְכָּרִים וּבֵין אוֹת נָא"ו לְאוֹת ה"א מִהֵשֶׁם, וַיְדוּעַ כִּי הוּא נָא"ו שֶׁל הֵשֶׁם הוּא תוֹרָה שֶׁבְּכָתַב וְהִ"א הוּא תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְאִם כֵּן מִפְרִידִים הַשְּׁנֵי תוֹרוֹת מִלְּהִיּוֹת מְחַבְּרִים יַחַד.

וְהַמְכָּשׁוּל זֶה מְצוּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים וְרַחֲמָנָא לִיִּצְלָן מִמֶּדָּה זוֹ, וְהִלֵּא אֱלֹקִים יַחְקֵר זֹאת וְעַל כָּל אֵלֶּה יָבֵא אֱלֹקִים בְּמִשְׁפָּט. וְעוֹוֹן זֶה הוּא דוּמָה לְעוֹוֹן הַמֵּינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים

וְקָרְאִים שְׂאִינִם נוֹתְנִים מְקוֹם לְדַבְרֵי הַחֲכָמִים בְּעֲלֵי הַתְּלָמוּד.

מִי שֶׁמְדַבֵּר אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב, יוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ בָּנִים פּוֹקְרִים וּמִינִים רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן

טו. וְאִם כֵּן יִתְבוּנָן הַנְּבוֹן שְׁבוּדָאֵי הַמְּרַגֵּל בְּמִדָּה זוֹ לְהִיּוֹת אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב, יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנִים פּוֹקְרִים וּמִינִים שְׁכוּפְרִים בְּתוֹרְתֵינוּ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

וְנוֹסֵף עַל זֶה שֶׁמְפָרִיד עֲצָמוֹ גַּם כֵּן מִהַקְדָּשָׁה עַל־יוֹנָה וְנֹאכָד מִמֶּנּוּ דְבַר יָקָר הַנֶּאֱמָר בְּיִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד, ד) "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם", שֶׁפְּרוּשׁוֹ שֶׁל הַפְּסוּק הוּא, כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּק הָאָדָם הָאֲזוּר אֶל מִתְּנִיּוֹ בְּהַדּוּק טוֹב, אֲזִי לֹא יוּכַל לְהַכְנִיס בֵּין הָאֲזוּר לְהַמְּלַבּוֹשׁ עַרְבוּב שֶׁל אֶבֶק וְאֶפֶר, כֵּן הֵמָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהֵם דְּבָקִים לַהֵשֶׁם יִתְבַּרַךְ בְּדַרְפֵיהֶם וּבְמַעֲשֵיהֶם, אֲזִי לֹא יוּכַל שׁוֹם מְקַטְרֵג לַעֲשׂוֹת אִיזָה פְּרוּד בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבִּיהֶם שְׁבַשְׁמִים, וּכְדֹאִיתָא בְּזוּהַר פְּרִשְׁתַּ פְּקוּדֵי (דף רכ"ה ע"א):

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגֵּיחַ עַל הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא יִתְקַרְבוּ אֲלֵיהֶם הַקְּלִיפּוֹת וְהַרְשָׁעִים

טז. ב* "רַבִּי אַבָּא וְרַב אַחָא נֵר' יוֹסִי אֲזָלִי בְּאוּרְחָא מְטַבְרִיָּה לְצַפּוּרִי. עַד דִּהּוּוּ אֲזָלִי חֲמוּ לִיה לֵר' אֲלַעְזָר דִּהּוּוּ אֲתִי, וְרַבִּי חִיָּא עֲמִיה. אָמַר רַבִּי אַבָּא וְנִדְאִי נִשְׁתַּתַּף בְּהַדִּי שְׂכִינְתָא. אוּרִיכוּ (פְּרוּשׁ, הַמְתַּיִנוּ) לָהּ, עַד דִּהּוּוּ מָטוּ לְגַבְיָהּ. אָמַר ר' אַבָּא, כְּתִיב "עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים" לְהַשְׁגִּיחַ בְּהוּ דָּלָא יִתְקַרֵּב לְגַבְיָהּ סְטָרָא אַחְרָא, וְהַשְׁתָּא סִיעֵתָא דְשִׁמְיָא הָכָא וְכָל אֲשַׁנְחוּתָא דְלַעֲיָלָא הָכָא, וְלֹא יָכִיל סְטָרָא אַחְרָא לְאַשְׁלֹטָא וְכו'.

ב* פְּרוּשׁ הַזֹּהֵר לְלִשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ: רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי אַחָא וְרַבִּי יוֹסִי הֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ מְטַבְרִיָּה לְצַפּוּרִי. בְּדֶרֶךְ הַלּוּכִם הִבְחִינוּ בְּרַבִּי אֲלַעְזָר הַמִּתְקַרֵּב, וְעָמוּ רַבִּי חִיָּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא: "נִדְאִי נִשְׁתַּתַּף עִמָּם בְּדֶרֶךְ וַיִּקְבַּל פְּנֵי הַשְׂכִּינָה". חֲכוּ לָהֶם עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אַבָּא: "כְּתוּב: עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים" לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, שֶׁלֹּא יִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם הַסְטָרָא אַחְרָא. נִדְאִי יֵשׁ עִמָּנוּ סִיעֵתָא דְשִׁמְיָא וְהַשְׁנָחְתוּ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא תוּכַל לְשַׁלוֹט בְּנוּ הַסְטָרָא אַחְרָא".

פֶּתַח רַבִּי אֲלַעְזָר וְאָמַר: "וְהִיא מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם" - מֵה פְּרוּשׁ 'כְּחוֹל הַיָּם' - מִשּׁוּם שֶׁהֵיטָב מִסְעִיר אֶת גְּלוּי בְּכַעַס וּמִבְקֵשׁ לְשַׁטֹּף אֶת הַיְבֻשָּׁה, וְכִשְׁהַגְלִים מִתְקַרְבִּים וְרוֹאִים אֶת חוֹל הַיָּם - מִיָּד שָׁבִים הֵם לְאַחֲרֵיהֶם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהַצִּיף אֶת הָעוֹלָם. כֵּן הַצַּדִּיקִים נִמְשְׁלוּ לְחוֹל הַיָּם, וְהַמְצִיקִים וְהַמְקַטְרְגִים - לְגַלֵּי הַיָּם. כִּשְׁהַמְצִיקִים רוֹאִים, כִּי צָד הַצַּדִּיקִים מִדְּבָקִים בְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשָׁבִים בְּתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה - מִיָּד תֵּשׁ כּוֹחֵם, וְאֵינָם מִסְגָּלִים לְבַצֵּעַ אֶת זְמָמָם"

יז. פתח רבי אלעזר ואמר, והיה מספר בני ישראל כחול
הים. מהו כחול הים, בגין דימא כד סליק גליו מזעפא ורגזא
ואנון גלין סלקין לשטפא עלמא כד מטאן וחסמאן חולא
דימא מיד תבין ואתברו ותבין לאחורי, ולא יכלין למשטפי
עלמא ולשלטאה. כגונא דא ישראל אינון חולא דימא, וכד
אינון גלי דימא (הן הן המזיקים והמקטרגים) המתבלין
ומארי דרוגזא ומארי דדינא בעין לשלטא ולשטפא עלמא
חסמאן להו לישראל דאנון מתקשרים בהקדוש ברוך הוא,
תבין ואתתברו קמייהו ולא יכלו לאשלטא בעלמא.

על ידי התשובה מתלבנים החטאים

יח. ונמשלו לחול הים, ומה חול הים צבור הקף
סביבות הים, מקף כהר גדול ומלבן בלבנונית, כך ישראל,
על ידי תשובה ומעשים טובים מלבנים את העוונות
ופשעים, כמאמר הכתוב בישעיה (א, יח) "אם יהיו חטאיכם
כשנים כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע כצמר יהיו", כי
במצוות ובמעשים הטובים שעושין ישראל בעולם הזה הן
מקיפין את הדינים, ודינים נמסרו בידין, ולא עוד אלא
שמהפכים מדת הדין למדת הרחמים, וקטיגור נעשה סגור.

יט. מה שאין כן פשהעולם הוא בדבורם טוב אבל לבם
בל עמם, אזי אין כשרון במעשים שלהם, ואז אין שמירה
וחומה סביב גלי הים וגלי הים הנזכרים לעיל מארי דידינים

מתגברים והדין גובר והולך רחמנא ליצלן, והרחמים מתמעטין, ואדרבה הן מהפכין מדת הרחמים למדת הדין.

כל אחד צריך לשוב כפי יכולתו ולהתפלל בכונה -

ויתפלל בעד חברו שישוב מדרכו הרעה.

כ. על כן, התעוררו אחי ורעי, לעשות כל אחד ואחד כפי יכולתו תשובה, ולהרבות במעשים טובים, וחילים יגבר בתורה, ותהיה תפלתו בכונה, ויתפלל בעד חברו לעשות תשובה, ואז חסידים וצדיקים מתרבים, ואז זכותם וצדקתם יהיו דומין להר וחול נגד גלי הים, שהן המקטרגים המחריבים ורוצין לחבל העולם שהן מארי דדינים ויהיו מתישין את כחן, ואז ליהודים יהיה רוח והצלה וששון ושמחה, אמן כן יהי רצון.

פרק ו'

א. הבא לטהר מסייעין אותו (שפת ק"ד ע"א). הענין הוא כשהאדם הולך להמציא איזה מצוה לעשותה, או כשהולך בדרך ועוסק בתורה, אף שהוא יחידי, אזי נשמות מתחברים עמו, כדאיתא בזוהר בראשית (בהקדמה, דף ה' ע"א).

ב. ג* רבי אלעזר הנה אזיל למחמי לרבי יוסי בן לקוניא חמי ררבי אלעזר, ורבי אבא בהדיה, והוי טעין חד גברא

אֲבִתְרִיהוּ, אָמַר רַבִּי אֲבָא, נִפְתַּח פּוּמְן בְּאוּרִיתָא דְהָא שְׁעָתָא
וְעַדְנָא הוּא לְאַתְתְּקָנָא בְּאוּרִיתָא. וּפְתַחוּ פִּיהֶם בְּחִדּוּשֵׁי

רַבִּי אֶלְעָזָר הֵלֵךְ בְּדַרְכּוֹ לְקִרְאֵת חוֹתְנֹו, רַבִּי יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיא,
וְאִתּוֹ - רַבִּי אֲבָא, וְאָדָם אֶחָד חָמַר בְּעִקְבוֹתֵיהֶם. אָמַר רַבִּי
אֲבָא: "נִפְתַּח פִּינוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה, שְׁחֵרֵי הַשְּׁעָה רְאוּיָה לְעֶסוֹק
בְּתוֹרָה!"

פְּתַחוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה. הָאָדָם שָׁנְלוֹה אֲלֵיהֶם גְּלָה לָהֶם כְּמָה
מִסּוּדוֹת הַתּוֹרָה. בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא וְנִשְׁקוּהוּ. אָמְרוּ לוֹ:
"מִי אַתָּה הַהוֹלֵךְ וְכָל הַחֲכָמָה הַזֹּאת תַּחַת יָדְךָ, וְאַתָּה נוֹשֵׂא
סִבְלִי הַשֵּׁיב לָהֶם: "רַבּוֹתֵי, אֵל תִּשְׁאַלוּנִי מִי אָנִי, אֲלֵא נֵלֵךְ
וְנַעֲסֹק בְּתוֹרָה." גְּלָה לָהֶם סוּדוֹת נוֹסְפִים. אָמְרוּ לוֹ: "מִי נָתַן
לְךָ רְשׁוּת לְלַכֵּת אַחֲרֵינוּ, כְּשַׁחְמוּרֵיךְ טְעוּנִים" שָׁמְחוּ רַבִּי אֶלְעָזָר
וְרַבִּי אֲבָא וְאָמְרוּ לוֹ: "רַכֵּב עַל הַחֲמוֹר, וְאַנְחֵנוּ נִטְפֹּל בְּחֲמוּרֵיךְ
הַטְּעוּנִים." אָמַר לָהֶם: "מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ הִיא." אָמְרוּ לוֹ: "אַתָּה
שָׁמַךְ לֹא גִלִּיתָ, אוֹלָם הֵיכָן אַתָּה גֵר?" אָמַר לָהֶם: "מְקוֹם מְגוּרֵי
הוּא מְגַדֵּל הָר, בּוֹ מִתְגוֹרְרִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִסָּפֵן אֶחָד."
רָצָה לוֹמַר: הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמְשִׁיחַ, שְׁנִקְרָא 'עֲנִי רוֹכֵב עַל
חֲמוּר' - שֵׁם הוּא מְקוֹם מוֹשְׁבֵי, וּמִשָּׁם בָּאתִי כְּשַׁחְמוּרֵי טְעוּנִים.

בָּכוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא וְנִשְׁקוּהוּ, וְגָלָה לָהֶם עוֹד סוּדוֹת.
עַיִן שָׁם בְּזוּהַר. נִפְלוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא עַל פְּנֵיהֶם. כְּשִׁקְמוּ,
שׁוֹב לֹא רָאוּ אוֹתוֹ אָדָם, שְׁנַעְלָם בֵּינָתַיִם. הִסְתַּכְּלוּ לְכָל הַצְּדִידִים
וְלֹא רָאוּהוּ. יָשְׁבוּ וּבָכוּ, וְלֹא יָכְלוּ לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה שְׁעָה אַחַת.

לְאַחַר כָּל זֹאת אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "וַנְּדַאי כֶּן הוּא כְּמוֹ
שְׁלִמְדֵנוּ, שְׁפַל מְקוֹם שְׁצַדִּיקִים הוֹלְכִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה - אִזּוֹ
מִתְגַּלִּים אֲלֵיהֶם צְדִיקִים מִן הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים. וַנְּדַאי הִיָּה זֶה
רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, שְׁבָא אֵלֵינוּ מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן לְגִלוֹת לָנוּ
דְּבָרִים אֵלוּ, וְאַחַר כֶּן נַעְלָם מֵאַתְּנוּ"

תּוֹרָה, וְהָיָה גִבְרָא טְעִין אַבְתְּרִיהוּ, וְגִילָה לְהֵם כְּמָה רְזִין דְּאוֹרִיתָא. אֲתוּ רַבֵּי אֶלְעָזָר וְרַבֵּי אַבָּא וְנִשְׁקוּהוּ לֵיהּ.

ג. אֲמַרֵי לֵיהּ, מֵאֵן אַנְתְּ דְּאָזִיל וְכֹל חֲכַמְתָּא דָּא אֵית תְּחוּת יְדָךְ, וְאֵת טְעִין אַבְתְּרִין, וְהִשִּׁיב לְהֵן, רַבּוּתִי, לֹא תִשְׁאַלּוּן לִי מֵאֵן אַנָּא, אֶלְא נִיזֵל וְנִתְעַסֵּק בְּאוֹרִיתָא. גִּילָה לְהוּ סוּדוֹת וְרְזִין. אֲמַרֵי לֵיהּ, מֵאֵן יְהִיב לְךָ לְמִיזֵל הֲכָא וְלִמְהוּי טְעִין בְּחֻמְרֵי וְכוּ'. חֲדוּ רַבֵּי אֶלְעָזָר וְרַבֵּי אַבָּא וְאָמְרוּ לֵיהּ, זֵיל רַכּוּב, וְאַנְן נִטְעִין אַבְתְּרִין. אָמַר לְהוּ, פְּקֵדָא דְּמִלְכָּא אִיהוּ וְכוּ'. אֲמַרֵי לֵיהּ, הָא שְׂמַךְ לָא אֲמַרְתָּ לֵן, אֲתֵר בֵּית מוֹתְבִין מֵאֵי אִיהוּ. אָמַר לְהֵן, אֲתֵר בֵּית מוֹתְבִי הִיא טַב וְאִיהוּ מְגַדֵּל הַר שְׂדֵר בְּהָהוּא מְגַדֵּלָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְחַד מְסַפְנָא (רְצָה לּוֹמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמְשִׁיחַ, שְׁנַקְרָא (זְכָרִיה ט, ט) "עֵנִי וְרוּכַב עַל הַחֲמוֹר"), וְכָא הוּא אֲתֵר בֵּית מוֹתְבִי וְסִלְיָנָא מִתְמֵן וְאַנָּא טְעִין חֲמָרָא. בְּכוּ רַבֵּי אֶלְעָזָר וְרַבֵּי אַבָּא וְנִשְׁקוּהוּ וְאָזְלוּ וְגִילָה לְהֵם עוֹד סוּדוֹת, עֵין שֵׁם בְּזוּהַר, וְנִפְלוּ רַבֵּי אֶלְעָזָר וְרַבֵּי אַבָּא עַל פְּנִיָּהֶם. אֲדִהֲכִי וְהֲכִי לָא חֲמוּ לֵיהּ לְהֵאֵי גִבְרָא, וְאִסְתְּפְלוּ לְכֹל סְטְרִין וְלֹא חֲמוּ לֵיהּ. יִתְבוּ וּבְכוּ וְלֹא יִכְלוּ לְמַלְלָא דָּא לְדָא שְׁעָתָא חֲדָא.

הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, מֵבִיא תוֹעֵלַת לְנִשְׁמוֹת הַנְּדָחוֹת

ד. לְבַתֵּר הֲכִי, אָמַר רַבֵּי אַבָּא: וּוְדַאי הָא דִּתְנִינֵן דְּבַכְּלֵי אוֹרְחָא דְּצַדִּיקָא אֲזִלִּין וּמִילֵי דְּאוֹרִיתָא בְּנִיָּהוּ, אֲזַ צַדִּיקִים

אֲתֵינָן מֵעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן לְגַבְיָהּוּ, וְנִדְאֵי הוּא רַב הַמְנוּנָא סְבָא
 דְאֵתָא לְגַבְנָן מִהֵיא עֲלָמָא לְגַלְגַּלֵּי לָן מִלִּין אֵלִין וְאַחַר כֵּן
 אֲתַכְּסִי מִינָן, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

אֲפִילוּ הִרְהוּר טוֹב מִבֵּיא עַל הָאָדָם הָאֶרֶת הַקֹּדֶשֶׁה הָעֲלִיּוֹנָה

ה. אִם כֵּן הָא רְאִיָּה שְׁנִשְׁמַתָּן שֶׁל צְדִיקִים מִתְחַבְּרִין
 לְעוֹשֵׂי הַמִּצְוָה וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. וְכֻלָּל זֶה נִקְטָ בְּיַדְךָ, שְׁכַל
 הִרְהוּר טוֹב וּמַחֲשֵׁבָה טוֹבָה עוֹשֶׂה פְּעוּלָה לְעוֹרֵר עָלָיו הָאֶרֶת
 הַקֹּדֶשֶׁה הָעֲלִיּוֹנָה, וְכָל שְׂכָן בְּדַבּוּר פֶּה טוֹב, כְּגוֹן הַהוֹלֵךְ
 בְּיַדְךָ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אִזּוּ יֵשׁ תּוֹעֵלֶת לְהַנְשָׁמוֹת הַנְּדַחוֹת, כִּי
 יֵשׁ נְשָׁמוֹת אֲשֶׁר הֵם נְדָחִים וּמִתְגַּלְגְּלִין וּמִתְדַבְּקִים בְּעֲשָׂבִים
 וּבַפְּרוֹת הָאָרֶץ וּבַפְּרוֹת הָאֵילָן.

הָאוֹכֵל כֶּשֶׁהוּא עַל הַדֶּרֶךְ, יִכּוֹן מְאֹד בְּבִרְכָתוֹ

ו. וְכִינּוֹן שֶׁהָאָדָם מְבַרֵךְ עַל הַפְּרִי אוֹ עוֹסֵק בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה,
 עַל יְדֵי דְבִירוֹ הַטּוֹב הַנְּשָׁמוֹת הָאֵלוּ מִתְלַבְּשׁוֹת בְּהֵן וְיוֹצְאִין
 מִמָּאָסֵר הַגְּלִגּוּל. וְגַם יֵשׁ לְלַמֵּד מִהַזֶּהר הַנּוֹזֵךְ לְעֵיל, כִּי גְדוֹל
 הוּא מְצִנֵּת הַתְּחַבְּרוֹת תְּלַמֵּידי חֲכָמִים לְהַתְלוֹת עִמָּהֶם בְּיַדְךָ
 וּלְשָׁמַע דְּבַרֵי תּוֹרָה מִפִּיהֶם, כִּי שְׂכִינָה שׁוֹרָה בֵּין אָנָשִׁים
 כְּשֵׁרִים בְּחֵייהֶן וְלֵאחַר מִיתָתָן.

הַצְּדִיקִים מְקַפִּידִים אֶעֱלֵ מִי יִקְבְּרוּ

ז. וְכִבָּר מְצִינוּ בְּדוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים, אֲשֶׁר הָיוּ מְקַפִּידִים
 בְּקַבּוּרָתָם אֵיזָה מְקוֹם יִהְיֶה מְקוֹם מְנוּחָתָם, וְכִמוֹ שְׁאָמַר

יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם (פְּרָאשִׁית מִז, ל) "וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי וְקִבְרַתִּנִּי בְּקִבּוּרְתֶם". וְהַעֲנִין, כִּי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם מְעוֹפְפִים עַל הַקֶּבֶר וּבְכָל לַיְלָה מוֹדִיעִין רִזִּין דְּאוּרִיתָא [סוּדוֹת הַתּוֹרָה] לְהַנְפְּשׁוֹת מִלְמַעְלָה, מִיִּשְׁבָּה שֶׁל מַעְלָה.

הַקְּבוּר בֵּין הַרְשָׁעִים אֵין מוֹדִיעִים לוֹ סוּדוֹת הַתּוֹרָה

ח. וְאִיתָא בְּסִפְר חֲסִידִים, בְּצַדִּיק אֶחָד שֶׁהָיָה קְבוּר בֵּין אַנְשִׁים רְשָׁעִים, וְהָיָה בָּא בְּכָל לַיְלָה בְּחִלּוּם לְאוֹהֲבָיו וְקִרְוָבָיו וְצָעַק לָהֶם בְּקוֹל בְּכִי שְׁיּוֹצִיאֵוּהוּ מִשָּׁם, וְאָמַר אוֹתוֹ הַצַּדִּיק טַעַם לָזֶה כִּי בַעֲבוּר אֲשֶׁר סָבִיבוֹתָיו הֵן רְשָׁעִים, מוֹנְעִים מִלְּהוֹדִיעַ לוֹ סוּדֵי הַתּוֹרָה, וְנִפְשׁוּ יַבְשָׁה בְּלִי לְחִלּוּחִית, וְלֹא הָיוּ לְקִרְוָבָיו מְנוּחָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁהִכְרַחוּ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַקֶּבֶר וְלִקְבֹר אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר.

הַצַּדִּיקִים הָרִאשׁוֹנִים נִהְגוּ לְקַנּוֹת קֶבֶר אֶצֶל אַנְשִׁים פְּשָׁרִים

ט. וְעַל כֵּן הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ נוֹהֲגִין לְקַנּוֹת לָהֶם קֶבֶר בְּבֵית הַחַיִּים בְּהִיוֹתָם בְּחַיִּים חַיִּיהוֹן, אֶצֶל אַנְשִׁים פְּשָׁרִים הַיְדוּעִים לָהֶם שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים, וְגַם הָיוּ נוֹהֲגִין שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִין שָׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו קֶצֶת דְּבָרֵי תּוֹרָה, וְהָיוּ נוֹהֲגִים שָׁם לִתֵּן צַדָּקָה, וּבָזָה הָיוּ מְטַהְרִין וּמְקַדְּשִׁין הַמָּקוֹם שֶׁהָיָה מוֹכֵן לָהֶם שָׁם לְהַקְבֹּר, וּמַחֲמַת קִדְשָׁה הָהוּא הָיוּ גוֹרְמִין שְׁלֵא לְהִתְקַרֵּב הַסְטָרָא

אַחֲרָא אַחַר מוֹתָם שָׁם. וְגַם מְצִינוּ בְּחֶסֶד רַבִּי עֲמָרָם,
כְּדֹאִיתָא כָּאֵן בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנָז הוּבָא (בְּמַעֲשֵׂה בִּוּךְ, עֵין שָׁם).

**אִם יֵשׁ קִפְיָדָה לְהָאָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ בְּמָקוֹם חֲנִיתוֹ
וּשְׁכוּנָתוֹ, קַל וְחוֹמֵר שִׁיְהִיָּה בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ בְּחִבּוּרָה
טוֹבָה, כְּמִנְהַג אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם**

וְהָא רְאִיָּה, אִם יֵשׁ קִפְיָדָה אֶל הָאָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ
בְּמָקוֹם חֲנִיתוֹ וּשְׁכוּנָתוֹ, קַל וְחוֹמֵר שִׁיְהִיָּה בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ
בְּחִבּוּרָה טוֹבָה, כְּמִנְהַג אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שְׁלֵא הָיוּ יוֹשְׁבֵינָן בְּדִין
וּבִסְעוּדָה עַד שִׁידְעוּ מִי מִסֵּב עִמָּהֶם, כִּי הִרְבָּה רְעוּת נִמְשָׁכוּ
בְּמִסְבוֹת קָלִים כִּי שָׁם הֵם מְדַבְּרִים רְכִילוֹת וְלִיצְנוֹת, וּבִפְרָט
בֵּין זוּלָלִים וְסוֹבָאִים אֲשֶׁר אֵינָם הַגּוֹנִים.

י. וַיֹּאמֶר, יְהִי רְצוֹן שְׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם מֵאָדָם רָע, וּפְגַע רָע,
מִחֲבֵר רָע, כְּדִי שְׁלֵא לְהִתְחַבֵּר עִם אַנְשִׁים רָעִים וּמִחֲבָרֵי קֶשֶׁר
בוֹגְדִים הַמִּתְחַבְּרִים יַחַד לִילָךְ בְּדַבְּרֵי רִיבוֹת וּקְטָטוֹת, וְהִמָּה
מֵלָאִים חֲרָבוֹת חֲצִים שְׁנוּנִים וְגַחְלֵי רְתָמִים בְּקָלְלוֹת וְחֲרָפוֹת
וְגִדּוּפִים, וְאֵשׁ שֶׁל גִּיהֶנָם בּוֹעֵר בְּקֶרְבָם לְחֲרֹחַר רִיב וּמְדוּן,
וְכָל מִחְשְׁבוֹתָם הוּא לְרָע, וְאֶפְלוּ בְּהִיוֹתָם בְּבֵית הַפְּנִסָתָהּ
הֵם מֵלָאִים מְרָמָה עַל אַנְשִׁים כְּשֵׁרִים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי ה', אֵיךְ
לְהִמְצִיא טַעֲדָקָאוֹת וְתַחֲבוּלוֹת לְהָרַע לָהֶם. אוֹי לָהֶם
וּלְנַפְשׁוֹתָם, כִּי פִתְאוּם יָבֵא יוֹמָם אֲשֶׁר יִהְיֶךְ עֲלֵיהֶם הַגִּלְגָּל
וְהַדִּינִים יִתְגַּבְּרוּ עֲלֵיהֶם שִׁירְדוּ מִנְכֻסֵיהֶם וַיְהִיו לְבוּז

ולכלמה, ולא יהיה להם חונן וחומל בעבור גזרות רעות מהשם יתברך.

לדבק רק ביראים וחרדים לדבר ה'

יא. והירא והחרד לדבר ה' ירחק מהם ומאספתן ומקול המונם ולא ישמע לקול עצתם ולא ילך עמם, ומכל שפן שלא לדבק עמם, רק יראה לדבק באוהבי ה' ולדבק באנשים יראים וחרדים לדבר ה', אשר מהם ילמד דרך החיים, ועליהם נאמר (דברים ד, ו), "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".

• וירא •

פרק ז'

א. "נתנני שוממה כל היום דנה" (איכה א, יג), ודרשו רבותינו זכרונם לברכה דקאי על השכינה, שצועקת על בעלי הגאונה, שהם מאריכין גלות השכינה כביכול (פי השכינה ברצונה רק להיטיב לבני האדם ולא להרע, וכאשר על ידי החטאים ירע ויצר לבני אדם, על פן מכנה זאת בשם גלות השכינה). וזה שאמר הכתוב (דניאל י, ח) "והודי נהפך למשחית", ועושין מתבת "הוד" —

"דָּוָה". ובקצור דברים אלו יתבונן האדם עד היכן גורם רעה במדת הגאונה.

המתגאה נתון ביד הסטרא אחרא רחמנא ליצלן

ב. על כן ישים האדם אל לבו, שלא לחנם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה דף ד' ע"ב) כל המתגאה כאלו עובד עבודת כוכבים. ובודאי הענין הוא בעבור שאדם משעבד ומסר נפשו ונשמתו ביד החיצונים תקיפים ובקשי אשר יוכל להפרד מהן, ועל ידי כן הוא מסור תחת הקליפות רחמנא ליצלן, על כן יראה החכם ויחכם וישים בלבו להבין ולהשכיל העוון והעניש.

אין במה להתגאות, אפילו לא בתורה וחכמה

ג. במה יתגאה, אם יתגאה בעשר, הלא הקדוש ברוך הוא אמר (תני כ, י) "לי הפסוף ולי הזהב אמר ה' צבאות", ובידו יתברך לקח העשר כהרף עין.

ד. כמו שראינו שכמה עשירים נהרגו בעבור עשרם שנתנו עליהם האורבים עיניהם לרדוף אחריהם והכו אותן מפת מות, ויסרו אותן ביסורים קשים עד שיצאה נשמתן מכח ההפאות ופצעים, ומתהם גם קבורה לא היתה להם. וזה ענין רע להם, כי ראינו בחוש שהרבה אנשים הלכו בזה הדרך ואין שטן ולא שום פגע רע מגיע אליהם, רק לזה העשר הנאבד בעשרו בר מינן.

לפְעָמַיִם בְּאִשׁר מְגִיעַ לוֹ הָעֵשֶׂר, הוּא מֵת בְּפִתְעַ פְּתָאוֹם וְעוֹזֵב לְאַחֲרַיִם חִילוֹ

ה. וְלָמָּה לֹא יָשִׁים הָאָדָם אֶל לְבוֹ, כִּי הִרְבָּה אַנְשִׁים
שִׁטְרָחוּ וַיִּגְעוּ לֹא נָתְנוּ שִׁינָה לְעֵינֵיהֶם, בַּיּוֹם אַכְלָם הַחֹרֵב
וְקָרַח - בְּלִילָהּ, וְהוֹלְכִים בַּחֲשַׁךְ בְּגֶשֶׁם וּבִשְׁלֹג עַד אֲשֶׁר
עָלְתָה בְיָדָם לְהַשִּׁיג אֵיזָה קֶרֶן לְמֵאָה אוֹ לְאַלְפָּה אוֹ יוֹתֵר, וְזֶהוּ
הַעֵת אֲשֶׁר צָרִיךְ לְשְׁמוּחַ בְּחֻלְקוֹ וּלְפָנֵק בִּיגִיעַ כַּפְּיוֹ.

ו. וּפִתְעַ פְּתָאוֹם בָּא אֵלָיו הַמָּוֶת וּמְכָרַח לְהַפְרֵד מִכָּל וְכָל
וְהוּא הוֹלֵךְ לְעוֹלָמוֹ וְשׁוֹבִיק לְאַחֲרַיִם כָּל עֲשָׂרוֹ מִה שִׁטְרַח
בְּטִרְחָתוֹ וְהִזָּה מְאֹסָף מְמוֹן, וְקִבֵּץ פְּרוּטָה יָד עַל יָד, עַד
שֶׁהֵבִיאוֹ לְסֶךְ מְסִים בְּזַעַת אָפוֹ, וְעוֹזֵב לְאַחֲרַיִם בְּיַד אִישׁ אַחֵר.

ז. וְלִפְעָמַיִם אֲשֶׁתּוֹ הִיא נוֹטֶלֶת מְמוֹנוֹ עֲבוּר כְּתַבְתָּהּ,
וְאַחֵר מִיתָתוֹ הִיא נִשְׂאֵת לְאִישׁ אַחֵר וְנוֹתְנָת לוֹ הַמְּמוֹן שְׁלָהּ,
וּבָנָיו הוֹלְכִין יַחְפִּים וּבְגָדִים שְׁלָהֶם הִמָּה קְרוּעִים וּבְלוּיִים,
וְאֵין לְבָנָיו שׁוֹם הַנָּאָה מְמוֹן אַבִּיהֶם, וְהִמָּה רוֹאִים שְׂאֵמָם
הִיא יוֹשֶׁבֶת וְאוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה עִם אִישׁ אַחֵר וּמִתְעַנְּגָת עִם
בַּעֲלָהּ הַשָּׁנִי, וְהִיתוּמִים מִבַּעֲלָהּ הַרְאִשׁוֹן הִמָּה יוֹשְׁבִים בֵּין
תַּנּוּר וְכִירִים, וּמְבִיטִים וְצוֹפִים וְרוֹאִים שְׂאֵמָם יוֹשֶׁבֶת
וּמִתְעַדְנָת בְּבֶשֶׂר וַיִּין וְשָׂאֵר מַעֲדָנִים, וְהִלּוּאֵי יִשָּׁג לָהֶם שִׁירֵי
מֵאֲכָלָהּ.

ח. וְהַבְּנִים אֲזוֹ תִתְאַנַּח לָבָם עַל זֶה וְאוֹמְרִים זֶה לְזֶה,
הֲלֹא כָּל הָעֵשֶׂר וְהַמְּמוֹן מֵאֲבִינוֹ הִיָּה וְאֵין בְּיַדֵּינוֹ לְהַצִּיל.

ואם כן, אם יזכר אדם על מדה הזאת, אשר יוכל קרוב להעשות כן בגזרת המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

בניו של העשיר צועקים ואין נענים

ט. וכאשר שבעיני ראיתי שהרבה ילדים שנתגדלו בתענוגים ונהפך ענג לנגע וצרות ותלאות, ואחר מות אביהם הולכים וצועקים על קבר אביהם ואין מושיע להם, כי המתים טרודים לתן דין וחשבון על חטאם ופשעם. כל זה ישים האדם אל לבו, ובודאי אל יתגאה בעשרו.

הרבה בני אדם שרצו להתחכם - היתה להם חכמתם למכשול

י. ואם הוא חכם שמתגאה בחכמתו יחשוב בלבו, הלא כמה חכמים נלכדו בחכמתם, ויותר מאשר התבוננו להתחכם נפלו במצודה רעה על ידי דבור קל בפח יקוש אשר לא יכלו קום. כמו שאירע להרבה בני אדם אשר רצו להתחכם במענה לשונם לפני מלכים ושרים, ואחר כך נלכדו בדבור קל עד אשר נלכדו ברעה גדולה באין תרופה, ואותן בני אדם שעושין עצמן לאין ואמרו בזה הלשון איני יודע הם נכנסו בשלום.

ואם כן, מה יתרון להחכם בחכמתו, חכמת עולם הנה, הלא אין שום אדם נזון ונתפרנס בחכמה, רק בסבה אשר נתן לו הקדוש ברוך הוא איך להמציא מזון לביתו, ולא בהונאת חברו.

חֲכָמְתוֹ לֹא תַעֲמוּד לְאָדָם נֶגֶד מַלְאֲךְ הַמּוֹת

יא. עַל בֶּן צָרִיךְ הָאָדָם לָשׂוּם אֶל לְבוֹ כִּי פִתְאוּם יָבֵא הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּסְרַח חֲכָמְתוֹ, הוּא הָעֵת אֲשֶׁר יִפֹּל לְמִשְׁכַּב וְדַעְתּוֹ אֵינָה צְלוּלָה מִחֲמַת כְּבֹד הַחֲלִי אֲשֶׁר נֶעַר קִטָּן יַחֲכֵם מִמֶּנּוּ, וְחֲכָמְתוֹ לֹא תַצִּילֵנוּ מִמַּלְאֲךְ הַמּוֹת. הוּא הוּא, מֵה יִתְרוֹן לְחֲכָמָה כְּזוֹ, עַל בֶּן יִרְאֶה הָאָדָם שְׁלֵא יִתְגָּאֵה בְּחֲכָמְתוֹ.

עַל יְדֵי הָעֲנוּה זָכוּ חֲכָמֵינוּ לְכֶתֶר תּוֹרָה

יב. וְאִם יִתְגָּאֵה הָאָדָם בְּלַמּוּד תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר לְבוֹ שָׁנוּן וְחָרִיף וְחֲדוּד וּמְחַפֵּם בַּתּוֹרָה בְּעַמֶּק נְרָחַב, וְאִין לוֹ דְמִיּוֹן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּדוֹר הַזֶּה וְלֹא יִבִּין שֵׁישׁ בְּדוֹר הַזֶּה לּוֹמְדִים כְּמוֹתוֹ, וְגַם בֶּן בְּעֲלֵי תְרִיסִין בְּעֲלֵי יְשִׁיבָה, מִכָּל מְקוֹם נִחְשְׁבוּ הֵמָּה כְּנֶגֶד תַּנְאִים וְאַמוֹרָאִים חֲכָמֵי הַתְּלַמּוּד בְּקִלְפַת הַשּׁוּם, וּבְמְקוֹם גְּדֻלְתָן שֵׁם הָיָה עֲנוּתְנוּתָן, כְּאֲשֶׁר מִבְּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּתְּלַמּוּד וּבְמִדְרָשׁ מִגְדֵּל עֲנוּוֹת רֵאשׁוּנִים וְקִדְמוּנִים, וּבְעֵבוּר בֶּן זָכוּ לְכֶתֶר תּוֹרָה. וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם מִתְגָּאֵה הָאָדָם בְּלַמּוּדוֹ הָרִי הוּא נוֹתֵן כֹּחַ לְסִטְרָא אַחְרָא וְכֹל סִטְרָא דְקִדְשָׁה בּוֹרְחִים מֵעֲלָיו.

הַמִּתְגָּאֵה טְמֵאתוֹ גְּדוּלָה מִטְמֵאת נִבְלָה

יג. וְאִיתָא בְּסִפְר גְּבַעַת הַמּוֹרָה, מַעֲשֵׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהֵלַךְ בְּדֶרֶךְ וְנִזְדַּמֵּן שֶׁהֵלַךְ עִמּוֹ אֵלָיְהוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב, וּפָגְעוּ בְּנִבְלָה אֶחָד מִשְׁלַכַת בְּדֶרֶךְ, וְהִיתָה הַנְּבִלָה מִסְרַחַת

סרחון גדול, עד שהניח החסיד ידו לחטמו מפני הסרחון, ואלוהי הנביא הלך קרוב להנבלה ולא חש כלל.

עד דהוי אלו [בעוד שהיו הולכים], פגע בהם אדם אחד מרחוק שהלך לקראתם והליכתו היתה בגאונה, והיה מתפאר ומתיהר, ולמרחוק שם אליהו הנביא את ידו לחטמו. ושאל אותו החסיד, מדוע לא שם אדוני את ידו על חטמו אצל הנבלה, והשיב לו אליהו הנביא: זה הסריח יותר מהנבלה, כי נבלה פיון שאדם נוגע בה הוא טמא עד הערב, אבל הנוגע בזה האדם מקבל ממנו טמאות חמורות, עד כאן לשונו.

הגאונה כוללת כל עברות שבתורה

יד. ואם כן, זה הכלל, כי מדת הגאונה היא מדה גרועה, מרבה קטטה, וקנאה, ושנאה, ולשון הרע, וכעס, ושקרם וליצנות. ואם תתבונן בה, תראה שכל עברות שבתורה כלולין בה, והפגם של הגאונה גדול מאד, אוי לו ואוי לנפשו מי שהוא רגיל להאחז בה.

הענו ינצל מחבוט הקבר

טו. ואשרי האדם המתדבק במדת הענוה והכנעה, מדה זו נאה היא ומשפחת, ומביאה האדם לחיי עולם הבא, ומצלת אותו מחבוט הקבר, כי אין לך מדה המטהרת ומלבנת האדם הגשמי כמו מדת הענוה, שהחמר נעשה רוחני, וגם הגוף של אדם אשר כל ימיו הולך בענוה מאיר

בְּקִבְרָא בְּאוּר הַבְּהִיר וּמִקְבַּל הָאָרְזָה מִקְדָּשָׁה עַלְיוֹנָה, וְזוֹכָה לְשִׁמוּעַ סוּדוֹת הַתּוֹרָה מִיִּשְׁבִּיבָה שֶׁל מַעְלָה, וְהַגּוֹף עִם הַנְּפֶשׁ מְאִירִים פִּחְדָא [בְּאֶחָד], וְכָל זֶה עַל יְדֵי מִדַּת הָעֲנָוָה.

הָעֲנָוָה הוּא מוֹדָה עַל הָאֱמֶת וּמִקְבַּל דְּבָרֵי תוֹכְחָה

טז. וְהַתְּנָאִים וְרַבָּנִים וְאִמּוֹרָאִים הָיוּ מְלַמְּדִים בְּנִסִּים, וְאִשְׁרָ הָיָה מִתְּגַלָּה אֲלֵיהֶם אֲלֵיהוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב, וְהוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, הַכֹּל הָיָה עַל יְדֵי מִדַּת הָעֲנָוָה. כִּי הָעֲנָוָה מוֹדָה עַל הָאֱמֶת וּמִקְבַּל תּוֹכְחָה וְדַבּוּרוֹ הוּא בְּנִחַת, אֲהוּב לְמַעְלָה וְנִחְמָד לְמַטָּה.

על כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל לְזִכּוֹת לְמִדָּה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַחֲסִיד בְּסֵפֶר שְׁלֵהֶבֶת, לֹאמֹר אַחַר הַתְּפִלָּה קוֹדֶם "יְהִיו לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי":

**רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכְּנֵי לְמִדַּת עֲנָוָה וּלְמִדַּת הַכְּנֻעָה,
כְּדֵי שְׂאֵהֶיָה מִקְבַּל וּמְרַצָּה לְעַם.**

וְאַחַר כֵּן יֵאמֹר "יְהִיו לְרָצוֹן" וְכוּ'.

הַגְּאֻוָּה מוֹצִיָּאָה אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם

יז. וּבְאֱמֶת שְׂצָרִיךְ אָדָם לְהִתְגַּבֵּר בְּתַפְלָתוֹ בְּכִי וְתַחֲנוּנִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂיִסִּיר מִמֶּנּוּ מִדַּת הַגְּאֻוָּה וְיִדְבֵּק בְּמִדַּת הָעֲנָוָה, כִּי הָרֹב בְּעָלֵי גְאֻוָּה מֵתִים בְּחֻצֵי יְמֵיהֶם, וְהָעֲנָוִים בְּעִבּוּר שְׂזָהוּ בּוֹדָאֵי כָּל הַמִּתְגַּאֵה הוּא שְׂנְאוּי בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, כִּי זֶה הוּא עֲנִין רַע בְּעֵינֵיהֶם הַמְּנַהֵג שֶׁל בְּעַל

גאונה, וממשיך עליו שנאת הבריות, ועל ידי זה יכול להוציא אותו מן העולם, וגם אם עלתה לו תאנתו להיות ראש הקהל או מורה צדק לעדתו, אך בעבור גאנתו כלם נחשבים לאין כנגדו, ומזלזל בכבוד הבריות, אשר גם זה הוא סבה לקצור ימיו ושנותיו רחמנא ליצלן.

עוות המשפט מטה את האדם מפני חיים לכף המות רחמנא ליצלן

יח. ועברה גוררת עברה, שרצונו תמיד להיות מן המנצחין ולא מן המתנצחין, אין מבחין בין טוב לרע, בין אם הוא ישר או לאו, רק להעמיד נצוחו, ומקלקל הדינים ומעוות המשפטים ישרים, וזהו ידוע שהטית הדין מטה את האדם בפתאום מפני חיים לכף המות. ועוד, בעבור היותו בעל גאונה, מרחיב פיו גם נגד תלמידי חכמים שבאו להוכיח אותו על דבריו ודרכיו המכערים, וכאשר שהחטא הזה מצוי בעונותינו הרבים בהרבה בני אדם, ובפרט ראשי ופרנסי הקהלות הולכין ומתגברין עד שבאו לכלל מצערי רבנן, ופתאום נכונים בגחלתן, ועוברים מן העולם כצל עובר. ונוסף על זה גם פן המה בכלל מצערי רבנן למשל עליהם בכח.

יט. ובוא וראה המצער הבריות הרי הוא מכניס עצמו בסכנות גדולות, ואף המצער את הבהמה חיה ועוף, יש לו ענש, כי אין שום דבר שאין לו מזל, והמזל של המצטרע

מקטרג עליו, ומכל שפן שיש לאדם ענש גדול המצער תלמיד חכם.

כ. בוא וראה מה שהביא בעל החרדים באיש חשוב תם וישר, שנתאכסן אצלו הקדוש האר"י ז"ל, ועשה לו כבוד גדול. טרם נסיעתו של אותו איש הקדוש האר"י ז"ל אמר לו, מה הגמול אשר אשלים לך בעד החבה הגדולה שהראית לי, ואני מוכן לתשלום גמולך הטרחה שטרחת בשבילי. והשיב לו הבעל הבית שהיו לו בנים, ואחר כך נעשית אשתו עקרה, אולי ימציא לו תרופה לאשתו כבראשונה.

כא. והשיב לו האר"י ז"ל ענין הסבה שנעשית עבור הסבה ההיא עקרה, וגילה לו ואמר לו, הנה ידוע לך שהיה סלם קטן עומד בביתך שהיו התרנגולים קטנים עולים ויורדים בו לשמות מים בכלי של מים אשר היה סמוך לסלם, והיו שותים ומרנים צמאונם.

ופעם אחת אמרה אשתך להמשרתת שתסיר הסלם משם, אף כי לא היתה פונתה לצער את התרנגולים כי אם מטעם אחר להיות הבית נקי, ומאז אשר הוסר הסלם יש להתרנגולים צער גדול שאינם יכולים התרנגולים לפרח, כי היו עדין קטנים וסבלו צמאון גדול ועלתה צפצופם לפני הקדוש ברוך הוא המרחם על כל מעשיו, ועל ידי זה נגזר עליה להיות עקרה. והחזיר הבעל הבית הסלם למקום הראשון, וה' נתן לה הריון וחזרה ללדת כבראשונה.

ברב רחמיו משגיח השם יתברך על כל בריותיו

כב. הרי לך פי השם יתברך פוקד ומשגיח על כל ברייה ברב רחמיו וחסדיו, ומשלם להמצערים את הבריות. ועל הכל צריך האדם לתן דין וחשבון, ואם פן צריך לזהר שלא לצער את חברו בחנם.

בוא וראה מה דאיתא בפרק קמא דחגיגה (בף ה' ע"א) מאי דכתיב (קהלת יב, יד), כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע, זה הרוקק בפני חברו וחברו נמאס בה.

כג. ואיתא בספר חסידים סימן מ"ד, מעשה בחסיד שהיה מכסה כל הרקם שהיה מוציא מפיו, וגם כל הרקם אשר ידע שיהודי הוציאן מפיו, והיה פונתו לכסות את הרקין שלא יבוא אחר ויראה הרק וימאס בו, ולא ימחל לזה שהוציא מפיו, עד כאן.

כד. ואם פן בוא וראה עד כמה דקדקו חסידים הראשונים באזהרה שלא לצער את חברו, כי הרבה בני אדם אשר לא נזהרו בזה ובפרט בידור הזה אשר יד עמי הארצות תקיפה, אשר אינם יודעין שום דין ומשפט, ועסקיהם לרב באלימות, ואינם רוצים לצית דין מחמת סרוב שלהם, אבל הם אינם יודעים שאם אין דין למטה יש דין למעלה, שפתאום יומו ודינו יבא.

”שׁוֹנֵא אַחַד יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כַּמְרָבִים”

כה. וְעַל כֵּן הִזְהִיר הָרַב הָרֵא”ש ז”ל בְּקוֹנְטְרַס שֶׁל אַרְחֻת חַיִּים (יום חַמִּישִׁי, סִימָן פ”ט), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: “אַל יִהְיוּ מְרָבִים בְּעֵינֶיךָ אוֹהֲבִים, וְיִהְיֶה שׁוֹנֵא אַחַד בְּעֵינֶיךָ כַּמְרָבִים”, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

הַמְקַלֵּל אֶת חֵבְרוֹ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹנֵאוֹ

כו. וְלֹא כֵן הִתְמוּנֵי הָעַם, שֶׁבְּעֵבֹר דְּבַר מַעַט בְּאִיזָה עֶסֶק מִשָּׂא וּמִתָּן אוֹ שְׂאָר דְּבָרִים מְקַלֵּל לְחֵבְרוֹ בְּקַלְלוֹת חֲמוּרוֹת בְּרַ מִיָּנֹן, וְאִינוֹ מְשִׁים עַל לֵב שְׂכָל בְּנֵי אָדָם חֲשׁוּבִים לְאִישׁ אַחַד, וְלֹא יֵאוֹת לְזַרַע אַבְרָהָם לְהִיּוֹת הַפֶּה רָגִיל בְּקַלְלוֹת, כִּי אִם בְּבִרְכוֹת וּבְדְבָרִים טוֹבִים וְרַכִּים שֵׁישׁ בְּהֵן נַחַת רוּחַ לְהַבּוֹרָא יִתְבַּרַךְ, כִּי הָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא מְקַלֵּל לְחֵבְרוֹ הוּא שְׁנוֹא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַבְּטִיחַ לְאַבְרָהָם “אוֹרְרֶךָ אַרְוֶר וּמְבָרַכְךָ בְּרוּךְ”, שֶׁהָרִי גַתָּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חִפָּה לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל בַּלְעָם הַרְשָׁע שֶׁרָצָה לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל וְנִהְפְּכוּ הַקַּלְלוֹת לְבִרְכוֹת

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹרֵשׁ כְּנָפָיו עַל מִי שֶׁנִּתְקַלֵּל עַל

חָנָם

כז. וְדַע שֶׁמִּצְאָתִי כְּתוּב כֹּל מִי שֶׁמְקַלֵּל חֵבְרוֹ עַל חָנָם וְעַל לֹא חָמַס בְּכַפְיוֹ, אִזּוּ הַבּוֹרָא יִתְבַּרַךְ פּוֹרֵשׁ כְּנָפָיו עַל זֶה הָאִישׁ הַזֹּכָאִי שֶׁלֹּא יִשְׁלַט עָלָיו שׁוּם קָלְלָה, וְתַדַּע שֵׁישׁ לְךָ אָדָם שֶׁמְזַגּוֹ הוּא רַע רַחֲמָנָא לִיְצַלְךָ, וְעֵינָיו וּפִיו וְלִבּוֹ כֵּלָן

ממקור הסטרא אחרא וקללתו היא מסכנת כמו שכתב רבי יהודה החסיד ז"ל שהחיצונים מוכנים לקטרג על פי קללה זאת, ואלמלא הקדוש ברוך הוא חופף עליו מה שהבטיח לאברהם (בראשית יב, ב) והיה ברכה, אז חס ושלום היו חלין הקללות על אותו האדם.

הנתקלל על חנם שכרו הרבה מאד

כח. וצריך עוד לידע, לא די שלא חל הקללות חנם, אדרבה יש שכר טוב לאותן שנתקללו בחנם, כדאיתא בירושלמי דמסכת פאה (פרק ח', הלכה ו'), וזה לשונו:

ד* רבי יוסי אוקמא לון פרנסין וגבאין ולא קבלו עליהון, עאל ואמר קומיהון, בן בבא על הפקיעין, (פרוש בן

(ד*) פרוש הירושלמי בלשון-קודש:

רבי יוסי מנה פרנסים וגבאים ולא רצו הממנים לקבל עליהם את המנוי מרוב ענותניתם. נכנס רבי יוסי ואמר לפניהם: "בן בבא - על פקיעין. בן בבא היה ממנה על הפתילות של המנורה בבית המקדש, ובשל זה זכה ונעשה מגדולי הדור, ואתם - שממנים אתם על חיי נפשות לא כל שכן!"

רבי אלעזר מנה גבאי צדקה לזמן קצוב. נכנס רבי אלעזר לביתו של הגבאי ושאל: "מה עשיתם לצדקה" ענו לו: "באה סיעת עניים - אכלו ושתו והתפללו עליך. אמר להם: "אין זה שכר טוב."

פעם אחרת נכנס ושאל: "מה עשיתם לצדקה" ענו לו: "באה סיעת עניים - אכלו ושתו וקלונך." אמר להם: "אכן זהו שכר טוב"

בְּכֹה הִנֵּה מִמְּנֶה עַל הַפְּתִילוֹת שֶׁבַמִּקְדָּשׁ) וְזָכָה לְהִיּוֹת נִמְנָה עִם גְּדוּלֵי הַדּוֹר, עֲכָשְׁיוּ אֲתֶם מִמְּנִים עַל חַיֵּי נַפְשׁוֹת לֹא כָּל שָׂכָן.

כט. רַבִּי אֱלֶעָזָר הָגִי חַד זְמַן עָבִיד לִיּה פְּרָנָס (פְּרוּשׁ גַּבְאֵי צְדָקָה). פַּעַם אַחַת אֲתָא לְבֵיתוֹ, אָמַר לְהוּ מֵאֵי עֲבִידְתוּן (רַצָּה לֹאמַר: רַבִּי אֱלֶעָזָר שָׁאֵל לְאִנְשֵׁי בֵיתוֹ בְּאִיזָה גְּמִילוּת חֲסִדִים עֶסְקוּ) אָמְרוּ לוֹ, אָתוּ חַד סִייעֵן (רַצָּה לֹאמַר: חֲבוּרָה שֶׁל עֲנִיִים) וְאֶכְלוּן וְשָׂתוּן וְצִלוּ עֲלֶיךָ, אָמַר לְהוּ לִית דִּין אֲגַר טָב, נַחַת זְמַן תַּנְיִן, אָמַר לְהוּ מָה עֲבִידְתוּן, אָמְרֵי לִיּה, אָתוּ חַד סִייעֵן (רַצָּה לֹאמַר: חֲבוּרָה שֶׁל עֲנִיִים) וְאֶכְלוּן וְשָׂתוּן וְאֶקְלִינֵךָ (רַצָּה לֹאמַר: קָלְלוּ אוֹתְךָ) אָמַר לְהוּ כְּדִין אֲגַר טָב, [אֲכֹן זְהוּ שְׂכַר טוֹב] עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. נִמְצָא שֶׁהִיא שְׂמִחַ בְּאִשְׁר שֶׁקָּלְלוּ אוֹתוֹ בַּחֲנָם.

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַרִּיז עַל הַתְּשׁוּבָה בְּכָל יוֹם

ל. וּבִאֲשֶׁר שְׁעוּוֹן זֶה מְצוּי בַּהֲמוֹן עִם לְקַלֵּל אָדָם אֶת חֲבֵרוֹ, וְזֶה הוּא עֲכוּב גְּדוּל מְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל חֲטָאִיו, עַל כֵּן בָּאֵנוּ לְהַזְכִּיר מִזֶּה לְהַזְהִיר לִירְאֵי ה' וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ שֶׁלֹּא יֵצֵא מִפִּיו שׁוֹם קָלְלָה, כְּדֵי שֶׁבִּנְקֵל יוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ מְכַרִּיז עַל הַתְּשׁוּבָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם "שׁוֹבוּ בָּנִים שׁוֹבְבִים" כִּי יָדוּ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׂבִים.

וְדַע, כִּי כְּשִׁיּוּצָא קוֹל כְּרוּז לְמַעְלָה הַקּוֹל נִשְׁמָע לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַקּוֹל הַהוּא מְעוֹרָר עֲצֵי הַיַּעַר וְלוֹבְשֵׁים חֲרָדָה וְאוֹמְרִים שִׁירָה בְּאִימָה וּבִירְאָה, וְכַדְאִיתָא בְּזוּהַר בְּרֵאשִׁית

(הַקְּדָמָה, דָּף ה' ע"א):

לא. ה* רבי אלעזר ורבי אבא הוי קאזלי באורחא ועסקי
באורייתא ולוי בהדיהו רב המנונא סבא ומתחבר בהדיהו,
וכד אזלו ומטו לחד טורא ויהוי נטוי שמשא, שרו ענפין
דאילנא לנקשאה דא בדא ואמרו שירה.

עד דהוו אזלו שמעי חד קלא תקיפא דהוי אמר,
קדושים דאתבדרו ביני חיא אינון בוצינין קדישין בני
מתיבתא אתכנשו לדוכתיהו לאשתעי במאריהון דאורייתא.
יתבו רבי אלעזר ורבי אבא וקמו בדוכתיהו בדחילו ורתיתו,
נפק קלא ואמר טינרי תקיפין פטישין רמאין עולו ואתכנשו,
בההוא שעתא שמעו קול ענפי אילנין רב ותקיף, ויהו אמרי
(תהלים כט, ד-ה) "קול ה' בכח וגו', קול ה' שובר ארזים" וגו'.

ה* פרוש הזוהר בלשון-קודש:

רבי אלעזר ורבי אבא הלכו בדרך ועסקו בתורה. לנה
אותם בדרךם רבי המנונא סבא (שכבר נפטר מן העולם)
והתחבר לחבורתם. כאשר הגיעו להר אחד, נטתה השמש
לשקוע. התחילו ענפי האילנות לנקוש זה בזה ואמרו שירה.

בדרך הליכתם שמעו קול חזק שהכריז: "קדושים
המצויים בין החיים - מאורות קדושים, בני הישיבה! האספו
למקומכם להתנחד עם נותן התורה!" עמדו רבי אלעזר ורבי
אבא במקומם ברתת וחיל. יצא קול ואמר: "סלעים חזקים!
פטישים חזקים! בואו והתכנסו" (כצה לומר גם הצדיקים
שכבר מתו מצטרפים לחיים לשמוע דברי תורה).

באותה שעה שמעו קול ענפי אילן גדול וחזק המכריז:

"קול ה' בכח וגו' קול ה' שובר ארזים וגו' "

וְאִם כֵּן יוּכַל הָאָדָם לְלַמַּד מִזֶּה שְׂלֵא לְקַלֵּל, וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְאִז טוֹב יִהְיֶה לוֹ סְלֵה.

פֿרַק ח'

א. אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פֿרַק קָמָא דְבִרְכוֹת (הַלְכָה א') הַעוֹמֵד לְהַתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְהַשְׁוֹת אֶת רַגְלָיו. פְּלִיגֵי תְרִין אַמּוֹרָאִין וְנַחֲלִיקוּ שְׁנֵי אַמּוֹרָאִים, רַבִּי לִוִי וְרַבִּי סִימוֹן, חַד אָמַר כַּמְלָאכִים, וְחַד אָמַר כַּכְהֲנִים, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנו.

בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת דְּגַמַּת מְלֹאךְ - מִפְּשֵׁט מִן הַגְּשָׁמִיּוֹת

ב. וְנִרְאָה דֵּאלוּ וְנֵאלוּ דְבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים הֵם, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּמִקּוֹם הַקְּרָבָן, עַל כֵּן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עֲצֻמוֹ כְּאֵלוּ הוּא כַהֵן, וּמָה עֲבוּדַת כַּהֵן הִיא פְּסוּלָה בְּמַחְשָׁבָה זָרָה, כֵּךְ צָרִיךְ הָאָדָם בְּשַׁעַת תְּפִלָּה, שְׂלֵא לְחַשֵּׁב שׁוּם מַחְשָׁבָה זָרָה, כִּדִּי שְׂלֵא יַעֲשֶׂה קְרָבָנוּ בְּפַגּוּל, וְלֵא יֵאמַר הָאָדָם הִרְהוּר עֲבָרָה אֲסוּר דְּנוֹקָא, אֲלֵא אֲפִילוּ הִרְהוּר מִשָּׂא וּמִתָּן וּשְׂאָר הִרְהוּרִים הֵן גַּם כֵּן אֲסוּרִים, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת דְּגַמַּת הַמְּלָאכִים שְׂאִין בָּהֶם עֶסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה.

הַתְּפִלּוֹת נַעֲשִׂים קְרָבָן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

ג. וְאִיתָא בְּסֵפֶר הַחֲנוּךְ, כְּשֵׁאָדָם חוֹשֵׁב בְּמַחְשַׁבְתּוֹ בְּעֵינָיו כֶּסֶף וְזָהָב וּמִטְבְּעוֹת, עוֹבֵר עַל לָאוּ דְלֵא תַעֲשׂוּן אֲתִי אֲלֵהִי כֶסֶף וְאֵלֵהִי זָהָב (שְׁמוֹת כ, כ), עֵינֵן שָׁם בְּאַרְיִכוֹת.

נדע לך, מה שמבאר בזוהר פְּרַשְׁת אֵלֶּה פְּקוּדֵי (צף רמ"ה ע"א) נִזְה לְשׁוֹנוֹ, "אֵית חַד מְמַנָּה וּשְׁמוֹ טַהֲרִיא"ל, הַעֲוֹמֵד עַל הַפֶּתַח אֲשֶׁר עֹבְרִים שָׁם תְּפִלוֹת שֶׁל בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁנֵתְפַלְלוּ בְּכֹנֶנֶת הַלֵּב בְּלִתֵי שׁוּם עַרְבוּב שֶׁל מַחֲשָׁבָה זָרָה, אָזִי אוֹתוֹ הַמְּמַנָּה פּוֹתַח לָהּ שְׁעַר בֵּית הַתְּפִלָּה, וְנִכְנָסֶת הַתְּפִלָּה לְהִיכַל אֲשֶׁר כָּל הַתְּפִלוֹת מֵתְקַבְּצוֹת שָׁם יַחַד, וּמֵהַתְּפִלוֹת נַעֲשֶׂה עֲטָרָה לְרֹאשׁ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

תְּפִלָּה בְּלֹא כֹּנֶנֶת כְּגֹוֶף בְּלֹא נִשְׁמָה

ד. אַבְל אִם הַתְּפִלָּה הִיא בְּלֹא כֹּנֶנֶת וַיֵּשׁ בָּהּ עַרְבוּב מַחֲשָׁבָה זָרָה, אָזִי הַמְּמַנָּה הוּא דוֹחָה אֶת הַתְּפִלָּה מֵהֵהוּא פֶּתַח, וְהַתְּפִלָּה אֲזַלָּא וּמִשְׁטָטָה בְּעֵלְמָא נְהוּלְכַת וּמִשׁוֹטְטָה בְּעוֹלָמִין, עַד שֶׁבָּאתָ לְיַד חַד מְמַנָּה סַהֲרִיא"ל שְׁמִיָּה, וּבִידּוֹ כָּל הַתְּפִלוֹת שְׁנִדְחוּ מִשְׁעַר בֵּית הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי שְׁהֵן מְעַרְבָּבִים בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וְהֵן נִקְרְאִין תְּפִלוֹת פְּסוּלוֹת, וְגוֹנֵז הֵהוּא מְמַנָּה הַתְּפִלוֹת עַד שֶׁהָאָדָם עֲצָמוֹ מִשִּׁים עַל לְבוֹ עַל מַה שֶׁהַתְּפִלָּל תְּפִלוֹת הַרְּבָה בְּלֹא כֹּנֶנֶת וְעַדִּין לֹא נַעֲנָה בְּאוֹתָן תְּפִלוֹת, וּמִתְּוֹדָה וּמִתְּחַרֵּט עַל עֲוֹן וְחַטָּא זֶה שֶׁהַתְּפִלָּל בְּלֹא כֹּנֶנֶת, כִּי הַתְּפִלָּה בְּלֹא כֹּנֶנֶת כְּגֹוֶף בְּלֹא נִשְׁמָה.

ה. וְאוֹמֵר אוֹי לִי, וַי לִי מַה שֶׁעֲשִׂיתִי כֶּךָ, וְהִיִּיתִי פּוֹגֵם בְּכַבוֹד אֲדוֹנֵינוּ, הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא, לְדַבֵּר לְפָנָיו בְּלִתֵי כֹּנֶנֶת הַלֵּב, וְגוֹדֵר עֲצָמוֹ לְבִלְתִּי לַעֲשׂוֹת עוֹד כְּזֶה הַמְּכֻשׁוֹל, וּמִכָּאֵן וּלְהַבֵּא הוּא מִתְּפַלְּל בְּכֹנֶנֶת הַיֵּטֵב אָזִי

תפלות ראשונות שהן ביד הממנה סהדיא"ל עולה עם תפלה ראשונה שהתחיל להתפלל בכונה.

בתפלה אחת כראוי נתקן הכל

וההוא ממנה בעצמו נוטל התפלות הפסולות הנזכרים לעיל, ומעלה אותם מעלה מעלה, עד שבאה התפלה לפני הקדוש ברוך הוא בעצמו, ונעשית עטרה עם שאר תפלות ישראל הפשוטות. הרי לך חסד גדול מהבורא ותברך שבתפלה אחת נתקן הכל.

זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד

ו. ומי הוא זה אשר לא ישים אל לבו אלה הדברים לגמל חסד לנפשו, ומכל שכן שלא להקל בתפלה עצמה לכתחלה חס ושלום, ואף שחושק להתמיד בתורה, מכל מקום זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד (שבת דף י"ע א'), ואל יאמר בלבבו כי בעבור למודו הוא יותר טוב בעיני הקדוש ברוך הוא שיבטל תפלתו חס ושלום, וחלילה לומר כן.

צריך האדם לעשות כל דבר בזמנו

ז. ובוא וראה מה שהובא בספר הולך תמים וזה לשונו: רבי ישעיהו החסיד ספר לי בשם רבי יהודה החסיד ז"ל, שהרמב"ן ז"ל היה לו תלמיד אחד שהיתה נפשו חשקה בתורה בחשק נפלא, וממש לא ראה שינה בעיניו, ואם היה אוכל להחיות נפשו אז היה הספר פתוח לפניו, ותמיד נתן עיניו בספר, ולא היה מתפלל מרב אהבת התורה. והיה

הַרְמַבִּין ז"ל מְזַהֵר אוֹתוֹ תָּמִיד וְאָמַר לוֹ, אֲכַל בְּשַׁעַת אֲכִילָה, וְתִישָׁן בְּשַׁעַת הַשִּׁנָּה, וְעֵשָׂה תְּפִלַּתְךָ בְּשַׁעַת תְּפִלָּה, וְזָכוֹת הַתּוֹרָה יִהְיֶה אֲצִלְךָ וְתִשְׁמְרֶךָ וְתַחֲיֶךָ, אָמֵנָם לֹא תִפְשַׁע בָּהּ. כִּי הַתְּפִלָּה תִּתְּבַע עַלבוֹנָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתַעֲנֵשׁ חֵס וְשְׁלוֹם עַל זֶה וְהִזְהַר בַּתְּפִלָּה. וְלֹא הַשְׁגִּיחַ הַתְּלָמִיד אֶל דְּבָרָיו וְלֹא שָׁם אֶל לְבוֹ.

ח. וְלֹא הָיוּ יָמִים מוֹעֲטִים שֶׁהֵלַךְ הַתְּלָמִיד לְשׁוֹק לְקָנוֹת אִיזָה דָּבָר, וְכֹאֲשֶׁר שָׁב לְבֵיתוֹ מֵצֵא פָּרַשׁ אֶחָד שׁוֹכֵב עִם בְּתוֹ הַבְּתוּלָה בְּאוֹנָס עַל אוֹתוֹ הַשְּׁלַחַן שֶׁהָיָה לוֹמַד תְּמִיד עָלָיו, וְנִתְאַבֵּל עַל זֶה יָמִים רַבִּים.

אָמַר לוֹ הַרְמַבִּין ז"ל הֲלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁתִּהְיֶה זֶהִיר בַּתְּפִלָּה, שֶׁתִּקְנוּ חֻכְמֵינוּ ז"ל (בְּרִכּוֹת דף ס' ע"ב) שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל יוֹם "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהִי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּצִילֵנִי הַיּוֹם מֵאָדָם רָע וּפְגַע רָע" וְכוּ', וְאַתָּה לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי, לָכֵן בָּא זֶה הַסִּפָּה לְבַתְּךָ. וּמִכָּאֵן וְלִהְבֹּא רָאָה הַתְּלָמִיד הַנּוֹזֵכֵר לְעִיל שֶׁהַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית הִיא בְּבִטּוֹל תְּפִלָּה, וְהַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל כְּדַת וְכִהְלָכָה, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

עַל כֵּן לָכוּ חָזוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹקִים אֲשֶׁר שָׁם שָׁם לוֹ חוֹק וּמִשְׁפָּט עַל אוֹתָן אֲנָשִׁים הַמְּזַלְזָלִים בְּעֵנִין הַתְּפִלוֹת, וְנוֹהֲגִין לְהַתְּפַלֵּל בְּקָלוֹת, וְכָל הָעַם יִשְׁמְעוּן וַיִּרְאוּן, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

תפלה בדמעות חשובה ומקבלת יותר

ט. על כן יראה האדם לפחד תמיד בהעלותו אל לבו ימים רבים שעברו תפלות הקבועות בכל יום מבלי פונה, ועל זאת צריך לבקש רחמים מאת הקדוש ברוך הוא להסיר ממנו מכשול זה, שלא יהיו ערבוביאי המבטלים פונת התפלה.

ויראה להתפלל בדמע, כי תפלה בדמעות היא חשובה וקרובה מאד להתקבל, כידוע על פי מאמרי רבותינו זכרונם לברכה (זוהר חלק ב' דף רמ"ה עמוד ב'), ומרב חשיבות של תפלה שבדמעות, הפתח אשר נכנסים שם התפלות אשר הם עם דמעות, אינו פותח אותו פתח שום מלאך או ממנה, כי אם הקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו, ולכן הן אין ננעלים והן פתוחים תמיד, ונקראים שערי דמעות.

וכשהתפלה היא עולה למעלה, אזי יוצא לקראתה אופן אחד ושמו ירחמיאל, והוא ממנה על שש מאות חיות של מעלה, ונוטל הוא אותה התפלה עם הדמעות ומעלה אותה, והיא עולה ומתקשרת למעלה למקום גבוה מאד.

המכון בעת התפלה פראוי, לא יזיקו שום דבר רע

י. בוא וראה איך היו הדורות ראשונים מכוונים בתפלה, כדאיתא בירושלמי פרק אין עומדים (ברכות פ"ה ה"א) אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל ובא נחש והכישו ולא הפסיק את תפלתו, והלכו ומצאו אותו הנחש

מת מונח על פי חורו. אמרו לו תלמידיו, רבי, לא הרגשת
כאב בשעה שהיה מפישך הנחש. אמר להם יבא עלי ממה
שהיה לבי מתכונן בתפלה אם הרגשתי.

השם יתברך עושה רצון יראיו

יא. הענין מבאר בגמרא ובפרוש רש"י, כי כשהערוך או
הנחש נושך לאדם אם הערוך מקדים למים אזי ימות האדם,
ואם האדם יקדים למים אזי מת הנחש או הערוך. ואמר רבי
יצחק מלמד שברא הקדוש ברוך הוא מענין תחת בגליו,
לקים מה שנאמר (תהלים קמה, יט) "רצון יראיו יעשה ואת
שועתם ישמע ויושיעם".

והנה אף שאין אנו יכולים לכוון כמו הראשונים ז"ל
מחמת שני טעמים, האחד שעוונינו כבדו על ראשינו, וטעם
שני, מחמת חסרון ידיעה. על כל פנים חלילה לנו לעזוב
כונת התפלה.

אין בעל הנס מרגיש בנסו

יב. ובוא וראה מה שכתב בספר חסידים (סימן י"ח ותשע"ז):
שבועמדו להתפלל ורואה ספר נפל לארץ לא יפסיק את
תפלתו להגביה הספר כי הוא עומד לפני אים ונורא הבורא
יתברך, וכל התפלות ושירות ותשבחות יהיו בלב שלם.
ובפרט בהעלותינו על לבנו השגחת הבורא יתברך ברוך
הוא עלינו בגלותינו אשר אין האדם מרגיש בנסים ונפלאות

הנעשים לו, בתחלה נראין לו שיגיע לו איזה רעה ואלהים חשבה לטובה אליו.

ממכה עצמה נברא הרפואה

יג. וכדאיתא במדרש (ילקוט ישעיה, רמז תיז) שני סוחרים היו רוצים לילך יחד בספינה עם סחורה, ואחד נכנס עם סחורתו, והסוחר השני בהליכתו כשהיה רצה לילך אל הספינה נכשל באבן ונפל, ולפי שעה נעשה חגר ברגלו והכרח לשאר בביתו עם סחורתו. והיה אותו סוחר בוכה ודואג על סחורתו שלא הלך עם הספינה למכרו.

ולא היו ימים מועטים שבא ידיעה שנטבעה הספינה והיא עם כל האנשים שהיו בתוכה, התחיל אותו הסוחר לתן שבח והודאה להקדוש ברוך הוא ואמר (ישעיה יב, א) "אודך ה' כי אנפת בי".

יד. וזה דרך לכל אדם לומר על כל סבה ומאורע תבות גם זו לטובה, אף שהוא לפי שעה דבר שאינו טובה אף על פי כן ישמח בלבבו ויקבע בדעתו שהיא לטובה ולכפרה על חטאיו ופשעיו על העבר, ואזהרה והתראה על להבא, ועל פי רוב ענין זה בעצמו הוא לבסוף לטובתו נשבר רגל פרתו, ובסוף המעשה נגלה הנס למפרע.

ועל זה תקנו חכמינו זכרונם לברכה לומר בכל יום מזמור לתודה (תהלים ק) כי בכל יום ויום אנו צריכין לתן שבח והודיה על נסים ונפלאות שיש לנו קיום בגלות המר הזה,

ועל כן באמרו מזמור זה מזמור לתודה הוא יוצא ידי חובת
הבאת תודה, כי אין האדם מרגיש בנסו בכל יום.

אינני עולה על יצועי טרם מחלתי לכל מי שצערני

טו. ובוא וראה מה דאיתא בזוהר פְּרָשַׁת מִקֵּץ (פ"ד ר"א

ע"ב):

ו* רבי אבא הנה יתיב אתרעא דלוד, חמא חד בר נש
אתי והוי יתיב בחד קולטא דתלא דארעא, (פרוש שהיה יושב
בחור שבהר) והוי לאי מאורחא ונאים תמן. אדהכי חמא חד
חויא דהנה אתי לגביה נפיק קוסטפא דגורדנא (פרוש חתיכת
עץ משרש האילן) וקטיל ליה לחויה. כד אתער ההוא בר נש
חמא חויה דהוי מית, אזנקה ההוא בר נש ונחית קולטא

(ו*) פרוש הזוהר בלשון-קודש:

רבי אבא ישב בשערי לוד. ראה אדם אחד מתקרב. ישב
ההלך במערה שבהר ונרדם מרוב עיפותו. בתוך כך ראה רבי
אבא נחש מתקרב לעבר ההלך הישן. נפלה חתיכת עץ על הנחש
והמיתה אותו. כאשר התעורר ההלך ראה את הנחש המת.
כשקם ההלך ממקומו, התמוטט המקום עליו ישן מקודם ונפל
למעמקי האדמה ואלו הוא נצל.

נגש אליו רבי אבא ושאלו: "אמר לי, מה מעשיך, שהרי
לא בחנם עשה אתך הקדוש ברוך הוא שני נסים אלו!"

אמר לו אותו האיש: "דואג אני להתפיס בו ביום עם מי
שהרע לי ואני מוחל לו. ואם אין באפשרותי למצאו ולהתפיס
עמו - אני עולה על מטתי לישון עד שאני מוחל לו ולכל מי
שצער אותי"

לְעוֹמְקָא דְתַחוּתוּי וְאַשְׁתַּזִּיב אֶתָּא רַבִּי אַבָּא לְגַבִּיּה אָמַר לִיה
 אֵימָא לִי מַאי עוֹבְדִיךָ, דִּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחֵיש לָךְ אֲלִין
 תְּרִין נְסִין, לָאו אֵינוֹן לְמַגְנָא, אָמַר לִיה הָאִי בַר נָשׁ כָּל יוֹמָא
 לָא אֲשָׁלִים לִיה בַּר נָשׁ בִּישָׁא בְּעֵלְמָא דְלָא אֲתַפְּיִסְנָא בַּהֲדִיָּה
 וּמְחִילְנָא לִיה, וְתוּ, אִי לָא יְכִילְנָא לְאַתְפְּיִסָּא בַּהֲדִיָּה לָא
 סְלִיקְנָא לְעַרְשֵׁי עַד דְּמְחִילְנָא לִיה וְלְכָל אֵינוֹן דְּמַצְעֵרִין לִי,
 עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ.

הַבוּטַח בַּה' חֶסֶד יְסוּבְבָנוּ

טז. מִזֶּה הַמַּעֲשֶׂה נִלְמַד שְׁצָרִיךְ הָאָדָם לִידַע שֶׁהַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגֵּיחַ עַל הָאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים וַיִּשָּׁר
 מִפְּעֻלּוֹ וּבּוּטַח בַּה' וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת, יִהְיֶה בְּטוֹחַ גַּם
 הוּא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטוֹב.

וְדַע עַד כַּמָּה גְּדוּלָּה מִדַּת הַבְּטָחוֹן, שֶׁכָּל הַבוּטַח בַּהֵשֵׁם
 יִתְבַּרַךְ בְּרוּךְ הוּא אֲזִי מִלְּאֲכֵי חֶסֶד סוֹבְבִים אוֹתוֹ וּמְגִינִים
 בְּעַדוֹ מִכָּל פְּגָעִים רָעִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תְּהִלִּים לב, י')
 "וְהַבוּטַח בַּה' חֶסֶד יְסוּבְבָנוּ".

הַסָּכֵל חוֹשֵׁב שֶׁהַמָּוֶן יַצִּיל אוֹתוֹ מִכָּל הַסּוּבוֹת

יז. וּכְדָאִי מִדַּת הַבְּטָחוֹן לְהִיּוֹת שְׂכָר גְּדוּלַ עֲבוּר
 הַבְּטָחוֹן, כִּי הַבוּטַח בַּה' בְּנֹדָאִי מִשָּׂאוֹ וּמִתְנֹו הוּא בְּאַמוּנָה,
 וְאֵינוֹ לְהוּט אַחַר מָמוֹן שְׂאֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁמִּדַּת הָאָדָם
 שְׂאֵינוֹ בּוּטַח בַּה' חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ לַעֲתָא אֲשֶׁר מָטָה יְדוֹ קֶצֶת
 שׁוֹב לָא יִרְאֶה אוֹר וְטוֹבָה לְעוֹלָם, בְּחֻשְׁבוֹ כִּי רַק לְאַחַר

שְׁהִיָּה לוֹ סֶךְ מָמוֹן בְּבֵיתוֹ שׁוֹב לֹא יוּכַל לָבוֹא עָלָיו שׁוֹם
 גְּזֵרָה מֵהַשָּׁמַיִם, וְלֹא תִעָבֹר עָלָיו הִרְעָה כִּי מָמוֹן רַב יַצִּיל
 אוֹתוֹ מִכָּל הַסְּבוֹת, וְעַל יְדֵי כֵן חֲבִיב הַמָּמוֹן עָלָיו כָּל כֶּךָ, גַּם
 אִם אוֹהֵב גְּזֵל וְאוֹנְאָה וְהַשְּׁגַת גְּבוּל נִחְשָׁב לוֹ לְהִתָּר.

הַבוֹטְחִים בַּה' לֹא יֵאָרַע לָהֶם כָּל אֲוֶן

יח. וְלֹא כֵן מִחֲשָׁבוֹת לֵב הַבוֹטְחִים בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 אֲף שְׁלִפְעָמִים הֵם סוֹבְלִים דַּחַק מִחֲמַת עֲנִיּוֹת וְדַלּוֹת, מִכָּל
 מָקוֹם נוֹשָׂאִים עֵינֵיהֶם בְּחֶסֶד עֲלִיּוֹן בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם
 בְּטוֹחִים שִׁיבּוֹא הָעֵת פְּתֹאוֹם וְקִימָא לְהוֹן שְׁעֵתָא [וְעוֹמְדַת
 לָהֶם הַשְּׁעָה, פִּירוּשׁ: שִׁיעֲבֹרוּ אֶת הַשְּׁעָה הַקָּשָׁה וְיִוֹטֵב לָהֶם],
 וַיְהִיָּה לָהֶם יְשׁוּעָה בְּהִתָּר וּבִכְשָׁרוֹת. וּמִי יוּכַל לְסַפֵּר גְּדֹל
 הִרְעוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת מִמַּחֲסְרֵי בִטְחוֹן בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 וְהִמָּה לְהוֹטִין אַחַר כְּפִירַת מָמוֹן וּפְקֻדוֹנוֹת וְנִשְׁבָּעִין לְשִׁקֵּר,
 וְטוֹעֲנִין טַעֲנַת רְמִיָּה בְּפָנֵי הַבַּיִת דִּין, וּמַעֲמִידִים עַדִּי שִׁקֵּר
 אֲשֶׁר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מֵהֶם וּמִמְשַׁפְּחָתָם, גִּיהֲנֹם כָּלָה
 וְהֵם אֵינָם כָּלִין. אֲבָל הַבוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבָנוּ, וּמַעֲנֶה
 כְּשֶׁרוֹן יִלְבַּשׁ כְּשֶׁרִיּוֹן, וְלֹא יֵאָרַע לְצַדִּיק כָּל אֲוֶן בַּעַת פְּקֻדָּתוֹ,
 וְעֵיל בְּלִי כְּסוּפָא [פִּירוּשׁ: וְנִכְנַס בְּלִי בּוֹשָׁה], לְהִיכָל הַמֶּלֶךְ
 בְּזִכּוֹת הַבִּטְחוֹן וְהָאֱמוּנָה.

• חיי שָׂרָה •

פָּרָק ט'

א. טַעַם לָמָּה נִקְרָאִים שְׁמֵם שֶׁל רָאשִׁים וּמְנַהֲיָגִים וּקְצִינִים "נְשִׂאִים", מִפְּנֵי שָׂאָם אָדָם זָכָה וְנוֹהֵג בְּיִרְאָת ה' אֲזִי יִנְשָׂא מַעֲלָה מַעֲלָה וְגַם נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה הִיא בְּצִרּוֹר הַחַיִּים בְּמַעֲלוֹת קִדְשָׁה.

ב. מֵה שְׂאִין כֵּן אִם הָאָדָם אֵינוֹ נוֹהֵג כְּרְאוּי אֲזִי הוּא בְּכֻלּוֹ נְשִׂאִים וְרוּחַ, כִּי כַּאֲשֶׁר הֶעֱנַן כָּלָה וַיִּלַּךְ, וְכַאֲשֶׁר הָרוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא שָׁב, כֵּן הַמּוֹשֵׁל וּמְנַהֵיג שְׂאִינוֹ נוֹהֵג כְּשׁוֹרָה כְּמוֹ שְׂצָרִיךְ לַהֲיוֹת נוֹהֵג מְנַהֵיגֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאֵינוֹ סוֹבֵל עָלָיו מִשָּׂא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִתְנַצָּה לְנִגְדָן, פִּתְאוּם עוֹבֵר מִן הָעוֹלָם וְאֵין זְכָרוֹן לְיוֹצְאֵי חֲלָצִיו.

הַמְנַהֲיָגִים בְּגֵאוֹתָם אֵינָם מְקַלִּים לְהַעֵם אֶת תְּשֻׁלוֹם הַמַּסִּים וְהָאַרְנוֹנוֹת

ג. וּבִפְתַח זֶה נִלְפָּדִים הַרְבֵּה מְנַהֲיָגִים בְּעִבּוֹר הַגְּבִהוֹת וּשְׂרָרוֹת שְׁלָהֶם, וּמַטִּילִים אֵימָה יְתִיבָה עַל הַצְּבוּר שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּמִתְעַדְדִּים וּמִתְפַּנְקִים וְאֵינָם עוֹזְרִים בַּמַּסִּים וְאַרְנוֹנוֹת, וּמְקַלִּין לְעֶצְמָן וּמְכַבִּידִים עַל אַחֲרִים, וְנוֹטְלִין חֶלֶק בְּרֵאשׁ בְּכֹל יָקָר וְגִדְלָה, וּפְנִיָהֶם תָּמִיד צְהִיבִים וְחִזְקִים וּבְרִיאִים מְחַמֵּת תְּאוֹת לָבָם וּבְעֶמֶל אָנוּשׁ אֵינָמוּ וְעַם אָדָם לֹא יִנְגְעוּ.

[פִּירוּשׁ: בְּעֵת בּוֹא עֵמֶל עַל אַנְשִׁים אֵין הֵם בְּכֻלָּל הָעֵמֶל,
נֵעַם אָדָם לֹא יִנְגְעוּ. וְלֹא נִגְעִים לָהֶם כְּלִשְׂאֵר בְּנֵי הָאָדָם,
[מצודת דוד].

ד. וַעֲדַת ה' זָרַע אֲבָרְהָם יִצְחָק יַעֲקֹב נִדְכָּאִים וּמִשְׁפָּלִים
הוֹלְכִין עָרוּמִים דְּחוּפִים וַיַּחֲפִים מִחַמַּת הַמָּסִים אֲשֶׁר גּוֹזְלִין
אוֹתָם גּוֹבֵי הַמָּסִים וּמִשְׁרָתִים שֶׁל הַקְּהֵל, וּבָאִים בְּאַכְזָרִיּוֹת
לְבֵיתָם וְחוֹטְפִים וְשׁוֹלְלִים מִכָּל אֲשֶׁר יִמָּצָא, וְרוֹאִים שֶׁיְהִיוּ
הַבְּעָלִי בָתִּים בְּעָרוֹם וּבְחֶסֶד כָּל נְנוֹטְלִים אֲפִילוֹ הַבְּגָדִים
שֶׁלָּהֶם וְאֲפִלוֹ טְלִית וְקִיטָל וּמוֹכְרִין אוֹתָן בְּמַעוֹת קָל, וְלֹא
נִשְׂאָר בְּיָדָם כִּי אִם הַתְּבָן שֶׁעַל הַמָּטָה וּבְעֵת הַקּוֹר וְהַגָּשֶׁם
רָתַת אַחְזָתָן, וּבוֹכִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו זֶה
בְּזוּיָת זֶה וְזוֹ בְּזוּיָת זֶה.

הַמְּנַהֵיג יְכוּל לַעְזוֹר הַרְבֵּה לַצְּבוּר

ה. וְאִם הָיָה הַמְּנַהֵיג בְּעֶזֶר וּבְסִיוֵעַ נְחִינַת הַמָּסִים אֲזִי לֹא
הָיָה הַהֲכַבְדָּה כָּל כֵּן עַל אַנְשִׁים הַבִּינּוֹנִים וְעַנְיִים. וַיֵּשׁ עֲוֹן
גָּדוֹל עוֹד שֶׁהִיא גְרוּעַ אֲשֶׁר הַמְּנַהֵיגִים אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים
מִקְּפוֹת הַקְּהֵל, וְנוֹתְנִים נְדוּנָיָא לְבִנְיָהֶם וּלְבָנוֹתֵיהֶן וּמִתְנּוֹת
לְחַתָּן וְכֻלָּהּ, וְזֶה הוּא הַכָּל הַמָּס וַיִּגְיַע כַּפֵּן שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

ו. וְעַל אִישׁ שֶׁהוּא מְנַהֵיג אוֹ פְּרָנָס כְּזֶה כְּרוֹז הוֹלֵךְ לְפָנָיו
וּמְכַרִּיז דִּין הוּא דְאָכִיל מִיִּנְיָהּ דִּישְׂרָאֵל [זֶהוּ שְׂאֲכַל מֵהֶם,
מִישְׂרָאֵל], דָּמָם וּבִשְׂרָם מַעֲמָא קַדִּישָׁא דִּישְׂרָאֵל וְגוֹזֵל עַנְיִים

נִיתוּמִים וְאִלְמָנוּת, וְכִרוּז מְקַלֵּל אוֹתוֹ בְּקַלְלוֹת רַבּוֹת וְאֵין תּוֹפְלוֹתוֹ נִשְׁמַעַת רַחֲמָנָא לִיצְלָן מֵעַנֵּשׁ דִּילֵיהּ.

עַל בֶּן יִרְאֶה אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁהוּא מְנַהֵיג אוֹ פְּרָנֵס שְׂיֵהִיָּה רַחֲמָן וְלֹא אֲכֹזֵר, וּבִפְרָט עַל מְאֵנִין תְּבִירִין [כָּלִים שְׁבוּרִים], עֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים דִּהֲקָדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפֵץ בִּיקְרִיָּהוּן [בְּכַבּוּדָם], שֶׁל עֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים, כִּי הַמְּקַטְרָגִים מְעוֹרְרִים חֵס וְשְׁלוֹם גְּזוּרוֹת רַעוּת וְכַדְמָצִינוּ בְּכַתְבֵי הָאֲר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה: (עֲמֻק הַמַּלְךְ, הַקְדָּמָה ג' פֶּרֶק ה' דף י"ב.)

צַעַר הָעֲנִי בְּעֶרְבֵי שַׁבָּת

ז. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "פַּעַם אַחַת יָשַׁב הָאֲר"י עִם תְּלַמִּידָיו בְּשַׁדָּה וּבְאוֹתוֹ שָׁדָה הָיָה קָבוּר הַנְּבִיא הוֹשֵׁעַ בֶּן בְּאָרִי, וְדָרַשׁ הָאֲר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה סִתְרֵי תוֹרָה וּבְאֲמָצַע הַדְּרָשָׁה אָמַר הָאֲר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה: לְמַעַן הַשֵּׁם, מִהָרוּ וְקִבְּצוּ מִכֶּם צְדָקָה וּנְשַׁלַּח לְיַד עֲנִי אֶחָד שְׂיוֹשֵׁב סְמוּךְ אֶצְלָנוּ וְדַר בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי, וְשָׁמוּ רַבִּי יַעֲקֹב אֶלְטְרוּ"ץ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וּבּוֹכָה וְקוֹרָא תִּגְרָא כָּלפִי מַעֲלָה עַל עֲנִיּוּתוֹ, וְקוּלוֹ הוֹלֵךְ לְמַעֲלָה וּבּוֹקֵעַ כָּל הַרְקִיעִים, וְנִכְנָס לְפָנָי וְלְפָנָיִם, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא מְלֵא חֵימָה עַל כָּל הָעִיר כְּלָה בַעֲבוּרוֹ, שְׂאִינָן מְרַחֲמִים עָלָיו.

הָאֲר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה שׁוֹמֵעַ כְּרוּז נוֹרָא עַל עִיר צַפַּת

ח. וְעַתָּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ הַכְּרוּז יוֹצֵא בְּכָל הַרְקִיעִים בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָמָא, שְׂיָבוּא אֲרָבָה כְּבֵד עַל כָּל סְבִיבוֹת צַפַּת,

וַיֹּאכְלוּ כָּל הַתְּבוּאָה מִגְדִּישׁ וְעַד קָמָה וְעַד כָּרֶם זֵית ז'. לְכֵן
 מִהָרֹו וְשִׁלְחוּ לוֹ צִדְקָה, אוֹלֵי נוֹכַל לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה בְּעֶזְרַת הָאֵל.
 וְתַכְפֵּף וּמְיָד נָתַן כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּנִדְבַת לְבוֹ, וְלָקַח הָאָר"י
 זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה הַמְּעוֹת וְנָתַן הַמְּעוֹת לְיַד תְּלָמִידוֹ רַבִּי יִצְחָק ח'*

ז'. בְּסִפְר עֵמֶק הַמְּלָךְ מוֹסִיף: לֹא תִשָּׂא רַמְיָה לְכָל
 יוֹשְׁבֵיהָ, בְּעָבוּר עֲנִי אֶחָד וְשִׁמוֹ רַבִּי יִעֲקֹב אֶלְטְרִי"ץ שְׁיוֹשֵׁב
 וּמִתְרַעַם עַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ יָכוֹל
 לְהִתְאַפֵּק עוֹד עַל שְׁכֵנָיו הַרְעִים יוֹשְׁבֵי צַפַּת שְׁאִינָם מְשֻׁגְיָחִים
 עֲלָיו, עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַכְּרוּז.

מַעֲשֵׂה נוֹרָא מַעֲנִין צְדָקָה שֶׁהִיא עִם הַתְּנָאֵי הָאֱלוֹקֵי רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וְרַבִּי יִצְחָק, וְהוּא כַעֲיֵן הַמַּעֲשֵׂה הַמּוֹבָא כֹּאן
 ח'. אֵיתָא בְּזוּהַר הַקְּדוֹשׁ (פְּרִשְׁתָּ בִשְׁלַח דָּף ס"א עִמּוּד א):
 עַל הַפְּסוֹק "וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה הֲנִי מִמַּטִּיר לָכֶם לֶחֶם מִן
 הַשָּׁמַיִם". [כְּדִי לַפְּרֹשׁ פְּסוֹק זֶה]:

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַח וְאָמַר [הַקְּדִים לַפְּרֹשׁ מֵה שְׁכַתוֹב]:
 (תְּהִלִּים מ"א) "אֲשֶׁרֵי מִשְׁכִּיל אֵל זֶל בְּיוֹם רַעָה יִמְלִטְהוּ ה'",
 [פִּירוּשׁ הַפְּסוֹק הוּא: אֲשֶׁרֵי הַנּוֹתָן צְדָקָה לְדַל בְּהַשְׁכַּל לְבַל
 יִכְלִימוּ, כִּי בַגְּמוֹל זֶה יִמְלִטְהוּ ה' כְּשִׁיחִיהָ בַעֲלוֹם בַּעַת
 רַעָה], הָאֵי קֵרָא אוֹקִימָנָא לִיה [פְּסוֹק זֶה הָעִמְדָנוּ וּפִירוּשָׁנוּ
 אוֹתוֹ, כִּי] בִּשְׁעֵתָא דְבַר נֶשׁ שְׁכִיב בְּבִי מַרְעִיהָ [בִּשְׁעָה שְׂאֲדָם
 שׁוֹכֵב בְּבֵית חֲלִיוֹ], הָא אֲתַפְּס בְּאֶטְרוּנִיא דְּמַלְכָא [הָרִי נַחֲשָׁב
 כְּאִילוֹ נִתְפַּס בְּבֵית הַסוּהַר שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּרוּךְ הוּא, כִּי אֵין
 עֲנִין שְׁכִיבַת הַחוּלָה בְּמַטְתּוֹ טַבַּע בְּנֵי אָדָם, אֲלֹא הוּא
 הַשְּׂגָחָה עֲלִיוֹנָה], רִישִׁיהָ בְּקוֹלְרָא [רִאשׁוֹ קֶשׁוּר בְּשַׁלְשֶׁלַת,
 הֵיינו שְׂרִאשׁוֹ כּוֹאֵב לוֹ] רַגְלוֹי בְּכּוֹפְסִירִין [רַגְלָיו אֲסוּרִים
 בְּכַבְלִים, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְלַכַּת מַחְמַת חוֹלְשָׁתוֹ], כִּמָּה חִילִין

נטרין ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא, [כמה חילים שומרים אותנו מצד זה ומצד זה שלא יברח, רצה לומר, שבני אדם עומדים סביבו להשגיח עליו אולי ישתנה מצב בריאותו], שייפוי כלהו בדוחקא [כל אבריו הם בדוחק מחמת שהוא קשור למיטתו שהוא בבית אסורים שלו], מגיחין אלן באלין, [אבריו לוחמים אלו באלו על ידי התפשטות המחלה בכל גופו מאבר לאבר], מיכלא אתעדי מניה, [גם תאוות האכילה הוסרה ממנו עד שאינו יכול לאכול].

בההוא זמנא פקדין עליה אפוטרופא למילף עליה זכות קמי מלכא [באותו הזמן ממנים עליו אפוטרופוס ללמד זכות לפני המלך ברוך הוא, כי הוא חבוש בבית האסורים ואינו יכול ללמד זכות על עצמו], דכתיב (איוב לג) "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף", [להגייד לאדם ישרו, פירוש אם ימצא עליו מלאך מלמד זכות ומליץ טוב, ואף אם המלאך הזה הוא אחד מן אלף, כי תתקצ"ט מלמדים עליו חובה והוא לבדו] (מצודת), בההיא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דעאל עליה ואוליף ליה ארחא לשיזבותיה מן דינא, [באותה שעה אשרי חלקו של אדם שנכנס אליו לבקרו ומלמד אותו דרך הטוב להצילו מן הדין ומן המיתה], הדא הוא דכתיב "אשרי משכיל אל דל", [להצילו מן הדין, ומפרש], והאיך יכיל לשזבא ליה [ואיך יכול האדם להציל את החולה מן הדין], למילף ליה אורחוי דחיי לאתבא לקמי מאריה [על ידי שילמד אותו דרכי החיים ולהחזירו בתשובה לפני קונו], כדין אתעביד אפטרופוסא עליה לעילא, [אז כשהחולה עשה תשובה נעשה מלאך זה שנתמנה להליץ בעדו אפוטרופוס עליו ומצילו מן המיתה], מאי אגריה, [מה שכרו של זה האדם שהשכיל אל דל שהוא

החולה], ביום רעה ימלטהו ה' [ביום רעה ימלטהו ה' מן הגיהנום].

דבר אחר [פירוש אחר על מה שכתוב], אשרי משכיל אל דל (תהלים מא ב) כמה תקיפא אגרא דמסכנא קמי קודשא בריך הוא. [כמה גדול ותקיף שכרו של העני לפני הקדוש ברוך הוא על שסבל עניות, לכן אשרי משכיל אל דל ונותן צדקה].

אמר רבי חייא תוהנא על האי קרא [תמה אני על פסוק זה], דכתיב (תהלים סט) "כי שומע אל אביונים ה'", וכי אל אביונים שומע ולא לאחרא, [וכי רק אל אביונים הוא שומע ולא לאיש אחר], אמר רבי שמעון [לכן כתוב "כי שומע אל אביונים ה'"], בגין דאינון קריבין יתיר למלכא [לפי שקרובים אל המלך ברוך הוא יותר מאחרים], דכתיב (שם נא) "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", [פירוש, מי שיש לו לב נשבר ונדכה אין הקדוש ברוך הוא מבזה את תפלתו], ולית לך בעלמא דאיהו תביר לבא כמסכנא, [ואין לך בעולם מי שיש לו לב נשבר כמו העני].

תו אמר רבי שמעון [עוד אמר רבי שמעון], תא חזי כל אינון בני עלמא אתחזיין קמי קודשא בריך הוא בגופא ונפשא [בא וראה כל בני העולם מתראים לפני הקדוש ברוך הוא בגוף ובנפש], ומסכנא לא אתחזי אלא בנפשא בלחודוי [והעני לא מתראה אלא בנפש לבדה, כי גופו שבור], וקודשא בריך הוא קריב לנפשא יתיר מגופא [והקדוש ברוך הוא קרוב אל הנפש יותר מאל הגוף, לכן תפילת העני מקובלת יותר לפני המקום לפי שאין מסך המבדיל בינו לבין קונו, כי חומרו כבוש וכולו צורה].

מסכנא חד הוה בשיבבותיה דרי ייסא ולא הוה מאן דאשגח ביה [עני אחד היה בשכונותו של רבי ייסא ולא היה מי שישגיח עליו], והוא הוה אכסיף לאתתקפא בבני נשא (ה"ג) [והוא היה מתבייש לבקש ולהפציר בבני אדם שיתנו לו לאכול], יומא חד חלש [יום אחד נחלש מחמת רעב ונחלה], עאל עליה רבי ייסא [נכנס אליו רבי ייסא לבקרו], שמע חד קלא דאמר טילקא טילקא [שמע בת קול אחת שאמרה גלגל גלגל דהיינו מלאך המגלגל את הנשמות בעת פטירתם מן העולם (ומלת טילקא היא כמו טילקא שהוא גלגל שהיוצר מגלגלו ברגלו)], הא נפשא פרחא גבאי ולא מטו יומוי, [הרי נפשו יוצאת ממנו ופורחת אלי ועדיין לא הגיע זמנו למות], ווי לבני מתיה דלא אשתכח בהו דיתיב נפשיה לגביה, [אוי לבני העיר שלא נמצא ביניהם מי ששייב נפשו אליו], קם רבי ייסא שדי בפומיה מיא דגרגרין [עמד רבי ייסא וזרק בפיו מי גרגרים של רמונים, רצה לומר עסיס רמונים], אפותא דקונטא [במדה קטנה, ועל ידי זה], אתבזע זיעא באנפוי ותב רוחיה לגביה [נבקע ויצאה זיעה לחוץ על פניו וחזר רוחו אליו ונתרפא].

לבתר אתא ושאל ליה [אחר כך בא רבי ייסא ושאל להעני מה היה אתו], אמר חייך רבי נפשא נפקת מנאי ומטו לה קמי כורסייא דמלכא [אמר בחייך רבי שנפשי יצאה ממני והגיעה לפני הכסא של מלך העליון ברוך הוא], ובעת לאשתארא תמן [ורצתה להשאר שם], אלא דבעא קודשא בריך הוא לזכאה לך [אלא רצה הקדוש ברוך הוא לזכות אותך ולכך שמעת אותו הקול], ואכריזו עלך זמין הוא רבי [ויקרא ע"ט א' וקמ"ד א'] ייסא לסלקא רוחיה [והכריזו עליך ואמרו עתיד הוא רבי ייסא להעלות רוחו], ולאתקשרא בחד

אדרא קדישא [ולהתקשר באדרא אחת קדושה, (אדרא הוא מקום צנוע כעין חדר)], דזמינן חברייא לאתערא בארעא [שעתידים החברים להעיר בארץ בגלוי סודות התורה, וגם רבי ייסא יהיה בכלל העשרה חברים שנתקבצו לאדרא רבא (המבואר בפרשת נשא דף קכ"ז עמוד ב'), ושם הוא עתיד להסתלק מן העולם ונשמתו תעלה לגן עדן], והא אתקיננו תלת כרסיאן דקיימן לך ולחברך, [והרי כבר הכינו ג' כסאות המוכנים לך ועוד לשנים מחבריך, והם רבי ייסא, ורבי יוסי ברבי יעקב, ורבי חזקיה (כמבואר שם בדף קמד סוף עמוד א'), שמתו מיתת נשיקה שנדבקה נפשם בחשק אהבת הקדוש ברוך הוא], מההוא יומא הוו משגיחין ביה בני מתיה [מיום ההוא והלאה היו משגיחים עליו בני עירו].

מעשה נורא עם התנא האלוקי רבי יצחק ז"ל

תו מסכנא אחרא אעבר קמיה דרבי יצחק והוה בידיה פלג מעה דכסף, [עוד היה עני אחד שעבר לפני רבי יצחק והיה בידו רק חצי מעה כסף], אמר ליה לרבי יצחק אשלים לי ולבני ולבנתי נפשאן, [השלים לי ולבני ולבנותי את נפשנו, רצה לומר: תשביע נפשנו ועל ידי זה תשאר הנפש שלימה שלא תצא], אמר ליה [רבי יצחק להעני], והאיך אשלים נפשייכו דהא לא אשתכח גבאי בר פלג מעה, [ואיך אשלים את נפשכם שהרי לא נמצא אצלי רק חצי מעה], אמר ליה [העני לרבי יצחק], בדא אשלימנא בפלג אחרא דאית גבאי [בזה אשלים אני בעוד חצי מעה אחרת שנמצא אצלי], אפקיה ויהביה ליה [הוציא רבי יצחק את חצי המעה ונתנה להעני], אחזיאו ליה בחלמיה דהוה אעבר בשפתא דימא רבא ובעאן למשדייה בגוויה, [ויחי רי"ח א'] [הראו לו

בחלומו שהיה עובר בשפת הים הגדול ורצו להשליכו ולהטביעו בתוכו וכבר התחיל ליפול לתוך המים], חמא לרבי שמעון דהוה אושיט ידוי לקבליה [ראה את רבי שמעון שהושיט ידו כנגדו להצילו אבל לא היה יכול להגיע אליו], ואתי ההוא מסכנא ואפקיה ויהביה בידוי דרבי שמעון ואשתזיב [ובא אותו העני והוציאו מן המים ונתנו בידיו של רבי שמעון וניצל], כד אתער נפל בפומיה האי קרא [כשהקיץ משינתו נפל בפיו פסוק זה]: (תהלים מא) "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'".

פתרון החלום

פתרון החלום הוא מה שמובא בפרשת ויחי (דף ריח): שרבי יצחק בא אצל רבי יהודה ואמר לו שרואה שהגיע זמנו למות, לפי שכבר אינו רואה את הצל שלו, וביקש ממנו כמה דברים, והלכו יחד אצל רבי שמעון, וראה רבי שמעון את המלאך המות רודף אחריו, ורבי שמעון התפלל עליו ונעשה ערב בשבילו והאריכו את ימיו עוד כ"ף שנים עד יום פטירת רבי שמעון, ומתוך החלום נראה כי היה גזר דין על רבי יצחק וזימן לו הקדוש ברוך הוא מצווה זו כדי לבטל את הגזירה מעליו, והוצרך גם כן תפלת רבו רבי שמעון עליו עם זכות מצוות הצדקה שעשה עם העני, אבל בלא מצוות הצדקה לא היה מועיל גבורת רבי שמעון להצילו מיד מלאך המות. (מתוק מדבש).

אמר המעתיק: ובה נתקיים הפסוק (תהלים מ"א) "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'".

הַכֹּהֵן, וְצִוָּה שְׂיִמְהָר לִילַךְ לְבֵית רַבִּי יַעֲקֹב אֱלֹטְרוֹ"ץ * ט' לַתֵּן לֹו הַמַּעוֹת.

וְכֵן עָשָׂה רַבִּי יִצְחָק הַכֹּהֵן וְהֵלַךְ בְּמַהִירוֹת וּבִזְרִיזוֹת לְבֵית רַבִּי יַעֲקֹב אֱלֹטְרוֹ"ץ, וּמָצָא אוֹתוֹ בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו פֶּתַח בֵּיתוֹ, אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק לְמָה אֲדוֹנִי בּוֹכָה? וְהֵשִׁיב לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב הַנִּזְכָּר לְעִיל, שֶׁנִּשְׁבְּרָה לוֹ חֲבִית שֶׁל מַיִם וְאֵין לוֹ שׁוֹם פְּרוּטָה לְקַח אַחֲרֵת בְּמִקוּמָהּ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַעֲשׂוֹת מִרַב הַצָּעַר שֶׁל דְלוֹת נְעֻנוֹת. מִיָּד נָתַן לוֹ רַבִּי יִצְחָק הַכֹּהֵן אוֹתָן הַמַּעוֹת, וְשִׂמַּח שִׂמְחָה גְדוֹלָה וּבִרְךָ אוֹתוֹ.

נִתְבַטְּלָה הַגְּזֵרָה וְאֵין עוֹד מַה לַחֲשׂוֹשׁ

ט. כְּשִׁחֲזַר רַבִּי יִצְחָק הַכֹּהֵן אֶצֶל רַבּוֹ הָאֶרֶ"י זְכוֹרוֹנוֹ לְבִרְכָּהּ, אָמַר הָאֶרֶ"י זְכוֹרוֹנוֹ לְבִרְכָּהּ: נִתְבַטְּלָה הַגְּזֵרָה וְאֵין חֲשׂוֹשׁ בָּהּ עוֹד. וּבְעוֹדָם מְדַבְּרִים הִתְחִיל לְנַשֵּׁב רוּחַ גְּדוֹל מְאֹד שֶׁנִּשְׁאַ אֶהָרְבָּה עַד אֵין מְסַפֵּר וְנִבְהָלוּ הַתְּלָמִידִים וְהֵשִׁיב לָהֶם הָאֶרֶ"י זְכוֹרוֹנוֹ לְבִרְכָּהּ: אֵל תִּירָאוּ שֶׁכִּבֵּר בְּטֵלָה הַגְּזֵרָה. וְכֵן הָיָה, שֶׁהָיוּ כָּלֶם פּוֹרְחִים לַיָּם הַגְּדוֹל וְשֵׁם נִטְבְּעוּ, וְלֹא נִשְׁאַר בְּמִדְיָנָה עַד אֶחָד". עַד כֵּאן לְשׁוֹנוֹ.

* ט. בְּסִפְר עֵמֶק הַמֶּלֶךְ אַחַר שֶׁהִבִּיא מַעֲשֵׂה נּוֹרָאָה זוֹ כּוֹתֵב: וּבְאִמַּת אוֹתוֹ הָעֵנִי הוּא אִישׁ חֲסִיד וּבָקִי גְדוֹל בְּכָל הַתּוֹרָה, וְאֵין מִפִּיר אוֹתוֹ, וּבָעַת הַהוּא הָיָה אֵב בֵּית דִּין בְּסִינְיָה הוּא טְרִיפּוֹל דְּסוּרְיָא.

אֲזַהְרָה גְדוּלָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂיִתְּנוּ הַשְּׂגָחָה פְּרֻטִית עַל עֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים

י. וּמִכָּאן אֲזַהְרָה גְדוּלָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂיִתְּנוּ הַשְּׂגָחָה פְּרֻטִית עַל עֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים, אֲשֶׁר נִקְרְאוּ "מֵאֲנִין תְּבִירִין" [פְּלִים שְׁבוּרִים], וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדוּרְיָה תְּדִיר גְּבִייהוּ וְשׁוּרָה בְּתוֹכָם.

וּכְבָר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (בבא בתרא דף ט' עמוד ב'): הַנוֹתֵן פְּרוּטָה לְעֲנִי מִתְּבַרְךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְהַמְפִּיסוֹ בְּדְבָרִים מִתְּבַרְךְ בְּאַחַת עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת. - כִּי לֵב הָעֲנִי תָמִיד נֶאֱנַח מִחֶסֶד הַשְּׂגָחָה יָדוֹ לְמִלְאוֹת חֶפֶץ נִפְשׁוֹ, שְׂחַפֵּץ גַּם כֵּן לְקַבֵּל טוֹבָה, וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנּוּ.

יא. בְּהִגִּיעַ עֵת וְזִמְן הַקּוֹר וְהַצְנָה הָעֶשִׂיר בֵּיתוֹ הוּא מִבְּנֵה הַיִּטִּיב, וְיוֹשֵׁב כְּשֶׁר בְּבֵית הַחֶרֶף, וְתַנּוּר שְׁלוֹ חֵם, וְהָעֲנִי - לֹא דֵי שְׂיֵשׁ לוֹ דִּירָה מְלֵא נְקָבִים - אֶף אֵין לוֹ מְעוֹת בְּמָה לְקַנּוֹת לוֹ עֲצִים, וּמִבְּלַתִּי יְכוּלֵת לְהִתְחַמֵּם נִפְשׁוֹ כְּרְאוּי, הַקְרִירוֹת מְשַׁבֵּר נִפְשׁוֹ וְגוֹפּוֹ וְנִפְשׁוֹת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ. וּבִעַת הַגֶּשֶׁם דֶּלֶף טוֹרֵד וְשׁוֹפֵךְ מַיִם עַל צְנֹאָרוֹ, וְכָל יְמֵי עֲנִי הוּא בְּצַעַר יוֹם וְלַיְלָה, הוּא וְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ הֵמָּה נֶאֱנָחִים - וְאַף עַל פִּי כֵן מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם הַכֹּל בְּאַהֲבָה.

יב. וּבִעַת פְּנִיסַת הַשֶּׁבֶת וְיוֹם טוֹב הוּא הָעֵת לְהִתְעַנֵּג בְּמֵאֲכָלִים וּבְמִשְׁקִים וּבְכִסּוֹת נְקִיָּה, וְהָעֲנִי הוּא חֶסֶד לְחֵם מִכֹּל - וְעַל כָּלֵם הָעֲנִי נוֹתֵן שְׂבַח וְהוֹדָיָה. הָעֶשִׂיר הוּא מְשַׁדֵּךְ

אֶת בְּנָיו וּבְנוֹתָיו לְאִשֶּׁר יִשָּׂר בְּעֵינָיו, וְהֶעֱנִי מִבְּלַתִּי יְכוּלֹת מוֹכֶרֶת לַעֲשׂוֹת שְׂדוּךְ בְּאִשֶּׁר יִמָּצָא אָף לְאִישׁ בּוֹר, וְאֵין בּוֹ שׁוּם רֵיחַ תּוֹרָה וְרֵיחַ יִרְאָה, וּכְאִלוּ כּוֹפְתָה וְנִתְּנָה בְּפָנַי הָאָרִי, וְאֵין מָה בְּיָדוֹ לְהוֹשִׁיעַ לְבָתוֹ, וְעֵינָיו רוֹאֵין אֵיךְ שֶׁהַבּוֹר מִכָּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֶת בְּתוֹ וְסוֹבְלֵת יְסוּרֵין * , וּמִי יוּכַל לַעֲלוֹת עַל הַכֶּתֵב כֹּל הַתְּמָרוֹרִים וְכָל הַצַּעַר שֶׁהֶעֱנִי סוֹבֵל.

הַמְקַבֵּל אֶת יְסוּרָיו בְּאַהֲבָה, נִצּוֹל מִן הַגִּיהֶנֶם

וְכָל עֲנִי שֶׁמְקַבֵּל הָעֲנִיּוֹת בְּאַהֲבָה וּבְחֶבְדָּה יֵא * אֵין אֹר שֶׁל גִּיהֶנֶם שׁוֹלֵט בּוֹ וְשִׁכְרוֹ הוּא גְדוֹל מְאֹד, כִּי הֶעֱנִי בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא חָשׁוּב כְּמֵת יב* .

לְחַזֵּק לְבָבוֹת הָעֲנִיִּים, וּלְקַבֵּל אֶת הָאוֹרְחִים בְּסֶבֶר פְּנִים יְפוֹת

יג. וְלִכֵּן אֲנִי מִזְהִיר, כֹּל הַנוֹתֵן לְעֲנִי מְעוֹת בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ, צָרִיךְ לִזְהֹר, שְׂיִתֵּן לוֹ בְּאוֹפֵן שְׁלֵא יִבְיֵשׂ אוֹתוֹ חֶסֶם וְשְׁלוֹם, כִּי דִי לוֹ בְּיְסוּרֵין שֶׁל עֲנִיּוֹת - וּכְמוֹ שֶׁפִּתְּבַתִּי לְעֵיל, כִּי אִם צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ בְּצַנְעָה. וּכְשִׂיתֵן בְּפִרְהֶסְיָא צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ בְּדַבְּרִים הַמְתִּישְׁבִּים עַל הַלֵּב. וְהַמְכַנִּים אוֹרַח בְּבֵיתוֹ יִקְבְּלוּ בְּסֶבֶר פְּנִים יְפוֹת. עַל יְדֵי שְׁנוֹתֵן פֶּת לְעֲנִי - מִחֲלִישׁ כֶּחֶן שֶׁל ת"פ כְּתוּת שֶׁל טְמָאָה

(*) . ראה מסכת גיטין דף ל"ו עמוד ב'.

(א*) . ראה ספר הקדוש שבט מוסר פרק כ"ד באריכות.

(ב*) . ראה נדרים דף ס"ד עמוד ב'.

יד. הלא ידוע מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכניה". והיא מצוה חשובה כי נתינת פת לעני מתשת כח ת"פ פתות של משחיתים לילי"ת - אמה של שדים הבאה תמיד לקטרג על ישראל, כמו שאכתב לקמן בפרק עשירי.

טו. נחזר לענין שלנו, שאזהרה גדולה הוא על המנהיגים שלא להטיל אימה יתירה על הצבור, ולתן עול המסים באחד מבני הקהלה או בני המדינה, ולא יהיה חנפן, שיהיה חס על העשיר או על משפחתו ויתן העול על עניים ואביונים, אז חפץ ה' בידו יצליח ויזכה לזרע ויארין ימים אמן.

פְּרָק י'

א. צריך האדם להזהר כשיעשה סעודת מצוה, כגון מילה או סעודת ארוסין, או נשואין וסעודת בר מצוה, יהדר להיות בתוך הקרואים עניים ואביונים ולהשגיח עליהם בדברים נאים, כי העושה שמחה לבנו או לבתו ולא הזמין לסעודה עניים אזי מתעורר הקטרוג מלילית הרשעה ומסטרוא אחרא עד שמביאים איזה יסורין ומדות הקשות על בעל הסעודה.

על ידי שְׂמֻזְמִין עֲנִיִּים לְסֵעוּדָתוֹ - קֶטְגוֹר נַעֲשָׂה סִנְגוֹר

ב. כְּמוֹ שְׂמֻזְמִינוּ בְּסֵעוּדַת אַבְרָהָם אָבִינוּ, כְּדֹאִיתָא
בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (כ"ר פנ"ה, ד) "נִיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים" (פְּרָאשִׁית כב, א)
אֶחָד שְׂקֶטְרַג הַשֵּׁטֶן עַל אַבְרָהָם בְּיוֹם הַגְּמֵל אֶת יִצְחָק,
שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל עִם כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר וְלֹא הָיָה שָׁם
שׁוֹם עָנִי, וְכו', עַד שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (שָׁם כב,
ב) "קַח נָא אֶת בְּנֶךָ אֶת יִחִידְךָ אֶת יִצְחָק" וְגו'. וְכֵן מְצִינוּ אֶצֶל
אִיּוֹב שֶׁעָשָׂה סֵעוּדָה עִם בָּנָיו וְלֹא הָיוּ שָׁם עֲנִיִּים, וְקֶטְרַג
הַשֵּׁטֶן עַד שֶׁהִמִּית אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שֶׁל אִיּוֹב, וְנִטַּל הַיִּמְנוֹ
עֲשָׂרוֹ וּבִהֲמַתָּיו וְלֹא נָח מְרַגְזוֹ עַד שֶׁהִבִּיא עָלָיו יְסוּרִין.

מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁלָּא רָצְתָה לְהַנָּשֵׂא עוֹד הַפַּעַם עַד שִׁירְחַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֶיהָ

עַל כֵּן צָרִיךְ הַבַּעַל סֵעוּדָה לְזַהַר לְהַזְמִין עֲנִיִּים לְסֵעוּדָה
כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְטְרַג הַקְּטָגוֹר, וְלֹא עוֹד פִּינֵן שְׂמִבְקֵשׁ עֲנִיִּים
לְסֵעוּדָה קֶטְגוֹר נַעֲשָׂה סִנְגוֹר, כְּמוֹ שְׂמֻזְמִינוּ בְּמִדְרַשׁ תְּנַחֲוּמָא
פְּרָשַׁת הָאֲזִינוּ (אוֹת ח):

ג. בְּאָדָם עָשִׂיר אַחַד, הָיָה גְדוֹל בְּעָשָׂר וּמְפֹלֵג בְּלַמּוּד
וּבְחֻכְמָה, וְהָיָה לוֹ בֵּת אַחַת יְפֹת תּוֹאֵר צְנוּעָה וְחַמּוּדָה, וְהֵלֵךְ
וְהִשִּׂיא אוֹתָהּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים לְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם חֲשׁוּבִים, וּבְכָל
לַיְלָה רֵאוּנוֹהָ שֶׁל נְשׂוּאָיָהּ לְמַחֲרַת הָיוּ מוֹצְאִים בַּעֲלָהּ מֵת.
אָמְרָה הָאֵלְמָנָה לֹא יָמוּתוּ עוֹד בְּנֵי אָדָם עָלַי, אִשְׁבֵּן אֶלְמָנָה

וַעֲגוּנָה עַד אֲשֶׁר יִרְחַם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלַי, וַיִּשְׁבֶּה יָמַימִם רַבִּים.

ד. וְהָיָה לוֹ לְאוֹתוֹ עֲשִׂיר אַח עֲנִי בְּיֹתֵר בְּמַדִּינָה אַחֲרֵת, וְהָיוּ לוֹ עֲשָׂרָה בָּנִים, וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם הָיָה הוּא וּבָנָו הַגָּדוֹל מְבִיאִים עֲצִים מִהַיַּעַר וּמוֹכְרִין אוֹתָן, וּמִזֶּה הָיָה פְּרֻנְסַת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ.

פַּעַם אַחַת לֹא מָכְרוּ אֶת הָעֲצִים, וְלֹא הָיוּ לָהֶם מַעוֹת לְקִנּוּת לָחֶם, וַיִּשְׁבוּ בְּלִילָה בְּלֵי לָחֶם. וּלְמַחְרָתוֹ, הִלְכוּ פַּעַם שְׁנֵית לַיַּעַר לְהֵבִיא עֲצִים, וּנְתַעַלְף הָאֵב וְזָלְגוּ עֵינֵי הַבֶּן דְּמַעוֹת עַל גִּדְּל הָעֵנִיּוֹת שֶׁל אָבִיו, וְתָלָה עֵינָיו לְמָרוֹם, וְהִרְהַר הַבֶּן בְּלִבּוֹ, וְנָטַל רְשׁוֹת מֵאָבִיו וְהִלֵּךְ לְמַדִּינַת דּוּדוּ.

ה. כְּשָׂבָא לְבֵית דּוּדוּ שָׁמַח עָלָיו דּוּדוּ וְאַשְׁתּוֹ וּבָתּוֹ הָאֶלְמָנָה, וְשָׂאֵל לוֹ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ וְעַל אָחִיו וְהַבָּנִים שְׁלוֹ, וַיִּשָּׁב עִמּוֹ שְׁבַעַת יָמִים, וּלְאַחַר שְׁבַעַת יָמִים אָמַר הַבְּחוּר לְדוּדוּ: שְׂאֵלָה אַחַת אֲנִי שׂוֹאֵל מֵעַמְךָ, אֵל תְּשִׁיבֵנִי רִיקָם. וְהַשִּׁיב לוֹ דּוּדוּ, שְׂאֵל, בְּנִי, מַה שֶׁתִּרְצֶה. אָמַר לוֹ הַבְּחוּר, אֲנִי לֹא אֲשָׂאֵל שׁוֹם דְּבָר עַד שֶׁתִּשְׁבַּע לִי. וְכֵן עָשָׂה. אָמַר לוֹ הַבְּחוּר זֹאת הַשְּׂאֵלָה אֲנִי אֲשָׂאֵל מִמֶּךָ, שֶׁתַּתֵּן לִי אֶת בְּתוּךָ הָאֶלְמָנָה לְאִשָּׁה

ו. כְּשֶׁשָּׁמַע הָאִישׁ בָּכָה, אָמַר לוֹ, אֵל בְּנִי כִי בַעֲוֹנוֹתֵינוּ הִרְבִּים כֶּךָ וְכֶךָ מִדְּתָהּ (רְצָה לוֹמַר, שְׂיִמוֹת הַחֶמֶן לִילָה הִרְאִשׁוּנָה וְכֶךָ הוּא הַסֵּדֶר שְׁלָה). אָמַר לוֹ הַבְּחוּר, אַף עַל פִּי כֵן, אָמַר לוֹ דּוּדוּ,

אם על עסקי ממון אתה קופץ אל תשאנה ואני אתן לך כסף וזהב וממון הרבה, כי אתה בחור נאה וחכם ובעצתי אל תסתפן. אמר לו הבחור, כבר נשבעת על הדבר הזה. וכינן שראה דודו העשיר כי כן הדבר נתרצה לו, ובא לבתו וספר לה את הדברים. כששמעה האלמנה זאת התחילה לצעק ולבכות במר נפשה ואמרה, רבון כל עולמים, תהי ידך בי ואל ימות הבחור הזה.

"תכף כשתראהו תקום ממושבך והושיבהו אצלך"

ותן לו לאכל ולשתות"

ז. ואחר זמן קצר קדשה הבחור להאלמנה וקרא אביה דודו של החתן לזקני העיר על הנשואין ועשה פילה לישב החתן בתוכו, וכשישב החתן בתוך הפילה נזדמן לו זקן אחד והיה אליהו הנביא זכור לטוב, קרא אליו ואמר ליה להחתן, בני, איעצך עצה נכונה ואל תט מעצתי. היום כשתשב לסעודה יבא אליך עני שאין כמוהו בכל העולם, ותכף כשתראהו תקום ממושבך והושיבהו אצלך ותן לו לאכל ולשתות ושמש לפניו בכל כחך ועצמך. ואחר כך הלך אליהו זכור לטוב מעם החתן.

ח. ובלילה ראשונה של הנשואין, כשהיה החתן יושב בראש הקרואים, בא עני אחד, ותכף כשראה החתן את העני עמד ממקומו והושיב אותו במקום שלו, ועשה לו ככל אשר צנה לו הזקן. לאחר המשתה, כשרצה החתן לילך לחדר,

הַלֵּךְ הָעֵנִי אַחֲרָיו וְאָמַר לוֹ, בְּנִי, אֲנִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל מְקוֹם וּבִאֲתִי הִנֵּה לְטַל אֶת נַפְשִׁךָ. אָמַר לוֹ הַחֲתָן, תֵּן לִי זְמַן שָׁנָה אַחַת אוֹ חֲצֵי שָׁנָה, אָמַר לוֹ, לֹא אֶעֱשֶׂה, אָמַר לוֹ הַחֲתָן, תֵּן לִי זְמַן שְׁלֹשִׁים יוֹם אוֹ שִׁבְעַת יָמֵי מִשְׁתָּה, אָמַר לוֹ, לֹא אֶעֱשֶׂה, כִּי לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת לָךְ חֶסֶד אֲפִילוֹ יוֹם אֶחָד, כִּי כָּבֵד הִגִּיעַ קֶצֶךָ וּשְׁעָתְךָ.

ט. אָמַר לוֹ הַחֲתָן, תֵּן לִי רִשׁוֹת שְׂאֵקָה רִשׁוֹת מֵאֲשֵׁתִי וּמִן דוּדֵי שֶׁהוּא חוֹתְנִי. אָמַר לוֹ, לְדַבֵּר זֶה אֲשֶׁא פְּנִיךָ, בְּעֵבֹר שְׁעִשִׁית גְּמִילוֹת חֶסֶד עֲמָדִי, וְלָךְ וּבוֹא מְהֵרָה. הַלֵּךְ הַחֲתָן לַהַחֲדָר שֶׁהַכֶּלֶה יוֹשֶׁבֶת שָׁם יַחֲיִדָה וּבוֹכָה וּמִתְפַּלֶּלֶת לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּכְשָׁבָא הַחֲתָן לְהַפְלֶה וְקָרָא הַבְּחוּר אֵלֶיהָ וּבִאֲתָהּ לַפְתַּח לוֹ פֶּתַח הַחֲדָר, הַחֲזִיקָה בְּיָדוֹ לְנִשֵּׁק לוֹ וְאָמְרָה אֵלָיו, לָמָּה אַתָּה בָּא לְבַדְּךָ אֵלַי. אָמַר לָהּ הַחֲתָן, לְקַח רִשׁוֹת מֵאֲתָךְ, כִּי בָּא עִתִּי וְקִצִּי לֵילְךָ בְּדַרְךָ כָּל הָאָרֶץ, כִּי הַמְּלֶאךָן הַמּוֹת הִיָּה אֲצָלִי וְהִגִּיד לִי שְׁבֵא לְטַל נַפְשִׁי. אָמְרָה לוֹ, לֹא תֵלֵךְ מֵעַמְדִי אֶלָּא תֵשֵׁב פֹּה, וְאֲנִי אֵלֶיךָ לַהַחֲדָר שְׁלָךְ וְאֲדַבֵּר עִמוֹ. הִלְכָה וּמִצְאָה אוֹתוֹ.

י. אָמְרָה לוֹ לְהַמְּלֶאךָן, הֵאֲתָה שְׁלִיחַ שְׁבֵאֲתָ לְטַל נִשְׁמַת אִישִׁי, אָמַר לָהּ הֵן. אָמְרָה לוֹ, הֲלֹא כְּתִיב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים כד, ה) "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא, וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבָר, נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לְקַח". וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַת וְתוֹרָתוֹ אָמַת, וְעַכְשָׁיו אִם

תקח את נשמת בעלי אזי יהיה התורה חס ושלוה פלסתר, אם תקבל את דברי מוטב, ואם לאו בוא עמדי לפני בית דין הגדול שבשמים לפני הקדוש ברוך הוא.

החסד שעושים עם העני מציל ממות

יא. שמע המלאך ואמר לה, בשביל שעשה בעלך עמי חסד וכבד אותי, לזאת אשא פניך ואלך לפני הקדוש ברוך הוא ואספר את דבריך לפני הקדוש ברוך הוא, והלך המלאך לשאול להקדוש ברוך הוא, וכהרף עין בא בשמחה פעם אחרת להחדר ואמר שהקדוש ברוך הוא ויתר להחתן את חייו בעבור הגמילות חסד שעשה עם העני. וכל הלילה הזה אבי הפלה ואמה הלכו סביבות החדר שהיו שם החתן והפלה ושמעו אותן שמחים יחד, ובבקר נכנסו שם להחדר ראו ושמחו יחד, והודיעו הדבר לכל הקהל ונתנו פלם שבח והודיה להקדוש ברוך הוא, עד כאן לשונו. וכל זה גרם החסד שעשה החתן עם העני.

כֹּאֲשֶׁר אוֹכְלִים הָעֲנִיִּים עַל שְׁלַחֲנוּ, נַחֲשָׁב זֹאת לְבַעַל הַבַּיִת דְּגַמַּת קִרְבָּן שְׁפֵהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְּכַפְּרִים

יב. על כן צריך האדם להזהר לבלתי הראות פנים זועפות לעניים הבאים בתוך ביתו, ובפרט שלא לגער בעניים שבאים לסעודת מצוה, כי כיון שבעל הבית מביש העניים בשביל כך מתהנה רעה גדולה, לכן לא יצטער

האדם אם יהיה לו איזה זהובים יותר הוצאה, כי יש בזה כפרת עוון. כמו שכותב הרב הגדול מהר"ם בבלי ו"ל בספר טעמי המצוות (מצנת עשה מ), "תועלת גדול לבעלי הסעודה במה שאוכלים הקרואים עניים, שהוא ממש הגמת קרבן שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ויתן בטוב עין, ואז נאמר עליו (משלי כב, ט) "טוב עין הוא יברך".

• תולדות •

פרק י"א

א. ידוע ומפרסם לכל יודעי דת ודין תורתנו הקדושה, תרין סמכין הן, שהן עמודי העולם ועמודי הגולה [עמודים, שכל גלות ישראל נשענת עליהם]. ואלו הן, זכות התורה וזכות האבות. ולכן השחר מאיר בכל יום בגלוי רצון ורחמים, בזכות תרין עמודים הנזכרים, עמוד התורה וזכות אבות שהן רחמים ורצון לישראל הנדחים בארץ לא להם בין שבעים אמות החורקים שן להרע ולא להטיב, והקדוש ברוך הוא מפיר עצתם.

**יש להתפלל בכל בקר שתעמד לנו זכות תורה
הקדושה וזכות האבות**

ב. ובהיות כי הקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של רבאיו, על כן נכון הוא להתפלל על זה בכל בקר, שתעמד לנו זכות תורתנו הקדושה וזכות אבות של אברהם יצחק ויעקב.

ג. ובהיות כי הברכה ראשונה הוא על נטילת ידיים כזה:
(ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת ידיים), הברכה זו מתחיל באות ביי"ת ומסיים באות מ"ם שהוא מ"ב - שני פעמים כ"א, והוא מרמז על שני עצמדים, עצמוד התורה ועצמוד זכות אבות, כי חמשה חומשי תורה מתחילין באות ביי"ת דבראשית, וא"ו מספר ואלה שמות, וא"ו מספר ויקרא, וא"ו מספר במדבר, אל"ף מספר אלה הדברים, ראשי תבות שלהן גימטריא כ"א, כנגד השם אהי"ה. גם אברהם יצחק יעקב ראשי תבות שלהן גימטריא כ"א, כנגד השם אהי"ה.

**תפלה שהיתה נהוגה על ידי חכמים קדמונים מימות
רש"י ז"ל**

ד. לכן אנשי מעשה נוהגים להתפלל תכף אחר ברכת נטילת ידיים ואומרים תפלה כזה:

"אל אלהי הרוחות, יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתעמד לנו זכות אברהם יצחק ויעקב

לְהַצִּיל אוֹתִי וְאֵת זֶרְעִי מִכָּל פֶּשַׁע וְעוֹוֹן כְּדֵי לָקִים מִצְוֹת
 תּוֹרַתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, בְּלִי שׁוֹם מִחֲשֶׁבֶה זָרָה, וְטָהַר לִבְנוֹ
 לְעַבְדְּךָ בְּאַמֶּת וּבְתַמִּים, אָמֵן."

אל תהי מצנות ברכה זו קלה בעיניך, כי מצאתי תפלה זו
 בחבור הראשונים בימי רש"י ז"ל אשר קבלה היה בידם, כי
 מיום שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות נכנסו התפלות
 במקום הקרבן לעורר רחמים עלינו. ובפרט שאנו בזמן הזה
 צריכין לרחמים גדולים כי אנו סובלים הגלות המר, ואין
 דעתנו צלולה להתפלל מחמת עול הפרנסה, אשר ממש
 בנפשנו נביא לחמנו.

ולפעמים כאשר הוא להוט אחר המזון מכניס את
 עצמו בדברי איסור הקרובים לאונאה וגזל כדי להחיות
 נפשו, על כן תקנו ז"ל זו התפלה להתפלל להבורא יתברך
 ברוך הוא להציל אותנו מכל עוון ופשע וחסא.

בְּשַׁחֲרִית הוּא עֵת רְצוֹן וְעֵת רַחֲמִים

ה. ולא כל העתים שנים לתפלה, כמו תפלת שחרית
 שהוא עת רצון ועת רחמים, על כן טוב לומר תפלה זו תכף
 אחר ברכת נטילת ידים, כיון שמרמז בה זכות התורה וזכות
 האבות, וכמו שכתבתי לעיל. ואם תפרק עלך מלהתפלל פן
 יפגע מדת הדין קודם התפלה לשפך חימה שפוכה בפתע
 פתאום בעת הדין אשר מדת הדין כבר מוכן הוא.

ו. בן אדם, בן אדם, אם תצית לעצתי, קום והתחזק לרצות את בוראך, כי הוא אל גדול גבור ונורא עושה הכל בבת אחת, ממת ומחיה, מוחץ ורופא, מוריש ומעשיר, משפיל ומרום, מרעיב ומשביע, מוריד שאול ויעל, מטביע במים אדירים ומעלה, עונה לאדם בעת צרה, ועונה לאשה בעת שיושבת על המשבר, מציל את האנשים מים סוף, והולכי מדבריות מחיות רעות ונחש שרף ועקרב. רופא חולים, שומע לזעקת אביונים ועניים, מציל העשוק מיד עושקו.

הצרה באה לפעמים כדי לעורר את בני האדם לתשובה

ז. ולפעמים כשישראל אינם רוצים בתשובה, מעמיד עליהם איש כהמן וגוזר גזרות על ישראל בעלילות שקרים, ועל ידי זה נתונים בני ישראל בצרה, ואז למרום נושאים עיניהם בבכיה, וסובלים צרות גדולות ורבות עד כי בוא יבוא ישועה כהרף עין. וכל זה בעבור התשובה שעושין ובמסתרים תבכה נפשם, ומתודים על חטאתם ופשעם ומעלים על לבביהם חטאת נעוריהם מה שקלקלו ופגמו ומאנו ללכת בדרךי ה', כי אם בשרירות לבם, ולא זכרו יום אחריתם, ואחר שובם נחמו לעזב דרך הרשע, ותמיד הם מתודים בבכי ולקבל תשובה שלימה. על כל אלה הבורא יתברך שמו שומע ומאזין את זעקתם לשלח להם ישועה ורחמים.

לא ימתין האדם מלשוב עד יומו האחרון

ח. על פן אל יתרושל האדם מלהתפלל להשם יתברך ברוך הוא, ואל יסמוך האדם על חכמתו לאמר, כבר מסגל אני ביראת ה' ולא יריע אויבי לי להטותי מדרך הישר והטוב. ובוא וראה מה דאיתא בירושלמי:

מעשה בחסיד אחד שטעה וחשב שכיון שנעשה זקן לא יחטא עוד

ט. מעשה בחסיד אחד שהיה מפלג בזקנה, ואמר אל תאמין בעצמך עד ימי זקנתך, (כי הוא סבר כשבא לימי הזקנה שוב לא יחטא בנדאי, ולא הסכים למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אל תאמין בעצמך עד יום מותך). והנה פעם אחת בא השטן אליו ונדמה עצמו כאשה יפת תואר מאד, והתקרב אליו עד שהביאו להרהור העברה, והתחיל החסיד לדבר אל השטן דברים המרגילין לעבירה.

באתי להזהירך שלא לשנות חס ושלוס מדברי

חכמינו ז"ל

י. ובתוך כדי דבור שם החסיד אל לבו והתחרט, ואמר, מה זה המעשה אשר עשיתי, ותכף קם ואמר, אוי לי, למי אני מתקרב, והתחיל להצטער מאד בבכיה גדולה על הדברים שהוציא מפיו, הקרובים להביא את האדם לעבירה, כשראה השטן שהחסיד הוא בצער אמר לו, רבי, אל תצטער כי אתה לא דברת עם אשה, רק עם השטן שנדמה לאשה,

וְלֹא בְּאֵתִי אֶלָּא לְהִזְהִיר אוֹתְךָ לְבִלְתִּי לְשָׁנוֹת מְטַבֵּעַ וּדְבָרִים
 שֶׁל חֻכְמִים שְׁאֵמְרוּ "אֵל תֵּאֱמִין בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ" וְלֹא
 עַד זְקֻנְתְּךָ. וְקִבֵּל הַחֲסִיד עָלָיו לְדַבֵּר כִּךְ כְּמוֹ שֶׁהִזְהִיר אוֹתוֹ
 הַשָּׁטָן, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

קוּדֵם הַתְּפִלָּה צְרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת נָקִי מִכַּתְּמֵי הַחֲטָא

יא. וְהִנֵּה אַחֲרֵי אֲשֶׁר דִּבְרַנּוּ קִצְתָּ לְעֵיל שְׁצָרִיךְ הָאָדָם
 לְהַתְּפַלֵּל בְּלֵב נִשְׁבָּר, נִזְכִּיר אַגַּב גַּם הַתּוֹעֵלֶת הַגְּדוּלָה לְקַבֵּל
 הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא עֲנִין הַנְּקִיּוֹת, שִׁיְהִיָּה גּוֹפּוֹ נָקִי מִכַּתְּמֵי לְכֻלּוֹכֵי
 הַזְּהָמָא.

יב. וַיִּתְּבוּנֵן הָאָדָם מִמָּה שֶׁהוּבָא בְּבְרִיתָא דְּמַעֲשֵׂה
 מְרַבְּבָה, וְנִזְכָּר גַּם כֵּן לְעֵיל בְּפֶרֶק רֵאשׁוֹן, שְׁאוֹתָן הַמְּלֶאכִים
 הַנִּשְׁלָחִים בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהַכְרִיז מָה שֶׁנִּגְזַר עַל הָעוֹלָם,
 כְּשֶׁטָּסִין בְּעוֹלָם בְּאַוִּירָה אֵינָם יְכוּלִים לוֹמַר שִׁיְרָה אַחַר כֵּךְ
 כְּשֶׁעוֹלָיִן, עַד שִׁיִּטְבְּלוּ בַּנְּהַר דִּינּוּר שִׁס"ה טְבִילוֹת, וְאַחַר כֵּךְ
 טוֹבְלִין עוֹד שְׁבַע פְּעָמִים בְּאֵשׁ לְבָנָה, וְכֵן זֶה צְרִיכִין לְטַבֵּל
 בְּאֲשֶׁר שֶׁהִיוּ בְּשִׁכּוּנְתָן שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְאִם כֵּן אִם הָעֲלִיוֹנִים
 צְרִיכִין טְהָרָה לְהַתְּקַדֵּשׁ לוֹמַר שִׁיְרָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 מְכַל שְׁכֵן שְׁצָרִיךְ הָאָדָם טְהָרָה לְהִיּוֹתוֹ מְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ לְתַפְּלָה.

עַל יְדֵי נְטִילַת יָדַיִם מִתְּרַחֲקִים הַקְּלִיפּוֹת מִן הָאָדָם

יג. וְעַקֵּר הַטְּהָרָה הוּא שְׁצָרִיךְ הָאָדָם לְזַהֵר בְּהֵן שְׁצָרִיךְ
 לְטַל יָדָיו אַחַר יְצִיאָתוֹ מִבֵּית הַכֶּסֶּא אוֹ הַמְּרַחֵץ, וְאַחַר הַקְּזָה
 שֶׁל דָּם, וְאַחַר נְטִילַת הַצְּפָרְנִים, וְאַחַר תְּסַפּוֹרַת, וְאַחַר שְׁנַגְעַ

בגופו במקומות המכסים בבשרו, כמבאר בפוסקים. וכל מי שנזקק בנטילות הנזקרים לעיל, לא במהרה יבא חטא לידו. וכל מי שאינו נזקק בהן בנדאי יבא לידי חטאים גדולים, כי מי שמקל בזה יסובבוהו אותן הקליפות ששולטין במקומות הנהמא, אבל על ידי הנטילת מים מכרחים הקליפות להתרחק מן האדם.

אוי לו לאדם שאינו נזהר בכבוד רבונו

יד. ובוא וראה מה דאיתא בזהר בראשית (בהקדמה דף י' עמוד ב'): נזה לשונו:

יג* מאן דעיל לבית הפסא לא יקרא בתורה עד דיסחי ידוי, אלא וי לבני עלמא דלא משגיחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון, ולא ידעי על מאי קאי עלמא. רוחא חדא אית בכל בית הפסא דשריא תמן ומיד שרי על אינון אצבעין דידי דבר נש, עד כאן לשונו.

ומכאן ראייה להמדקדקים במצוות להיות מצוי אצל בית הפסא כלי אחד לנקות את הידים תכף בצאתו מבית הפסא.

יג*) פרוש הזוהר ללשון הקודש:

מי שנכנס לבית הפסא לא יקרא בתורה עד שירחץ ידיו, אלא אבוי לבני העולם, שאינם שמים על לב ואינם נזהרים בכבוד קונם ואינם יודעים על מה עומד העולם. רוח אחת יש בכל בית פסא, ששורה שם, ומיד שורה על ידיו של האדם.

טוב שיהיה לו כלי מוכן לרחץ ידיו בכל עת

שיצטרך לכך מחמת הנקיות

טו. וכן ראיתי שנוהגים קצת אנשים לרחץ תכף בשחרית בתוך כלי בעמדם משנתם, וכן ראיתי נוהגים שיהיה כלי מים מוכן בשעת למודו שמא יהיה נוגע באחד מן המקומות המכסים, והוא נכון מאד. ובפרט יראה לרחץ ידיו קודם התפלה, דכתיב (תהלים כו, ו) "ארחץ בנקיון כפי" וכו'. וכתיב, "ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו".

שלא לישב בבית הכנסת סמוך לאדם רשע

טז. ועוד דבר אחד מועיל לתפלה, שלא ישב בבית הכנסת סמוך לאדם רשע, כמו שכתבתי לעיל, פרק ג', כי במקום הרשע שם חניית הסטרא אחרא, ומקום ספנה להנזק בו חס ושלום.

וכן מצינו בדברי רבותינו זכרונם לברכה שכל העברות שהאדם עושה ואינו מעביר העברה בתשובה ובבכי ובדווי, אזי מאותה עברה מתהווה ונברא משחית אחד, ומתלבש בתוך העץ או אבן, ואחר זמן רב יפשל זה האדם שעבר עברה באותו העץ או האבן ונזוק בו, והוא סובר שהעץ או האבן מזיקו וטעות הוא במחשבתו, שאינו יודע כי בעוון עצמו הוא נכשל, והעוון הוא המזיק. וזה שאמר הכתוב (הושע יד, ב) "שובה ישראל עד ה' אלהינו, כי כשלת בעוונותך", דיקא.

על ידי העוונות נבראים גזלנים - שחומסים כל הממון מהאדם רחמנא ליצלן

יז. וכן שמעתי אומרים בשם החסיד רבי יהודה משידלאווצ"א זכרונו לברכה, שאמר כן על אותם אנשים אשר בוגדים בנשותיהם והולכים למדינות רחוקות להיות שמה מלמדי תינוקות, ואחר כך המה עוסקים באיזה משא ומתן וקובצים על יד להרבות ממון רב, ובלי ספק שהם נכשלים בעוון ראית קרי. ואחר כך פשרוצים לילך ולחזור לביתם אז באים עליהם שודדים וגזלנים ולוקחים כל אשר להם, ואותם אנשים לא ידעו כי מכל טפת קרי נברא מזיק אחד רחמנא ליצלן, ואותן המזיקים נדמין באנשים ולוקחין ממנו כל המעות שלו, עד כאן לשונו.

מקום שנעשה בו עברה - הוא מסכן, מחמת כח הסטרא אחרא שנתהוה שם.

וכמו שהאריך גם כן הרב בעל פלי חמדה, וגם הרב בעל מגלה עמקות, כשרוצה האדם לעשות איזה דבר עברה, אזי מלאך הממנה צועק על זה ואומר: "אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תגדני" (תהלים ל"ו ב). וכדאיתא בזוהר פרשת בראשית (בהוספות דף רס"ג עמוד ב) עין שם. והכלל, כי כח העברה שמביא הסטרא אחרא, גם המקום שנעשה בו העברה הוא מסכן.

מעשה נורא שמובא בזוהר הקדוש

יח. ובוא וראה מה שכתוב בזוהר שמות (דף מ"ט עמוד א'): :

יד* רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי באורחא במדברא והוי עסקי באורייתא. אדהכי חמו חד בר נש דטעין משאוי, אמר רבי חייא, לא נשתתף בהדיה דילמא ערל הוא ואסור להשתתף עמיה, או שמא עם הארץ הוא ואסור להתלוות עמיה. אמר רבי יוסי, נעין עליו דילמא תלמיד חכם או בר אורין הוא. אדהכי הגיע אליהם ועבר לפנייהם ואמר, להוי צנתא דילכון בסימא אלי ומתאנה אני להשתתף בהדיכו, אכן אנא ידענא אורחא חד, ולא באותו אורחא שאתם רוצים לילך בו, פי

יד*) פרוש הזוהר בלשון-קודש :

רבי חייא ורבי יוסי הלכו לדרךם במדבר, והיו עוסקים בתורה. בעודם הולכים ראו אדם אחד הולך ומשאו על כתפו. אמר רבי חייא: "לא גלך עמו, שאולי עובד כוכבים הוא ואסור להתלוות אליו או אולי עם הארץ הוא, שאסור להתחבר עמו." אמר רבי יוסי: "נתהה על קנקנו, שאולי תלמיד חכם או בן תורה הוא."

בנתיים הגיע אותו אדם אליהם ואמר להם: "חברתכם נעימה לי ומתאנה אני להתלוות אליכם. אמנם יודע אני דרך אחת ולא אותה שאתם רוצים לילך בה, פי זאת שאתם מתפונים לילך בה היא מסכנת ואתם לא יודעים על כך וחלילה לי שלא לגלות לכם ואתחייב בנפשכם."

הוא מקום ספנה מאד, ואתם אינכם יודעים מזה וחלילה לי שלא לגלות לכם, ואתחייב בנפשיכו.

יט. אמר רבי יוסי טו*, בריך רחמנא שהיינו ממתנינים בכאן ואתחברו בהדיה, אמר להו, הנה עדין צריכין אנו לילך קצת באותו הדרך של ספנה ולא נשתעי מידי וניזול במהירות, עד שנעבר אותו מקום ספנה. בטר דנפקו, אמר להו, ברוך המקום שעזרנו לצאת מן המקום הזה. ואמר להם, חד זימנא הלך כהן תלמיד חכם אחד עם עם הארץ, ועמד עם הארץ על הכהן תלמיד חכם והרג אותו, ומההוא יומא כל מאן דעבר בההוא אורחא שאתם רוצים להלך שמה, ופוגע באותו המקום, נזוק, כי מאותו שעה נעשה אותו המקום מקום ספנה ומתחבאים תמן גזלנים רצחנים, כי הקדוש ברוך הוא תובע דמו של האי כהן תלמיד חכם וכו', עיין שם באריכות.

טו*) אמר רבי יוסי: "ברוך ה', שחכינו לך פאן! והתלוו אליו. אמר להם: "עדין לא חלפה הספנה, היות שאנחנו צריכים ללכת מעט באותה דרך מספנת. אמנם לא נדבר מאומה ונלך מהר כשנעבר ליד מקום הספנה".

אחר שעברו אותו מקום מספן. אמר להם: "ברוך המקום, שעזרנו לצאת ממקום מספן זה!" ואמר להם: "פעם עבר שם תלמיד חכם עם הארץ ועמד עם הארץ על הכהן התלמיד חכם והרגו. ומאותו היום כל מי שעובר באותה דרך, שרצייתם לילך בה נזוק, כי מאותה שעה נעשה אותו מקום - מקום ספנה ומקום מחבוא לרוצחים ולגזלנים.

אם אינו מתפלל אצל הרשע - בודאי תקבל תפלתו

כ. הרי לך בהדיא גרם החטא, שגורם לאותו המקום לעשותו מקום סכנה, על פן צריך האדם להזהר שישב בבית הפנסת אצל שכן טוב, ולא אצל רשע, ואז בודאי יקבל תפלתו, והקדוש ברוך הוא יתן בלבבו לטהר גופו ונשמתו בעולם הזה על ידי תשובה שלימה להיות נשמתו מתקבלת בחדנה לפני כסא כבודו יתברך.

פרק י"ב

א. מה מאד צריך האדם להתפלל בבכיה גדולה לפני הקדוש ברוך הוא, שלא יהיה מביש בבואו לפני כסא כבודו אחר צאת נשמתו. ואל יחשב האדם כי אין לו לדאג על זה, באשר שיש לו הרבה זכויות ואינו צריך להתפלל להנצל מהבושה.

יהי רצון שתסדר דבריך בפי

ב. בוא וראה מה דאיתא בתקוני הזהרה (תיקון כ"ט, דף ע"ג

עמוד א') :

*זו רבי שמעון בן יוחאי הני יתיב ולעי באורייתא, קם חד סבא (רצה לומר: אליהו הנביא) מבתר כותלא ואמר לרבי

(*זו) פרוש הזהרה ללשון הקודש :

רבי שמעון בן יוחאי היה יושב ועוסק בתורה. קם זקן אחד מאחורי הכתל ואמר לו : רבי, רבי, נר טהור! קום והדלק

שמעון בן יוחאי. רבי, רבי בוצינא קדישא קום אדליק שרגא דאיהו גר משה שכנתא קדישא דעלה איתמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה ועלה איתמר (שמות כז, כז): "להעלות גר תמיד". גר ה' אתקריא ונדאי אור דנהרא ביה אור דאדם הראשון, נשמה דאדם הראשון, קום אדליק בה.

קם רבי שמעון בן יוחאי על רגליו ויחיב רגעא חדא ואמר: רבון דעלמין, אנת איהו מארי מלכין וגלי רזין, יהא רעוא דילך לסדר מילין בפומאי לקימא בי האי קרא (שמות ד, טו): "ואנכי אהיה עם פיך", דלא איעול בכסופא קמך.

ואם רבי שמעון בן יוחאי, שהיה בונה עולמות בדבורו, בקש שלא יבוש ולא יכלם, על אחת כמה וכמה שיש לנו להתפלל על דבר זה.

ג. ואם רבי שמעון בר יוחאי, שהוא בוצינא קדישא שהיה בונה כמה עולמות קדושים בהבל פיו היה צריך להתפלל דלא איעול בכסופא קמי קודשא בריך הוא אנו, על אחת כמה וכמה. ובפרט שאנו עוסקים בהבלי עולם הזה

נרות - גרו של משה רבינו וגר השכינה, שעליו נאמר הפסוק: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" ועליו נאמר: "להעלות גר תמיד". קום הדלק גר במנורה.

קם רבי שמעון על רגליו, שהה רגע והתפלל: "רבון העולם, שאתה הוא מלך מלכי המלכים ומגלה הרזים, יהי רצון מלפניך, שאדע לסדר אמרי פי ויתקיים בי פסוק זה: "ואנכי אהיה עם פיך", שלא אתביש לפניך אחרי פטירתך".

שצריכין אנו להתפלל ולהתחנן לפני בוראנו יתברך שלא נבוש ולא נפלים בעמדנו לחשבון דינא רבא ודחילא [הדין הגדול והנורא] אוי נ' באיזה מעמד נהיה שם. וכה יחשב האדם בכל יום ויום בעת התבודדו, שצריך האדם להתבודד לתקן חטאיו ופשעיו בזריזות (עין פרק א') וחיוב גדול הוא להתבודד היטב, ואולי על ידי כן יערה ממרום רוח חכמה ובינה ודעת ויראת ה' להדריכו בדרך הישרה לבל ימוט מדרכי תורתנו הקדושה, ואלו היינו זוכין במעשה ידינו להשגת הראשונים והיתה השגותינו שלימה להשיג חפצנו ומשאלותינו לטובה.

איך זכה הגאון הקדוש רבי חיים ויטאל למדרגותיו

ד. ובוא וראה מה דמצינו בכתבי הקודש החסיד ר' חיים ויטאל זכרוננו לברכה, וזה לשונו: בענין השגתי [שרציתי להשיג חכמת הקבלה] שאלתי את נשמתי [איך אעשה שאוכל להגיע לזה] והיתה משיבה לי שאתענה מ' יום רצופים בשק ואפר ואחר כך אתענה שני וחמישי ושני תמיד עד תשלום שתי שנים ומחצה, אז אשיג השגה גמורה בלתי שום ערבוביא של סטרא אחרא.

בשנות נעורי למדתי תורה בלי התמדה ולא דקדקתי במעשים טובים

ה. וכה אמרה לי הנשמה שלי, שאחר שאתנהג חדש אחד שלם בשק ואפר ותענית אז תתחיל השגה באופן שלא

יצא מפי שום נדנוד של לצנות, ולהתנהג בתכלית הענוה וְהַשְׁפְּלוּת וְאַחַר הַתְּעַנִּית ג' יָמִים רְצוּפִים בְּשֶׁק וְאַפֵּר אֶהְיֶה זֹכֶה לָבוֹא לִיְדֵי רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, וְאַחַר שְׁתֵּי שָׁנִים וּמַחְצָה אֲשִׁיג הַשְּׂגָה גְדוֹלָה. וְהַטַּעַם שֶׁהַקְּפִידָה דוֹקָא שְׁתֵּי שָׁנִים וּמַחְצָה, מִפְּנֵי שְׁבִימֵי בַחֲרוּתִי יִשְׁבְּתִי שְׁתֵּי שָׁנִים וּמַחְצָה בְּלִתִּי הַתְּמַדַּת הַתּוֹרָה וְלֹא הֵייתִי מְדַקְדָּק בְּמַעֲשֵׂה, וְלִכֵּן הֵצַרְכְּתִי לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁתֵּי שָׁנִים וּמַחְצָה. וְהֵייתִי נוֹהֵג גַּם כֵּן בְּיוֹם הַתְּעַנִּית שֶׁל שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי וְשְׁנֵי וְלִילָה שְׁלֹאֲחֲרָיו בְּשֶׁק וְאַפֵּר וּבְכִי וְלִשְׁכַּב עַל הָאָרֶץ אוֹ עַל הָאָפֶר בְּלְבוּשׁ שֶׁק וְאַבֵּן מְרֹאֲשֵׁתִי וְלִכְוֵן שֵׁם ה' בְּמִלּוּאוֹ עִם הַכּוֹלָל כְּזֶה: יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה גִּימְטְרִיא "אָבִן". אוֹ נִסְחָא כְּזֶה: יו"ד ה"ה וְאַ"ו ה"ה. וְהַעֲקָר לְהַתְּנַהֵג בְּמַדַּת הָעֲנוּה מְאֹד וְלְהַזְהֵר מִן הַפַּעַם וְהַקְּפָדָה.

הָאֲרִיז"ל חִזַּק אוֹתוֹ וְאַמָּץ אֶת לְבָבוֹ

ו. וְאָמַר לִי הָרַב הָאֲרִיז"ל שְׁאֲזַהֵר מְאֹד כְּפִי מֵהַ שְׁהִגִּידָה לִי נִשְׁמַתִּי, כִּי בּוֹדְאִי בַתּוֹךְ מִשְׁךְ הַזְּמַן הַנּוֹזֵפֶר יִבֹּא עֲרֻבּוֹב הַדַּעַת לְבַטֵּל אוֹתִי מִדְּרֹךְ הַתְּשׁוּבָה הַנּוֹזֵפֶר וְשִׁלֵּא אוֹכַל לְסַבֵּל עוֹל הַסְּגוּף, אֲמַנֵּם בְּאֲשֶׁר שֶׁהַבְּחִירָה הוּא בְּיַדִּי אֲרָאָה לְהַתְּגַבֵּר בְּסִיעֵתָא דְשְׁמַיָא.

וְלֵאחֶר כְּמָה יָמִים בְּיוֹם ה' אָמַר לִי הָאֲרִיז"ל כִּי בְּשָׁבוּעַ זֶה תֵּרְאָה בְּעֵינֶיךָ רוּחַ קְדֻשָּׁה וְטַהֲרָה אֶחָד מִסַּבֵּב אוֹתְךָ, וְזֶה מוֹרָה, כִּי מִן הַשָּׁמַיִם שְׁלָחוּ הָאֵי רוּחָא קְדִישָׁא

לְסִיעֲנִי שְׁלֵא אֶהְיֶה רַפָּה מִן דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, וְלָתֵת בִּי כֹחַ
וְאִמֶץ לְהַשִּׁיג הַשְּׂגָה גְדוֹלָה, וְהָיָה מִבֶּשֶׁר לִי שְׂאֵזְפָה לְהַשְׁגַּת
רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ.

בְּשֹׁכֵר שֶׁהִתְנַאֲוָה לְחִדּוּשֵׁי תוֹרָה זָכָה לְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ

ז. וְכֹאֲשֶׁר זָכִיתִי, אָמַר לִי מוֹרֵי הָאָרֶץ ז"ל שְׂזַכִּיתִי לְכַךְ
מִפְּנֵי שֶׁהֵייתִי חוֹשֵׁק מְאֹד לְחִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה, וְנִשְׁמַתִּי הָיְתָה
מִסִּיעֲנִי. וְהִבְטִיחַ לִי הָאָרֶץ ז"ל שֶׁתִּתְעַבֵּר בִּי עוֹד אֵיזָה נִשְׁמָה
מִנִּשְׁמַת צְדִיקִים בְּסוֹד הָעֵבֹר וְיִהְיֶה מִסִּיעֲנִי לְתַגְבֵּרַת
הִירָאָה, וְהֶעֱקַר זְכוּת הָעֲנָוָה וְזְכוּת הִירָאָה וְהַשְּׂגָה בְּתוֹרַת ה',
וְעַל יְדֵי שְׁנֵי מַדּוֹת הָעֲנָוָה וּמַדַּת הִירָאָה שֶׁהִיא מַדַּת מַעוֹט
הַדְּבֹר שְׂאִינוּ בְּהִכְרַח.

חֲסִיד שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּחִלוּם לְאִשְׁתּוֹ וְהָיָה אֹר גְּדוֹל עַל שְׁעָרוֹת רֵאשׁוֹ וְזָקְנוֹ, מִחֲמַת שֶׁכָּל דְּבֹרוֹ הָיָה רַק בְּעִנְיַי תוֹרָה וִירָאָה.

ח. כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ בְּחֲסִיד אֶחָד שֶׁנִּתְגַּלָּה לְאִשְׁתּוֹ בְּחִלוּם
לְאַחַר מוֹתוֹ וְהָיְתָה רוֹאָה כָּל שְׁעָרוֹת רֵאשׁוֹ וְזָקְנוֹ מְאִירִים
כְּאִבּוּקָה גְדוֹלָה וְשָׁאַלָה אוֹתוֹ אִשְׁתּוֹ בְּמָה זָכִיתָ לְכַךְ לְהַפְלִגַת
אֹר גְּדוֹל כֵּזֶה, וְהַשִּׁיב, הִגַּם שֶׁהֵייתִי חֲסִיד עַל כָּל זֶה לֹא
הָיִיתִי זוֹכֵה לְאוֹר כֵּזֶה, רַק בְּשִׁבִיל שֶׁהֵייתִי מִמַּעַט הַדְּבֹר
שְׂאִינוּ שֶׁל תּוֹרָה וִירָאָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה מְשַׁגֵּיחַ עָלַי
כֵּזֶה וְנָתַן לִי שֹׁכֵר מְגִיעַת הַדְּבֹר כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲצָמוֹ
מְשַׁגֵּיחַ עַל זֶה הָאָדָם שֶׁמִּמַּעַט בְּדְבֹר חוֹל וְרַק חֲשָׁקוֹ הוּא

להדבק ביראת ה'. ואות ומופת לכל המהדרים לילך בדרךי היראה כי על ידי כן יש שמירת הבורא ברוך הוא עליהם לבלתי יפשו חס ושלום באיזה עוון, וכמו שאמר הכתוב (משלי י"ב, כ"א): "לא יאנה לצדיק כל און", ואף גם בהיותו ישן הקדוש ברוך הוא משמרהו מכל.

חסיד שרצו להכשילו בעברה - שמע דפיקה בחלון ועל ידי זה נצול מן החטא

ט. וכמו שאירע לחסיד אחד. פעם אחת נדמה לו בחלום אחת מן הכתות של לילית בדמות אשתו, כדי להביאו לידי שכבת זרע לבטלה. והנה בתחלת המראה נשמע לו קול הפאה באגרוף בחלונו כאלו איש בא ומקיש באגרוף בכח בחלונו עד שהקיץ משנתו, ואז הכיר החסיד בחסד הבורא ברוך הוא שלא עזב חסדו מאתו, יתברך ברוך הוא שהציל אותו מן החטא של שכבת זרע לבטלה, עד כאן.

י. ומזה ידע האדם שהקדוש ברוך הוא חפץ במדת הקדשה והטהרה, על כן עצה היעוזה לכל בר ישראל שיתעורר בעצמו לעשות תשובה קטנה ואחר כך הבא לטהר מסייעין אותו. ויאזור כגבור חלציו לעשות תשובה גדולה וירגיל עצמו לרחץ ידיו כדי שיתפלל בטהרה ולמודו יהיה בטהרה, ואז יזכה למאמרי רבותינו זכרונם לברכה (עבודה זרה

כ"ד כ', עמוד ב'): "טְהַרְהָ מִבֵּיא הָאָדָם לִידֵי קִדְשָׁהּ". וְעַקֵּר הַטְהַרְהָ הוּא נְטִילַת יָדַיִם, וְלִכְךָ אֵצִיג פָּרָק קָטָן בְּפָנַי עֲצָמוֹ.

◆ וַיֵּצֵא ◆

פָּרָק י"ג

א. כְּתַב הַטּוֹר אֲרַח חַיִּים, שְׁצַרִיךְ הָאָדָם לְרַחֵץ שְׁחַרִית פָּנָיו וַיְדִיּוֹ, כְּדֵי לְהַעֲבִיר הַרוּחַ רָעָה שֶׁבָּא אֶל הָאָדָם בְּשַׁעַה שִׁישָׁן. וּמֵהָאֵי טַעְמָא חִיָּב אָדָם לְרַחֵץ פָּנָיו וַיְדִיּוֹ כְּשִׁישָׁן בַּיּוֹם, וּמִכָּל שָׁכָן כְּשִׁישָׁן בְּלִילָהּ.

הַמַּיִם עֲלוּלִים לְקַבֵּל טַמְאָה וּלְטַמֵּא אֶת הָאָדָם

ב. וְהִנֵּה רְאִיתִי שְׂרוּב הָעוֹלָם אֵינָן נִזְהָרִין בְּזֶה כְּשִׁישָׁנִים בַּיּוֹם אֵין רוֹחֲצִין כָּלָל, וְאִף אִם הֵם רוֹחֲצִין אֲזִי לוֹקְחִין כִּי אִם מְעַט מַיִם לְרַחֲצָהּ. וְאִף בְּשְׁחַרִית שְׁצַרִיךְ הָאָדָם לְטַל יָדַיִם וְהַפָּנִים, הֵמָּה לוֹקְחִים מְעַט מַיִם שְׂאִין בּוֹ כְּדֵי לְרַחֵץ יָד אֶחָד וְהוּא רוֹחֵץ בּוֹ שְׁתֵּי יָדָיו וּפָנָיו, וְלֹא עוֹד שֶׁהֵן סוֹבְרִין לַעֲשׂוֹת טְהַרְהָ בְּרַחֲצַת פְּנֵיהֶם וַיְדִיָּהֶם וְהֵמָּה מוֹסִיפִין טַמְאָה עַל פְּנֵיהֶם וַיְדִיָּהֶם, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה כַּמָּה פְּעָמִים בְּגִמְרָא שֶׁהַמַּיִם עֲלוּלִים הֵן לְקַבֵּל טַמְאָה.

יטול ידו הימנית שלש פעמים, ואחר כך פעם רביעית

ג. ולכן צריך האדם לטל מים לנטילה של שחרית, וכן כשישן ביום לטל ולשפך ראשון ג' פעמים על ידו הימנית כדי להעביר רוח טמאה השורה מחמת השינה, ואחר כך נטילה רביעית להעביר המים שיש על ידו, ואחר כך ישפך מים על ידו השמאלית גם כן להעביר הרוח השורה עליו, ואחר כך נטילה רביעית להעביר המים שיש על ידו השמאלית, ואחר כך ירחץ פניו ופיו כאות נפשו.

רוח הטמאה שורה עליו כל היום

ד. והנה עמי הארצים ראיתי שהן נוטלין רק רחיצה אחת על ידו ומידו רוחץ ידו אחת אשר עדין רוח הטהמא שורה עליו ומטמא ידיו יותר. ואחר כך רוחץ את פניו אם כן מטמא הוא את פניו גם כן, ואחר כך לוקח מים ומשפשף את פיהו ומטמא בידיו גם את פיו ומוסיף טמאה על טמאתו, ואחר כך אומר הברכה על נטילת ידים והיא ברכה לבטלה, וכל היום הוא משרה רוח הטמאה עליו.

הירא מהשם יתברך יזהר בנטילת ידים

ה. ולכן כל אשר יש לו יראת אלקים בלבו ינהג כן, ובשלחן ערוך כתוב בענין אחר, עין שם. יטול הכלי מידו הימנית ויתן הכלי עם המים לידו השמאלית, ומידו השמאלית יתן מים על ידו הימנית בתחלה ג' פעמים וכל

פעם צריך רביעית מים, ואחר כך פעם רביעית להשטף המים הרעים שעל ידו הימנית ואחר כך יתן הפלי גם ליְדו הימנית ויתן מידו הימנית על ידו השמאלית גם כן ד' פעמים, ואחר כך ירחץ פניו ופיו. ואף כשישן האדם ביום צריך לרחץ כך כדי שישרה עליו רוח טהרה.

סוד גדול לטל קודם ידו השמאלית - ואחר כך ידו הימנית

ולנטילת ידים שהוא לצורך האכילה צריך לרחץ תחלה ידו השמאלית ואחר כך ידו הימנית, ויש בזה סוד גדול וטעם תמצא בכתבי האר"י ז"ל עין שם בענין מים הראשונים. ואגב באתי לעורר את העולם בענין מים אחרונים.

העוסק במלחמת מצוה פטור מנטילת ידים אבל לא ממים אחרונים, ומכל שכן מי שאינו עוסק במצוה מחיב במים אחרונים.

ו. ראיתי העולם מקילין בזה והם מתחייבים בנפשם על שעוברים על דברי חכמינו זכרונם לברכה והיא גמרא ערוכה במסכת ערובין (דף י"ג עמוד ב). אמר אב"י, כל היוצא למלחמת מצוה ועוסקין במצוה פטורים הם מנטילת ידים, במה דברים אמורים, במים הראשונים, אבל במים אחרונים היא חובה.

מים אחרונים מעבירים את הזהמא שלא תשרה על האדם

ח. ולכן תקנו רבותינו זכרונם לברכה רחיצת נטילת ידים אחרונים, כדי להסיר הזהמא מן ידיו שהוא אוכל בהן כדי שלא להשרות עליו הזהמא.

על ידי שנותן המים לסטרא אחרא בדרך כבוד, אין המזיקין שולטין עליו.

וכתב רבינו ישעיהו סג"ל שצריך האדם לטל ידיו במים אחרונים דוקא לתוך הכלי ולא על הארץ, כי זה המים הוא חלק של סטרא אחרא ולכן צריך לתן לו דרך כבוד, ומתוך זה לא יוכלו המזיקין לעשות שום רע לאדם זה.

ט. וגם צריך האדם לזהר כשילך לבית הכנסת שיטל ידיו, וכדי לטהר ידיו צריך רביעית מים לנטילה, וכל הנזהר בנטילה זו אזי יבוא לידי טהרה וקדשה, וקדשה מביא אותו לידי רוח הקודש, ורוח הקודש לידי אלקהו הנביא ותחתית המתים אמן:

הוספה והערה מהמעתיק בענין נטילת ידים

ואם כן אם הולכי מלחמה ועוסקים במצוות שהן פטורים מן המצוה אחרת אף על פי כן הן חייבים בנטילת מים אחרונים ומכל שכן מי שאינו עוסק במצוה ואינו יוצא למלחמת מצוה שהוא חייב לטל ידיים במים אחרונים. ובזהר ובספרי קבלה יש בזה סוד גדול למה הוא חייב יותר לרחץ במים אחרונים יותר מן הראשונים, כדאכתב לקמן בפרקים. [ראה שער המצוות (דף מ"ה עמוד ב'), ובפרי עץ חיים (שער השבת דף ק"ח), ובסידור ר' שבת (חלק ג' דף ג' עמוד ב').]

דורות הראשונים היו זהירים מאד שלא לשתות זוגות

ז. והנה מצינו בגמרא (שבת דף ס"ב עמוד א') דאמר רב אשי אַנאּ מַשְׁאֵי מַלְא יְדֵי מַיָּא וְנִתְנִין לִי מַלְא חֲפְנֵי טִיבוּתָא, פּרוּשׁ בְּשֶׁבִיל שְׁהִיָּה נוֹתֵן כְּלֵי מַלְא עַל יְדֵיו כְּשֶׁנֶּטַל יְדֵיו הֵן בְּמֵים רֵאשׁוֹנִים וְהֵן בְּמֵים אַחֲרוֹנִים וְלִכֵּן הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַלְא בֵּיתוֹ בְּטוֹבָה בְּעֲשִׂירוֹת, כִּי רַב אֲשִׁי עָשִׂיר גְּדוֹל הָיָה.

והטעם, שלפי שכשאתם אוכל בביתו עם אנשי ביתו יש שמה מזיקין שרוצין להנות מן סעודתו, ולכן היו דורות ראשונים נזהרים מלשתות זוגות כי היו שמה פת אחד אתלגינם ואמרי לה אתפרגים שהיו יכולין חס ושלום להזיק לאדם.

מעשה נורא מהבעל שם טוב ז"ע שראה צפרדע גדולה מאוד, ובכתה לפניו מאוד שיתן לו תיקון, ואמרה לו שהיה תלמיד חכם בגלגול הקודם ובגלל שזלזל בנטילת ידים נתגלגל בצפרדע

בספר אור ישראל מובא מעשה נורא שהיה אצל רבינו הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו בעת התבודדותו ביערות, שפעם אחת נזדמן למקום רחוק מאד מן הישוב, והבין שלא על חינם נזדמן לשם, ופתאום ראה לפניו צפרדע גדולה מאוד ז*, ובאתה לפניו

ז*) **מעשה בגלגול אחד מכמה מאות שנים, ועיקר הדבר סיבת הגלגול היה שהתחיל לפגום שהיה מזלזל בנטילת ידים**
א. כעין זה מובא בספר תפארת שלמה (פרשת בלק, דף ק"ח טור ב') ידוע המעשה בימי הבעש"ט ז"ל שהיה בימיו גלגול אחד מכמה מאות שנים שהיה מוטרד מאוד, ועיקר הדבר שהתחיל לפגום שהיה מזלזל בנטילת ידים ועי"ז נפל ברשת היצר עד שיצא מהעולם בלא הרהור תשובה, לכן מה מאוד צריך האדם להשגיח על כל דרכיו אפילו על דבר קטן לבל יאחזו בו החיצונים ח"ו, עי"ש.

ב. ובספר יסוד ושורש העבודה (שער ח') מביא בשם המדרש מעשה בחסיד אחד שנפטר ונראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו, ושאל לו מפני מה היה לך כך, והשיב מפני שלא הייתי נזהר לקצץ את הצפרניים בכל ערב שבת קודש.

ג. והמהרש"ל כתב, שאין ליטול ידיו ממים ששאבו עכו"ם וכן שפחה, וכן הוא בתשב"ץ (אות רע"ח).

ד. ובספר ארחות חיים סימן ד' סעיף י"א כתב בשם חותנו ששמע מפי הקדוש הרב הגאון מוהר"ר חיים מסאנץ זי"ע,

ובכתה מאוד שיתן לה תיקון, ושאלה: מי את ואמרה לו תלמיד חכם אני, ובשביל ריבוי העוונות שעשיתי השליכו אותי לכאן, למקום שאין בני אדם מצויים, כדי שלא אוכל לבוא לידי תיקון, ועוון הראשון שלי היה שזלזלתי פעם אחת בנטילת ידים, ועל ידי זה בא עד שעברתי רחמנא ליצלן על כל עבירות שבתורה, ולזה נתגלגלתי בצפרדע, וזה כמה מאות שנים אשר אני מטולטל בצער גדול, כך סיפרה לו הצפרדע, והבעל שם טוב הקדוש נתן לו תיקון הנפש.

והבן אחי עד היכן הדברים מגיעים, ולא בחינם החמירו רז"ל כל כך בנטילת ידים, ואמרו בזוה"ק ההולך ד' אמות בלא נטילת ידים חייב מיתה חס ושלום, ואשרי לאלו הנזהרים שלא לדרוך בכף רגליהם על הארץ בלי נטילת ידים יח*.

ובצעטיל קטן בראש ספר הקדוש נועם אלימלך כתב בענין נטילת ידים, דקודם נטילת ידים יש לומר תפילת השב לרבינו יונה (נדפס בתהלים מקדש מעט) ואומרים שם שהקב"ה ימחול על כל עוונות ופשעים, ואם לא ידקדק ליזהר ולשמור את עצמו במצות נטילת ידים שיהיה כהוגן לא יפעול כלום אפילו עם כל הכוונות בעת האכילה כנ"ל, שאם הצפרנים הם גדולות קצת עד שמקפיד עליהן הן חוצצות לנטילת ידים, ונמצא שברכת נטילת ידים שמברך היא לבטלה חס ושלום, ומבטל נטילת ידים, ואוכל פת בלי נטילת ידים.

אשר רבינו הקדוש הר"ר שמעלקי מניקלשבורג זללה"ה היו לו שלש מאות חומרות בנטילת ידים לאכילה, וחשב גם אחד מהם מים ששאבו עכו"ם.

יח* ועיין בשולחן ערוך אורח חיים חלק א'.

קב ויצא - פֶּרֶק י"ג הַיָּשָׁר קלא

ובספר יסוד ושורש העבודה יט* מביא בשם המדרש מעשה בחסיד אחד שנפטר ונראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו, ושאל לו מפני מה היה לך כך, והשיב מפני שלא הייתי נזהר לקצץ את הצפרניים בכל ערב שבת קודש.

ובעץ חיים כ* וזה תוכן דבריו, שמה שעודף מן הצפורן ויוצא לחוץ מכנגד הבשר של האצבע, זה צריך לחתוך, כי שם נתלים החיצונים ויונקים בתכלית, וזה מה שנאמר בזוהר וכו' לכן ענשו של המגדל צפרניים קשה מאוד.

ואלו שעובדים בעבודה שמטנפים את הידים והצפרניים, צריכים ליזהר מאוד בענין נטילה ונקיות הצפרניים שקצת טירחה להם לנקות ידם, אבל צריכים לדעת כי על ידי שאינם מנקים את הידים והצפרניים נכשלים בכל הנ"ל.

וראה במשנה ברורה כא* שכתב, העתיקו האחרונים משל"ה דראוי לכל אדם שינהוג כל ימיו ליטול צפרניו כל ערב שבת שלא יבא לידי שאלת חציצה כב*.

ובספר נר ישראל מובא מעשה שהיה אצל הבעל שם טוב הקדוש זכותו יגן עלינו, שנסע בשדה ולא היה לו מים ליטול ידיו קודם התפלה, ונתמרמר מאד ומסר נפשו לה' ואמר:

רְבוּן הָעוֹלָמִים, קַח אֶת נַפְשִׁי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי אִם אֵין לִי מַיִם לִיטוֹל יָדַי, וּבָכָה מְאֹד לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִתְגַּלָּה לּוֹ מַיִם וְנִטְל יָדָיו.

יט*) שער ח'.

כ*) שער ל"א (פ"ב) להרב הקדוש רבי חיים וויטאל ז"ע.

כא*) סימן קס"א.

כב*) ועיין כף החיים שם.

פרק י"ד

כתיב (דברים ט, כז), "אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו" מבאר בזוהר פרשת קדושים (דף פ"ג עמוד ב'): וזה לשונו:

כג* "תא חזי, בר נש דעביד מצנה סלקא וקימא קמי' קודשא בריך הוא ואמרה, פלניא דעביד לי והקדוש ברוך הוא מני לה קמיה לאשגחא בה כל ההוא יומא לאוטבא ליה בגינה. עבר בר נש על פתגמא אורייתא ההוא עברה סלקא לה קמי קודשא בריך הוא ואמרה, אנא מפלניא דעביד לי וקדשא בריך הוא מני לה וקימא תמן לאשגחא ביה לשיצאה ליה הדא הוא דכתיב (דברים לב, יט): וירא ה' וינאץ וגו'. וירא ליההוא דקימא קמיה. תב בתיובתא, כתיב ביה גם ה' העביר חטאתך לא תמות דעביר ההוא חובא מקמיה

כג*) פרוש הזוהר בלשון-קודש:

בוא וראה: אדם העושה מצנה - עולה היא ועומדת לפני פסא הכבוד ואומרת: "פלוגי עשה אותי", והקדוש ברוך הוא ממנה אותה לפניו להשגיח על פלוגי כל אותו היום ולהיטיב לו בעבורה. עבר אדם על דברי תורה - עולה אותה עברה לפני הקדוש ברוך הוא ואומרת: "אני מפלוגי שעשאני", והקדוש ברוך הוא ממנה אותה להשגיח עליו לאבדו. על זה נאמר: "וירא ה' וינאץ" וגו'. "וירא" - אותו ממנה. שב בתשובה - עליו נאמר: "גם ה' העביר חטאתך לא תמות" - שמעביר אותו עוון מלפניו, כדי שלא יראהו. על זה נאמר: "אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו"

בגין דלא יסתכל כו' הדא הוא דכתיב "אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו" עד כאן לשונו.

על עוון גנבה וגזלה אין החרטה מועלת, עד שיחזיר את הגנבה או הגזלה לבעליה

ב. והנה האדם יושב בביתו בשלום בהשקט ובבטח ובשמחה ובטוב לב, ואינו יודע כמה החטא גורם דקאים למעלה. ואומר מפלגניא אנא ומעורר עליו בפתאום שנשפך עליו ענש מר וגזרה רעה רחמנא ליצלן, ואחר כך לבסוף יתחרט ולא תועיל החרטה מאשר שכבר יצאתה הגזרה, ומכל שכן בעברות שבין אדם לחברו כגון, גזלות, וגנבות ואונאה וכיוצא בו בעבור שהמזל של הנגזל או הנגנב צועק עליו למעלה.

הכובש שכר שכיר עונשו גדול רחמנא ליצלן, ומקצר ימיו חס ושלום

ג. ובוא וראה מה שכתוב בזוהר (שם) *כד על ענין הכובש שכר פועל בידו ואינו נותן לו, יש לו ענש גדול. כי

כד*) פרוש הזוהר בלשון הקודש:

בוא וראה מי שעושק שכר העני כאלו עושק את נפשו ונפשות בני ביתו, שהרי כל אותן הבלים היוצאים מפי הפועל העני כל אותו היום כלם עולים לפני הקדוש ברוך הוא ועומדים לפניו, ואחר שנעשה לו העושק תעלה נפשו ונפשות בני ביתו ומתעטפות באותן הבלים של פיו וקובלים לפני הקדוש ברוך הוא, ואז אפילו אם נגזר על זה האדם כמה

כָּל פּוֹעֵל אֶל טְרַדְתּוֹ וְאֶל מְלֹאכְתּוֹ הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ, וְכִינּוּן שְׂכֻבֵּשׁ שְׂכִירוֹת שְׁלוֹ תַּחַת יָדוֹ כְּאִלוֹ כּוֹבֵשׁ נַפְשׁוֹ וְנַפְשׁוֹת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. כִּי הֶבֶל נָפִיק כֹּה* מִפּוֹמִיָּה דְהָאִי פּוֹעֵל בְּהָאִי יוֹמָא דְטָרִיד בְּמִלְאכְתּוֹ כִּי כֵן הִדְרֵךְ לְהוֹצִיא הֶבֶל מִפִּיּוֹ שֶׁל הַפּוֹעֵל כִּלְנֵן הֶבְלִים אֵינּוֹן סְלָקִין קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבִלְיָהּ כִּד סְלִיק נַפְשִׁיהָ וְנַפְשׁוֹת בֵּיתֶיהָ דְקִימִין בְּאַנּוּן הֶבְלֵי אֵינּוֹן סְלָקִין קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲזִי לֹוֹן דְאַנּוּן הֶבְלִים לֹא קִבְלוּ שְׂכָר פְּעֻלְתָּן וְהָא קִימִין קַמִּיהָ אֵינּוֹן הֶבְלִים וְנַפְשׁ הַפּוֹעֵל וְנַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ, אֲזִי אֶפִּילוּ אֲתַגְזֵר כַּמָּה טוֹבוֹת וְכַמָּה הַצְּלָחוֹת עַל הָאִי בְּרַ נֶשׁ כְּלָהוּ מִתְעַקְרִין מִינִיהָ וּמִסְתַּלְקִין מִינִיהָ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׂאִין מְנִיחִין נַפְשׁוֹ

טוֹבוֹת כֻּלָּם מִתְעַקְרִים וּמִסְתַּלְקִים מִמֶּנּוּ, וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׂנַפְשׁוֹ לֹא תַעֲלֶה לְמַעְלָה.

(כֹּה*) הַיּוֹצֵא מִפִּיּוֹ שֶׁל הַפּוֹעֵל בַּיּוֹם הַזֶּה שְׂעוּסָק בְּמִלְאכְתּוֹ, כִּי כָּל אוֹתָם הֶבְלִים עוֹלִים לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבִלְיָהּ כְּשִׂעוּלָה נַפְשׁוֹ וְנַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ הָעוֹמְדוֹת בְּאוֹתָם הֶבְלִים, עוֹלִים הֵם לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אוֹתָם, שְׂאוֹתָם הֶבְלִים לֹא קִבְלוּ שְׂכָר פְּעוּלְתָּם, וְהָרִי עוֹמְדִים לְפָנָיו אוֹתָם הֶבְלִים וְנַפְשׁ הַפּוֹעֵל וְנַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ [הַיִּינוּ, - שְׂתוֹבְעִים דִּין מִלְפָּנֵי הוֹ], אֲזִי אֶפִּילוּ נִגְזְרוּ כַּמָּה טוֹבוֹת וְכַמָּה הַצְּלָחוֹת עַל אוֹתוֹ הָאָדָם - כּוֹלָם נַעֲקָרִים מִמֶּנּוּ וּמִסְתַּלְקִים מִמֶּנּוּ.

וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׂאִין מְנִיחִין נַפְשׁוֹ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בְּכָל לַיְלָה, כָּל זֶה בְּעִבּוּר שְׂכָבֵשׁ שְׂכִיר תַּחַת יָדוֹ, וְעוֹוֹן זֶה הוּא מְקַצֵּר זְמַיִם רַחֲמָנָא לִיצְלוֹ.

לעלות למעלה בכל לילה, כל זה בעבור שכבש שכר שכיר תחת ידו, ועוון זה הוא מקצר ימים רחמנא ליצלן.

אין גופך ראוי להיות אצלי בפקדון – ומכל שכן נשמתך

ד. ועל כן היה נוהג רב המנונא סבא כו* כשהיה מסתלק הפועל ממלאכתו יהיב ליה מיד אגריה. והוי אמר ליה טול נפשך דאפקידת בידי טול פקדונך ואפלו אי הוי אמר ליה הפועל יהיה בידיך בפקדון לא הוי בעי ואמר פקדונך דגופך לא אתחזי לאתפקדא בידי, כל שכן פקדונא דנפשך ונשמתך לא אתחזי לי דהאי פקדונא לא אתיהב אלא להקדוש ברונך הוא בלחודא דכתיב, "בידיך אפקיד רוחי".

אין לך חלול שם שמים גדול מזה שאינו משלם

לפועלו שכר עבודתו ביומו

ה. ואם כן אזהרה גדולה הוא לבני אדם השומע קול בכי של שכיר שבוכה עבור טרחתו אפילו הוא ערל, כיון שהשכיר והפועל הולך אחריו ושואל ודורש ומבקש שכרו

כו*) וזהו שהי רב המנונא עושה כאשר הי שכיר מסתלק מעבודתו. הי נותן לו שכרו ואמר לו קח את נפשך שהפקדת בידי, קח פקדונך, ואפלו אם אמר הפועל יהיה בידיך שאני רוצה לקבץ שכרי, לא הי רוצה, אמר פקדון של גופך אין ראוי להפקידו בידי, כל שכן פקדון הנפש, שהרי פקדון הנפש אינה נתנה אלא להקדוש ברונך הוא, שכתוב "בידיך אפקיד רוחי".

מה שֶׁטָרַח וַיִּגַע, וְזֶה אוֹטָם אָזְנוּ מִשְׁמוֹעַ וְדוּחָה אוֹתוֹ בְּלֶךְ וְשׁוֹב, וְאֵין לֶךְ חֲלוּל הַשֵּׁם כְּזֶה וְעֲנִשׁוּ מִמֶּהָר לְבוֹא וּנְכַסִּיו אֲזַלִּין לְאַבּוּד וּלְטִמְיוֹן, וְאַף שֶׁמְחַתָּו הוּא לְפִי שְׁעָה בְּטוֹבָה, רִנַּח וְהַצְלָחָה לֹא יִהְיֶה לוֹ לְבִסּוּף, וּבְנֻדָּי יָבוֹא אוֹתוֹ בְּעַל הַבַּיִת לְיַדֵי עֲנִיּוֹת וְאֵין מִרְחָמִין עָלָיו, וְזוּלַת זֶה הִרְבֵּה עֲנֻשִׁים קָשִׁים מִתְהוּיִם בְּחֻטָּא זֶה, עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת מְאֹד שְׂלֵא יִכְשַׁל בְּזֶה הַחֻטָּא שֶׁל כּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר.

מִכָּל מִצְוָה נִבְרָא מְלֶאךְ

ו. נַחֲזֹר לְעֲנִין שֶׁהִתְחַלְנוּ, כֹּל הָאָדָם מִי שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה נַעֲשֶׂה מִן אוֹתָהּ מִצְוָה מְלֶאךְ אֶחָד שֶׁמִּלְמַד תְּמִיד זְכוּת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פְּרָשַׁת וַיִּקְרָא: עֲשֵׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת נוֹתְנִין לוֹ מְלֶאךְ אֶחָד לְשִׁמְרוֹ, כִּינּוֹן שֶׁאָדָם עֲשֵׂה שְׁנֵי מִצְוֹת נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מְלֶאכִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי מְלֶאכִיו יִצְוֶה לֶךְ". נוֹתְנִין לוֹ דִּיקָא מִן אוֹתָן הַמִּצְוָה נַעֲשֶׂה מְלֶאךְ לְשִׁמְרוֹ מִכָּל גִּזְק.

ז. וּבוֹא וּרְאֵה מִהַמַּעֲשֶׂה בְּחֻסִּיד אֶחָד שֶׁהָיָה דָר בְּכֹפֶר קָטָן, וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם סֵפֶר רַק גְּמָרָא אַחַת שֶׁל מַסְכַּת חֲגִיגָה, וְהָיָה כֹּל יָמָיו שֶׁל אוֹתוֹ חֻסִּיד עוֹסֵק בְּמַסְכַּת חֲגִיגָה וְהָאֵרִיךְ יָמִים מְאֹד. וּלְבִסּוּף קוֹדֵם מוֹתוֹ נִתְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ הַמַּסְכַּת בְּדָמוֹת אִשָּׁה וְהֵלֵךְ לְפָנָיו אַחַר מוֹתוֹ עַד שֶׁהִבִּיאוּ אוֹתוֹ חֻסִּיד לְגִן עֵדֶן.

וכן הוא חס ושלום להפוך, עֲשֵׂה אָדָם עֲבֵרָה אַחַת נִבְרָא מִמֶּנּוּ קִטְגוֹר אֶחָד רָצָה לוֹמַר: שָׂד, עָבַר שְׁנֵי עֲבֵרוֹת נִבְרָאִים שְׁנֵי שָׂדִים. וּכְשֶׁמֶת אָזִי מִתְּלַבָּשִׁים אוֹתָן הָעֲבֵרוֹת בְּדַמּוֹת אֲשֶׁה וּמוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְגִיּהֲנָם, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שְׁאָמַר הַפְּתוּב עָלָיו: וַיִּמָּאֵן יוֹסֵף לְשָׁכַב עִם אִשֶׁת פּוֹטִיפָר לְשָׁכַב אֶצְלָהּ לְהִיּוֹת עִמָּה, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה, לְשָׁכַב אֶצְלָהּ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהִיּוֹת עִמָּה בְּעוֹלָם הַבָּא.

ח. וְרֵאִיתִי בְּסִפְרֵי אֶחָד פִּינֵן שֶׁהָאָדָם מְזַנֶּה עִם אֲשֶׁה אַחֲרַת, אָזִי נִבְרָא מִזִּיק אֶחָד מִדַּמּוֹת אוֹתָהּ הָאֲשֶׁה, וּמִלְּפִתּוֹ וּמוֹלִיכֵתוֹ לְגִיּהֲנָם. וְלִכְךָ נִרְאָה לִי שֶׁזֶהוּ רְמָזוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה בְּמֵאֲמָרָם, לְעֵתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַחֵל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שִׁי עוֹלָמוֹת שְׁנֵאֲמַר לְהַנְחִיל אוֹהֲבֵי יֵשׁ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַגְּמָרָא. שְׁמַעְתִּי הַפְּרוּשׁ הַנּוֹזֵכֵר לְעִיל כֶּךָ הוּא, כִּי כְּבָר אָמְרָנוּ לְעִיל שְׁכִינֵן שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת נִבְרָא מִמֶּנּוּ מִלְּאֲךָ אֶחָד, וְקִיָּמָא לָן כָּל מִלְּאֲךָ אֶחָד הוּא שְׁנֵי אֲלִפֵי פְרָסָאוֹת שְׁנֵאֲמַר "וּגְוִיָתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ" וּגְמִירֵי דְתַרְשִׁישׁ הֵנִי תַרְי אֲלִפֵי פְרָסָאוֹת כז*. וְאִם כֵּן בְּאֲשֶׁר שִׁישׁ לָנוּ תַרְיִיג מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְז' מִצְוֹת דְרַבְּנָן כְּמַנִּין כְּתַר, וְאִם כֵּן כְּשִׁישְׁרָאֵל שׁוֹמְרִים מִצְוֹת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת דְרַבְּנָן יֵשׁ לוֹ תַר"ךְ מִלְּאָכִים,

כז*) פירוש: גופו של המלאך גדול שני אלפים פרסה כמדת זמה של אפריקא ששמו תרשיש, (רש"י).

והנה קיימא לן בעולם הזה יש לנו דין אלמנה ולכן פתיב, "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה" על שם אלמנה שיש לה כתובה מנה, מה שאין כן לעתיד יהיה לנו כתובה שליש תוספת כדין בתולה כמו שאמר הכתוב "קום בתולת ישראל" והנה החשבון תר"ך מלאכים עולים למנין ר' עולמות, כי קיימא לן דג' מלאכים הן עולם אחד, פי העולם הוא שית אלפי פרסי ד' מלאכים עולין למנין ששה עולמות, וב' שלישי עולם. ואם כן אם תשים עליה השליש כמו הדין בתולה שיש לה שליש הוספה, תוסיף על ר' שלישי יהיה ש'. ואם תוסיף על ששה עולמות שלישי יהיה תשעה, ואם תוסיף על ב' שלישים שלישי א' יהיה עולם אחד. צרפם יחד ותמצא עולין לחשבון ש"י עולמות. יהי רצון שנהיה גם אנו מן הזוכים אמן.

◆ וישלח ◆

פרק ט"ו

א. גדול השלום, דאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה פרשת נשא "אין כלי מחזיק ברכה יותר מן השלום". שהרי סיום ברכת כהנים הוא, "וישם לך שלום". וכן הקדוש ברוך הוא "עושה שלום במרומינו" במלאכים שאין בהם יצר הרע וקנאה ו שנאה ואף על פי כן צריכין הם

קב וישלח - פרק ט"ו הישר קלט

לשלוש, מכל שפן אשר עדין אותו השטן מרקד בינינו
לחרחר ריב ומדון בין איש לחברו, בין יחיד לרבים,
שצריכין אנו לכלי המחזיק שלום.

שנאת חנם באה על ידי שהרגיל את פיו לקלל

ב. והכל הוא בעוון שנאת חנם, אמרו רבותינו זכרונם
לברכה במסכת יומא (דף ט' עמוד ב'): דעוון שנאת חנם הוא
גדול מעוון עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים.
ועוון שנאת חנם הוא בא בשביל קול ודבור היוצא מפיו,
והוא פה המרגל לקלל בני האדם ובמעט נפוח שיש לו עם
חבריו אזי מתמלא תכף באף וחסמה בוער בקללות כגחלי
אש, ואינו יודע שהוא בעצמו מסכן נפשו ונפשות אנשי
ביתו וגורם רעה לעצמו.

המקלל מתקלל חס ושלום

ג. כי הוא ענין מבאר בזוהר פְרַשְׁת קְדוּשִׁים (דף פ"ט עמוד
א), כי כל דבור של קללה שיוצא מפיו אזיל ושאט באויר
דעלמא עד דמחבר עמיה רוח רעה רחמנא ליצלן, ואזיל
בהד' לנוקביה שפּתְהוּמָא רבא אֲשֶׁר שֵׁם הוּא מְדוּרוֹת
הַמְזִיקִין [הדבור הולך ושט באויר העולם, עד שמדונג עמו רוח רעה, ה'
יצילנו, והולך עמו לנוקבא שפּתְהוּמָא, מקום מגורי המזיקים], שֶׁהֵן מוֹכְנִין
לְפוּרְעָנוֹת בְּרַ מִיָּנָן, וְעוֹמְדִים וּמְצַפִּים שְׂיָבוֹא עֵת וּזְמַן אֲשֶׁר
יבא מזליה הגרוע של זה האיש המרגל בקללה בדבור קל,

אפילו כחוט השערה ומיד מעוררים עליו גזרות בר מינן להזיקו בממונו או בגופו ונפשות ביתו חס ושלום.

המקלל – נשמתו מסטרא אחרא חס ושלום

ד. וכבר כתבנו לעיל בפרק ז', שכל אדם שהוא מרגל להוציא מפיו קללות אין לו נשמה משרש הקדשה, כי אם משרש נחש שהוא שרש של סטרא אחרא. ויש לו לדאג על הרבה פרעניות שיבוא עליו חס ושלום, עין שם.

מי ששומר את פיו מלקלל חס ושלום – נשמתו מסטרא דקדשה ויזפה לחיי העולם הבא

ויש לך אדם שפיו דיליה [שהפה שלו] הוא שמור וגדור מהוצאת קללות ומרגיל את עצמו תמיד בברכות אזי בנדאי נשמתו הוא משרש קדושה מאד, יהיה בטוח שהוא בן עולם הבא.

המבשר בשורות טובות לתלמידי חכמים – יקבל חלקו תכף בגן עדן.

ה. וכן אם יש פה המרגיל בבשורות רעות חס ושלום רחמנא ליצלן ותאנתו הוא להוציא דבה רעה מפיו הוא מדה גרועה מאד. ואין תפלתו נשמעת, שאין תפלתו יכולה לכנס לפני פרגודא קדישא. אבל הרגיל לבשר בשורות טובות ולהגיד שמועה טובה, הוא נקרא פה קדוש. ובפרט מי שזכה לבשר בשורה טובה לתלמיד חכם מיד מחלקין לו חלק טוב בעבור זה בגן עדן, וראיה מסרח בת אשר שבשרה

לו ליעקב בשורה טובה שעדין יוסף היה חי ולכן זכתה לכנס חיה לגן עדן.

מי שמקלל - חוזרת אליו הקלה חס ושלום ואין לה רפואה

ו. אמנם, הגדר שלא ירגיל אדם בקללות. דע, פי יש עתים ידועים שהקללות נהפכות להמקלל בר מינו, ואיזה קללות שגרים האדם לעצמו על ידי שקלל לחברו בחנם, ונגזרה עליו הגזרה של אותה קלה אין לה רפואה בר מינו, באשר שהוא גזר ופסק בעצמו הקלה עליו. והעקר הגרם הוא על ידי שמרגיל עצמו בקטטות ומריבות, ועל ידי ופוח קל נעשה מריבה גדולה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה האי תגרא דמי' לבדקא דמיא פיון דרוח רוח.

המרחיק עצמו מן המחלוקת - לא יבא לידי קלה

ז. על פן ירחיק האדם עצמו מהקטטות ומריבות, ואז לא יבא גם פן לידי שום קלה, ויראה לכבד את הבריות ובפרט לחברו מי שהוא גדול ממנו, מפל שפן לרבו של אדם. פי הא דנשלח הא מילתא מחבורתא קדישא שבארץ ישראל, לחבורתא קדישא שבבבל ובחוזן לארץ, וזה לשונו:

והנה מודיעים אנחנו אליכם מנהגא טבא שיש בינינו בחבורא קדישתא של ארץ ישראל, שלא נמצא בחבורא דילן שום ריב וקטטה, ואף אם שלפעמים שיש ופוח של קטטה תכף יש בנו פתות קדושים המעוררים לב לכל דבר

שבקדשה, ומכניסין עצמן שלא יתעכב הקטט אף כשהוא קטט קטן, מיד עושין שלום בין הצדדין שחוזרים לאחנה ורעות ושלנה ושלום במחנותם כאשר היה בראשונה, ומחבקין זה את זה, ותכף חבר זה מוחל לחברו.

הצעיר מבקש מחילה מהגדול ממנו

ח. מי שהוא קטן בשנים מחברו מבקש מחילה מחברו שהוא גדול ממנו, ותכף חברו מחבק ומנשק לו ומוחל לו.

מי שפוגם בכבוד רבו, יקבל נזיפה על הארץ

ט. ומי שהוא חס ושלום פוגע בכבוד רבו אזי מקבל עליו נדוי ומטיל עצמו בכח לארץ, וחולץ מנעליו, ויושב לארץ, ורבו כשרואה חרטתו ובכיתו אינו מניחו לישוב על הארץ כי אם כדי צלית ביצה, ואחר כך נותן לו רבו רשות ואומר לו עמד. ואחר עמידתו נופל לרגלו של רבו ומבקש התרה ומחילה, ואומר לו רבו מתר לך ג' פעמים, אין כאן נדוי, אין כאן חרם, וסר עוונך וחסאתך תכפר.

העניות ששורה אצל החבריא בארץ ישראל

י. ואגיד לכם מן הענוה גדולה שבינינו, הנה ספר לי הרב הגדול ר' מנחם בן הרב הגדול ר' אברהם גלאנטי ז"ל, שפעם אחת נשא על כתפו שק עם קמח מן השוק. ובא מאחריו הגאון הרב הגדול מוהר"ר שלמה שגיג ז"ל, וחטף את השק מעל כתפו של ר' אברהם גלאנטי, ונשבע בחייו שלא יוליך שום אדם זה השק עם הקמח לבית ר' אברהם

גְּלֵאנְטֵי הַנְּזֹכֵר לְעֵיל כִּי אִם הוּא בְּעֶצְמוֹ דִּוְקָא. כִּי אָמַר הַחֲכָם
 ר' שְׁלֵמָה שְׂגִיג הַנְּזֹכֵר לְעֵיל שֶׁהוּא עֲדִין רַךְ בְּשָׁנִים מִמֶּנּוּ
 וְחֹזֵק מִמֶּנּוּ.

וְהַפְּצִיר בּוֹ הָרַב רַבֵּי מְנַחֵם גְּלֵאנְטֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה לוֹ כְּכֹה,
 כִּי הָרַב ר' שְׁלֵמָה שְׂגִיג הָיָה גָּדוֹל בְּתוֹרָה וּמְפָלֵג בְּעֶשֶׂר, וְלֹא
 רָצָה ר' שְׁלֵמָה כָּלֵל וְטָעַן ר' שְׁלֵמָה שְׂגִיג בְּעֶצְמוֹ הַשֶּׁק עִם
 קָמַח לְבֵית הַזֶּקֶן ר' אַבְרָהָם גְּלֵאנְטֵי.

יֵא. וְכֵן פָּעַם אַחַת בָּא הַחֲסִיד מוֹהַר"ר אַבְרָהָם גְּלֵאנְטֵי
 הַנְּזֹכֵר לְעֵיל מִכְּפַר עֵין זֵיתִים, וְקָנָה שָׁם כֶּד אֶחָד וּמֵלֵא אוֹתוֹ
 מִים מִתּוֹקִים מִן הַבָּאָר שֶׁבְּכְפָר עֵין זֵיתִים שֶׁהֵם מִים חֲשׂוּבִים
 מְאֹד.

וּבְדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ פָּגַע בּוֹ הַחֲסִיד ר' מִסְעוּד וְאָמַר לוֹ, רַבֵּי,
 תֵּן לִי מְעַט מִים כִּי צָמֵא אָנִי וְהִטָּה ר' אַבְרָהָם גְּלֵאנְטֵי אֶת
 שְׂכָמוֹ לְהַשְׁקוֹתוֹ, וּמִיד לָקַח ר' מִסְעוּד אֶת הַכֶּד מֵעַל שְׂכָמוֹ
 וְנִשְׁבַּע לְהוֹלִיכּוֹ לְבֵיתוֹ שֶׁל ר' אַבְרָהָם גְּלֵאנְטֵי, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא
 יִפְצוֹר בּוֹ. וְכֵן כָּל בְּנֵי הַחֲבוּרָה פָּשְׁהִיו רוֹאִין אֶת ר' אַבְרָהָם
 גְּלֵאנְטֵי כְּרַחוּק ל' אַמּוֹת, הָיוּ עוֹמְדִין לְפָנָיו, וְאַחַר כֵּן
 פָּשְׁהִיָּה מְקַרְב אֲלֵיהֶם הָיוּ נוֹשְׁקִין אֶת יָדוֹ וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹנְאֵי
 שְׁנֵהִיָּה מִצַּע תַּחַת רַגְלֶיךָ בְּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הָיָה חֲסִיד גָּדוֹל
 וְעָנּוּ וְהָיָה תָּמִיד מְזַהֵר אוֹתָנּוּ שִׁיְהִיָּה שְׁלוֹם וְרַעוּת וְאַחֲנָה
 וְאַהֲבָה בֵּינֵינוּ. וְזִכּוּתוֹ יַעֲמוּד לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אָמֵן.

פָּרֶק ט"ז

א. איתא בספר סוד הקזים, וזה לשונו: "כל העברות שבתורה אם עבר אדם בסתר לא יגלה אותם אליהו הנביא זכור לטוב, אבל מי שעובר על חרם הוא מכריז ומגלה, שנאמר (מלאכי ג, כג) "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא" וגו', וסמיך ליה "והפיתי כל הארץ חרם".

העובר על החרם, נחשב כאלו עבר על כל התורה ודברי הנביאים

והענין, כי אף שהכל גלוי וידוע לפני השם יתברך ברוך הוא, מפל מקום אין הדבר מפרסם עד שבא אליהו זכור לטוב ומפרסם את העון ברבים באספת ישראל, ורבה תהיה הבושה והפלימה, כי זה העובר חרם כאלו הוא עובר על חמשה חומשי תורה ונביאים, שעל כן סיום חמשה חומשי תורה וסיום כל ספר מנביאים המה גימטריא רמ"ח.

ובודאי העובר חרם לא ינקה מענשים ויסורים חמורים, והגזרה רעה שנגזר למי שעובר על חרם, יבא עליו חימה שפוכה באכזריות, ואותו הבית אשר בו העברת חרם סופו להיות חרב ושמים מאין יושב רחמנא ליצלן.

עקר הגורם שיבוא האדם לעבור על החרם

ב. והעקר הגורם המביא לחטא זה הוא שעבר תחלה על לאו דלא תחמוד, וחומד ממונו של חברו או כלי של

חברו, ועבדה גוררת עבדה, ואחר כך הוא נוטל הממון או הכף של חברו והוא עובר על לאו דלא תגנב, ואחר כך הוא עובר גם כן על החרם.

ההתרים הם לאדם בקוצים וברקנים

ג. וימציא לו התר איך ומה לעשות שלא יחזיר הגזלה או הגנבה מה שבידו, וכל ההתרים הן לו לקוצים וברקנים שנופל בהם.

לפעמים כבר לא מועיל החרטה

על בן החכם עיניו בראשו לבלתי לגרם רעה לעצמו חס ושלום, ואחר כך כשיבא הרעה עליו יתחיל להתחרט, אבל יהיה בעת שלא יועיל לו החרטה.

ארבע רוחות שמנשבות בכל יום

ד. ראה מה שכתוב בזוהר: רבי אבא אמר, כמה יש לאדם להרהר ולפשפש במעשיו בכל יום ויום, תני ר' יצחק, ארבע רוחות מנשבות בכל יום מארבע רוחות העולם, רוח מזרחית על פי הרוב הוא שולט ומנשב מהבקר ועד חצי היום, ונפיק עמיה אוצר החמדה, [ויוצא עמו אוצר החמדה ששם] דתמן אוצר אחד הוא למעלה בשערי מזרח וחמדה שמיה [שמון], ויש בו שלשת אלפים ושבעים וחמשה רוחין דאסותא דעלמא [רפואות לעולם].

"מלאכי" אותיות "מיכאל"

ואמר רבי יוחנן בן זכאי, יש מלאך אחד ומיכאל שמו, והוא ממנה מהבקר עד חצי היום בטהוה רוח דאתיא [הבאה] מהמזרח, ומיכאל עם דגל שלו הוא ממנה לצד מזרח ואמר רבי יוחנן בן זכאי דהוא מיכאל דכתיב (שמות לב, לד) "הנה מלאכי ילך לפניך וגו', מלאכי" הוא אותיות מיכאל".

כל הברכות שהאדם מוציא אז בפיו מתקיימים

ה. ותנא, כשהרוח מזרח מתעורר לצאת לעולם, מאן דאזיל באורחא יכונן דעתו להאי ענינא דאמרינן דמיכאל הוא שר החסד הוא מתעורר אז על פי צווי הקדוש ברוך הוא, כל ברכתא דנפק מפומיה דבר נש מתקיימין ליה בטהוה שעתא ויהיה שמח כל היום ההוא.

[מי שהולך בדרך יכונן דעתו לענין, שאמרו: מיכאל - שר החסד מתעורר אז על פי צווי ה' וכל הברכות שיוצאים מפיו האדם באותה שעה מתקיימים]

רוח מערב מנשבת על פי הרוב מחצי היום עד הלילה, ונפק עמיה [ניוצא עמו] אוצר אחד עם ארבע מאה וששים וחמשה רוחין לאפרחא [להצמיח] עשבין אילנות ויבולין. ותניא מלאך אחד רפאל שמייה [שמו] הוא ממנה על צד מערב.

אמר יוסי בן פזי הלא תנינן מלאך הממנה על רפואות
 רפאל שמייה [שמו], ואת אמרת דאסנתא [רפואות] הוא מן
 המזרח ומלאך מיכאל הוא ממנה במזרח בנזכר לעיל.

**הקדוש ברוך הוא מחליף את המלאכים, כדי שלא
 יאמרו שמלאך פלוני רפא להאדם.**

ו. תא שמע אמר רבי יוחנן בן זכאי, כח* כל מעשה
 הקדוש ברוך הוא נגד בני אדם בגין דיהוו יראים וחרדים
 ליראת ה' ולעבודת ה' והוא יתברך שמו מחי ומטי ממית
 ומחיה כדי שלא ישוון לבהון לשום מלאך ולא לשום שר,
 על כן הוא יתברך ברוך הוא מחליף עדנין דלא יאמרון
 מלאך פלוני עביד ליה האי אלא להראות דכלה הוא בידיה,
 ולפיכך מחליף רוחין עד דיצלי בר נש קמיה קודשא בריך
 הוא, וישוב בתשובה שלימה, וכדין יפקד קודשא בריך הוא

כח*). כל מעשה הקדוש ברוך הוא נגד בני אדם כדי
 שיהיו יראים וחרדים ליראת ה' ולעבודת ה' והוא יתברך שמו
 מכה ומרפא ממית ומחיה, כדי שלא יתנו לבם לשום מלאך או
 שר זולתו יתברך על כן הקדוש ברוך הוא מחליף הזמנים שלא
 יאמרו מלאך פלוני עשה לי זאת, אלא להראות שהכל הוא
 מאתו יתברך, ולכן הוא מחליף הרוחות - פעם באה הרפואה
 מצד מזרח ופעם היא באה מצד מערב - עד שיתפלל האדם לה'
 וישוב בתשובה שלימה, אז יצוה הקדוש ברוך הוא למלאך
 להביא רפואה לאותו אדם והמלאך עושה מה שנצטוה מאת
 ה'.

לאסנתא למשרי עליה דבר נש ההוא מלאך דאתפקיד על
אסנתא עביד מאי דאפקיד מרעותיה דמארה ברוך הוא.

המלאך הממנה על זה נקרא אוריאל-ל

ז. רוח דרומית מנשבת מן התחלת הלילה על פי הרוב
עד פלגות הלילה כט* ונפיק עמיה מההוא אוצר החמדה
מאתים וחמשה ושבעים רוחין לדשנא ארעא ולגרם חמימא
על ארעא כדי שלא יתגבר הקרירות, והמלאך הממנה עליו
אוריאל שמיה והוא ממנה על משמרתו בצד דרום בההוא
רוחא, וההוא רוחא גבר מאד על בני אדם דמרעין בישין.

כל בני האדם ישנים אז ואין מי שיתפלל עבורם

ל* ותנא בההוא זימנא הוא עקר הדין דדינין לרשיעי
בגיהנם בנורא, וכל עלמין שכבין בשינתא ולית דמצלי
עליהון.

כט*) ויוצא עמו מאוצר החמדה ששם מאתים וחמשה
ושבעים רוחות לדשן הארץ ולגרם חמימות על הארץ כדי שלא
יתגבר הקרירות, והמלאך הממנה אוריאל שמו והוא ממנה על
משמרתו בצד דרום באותה רוח ורוח זו קשה מאד על בני
אדם שלהם חלים רעים.

ל*) למדנו: באותה שעה הוא עקר הדין שדנים את
הרשעים באש הגיהנם וכל העולם שוכבים בשנה ואין מי
שיתפלל עליהם.

רוח צפון קשה לכל דבר אבל טוב לחולים

ח. רוח צפון מנשב מחצי הלילה עד הבקר. לא* ותנא, תלת מאה אלפין רוחין סופה וסערה אתין עמיה, והוא קשה לכל מלי אבל לבני מרעין הוא טוב שיש בהם קרירות וחמימות, דאית בבני מרעין שיש להם נחת רוח בקרירות האלו.

הקדוש ברוך הוא שמח אז עם הצדיקים בגן עדן

ותנא, רבי שמעון בר יוחאי אמר, בההיא שעתא נפק קודשא בריך הוא מאנון עלמין סגיאין לאשתעשע עם הצדיקים דבגן עדן [באותה שעה יוצא הקדוש ברוך הוא מאותן עולמות מרבים להשתעשע עם הצדיקים שבגן עדן], וקול פרוז קורא ואומר, עורי צפון ובואי תימן להפריח בשמים של גן עדן. דתנא, בזמן שהרוח צפון מנשבת בחצי הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן, אזי כל הבשמים וכל האילנות שבגן עדן נוהגין ריח ומזמרים לפניו, שנאמר (דברי הימים א טז, לג) "אז ירננו עצי היער מלפני ה' כו'. וכל מלאכי מעלה וכל הרקיעים וחיית הקודש והאופנים מזדעזעים ופותחין

לא*) למדנו: שלש מאות אלף רוחות סופה וסערה באות עמה והיא קשה לכל דבר אבל טובה לחולים, מפני הקרירות שבהן, מחמת החם שיש בחולים יש להם נחת רוח בקרירות.

זז.

את פיהם ברנה נשבח למי שאמר והיה העולם, עד שנכנס הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים לגן עדן, וזהו בחצי הלילה.

מי שיש לו שכל טוב יקום משנתו בחצות הלילה

ויעסק בתורה עד הבקר

ט. לב* אמר רב יהודה אמר רב, מאן דנשמתא קדישא אית ביה ושמע קול תרנגולא קרי בפלגא לילה דאתי זיקא דאשא נפיק מבין גלגלי החיות ואזיל בכל עלמא, ומגיע תחות גרפוהי דתרנגולא, ובההיא שעתא בדחילו מקיש התרנגול בגרפוהי דא עם דא. ואמר, דא הוא פלגות לילא, מאן דאית ביה בלביה שכל טוב יתעורר ויקום משנתו, ועוסק בתורה, אזיל קליה ואשתמע בגן עדן.

לב* (פרוש הזוהר בלשון הקודש):

אמר רבי יהודה, אמר רב: "מי שיש בו נשמה קדושה ושומע קול התרנגול קורא בחצי הלילה, שאז ניצוץ אשר יוצא מבין גלגלי החיות והולך בכל העולם ומגיע תחת פני התרנגול. באותה שעה נרעש התרנגול ומקיש פנפיו זו בזו ואומר: זהו חצות לילה".

ומי שיש בלבו שכל טוב יתעורר ויקום משנתו ויעסק בתורה, והולך קולו ונשמע בגן עדן ונשמע על ידי הקדוש ברוך הוא והצדיקים שעמו.

שואלים הצדיקים: "מי הוא זה" ורבוץ העולם משיבם: "זהו פלוני, שעוסק עם נשמתו הקדושה בתורה. הקשיבו כלכם, שקול זה ערב עלי יותר מכל שירות ותשבחות, שאומרים לפני בעולמות העליונים"

הקדוש ברוך הוא אומר, דבריו של הצדיק נוחים לפני מכל השירות והתשבחות שמשמיעים לפני בשמי מעל.

ואצית הקדוש ברוך הוא וצדיקים דעמיה שואלין מאן הוא דין גבר ומארי עלמין, אתיב ואמר, דין פלגיא בן פלגיא עסיק עם נשמתיה קדישא באורייתא, אציתו פלהו דהאי ניתא לי מכל שירתא ותשבחתא דאמרין לעילא.

לכך נוצרת - לעשות נחת רוח להקדוש ברוך הוא

י. בן אדם, בן אדם, ראה והתבונן וחכם בכל אפשרות איך להתגבר בתורה ובמעשים טובים, כדי לעשות נחת רוח להקדוש ברוך הוא, כי לכך נוצרת.

הקדוש ברוך הוא משגיח על ישראל בכל עת

וזכר פי אנחנו ישראל עמו עדת סגלתו, וכח ה' בנו מכל שבעים אמות לקרבנו אליו, ובכל עת ורגע השגחתו עלינו והוא פוקד מעשה בני אדם אם לרעה ואם לטובה, וכנגד זה העמיד מטיבין ומרעין.

המטיבים המה מלאכין קדישין המקבלין נשמת האדם באהבה ובשמחה, ומראין לו פתחי גן עדן. והמרעין המה המזיקין המשחיתים האכזרים החוטפים את הנשמה ליסרה ביסורים קשים ומרים, כדאיתא במדרש הנעלם פרשת נח:

שבעה שערים לגן עדן

יא. אמר רבי יהודה, שבע פתות של מלאכי השרת הן אצל השער, דאקרי שער צדק שעליהם אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיח, יט-כ) "פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה - זה השער לה' צדיקים יבואו בו". ושבעה פתחין הן לנשמות הצדיקים להכנס לגן עדן עד מקום מעלותם.

פתח הראשון נכנסת הנשמה במערת המכפלה, שהיא סמוכה לגן עדן, ואדם הראשון שומר עליו. זכתה הנשמה, אדם הראשון הוא מכריז ואומר פנו מקום לחסיד, שלום, שלום בואך.

שם מקום הכרובים ולהט החרב המתהפכת

יב. ויוצאת מפתח ראשון, ונכנסת לפתח שני של שערי גן עדן, ושם הכרובים ולהט החרב המתהפכת, ואי לא זכתה, מקבלת שם ענשה להצרף ולהסיר סיגיה ופסלתה על ידי משפט אשר סובלת בלהט החרב המתהפכת, ובאם זכתה לצאת גם משם בשלום אזי נותנין לה פתקא לסימן לכנס לגן עדן.

עמוד של ענן ונגה המערב זה בזה

וכשפאת לגן עדן, יש שם עמוד אחד של ענן ונגה המערב זה בזה ועשן סביביו, ועמוד זה נעוץ מירושלים של מטה לשער ירושלים של מעלה שהוא מכון נגד ירושלים של מטה.

הַנְּשֵׁמָה נְהַנִּית מְרֵב טוֹבָה הַנְּשַׁפֵּעַ עָלֶיהָ

וְאִם הַנְּשֵׁמָה זֹכָה דֵּי לָהּ שִׂיחֶיהָ לָהּ מְקוֹם מְדוּר בְּכָאן לְקַבֵּל שְׂכָרָה וְלֹא לְעֵלוֹת יוֹתֵר, אֲזִי הִיא שָׂבָה וּמִתְעַדְנַת שָׂמָה מֵהַטּוֹב הַמְשַׁפֵּיעַ מִלְּמַעְלָה אֵלֶיהָ, וְגַן עֵדֵן זֶה מֵאִיר בְּאוֹר שֶׁל מַעְלָה, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי, רְאִיתִי גַן עֵדֵן וְהוּא מְכֻנָּן נֶגֶד הַפְּרָכָת וְשֵׁם טַל הָאוֹרוֹת אֲשֶׁר לְמַעְלָה וְהִיא נְהַנִּית מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה, אֲבָל אֵינָה נְזוֹנֶת מִמֶּנָּה.

מִיכָאֵל הַשָּׂר הַגָּדוֹל מְקַרֵּב הַנְּשֵׁמָה לְקֶרְבָּן

יג. זְכָתָה לְעֵלוֹת יוֹתֵר, אֲזִי עוֹלָה הִיא בְּאוֹתוֹ הַעֲמוּד עַד שֶׁמִּגַּעַת וְנִכְנָסֶת בְּפֶתַח הַשְּׁלִישִׁי וְהוּא נִקְרָא זְבוּל, וְשֵׁם יֵשׁ הַרְבֵּה שׁוֹמְרִים, וּפּוֹתֶחִין לָהּ, וְנִכְנָסֶת בְּאוֹתוֹ הַשַּׁעַר וּמִשְׁבַּחַת לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַעְלָה, וּמִיכָאֵל שַׂר הַגָּדוֹל שֶׁהוּא כֹהֵן אֵל עֲלִיּוֹן מְקַרֵּב הַנְּשֵׁמָה זֶה לְקֶרְבָּן.

אָמַר רַבִּי חֲזִיא, הַקְּרֵבָה זֶה אֵינָה כְּשֶׂאֵר הַקְּרֵבָן אֲלֵא כְּאֶדָם הַמְקַרֵּב דוֹרוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וּמִיכָאֵל מַעְלָה אֶת הַנְּשֵׁמָה עַד פֶּתַח הַרְבִּיעִי וְחֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי, וְאוֹמֵר לְפָנָיו, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲשֶׁרִי בְּנִיךָ, בְּנֵי אֱהוֹבִיךָ, בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאֲשֶׁרִי הַנְּשֵׁמָה שֶׁהִיא זֹכָה לָזֶה.

הַנְּשֵׁמָה שֶׁזֹּכָה לָבוֹא לְשַׁעַר הַשְּׁבִיעִי, נַעֲשִׂית מִלְּאֵךְ

הַשָּׂרָת

יד. וְאַחַר כֵּן מַעְלִין אֶת הַנְּשֵׁמָה לְשַׁעַר הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא נִקְרָא עֲרֻבוֹת, שֵׁשׁם גְּנֹזֵי חַיִּים. וְכֹל נְשֵׁמָה שֶׁהִיא זֹכָה לְשַׁעַר

הזה, מיד נעשית בו מלאך השרת. אבל מי שעובר על חרם אין נשמתו זוכה אפילו לבוא אל שער השלישי, אפילו אחר כל היסורין והדינין, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה, מי שהוא בחרם למטה יום אחד, הוא למעלה בחרם שלשים יום, ומי שהוא בחרם למטה שלשים יום, אזי הוא בחרם למעלה שנה. ומי שהוא בחרם למטה שנה אחת, אזי הוא בחרם למעלה עולמית, ואין לו תרופה למכתו.

והנה ראיתי המון עם שהם מקלין כשמטילין עליהם בית דין חרם, או שולחין אחריו איזה אנשים בחרם שיבוא לבית דין לצית הדין או להגיד איזה עדות, והחרם הוא כמצחק בעיניהם, והן אינם יודעים שהחרם הוא חמור משבועת שוא נשקר ועברתו שמורה לנצח, ואליהו הנביא מפרסם קלונו ברבים.

על כן יראה האדם שלא להקל בשום חרם שנעשה אצל הקהל, או אפילו בפני עשרה הדיוטות, ומכל שכן שיהיה זהיר שלא לעבור חרם של תלמידי חכמים, ואז טוב לו יהיה סלה.

• ויִשָּׁב •

פְּרָק י"ז

א. חלקי הטמאה הן אחד עשר, טמאת מת, טמאת שרץ, טמאת נבלה, טמאת שכבת זרע, טמאת מי חטאת, טמאת פרה אדומה כל העוסק בה, טמאת זב, טמאת זבה, טמאת נדה, טמאת יולדת, טמאת צרעת. והן מרמזין על עולמות הטמאות של החיצונים שחיותן נשתלשל מאחת עשרה ספירות הטמאה, וכנגדן הן אחד עשר סמני הקטורת להתיש כחם.

הָאָדָם שְׂגוּדָר גְּדָרִים הוּא מִפְּרֵשׁ מֵהַחִיצוֹנִים

ונמצא בהיות האדם נזהר לגדר גדר ולשמר עצמו מן הטמאות הנזכרים, הרי הוא מבדל ומפרש מפוחות החיצונים, אבל אם הוא נמשך אחר הטמאה הרי הוא משרש במקור הטמאה.

שֶׁלֹא לְדַרְךְ עַל צַפְרָנִי אִשָּׁה נָדָה

והנה צריך שתדע גדל כח הטמאה הזו, כי אלה וארבע מאות וחמשה מיני חיצונים שרויין על הצפרנים הגדלים בידיה של אשה נדה, על כן צוה הקדוש ברוך הוא שתקן הצפרנים כשבאה האשה לטהר. ותזהר שלא להשליכם במקום שעוברים בני אדם, כי הדורך עליהם אפילו במנעלים ברגליו יכול להנזק חס ושלום.

להתרחק מאד מאשה נדה

ב. והמכשפים עושין כשוף באנון הצפרנים וכל מכשפה מהדרת לפעל בכשפיה דוקא בימי נדתה, כי אז הכשוף הוא מצליח יותר. על פן צריך האדם להתרחק בכל הרחקות שבעולם מאשה נדה, הן בדבור ומכל שכן שלא להסתכל בה, כי אם מעט מזעיר על פי ההכרח ולנהוג בכל מיני חמרות בענין למנע מלאכל עמה בקערה אחת, אפילו שאר בני הבית לא יאכלו עם אשה נדה, כי שיווי הרק מפיה הפא לתוך הפך ומכף להקערה הוא גורם שיבוא האדם לידי סכנה.

מעשה באחד שנוהר בחלומו שנכשל בעברה רחמנא ליצלו

ג. ומעשה באיש אחד, שראה בחלומו שרגליו היו מלכלכים בצואה, ותפעם רוחו בבקר, כי לא לחנם היה זה החלום. והלך האיש וספר לו להרב האר"י ז"ל החלום הנזכר לעיל, והשיב לו האר"י ז"ל, שמטתך הוא קרוב למטה אשר שכבה עליו אשתך נדה, ועל ידי השינה שישן בלילה נגע כר העליון שתכסה בה במטת אשתך נדה, והלך תכף האיש לביתו ותקן והרחיק מטתו מן המטה של אשתו. ואמר האר"י ז"ל לתלמידיו, כי על פי רוב החלומות באין ומזהירין להאדם שהן נכשלים באיזה עברה.

הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עַל הָאָדָם שְׁמַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ מֵאִשְׁתּוֹ נְדָה

ד. על כן יראה האדם להרחיק בכל מיני הרחקה מאשתו נדה, וללמד את בניו הקטנים להרחיקם מילדותיהן מהאשה נדה. ובהיות האדם נזהר להרחיק מאשתו נדה עד שתטהר, אזי תדע דזווגא דשכינתא בהדיה [שהשכינה מזדווגת עמו], כדאיתא בזוהר בראשית, עין שם.

וכשיגיע העת שתטהר יתחבר בהדה בצניעות, וכמו שפזזוהיר הזוהר פרשת ויצא, הוי צנוע בתשמיש מפני אינון תרין מלאכין דאנון מימינו ומשמאלו [אותם שני מלאכים שהם מימינו ומשמאלו], יצר טוב ויצר הרע. ואיתא עוד שם, בכל אתר דשמושא דמצוה אשתפח שכינתא שריא על ההוא אתרא. [בכל מקום שנמצא שמוש של מצוה - השכינה שורה על אותו מקום].

י"ח ברכות פנגד י"ח חליות שבשדרה

ובאפן שיתקדש באותו פעם ויחשב פי השם יתברך ברוך הוא בכא שמונה עשרה חליות בחוט השדרה של אדם, ודרך שם זרע עוברת מן המוח עד הברית, וכנגדן תקנו רבותינו זכרונם לברכה שמונה עשרה ברכות שאנו מתפללים שלש פעמים בכל יום, ובכל ברכה אזכרת ה'.

וכנגד זה גם כן יהיה מחשבה בקדשת שמו באותו פעם, וכבר העיר על זה ברעיא מהימנא פרשת קדושים, זכאין

אינון אברים דמתקדשין בשעת החבור דאנון עצי העולה
 דאחידן בהו עצים קדישין כו' ושם ה' דאחיו בעצים
 דילהון, ובגין דא (ישעיה כד, טו) "באורים כבדו ה'".

[אשריהם האיברים המתקדשים בשעת הזיווג, שהם
 בעצי העולה, שאחוזים בהם עצים קדושים, ושם ה' אחוז
 בעצים שלהם, ובשביל כך "באורים כבדו ה'"]

סגולה לבנים צדיקים

באותה שעה צריך האדם לכוון לעשות רצון השם
 יתברך, כדי שיצאו ממנו בנים צדיקים - וכן הוא בזוהר
 מצורע, בעי בר נש לכונא בההיא שעתא ברעותיה דמארה
 בגין דיפקון בנין קדישין לעלמא.

[צריך האדם לכוון באותה שעה ברצון בוראו, כדי
 שיצאו בנים קדושים לעולם].

סגולה להינצל מבנים משומדים

ואיתא שם בזוהר פרשת קדושים, כד *לג הוי רבי
 שמעון בר יוחאי אזיל במתא ויהוי אזלין אבתריה, וחקא

לג*) כשהיה הולך רבי שמעון בן יוחאי בעיר, והיו הולכין
 התלמידים אחריו, וראה אשה - הנה משפיל עיניו, והנה אומר
 לחברים: אל תפנו [להסתכל], וכל מי שמסתכל באשה ביום,
 הוא בא להרהר בלילה. ואם משמש האדם באשתו בעת שעולה
 אותו הרהור הרע, אותם הבנים שמוליד נקראים: "אלהי
 מסכה לא תעשה לד'".

לְאֲנָתוֹ, מֵאִיךְ עֵינֶיהָ, וְהוּא אָמַר לְחִבְרֵיא אֵל תִּפְנּוּ וְכוּ'. וְכָל
מֵאֵן דִּי־סִתְפַל בְּאַתְתָּא בִּימְמָא אֲתִי לְהִרְהוּרֵי בְלִילָהּ. וְאִי
שְׁמִישׁ בַּר נָשׁ בְּאַנְתְּתִיהָ בְּזִמְנָא דְסֻלִּיק הֵהוּא הִרְהוּרָא בִּישָׂא,
אִינוּן בְּנִין דְּאוּלִּידוּן אַקְרוּן "אַלְהֵי מְסַכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ"
וּבְזָה בָּאִים עַל פִּי הָרוּב בְּנִים מְשׁוּמְדִים.

וְהִנֵּה יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים אֲשֶׁר מֵהֶם הִתִּינוּקוֹת נַעֲשִׂין בְּעַלְי
נְכַפִּין רַחֲמָנָא לִיצְלָן, עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה אַבִּיהֶם וְאַמֶּם.

ה. וְהִנֵּנִי מְזַכִּיר כָּאֵן אֵיזָה דְּבָרִים שְׁצָרִיכִים בְּנֵי אָדָם
לְקַשְׂרָם אֶל לִבָּם לְהוֹרוֹת לְבַנְיָהֶם שְׂיִזְהִרוּ בְּזָה שְׁלֹא
לַעֲשׂוֹתָם. הָרֵאשׁוֹן, הַמְּפָרֵשׁ בְּגִמְרָא וּבְזִהַר "הַמְּשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ
לְאוּר הַנֵּר הוּוּ לִיהַ בְּנִים בְּעַלְי נְכַפִּין" בַּר מִינָן, וּמְכַל שְׁכָן
שְׁאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ לְאוּר הַלְּבָנָה. הַשֵּׁנִי, כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה
בְּחִלוּם דְּמוֹת אֵיזָה אִשָּׁה, וְאַפְלוּ דְּמוֹת אִשְׁתּוֹ אוּ דְּמוֹת
בְּתוּלָהּ, וּמִתְעוֹרֵר בְּחִשְׁק וְתַאֲוָה מִשְׁנָתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה הַתַּאֲוָה
אֲחֵר כִּךְ נִזְקַק לְאִשְׁתּוֹ, אָזִי אוֹתוֹ הַיֵּלֵד שְׂיִנְלֵד עַל יְדֵי אוֹתוֹ
הַחֲבוּר שֶׁל תַּאֲוָה יִהְיֶה הַנֵּלֵד בְּעַל נְכַפָּה בַּר מִינָן בְּכָל פַּעַם
שֶׁהַלְּבָנָה הוּא בְּחִדּוּשָׁה, וְאִין לוֹ תְּרוּפָה וּרְפוּאָה לְמַכְתּוֹ כָּלֵל
כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי אוֹתוֹ דְּמוֹת שְׁנַתְרָאָה לְפָנָיו בְּחִלוּם הִיא
הַשְּׂדִית הַנִּקְרָאת נַעֲמָה (זֶהֱר חֵלֵק ג', דף ע"ז), וּבְתַאֲוָה דִּילָהּ נִזְקַק
לְאִשְׁתּוֹ, עַל כֵּן הַנֵּלֵד הוּא מְסֻטְרָא דָּא, דְּהָא בְּתַאֲוָתָהּ דִּילָהּ

אשתכח, והאי הוא בר נש דבכל סיהרא וסיהרא אתפגים בר מינן.

[מצד זה של נעמה, כי נמצא בתשוקה שלה (ובזה הזדנוג לאשתו), וזה האדם (הנולד מפך) הוא נפגם בכל [חידוש] לבנה ולבנה (כי פשמתחדשת הלבנה אז יוצאת הנעמה ופוקדת כל אלו שהיא מגדלת אותם)]

השלישי היא, מאי דמזהיר בזוהר פרשת ויקרא, שיזהיר מאד שלא תיניק את בנה אחר החבור עד אחר שעה, ואף אם הילד ההוא בוכה, ועל כל פנים יראה בכל מה דאפשר להשתיקו עד חצי שעה. על כל פנים לא תיניק מקדם וחלילה בתוך חצי שעה ראשונה עין שם הטעם.

הרביעי, מאי דמבאר בגמרא דידן שלא ישכב הילד במטה בשעת החבור, כי זה הגורם ספנה לולד הנוצר. ויש בזוהר סוד נפלא.

ו. והפלל, המקור להתנהג בצניעות, ובזמן המיחד לזה שהוא אחר חצות לילה בשעה שבני הבית הן ישנים. יזהר שלא להתחבר בפני בעלי חיים, כדאיתא בגמרא (עין נדה י"ז ע"א בשנוי לשון) אבני באלו פרוחי, [פירוש, הנה מגרש היתושים מהמטה שלא לשמש מטתו בפני בעל חי] רבא באלו דידבי. [פירוש, הנה מגרש הזבובים מהמטה].

אם אין הפונה להוליד בנים בעלי תורה ויראה, לשוא כל עמלו

ואיתא בזוהר חדש דף י"ז, אמר רב הונא צריך שיקדש עצמו לשם שמים בשעת החבור שנאמר (תהלים קכו, א): "אם ה' לא יבנה ביתלד שוא עמלו בוניו בו", כלומר אם אין הפונה לשם שמים, להוליד בנים שיהיו בעלי תורה בעלי יראה אלא להנאת עצמו, שוא עמלו בוניו בו, שמכונים עמל של שוא באותו הילד, והוא גרם היצר הרע וגם המחשבה זרה שמכוון לתענוג.

קדשתו של "אהבה" - אביו של רב אדא שנזכר בחז"ל בשם "רב אדא בר אהבה"

ז. תנו רבנן, לה* אמר רבי יוסי בן פזי, זימנא חדא הוינא אזיל באורחא וערענא בהדי טורא דכפר קרדו, והווי גברי

(לד*) בית - זו אשה, שהיא עיקרה של בית. (ביאור אשכנ"ז).

לה*) פרוש הזוהר בלשון הקודש:

אמר רבי יוסי בן פזי: פעם אחת הלכתי בדרך ונקלעתי לקר בו שוכן הכפר קרדו אשר תושביו שמחים בחלקם ומשא ומתן שלהם באמונה ולא היו קנאה ושאנאה ביניהם.

בליל שבת ראיתי את בעל הבית, שעומד בפנה זו שבחדר ומתפלל ורעיתו עומדת בפנה השניה של החדר והם מתפללים. שאלתי: 'מה תפלתכם בשעה זו' ענו לי: 'זמן זוגנו משבת לשבת ומתפללים אנו לפני הקדוש ברוך הוא, שיתן לנו בן עוסק בתורה וירא חטאי'.

בְּדִיחֵי בְּחֻלְקֵיהוֹן (רְצָה לומר: שְׁהִיוּ שְׂמַחִים בְּחֻלְקֵם), וּמִשָּׂא וּמִתָּן
 שְׁלֵהֶם הָיָה בְּאַמוּנָה, וְלֹא הָיָה קִנְאָה וְשִׁנְאָה בִּינֵיהוֹן וּבָה
 בְּשַׁבְּתָא בְּלִילָה חֲמִיתִי לְאַשְׁפּוּזֵי דְקָאֵי בְּהַאי גִיסָא וּמְצָלִי,
 וּדְבִיתָהּוּ קַמַת בְּאַיְדֵךְ גִּיסָא וּמְצָלִית, אֲמַרְתִּי לְהוֹן מֵאֵי
 צְלוּתִיכוֹן בְּשַׁעְתָּא דָּא, אֲמַרוּ, עֲדָנָא דִידָן לְזוּגָן מִשְׁבַּת
 לְשַׁבְּתָא, וּמְצָלִינָן צְלוּתָא קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּיהִיב לָנוּ
 בַּר דִּיפְלַח בְּאוּרִיתָא וַיְהִיָּה בַּר דְּדַחֵיל חֲטָאִין וְכוּ'.

**אַהֲבָה לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִם בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יָדַע אִם
 נִשְׁמָתוֹ קְדוּשָׁה**

ח. אָמַר לִיָּה לוֹ*, יְהֵא רַעוּא דִּיתְקַיִים בְּעוֹתְכוֹן דְּהָא לְשֵׁם
 שְׁמַיִם קָא עֲבַדְתוּן. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אַחֲזִי שְׂכִינְתָא דְלִבְתַּר

(לו*) פְּרוּשׁ הַזֶּהוֹר בְּלִשׁוֹן הַקּוּדְשׁ:

אֲמַרְתִּי לָהֶם: "יְהִי רְצוֹן שְׁתַּתְקַבֵּל תְּפִלַּתְכֶם, שְׁהִרִי
 בְּנִתְכֶם לְשֵׁם שְׁמַיִם". אָמַר רַבִּי יוֹסִי: "אַרְאֶה אֶת הַשְּׂכִינָה,
 שְׁלֹאֲחַר כַּמָּה שָׁנִים נִקְלַעְתִּי שׁוּב לְכַפֵּר זֶה וְרֵאִיתִי אֶת הַבַּיִת,
 שְׁנוּלֵד לָהֶם, וְהִנֵּה הוּא בֶּן שֶׁבַע שָׁנִים. רֵאִיתִיו בְּבֵיתוֹ וְרֵצִיתִי
 לְדַבֵּר עִמּוֹ. אָמַר לוֹ אָבִיו: 'גֵּשׁ אֵלָיו (אֶל רַבִּי יוֹסִי), שְׁהִרִי אָדָם
 גָּדוֹל הוּא!' עָנָה הַיָּלֵד: 'פּוֹחַד אֲנִי לְדַבֵּר עִמּוֹ, שְׁהִרִי אֵינִי יוֹדַע
 אִם יֵשׁ לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה אִם לֹא, שְׁהִרִי הַיּוֹם לְמַדְנֵי רַבִּי, שֶׁכָּל
 שְׂאִין לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה - אֲסוּר לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ'. אָמַר לוֹ אָבִיו:
 'חַס וְשְׁלוֹם! הִרִי אָדָם גָּדוֹל הוּא וְחַכֵּם הַדוֹר!' הִתְקַרַּב הַיָּלֵד
 אֵלָיו וּבִטְרָם הִסְפִּיקְתִּי לְפָצוֹת אֶת פִּי אָמַר: "רוּאֶה אֲנִי בְּךָ, שְׁיֵשׁ
 בְּךָ נִשְׁמָה חֲדָשָׁה, שְׁנִכְנְסָה בְּךָ זֶה מִקְרֹוב בְּךָ וְלֹא נִתְּנָה בְּךָ בְּעַת
 לִידְתְּךָ". אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי: 'כִּן הוּא בְּאַמַּת, בְּעוֹדִי בְּחוּר

כמה שנין ערעית תמן וחמית האי ברא דאתיליד להו, והוי בר שבע שנין. חמי ליה בביתא, בעינא למללא עמי, אמר ליה אבוהי זיל לגביה, דגברא רבה הוא. אמר, מסתפינא לאשתעי בהדיה ולא תקרבא עמיה דהא לא ידענא אי אית ליה נשמתא קדישא אי לא, דהכי אוליף לי מארי יומא דין, דכל מאן דלית ליה נשמתא קדישא אסור לאשתעי בהדיה ולא תקרב עמיה. אמר ליה אביו, חס ושלום, דגברא רבה הוא וחכם דדרא הוא. קריב ולא ספיק למללא עמיה.

ט. אמר ליה, אנא חמא בן דנשמתא חדתא הא אית בן מיומין זעירין ולא איתזרוק בן בשעתא דנפקית לעלמא, תוהא ואמר לו רבי יוסי: כן הוא דרוק הייתי וכד דהוי לעי באורייתא אתיהיב בי נשמתא אחרא חדתא. אמרתי לו, מאן הוא רבן, אמר לי רבי אלכסנדרוס. אמרתי לו ומה לעית יומא דין?

אמר לי: האי קרא [פסוק זה] דכתיב: (תהלים קיא, י) "ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י"ז ע"א) לעושיין לשמה, וגילה לי סודות נפלאות. אמרתי לו, מה שמך, אמר לי, אהבה. אמרתי לו, מרי אהבה [אדוני אהבה], - אהבת עולם

עסקתי הרבה בתורה ובזכות זה נתנה בי נשמה חדשה. אמרתי לו: 'מי הוא רבן?' אמר לי: 'רבי אלכסנדרוס'. אמרתי לו: 'מה למדת היוס'.

אֶהְבֶּתֶיךָ, וְאֲנִי זָכִיתִי לְמַחְמִיָּה [לְרֵאוֹת] לְרַב אֲדָא בְרִיָּה [בְּנֹן]
דְּרַב אֶהְבָּה, וּסְפַרְתִּי לוֹ הַדְּבָרִים הַנּוֹזְכִּים לְעִיל.

י. עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁעַת תְּשׁוּמֵי
כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה לְבָנִים תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים, וְיִתְפַּלֵּל בְּכָל אַרְבָּעִים יוֹם
הָרֵאשׁוֹנִים.

יְהֵא רַעְוָא מִמָּאֲרֵי עֲלְמָא שְׁנֹזְכָה לְבָנִים שְׂיִהִיו יְרֵאִים
וְשְׁלָמִים חֲרָדִים לְדָבָר ה', וְנִרְאֶה בָּהֶם קְדוּשַׁת תְּנָאִים
וְאִמּוֹרָאִים, אָמֵן.

וְלִקְמֹן פְּרָק י"ח אַכְתּוּב שְׁפַל דְּרַכְיוֹ שֶׁל אָדָם צָרִיךְ
לְהִיּוֹת לְשֵׁם שְׁמַיִם.

פְּרָק י"ח

א. "מָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּלֵם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ" וְגו' (תהלים
קד, כד). הִנֵּה כָּבֹד כְּתֻבּוֹ בְּפִרְקִים הַקּוֹדְמִין שְׁחֲכַמִּינוּ זְכָרוֹנָם
לְבִרְכָה תִּקְנּוּ לֹמַר בְּכָל יוֹם מִזְמוֹר ק' שֶׁהוּא מִזְמוֹר לְתוֹדָה.
וְהַכּוֹנֵנָה, שְׁצָרִיךְ הָאָדָם לְהוֹדוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּלְהֵבִיא קֶרֶבֶן
תּוֹדָה, כִּי אֵין בַּעַל הַנֵּס מְכִיר בְּנִיסוֹ שְׁעוֹשֶׂה לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא.

מְנַהֵג הַקְּדָמוֹנִים הֵיךְ לְתַת שְׂבַח וְהוֹדָיָה עַל כָּל דָּבָר

וּבְאַמִּירַת מִזְמוֹר זֶה תִּהְיֶה כּוֹנֵנְתוֹ בְּלָבוֹ כְּאֵלוֹ מְבִיא תּוֹדָה
בֵּית ה', כְּמוֹ שֶׁהֵיךְ מְנַהֵג הַקְּדָמוֹנִים ז"ל שְׁבַכְל עֲנִין וּמְאוֹרַע

שְׁאִירַע לָהֶם הָיוּ נוֹתְנִים שְׂבַח וְהוֹדָיָה וְהַפִּירוּ מִיַּד שֶׁהוּא
הַשְּׂגַחַת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה קָשׁוּר תָּמִיד בְּלִבָּם לְבַלְתִּי
לְשַׁכַּח הַשְּׂגַחַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

ב. כְּדִמְצִינוּ מַה שְּׂכָתוֹב בְּזוֹהַר פְּרָשַׁת אָמֹר: לז* רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי הָיָה אֲזִיל בְּאוֹרְחָא וְהָוִי עֲמִיה רַבִּי אַבָּא
וְרַבִּי יוֹסִי, מָטוּ לְחַד אַמְתַּת הַמַּיִם נִתְקַל רַבִּי יוֹסִי וְנִתְקַל לְתוֹךְ
אַמְתַּת הַמַּיִם עַד שֶׁנִּתְלַכְּלוּ בְּגָדָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֲלֹנְאִי
שְׁלֵא הָיָה נִבְרָא זֶה אַמְתַּת הַמַּיִם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי,
אָסוּר לָן לֹאמַר כֵּךְ, דְּמִשְׁמָשָׂא דְעֵלְמָא הִיא וְאָסוּר לְנַהֲגַ קְלוֹת
בְּמִשְׁמָשָׂא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְכָתִיב (בְּרֵאשִׁית א, לא) "וַיִּרְא
אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד", וְאֶפְלוּ נַחְשִׁים
וְעַקְרָבִים וַיִּתּוֹשִׁין כְּלֵהוֹן נִקְרְאִין מִשְׁמָשֵׁי דְעֵלְמָא, וּבְנֵי נָשָׂא
לֹא יִדְעִין.

לז*) פְּרוּשׁ הַזֹּהַר בְּלִשׁוֹן- קוּדְשׁ:

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי הָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא
וְרַבִּי יוֹסִי, הִגִּיעוּ לְאַמְתַּת הַמַּיִם אַחַת, נִתְקַל רַבִּי יוֹסִי וְנִתְקַע
לְתוֹךְ אַמְתַּת הַמַּיִם, עַד שֶׁנִּתְלַכְּלוּ בְּגָדָיו, אָמַר רַבִּי יוֹסִי: "הֲלֹנְאִי
שְׁלֵא הָיָה נִבְרָא אַמְתַּת הַמַּיִם זֶה", אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי:
"אָסוּר לָנוּ לֹאמַר כֵּךְ, כִּי אֶחָד מֵעוֹשֵׁי רְצוֹנוֹ שֶׁל הַמְּקוֹם הוּא
וְאָסוּר לְזַלֵּל בְּמִשְׁמָשׁוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב:
"וַיִּרְא ה' אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד", וְאֶפְלוּ נַחְשִׁים
וְעַקְרָבִים וַיִּתּוֹשִׁים נִקְרְאִים כָּלֵם מִשְׁמָשׁוֹ שֶׁל הַמַּלְךְ וְעוֹשֵׁי
רְצוֹנוֹ בְּעוֹלָם וּבְנֵי אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים, וְאֵינָם שְׂמִים זֹאת עַל
לִבָּם".

על ידי הנחש נצלו רבי שמעון בר יוחאי ושנים מתלמידיו

ג. עד דהווי אזלין לח*, חמו חדא חוּנְא מְרַקְד קמיייהו. אַמַר רבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחַאי וְדַאי דָא נַחֲשׁ אֲזִיל לְאַתְרַחֲשָׁא לֶן נְסִין. רַהֲט הַאי חוּנְא קַמִּייהו וְקָשַׁר אֶת עַצְמוּ בְּחַד אַפְעָה, וְאַפְעָה הִיא בְּרִיָּה דַאי מְסַתְפַּלַּת בְּאַנְפִּיָּה דְבַר נָשׁ אוּ בֶר נָשׁ מְסַתְפַּל בְּאַנְפִּיָּה דְאַפְעָה מִיַּד הוּא מֵת מִחַמַּת הָאָרְס רַחֲמֵנָא לִיצְלָן. וְהַאי נַחֲשׁ בְּהַדִּי דְקָשַׁר בָּהּ הִתְחִילוּ לְהַכּוֹת זֶה אֶת זֶה עַד דְּמִיתוּ שְׁנֵיהֶם, עַד מָטוּ תַּמָּן לְהַאי אֲתַר חָמוּ לֶון לְתַרְוֵיהוֹן שְׁכִיבִין בְּאוֹרְחָא וּמִיתוּ.

השם יתברך מבטיח לצדיק שלא יאנה לו כל און

ד. קְרָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחַאי לֹט* הַאי פְּסוּקָא (תְּהִלִּים צא, י) "לֹא תֵאָנֶה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶיךָ", וְעַל דָּא בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל הַבְּרִיּוֹת וְכָל דְּבַר לְשְׁלִיחוּתָא דִּילֵיהּ מ*.

(לח*) פרוש הזוהר בלשון- קודש :

בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים רָאוּ נַחֲשׁ אֶחָד מְרַקְד לְפָנֵיהֶם. אַמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחַאי : "בְּנִדְאֵי הוֹלֵךְ הַנַּחֲשׁ לְחוּלָל לְנוּ נְסִים".
כַּךְ הַנַּחֲשׁ לְפָנֵיהֶם וְנִלְחַם בְּאַפְעָה אֶחָד. וּתְכוּנַתוֹ שֶׁל הָאַפְעָה, שְׁאֵם הוּא מְסַתְפַּל בְּפָנֵי הָאָדָם אוּ שְׁאָדָם מְסַתְפַּל בְּפָנָיו מִיַּד מֵת הָאָדָם מִחַמַּת אַרְסִיּוֹת מִבְּטוּ שֶׁל הָאַפְעָה, רַחֲמֵנָא לִצְלָן. נֶאֱבָקוּ הַנַּחֲשׁ וְהָאַפְעָה זֶה בְּזֶה עַד שֶׁמָּתוּ שְׁנֵיהֶם, כְּאַשֶּׁר הִגִּיעוּ לְזִירַת הַמַּאֲבָק רָאוּ הַחֲכָמִים אֶת פְּגָרֵי שְׁנֵיהֶם.

(לט*) פרוש הזוהר בלשון- קודש :

אין לביש שום בריה

ולית לון לאנהגא קלנא בכל מאי דאיהו עביד, פי לשליחותיה הוא ברא יתהון, ועל דא פתיב (תהלים קמה, ט) "טוב ה' לכל רחמיו על כל מעשיו", עד כאן לשון הזוהר. ונראה לי, דזהו פונת הכתוב (תהלים קד, כד) "מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך", וכתיב (שם קמה, י) "יודוך ה' כל מעשיך".

על בעל הנס לתקן איזה דבר טוב

ה. ובהיות בן, בנדאי מי שהפליא לו השם יתברך ברוך הוא ברב רחמיו וחסדיו נס ואיזה הצלה מלסטם, או מאש וממים, או שהיה חולה ונתרפא, אזי חובה עליו לתקן איזה דבר טוב, שיהיה הכר שהוא עושה זאת במקום קרבן תודה לכבוד השם יתברך ברוך הוא.

מעשה שהציל השם יתברך לבעל שבלי הלקט

ו. ובוא וראה מה שהעיד על עצמו הרב החסיד מורנו הרב רבי אברהם בעל המחבר "שבלי הלקט" בהקדמת

קרא רבי שמעון על כן פסוק זה: "לא תאנה אלניך רעה ונגע לא יקרב באהלך", ולשם זה ברא הקדוש ברוך הוא את כל הבריות כאשר לכל אחת שליחות ותפקיד ואין לנו לזלזל בשום נברא, כי לכל נברא יש תפקיד ושליחותו"

(*) ראה מה שכתב רבינו בריש פרק פ"ג, ועיין עוד בפרק

ספרו, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "אָמַר הַכּוֹתֵב, אֲזַכִּיר כִּי אֲנִי נִפְלְאוֹת שְׁעֵשֶׂה
ה' עִמָּדִי בְּעַת עֲבָרוֹ עָלַי תִּלְאוֹת בֵּימֵי חֲלָיִי, חֲלִיתִי עַל עֲרֹשׁ
דָּנִי וּמֵרֹב כְּאָבִי לֹא עָלִיכֶם, שׁוֹמְמֵתִי. אָמַרְתִּי פְּקֻדָּתִי מֵא* יִתֵּר
שְׁנוֹתַי רַבּוּ עָלַי מִכְּאוֹבִים עַד שְׁרַחֲקוּ מִמֶּנִּי קְרוֹבֵי כִּי הָיִיתִי
לְמִשָּׂא לִבִּנִי בֵּיתִי וְלִפְנֵי אֲבוֹתַי. הֵמוּ מֵעַי בִּי וְלִבִּי יִחִיל
בְּקִרְבִי בְּזִכְרֵי אוֹרְחָא רַחֲמֵי וְקִלְיָא וְנִדְתָּאִי. נְפִירוּשׁ, לְדַבֵּר
רַחֲמֵי שְׁאֵנִי יוֹצֵא לָהּ (הוּא הָעוֹלָם הַבָּא), הַכִּינּוּתִי רַק צִיָּה קֵלָה (מִצְוֹת
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים), (רש"י כְּתוּבוֹת דף ס"ז עמוד ב').

ז. וְהַעֲזוּמָדִים עָלַי לְשִׁמּוֹר יִצְיָאֵת נִשְׁמָתִי כִּפְאֶשֶׁר רָאוּ בִּי
שְׁנַתְקַרְרוּ אֲבָרֵי וּבְשָׂרֵי וּבְאֵתִי עַד הַגְּסִיסָה, וְעַד שְׁעָרֵי מִיתָה.
הַעֲזוּמָדִים עָלַי דְּחִקּוֹ חוּצָה אֶת אִשְׁתִּי וְזָרְעִי וְגַם שְׂאֵר קְרוֹבִים
שְׂרָאוּ אוֹתִי בְּסִימְנֵי מִיתָה בְּדַרְכֵי צֵאת הַנְּשֻׁמָּה מִהַגּוֹף, וּפְנֵי
נִשְׁתַּנּוּ. וְה' בְּרַחֲמָיו "יִסֹּר יִסְרָנִי וְלִמּוֹת לֹא נִתְנַנְנִי", וְלֹא
בְּזִכּוֹתֵי רַק בְּזִכּוֹת אֲבוֹתַי הַקְּדוּשִׁים.

ח. וּבַמְרָאָה רְאִיתִי בְּעֵינַי אָדָם קָצָר עֲמַד לְפָנַי וְגַר דּוֹלֵק
בִּידוֹ, וּבְהֶרֶף עֵינַי הִתְחִיל לְכַבּוֹת וְחָזַר וְדָלַק מֵהָר לְעֵינַי.
וְאָמַרְתִּי בְּמַחֲלָה, יִגִּיד לִי אֲדוֹנִי מַה זֶה שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה לְפָנַי
בְּגַר הַזֶּה.

מא* פִּירוּשׁ, נְחַסְרָתִי שְׂאֵר שְׁנוֹתַי שְׁהִיָּה לִי לְחַיּוֹת עוֹד עַד
מְלֵאת הַשָּׁנִים הַקְּצוּבִים לְרֹב בְּנֵי אָדָם (רש"י וּמִצְוֹדוֹת דוּד יִשְׁעִיה
לח, י).

הנר רמז לנשמה

והשיב האיש, הנר רמז לנשמה דילך, והנר רמז להנשמה שלך בעבור שימי חייך כבר עברו, פי הנר הוא רמז נשמת אדם, רמזתי לך. והנה כאשר מהר חזר לדלקה כך מהרה תהיה לך רפואה, וזהו שהראיתי באותותי.

בזכות שיזכה את הרבים הוסיפו לו שנות חיים

ט. וידוע תדע שיש במשפט שלך מימינים ומשמאילים, ושקלו במאזנים זכיות שלך, ובאתי לבשרך שהאל הרחמן הוסיף ימים על ימך, ואמר למלאך, הרף ידך, פי עוד לאל ידו לזכות את הרבים. חק חקקתי לך שביום השלישי תעמד מחלי זה. וזה המעשה היה שלשה ימים קדם חג השבועות.

וכאשר פתר לי כך היה, שביום ראשון דחג השבועות הלכתי לבית הכנסת וממש נעשיתי בריה חדשה, ומיד אזרתי כגבור חלצי וקמתי על משמרת הקודש לחבר פרוש על התורה ונביאים וכתובים, וקראתי להחבור "שבלי הלקט" לזכרון, עד כאן לשונו.

אסור לאדם להיות כפוי טובה

י. וכה יעשה האדם, כי אין לך אדם שלא נעשה לו גס, בפרט בדורות האלו אשר הצרות מתגברים בכל יום ויום גזרות ומלחמות עצומות, חרב ורעב מצור ומצוק, חלאים רבים, ומי אשר האיר עליו הקדוש ברוך הוא חוט של חסד והצילו מכל הפגעים רחמנא ליצלן, יהיה לו לזכרון תמיד

חסדי ה', ולא להיות מכפויי טובה מב*. ולא זו בלבד, אלא כל מי אשר משפיע עליו הקדוש ברוך הוא שפע של ברכה

מב* (בפרשת כי תבוא על הפסוק "ובאת אל הכהן אשר יהי בימים ההם ואמרת אליו", פירש רש"י: שאינך כפוי טובה.

וכן איתא בירושלמי ברכות (דף ט"ו) שהיה פרעה כפוי טובה, "אשר לא ידע את יוסף", והלא עד היום הזה מצרים יודעין חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקדוש ברוך הוא, הא למדת שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר, עיי"ש.

וכן מובא במכילתא בשלח (י"ז) וזה תוכן דבריו, יבוא עמלק כפוי טובה, ויפרע מן העם כפוי טובה (ועיין עוד עבודה זרה דף ה' עמוד א').

ובאבות דר' נתן (פרק מ"א) אם עשה לך חברך טובה מעט יהא בעיניך הרבה.

ובתנא דבי אליהו רבא (י"ח) איתא, כל הסועד עם חבירו אפילו פת במלח, יחזיק טובה לחבירו.

ועל פי זה פירשו המפרשים את הפסוק כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, שהם היו כפויי טובה, כמעשיהם לא תעשו, רק תחזיקו תודה למי שגמל לכם טובה.

ואידי דאתינן להכי נעתיק כאן דברי הפלא יועץ, מה שכתוב בענין כפיית טובה והכרת טובה, וזה לשונו הזהב (באות כ' ערך כפוי טובה):

"כתיב (משלי יז, יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. וחיובא רמיא על האדם שקיבל כל דהוא טובה מחבירו שתהא חקוקה בלבו תמיד כל הימים, שלא לגמול עמו שום רעה, ולשלם לעושה הטובה ככל הבא מידו. אפילו אם עשה לו

שְׁזָכָה לַיִשָּׁב בְּבֵיתוֹ בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטָּח, וּפְרִנָּסְתוֹ הִיא סְדוּרָה,
שְׁצַרִיךְ לַתֵּן שְׂבַח וְהוֹדָיָה לַמָּקוֹם עַל זֹאת.

יא. וְמָה מְאֹד מְזַהֵיר בְּסֵפֶר הַחֲרָדִים שְׁזָהוּ מְכַלֵּל מְצֻנָת
עֲשֵׂה שֶׁל "הַגְּדַתִּי הַיּוֹם לֵה' אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ" וְגו' (דְּבָרִים כו, ג), מְכַאֵן אֲזַהְרָה עַל בְּנֵי אָדָם הַמְקַבְּלִים טוֹבָה
וְהַשְׁפָּעָה מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, לַתֵּן שְׂבַח וְהוֹדָיָה, וְלֹא לַקְרוֹת קוֹל
קוֹבְלָנָא [מִתְלוֹנֵן] בְּדֶרֶךְ צָרֵי הָעֵינָן אֲשֶׁר יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר נוֹתֵן

גם כן רעה, הרעה ישכח, והטובה לא ישכח, כי צריך האדם
שיהא בו מדעת קונו, וכתוב (ישעי' מט, טו) גם אלה תשכחנה,
שהוא מעשה העגל, ואנכי לא אשכחך, שהוא קבלת התורה.

וצא ולמד ממשה רבינו שלא הכה את היאור ואת העפר
לפי שקבל טובה מהם, וכן אמרו רז"ל שלא נקם משה נקמת
מדין לפי שנתגדל ביניהם, ואמרו רז"ל בשמות רבה (פ"ד, ב)
כל הפותח פתח לחבירו חייב בכבודו יותר מאביו ואמו. אתה
מוצא באליהו שלא החיה אבותיו כמו שהחיה את בן הצרפית,
ואלישע לא החיה אבותיו כמו שהחיה את בן השונמית, אלא
שמסר נפשו על אכסניא שלו. ואם כל כך חייב להחזיק טובה
לחבירו על פת לחם, על אחת כמה וכמה אם קבל ממנו טובה
הרבה, ועל אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת אם קבל
ממנו טובת הנפש, כגון שלמדו חכמה, או הדריכו בדרך טובה,
והפרישו מדרך רעה, שזו טובה גדולה שאין למעלה הימנה,
כמה וכמה יגדל חובתו להכיר טובתו ולנהוג בו כבוד, ואם לא
ינהג בו כבוד כראוי אין לך כפוי טובה גדול מזה. וישא ביום
ההוא קל וחומר בעצמו כמה וכמה חייב אדם לבורא המרבה
להטיב רב טוב לבית ישראל עד אין חקר, כך גדלה חובותינו עד
אין חקר", עד כאן לשונו.

לָהֶם ה' מְזוֹן וּמַחֲיָה כָּל יְמֵיהֶם, יוֹתֵר הֵם בּוֹכִים וְקוֹבְלִים [מִתְלוֹנְנִים] נֶגֶד הָעוֹלָם כְּאִלוֹ שְׂאִין לָהֶם פֶּת לָחֶם לְאָכֹל, וְכָל טוֹב אֵין בְּיָדָם, וְכָל פְּנִיתָם הוּא לְמַנַּע הָעֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים מִפֶּתַח בֵּיתָם, וְעַל זֶה נֹאמֵר (תהלים לד, ז) "זֶה עָנִי קָרָא וְהוּא שָׁמַע", וְאֵין הַתְּפִלָּה שֶׁל עָנִי זֶה עַד שְׁעוֹשָׂה רוּשֵׁם וַיַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם כּוֹס שֶׁל פְּרַעֲנִיּוֹת שֶׁבְּאֵין הֵמָּה לְכָלֵּל הַדְּלוֹת.

אֵין לְהֵרָאוֹת אֶת הָעֲשִׂירוֹת בְּפְנֵי הָאֲמוֹת, רַק לְהֵרָאוֹת פְּנִים מִסְּבִירוֹת לְעַנְיֵי יִשְׂרָאֵל.

יב. הַגֵּם אֲשֶׁר בְּוֹדָאֵי הִיא טוֹב לְקַיֵּם אֲזַהְרוֹת רַבּוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹנָם לְבִרְכָּה (עין תענית דף י"ע"ב), לְבַלְתִּי לְהִתְרָאוֹת בְּפְנֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם בְּפְרָסוֹם בְּעֲשִׂירוֹת, כְּמוֹ שֶׁהִזְהִיר אָבִינוּ הַזֶּקֶן יַעֲקֹב לְבָנָיו (בְּרָאשִׁית מב, א) "לֵמָּה תִּתְרָאוּ מִגִּי", וּבְפְרָט שְׁבַעֲתִים הִלְלוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים הָאֲמוֹת הֵם נוֹתְנִין עֵין בְּמִמּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְטוֹב מְאֹד לְכַסּוֹת וּלְהַעֲלִים הָעֵשֶׂר בְּפְנֵיהֶם.

בְּזָכוֹת שֶׁמְקַרְבִּים לְעַנְיִים הַגּוֹנִים, נִפְקְדוֹת הָעֲקָרוֹת בְּזֶרַע שֶׁל קִיּוּמָא.

אֲכֵן טוֹב לְהֵרָאוֹת פְּנִים שֶׁל מִסְּבִירוֹת פְּנִים, שֶׁל אֶהְבֶּה וְרִצּוֹן בְּפְנֵי עַנְיִים וְדָלִים וְאֲבִיוֹנִים זֶהוּ רִצּוֹן הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ,

(מג*) אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב לְבָנָיו, אֵל תִּרְאוּ עִצְמְכֶם כְּשֵׁאתֶם שְׁבַעֵיו, לֹא בְּפְנֵי עֵשׂוֹ וְלֹא בְּפְנֵי יִשְׁמַעֵאל, כְּדֵי שְׁלֹא יִתְקַנְאוּ בְּכֶם. (תענית דף י"עמוד ב').

ובפרט המאכסן בביתו עניים ודלים הגונים זוכה להרבה דברים, ונשים עקרות נפקדות בזכות שמפרנסים ומכלכלים עניים ואביונים הגונים לשם שמים.

בזכות הכנסת אורחים זכה לכן גדול בתורה שחיבר הרבה ספרים

יג. ומצינו נמי באיש זקן אחד שהיה בזמן גזרות ספרד ושפניא ושמו רבי יחיאל, והיה דר בעיר אחת על חוף הים הגדול, ובהיות גזרות שמדות במדינות הנזכרים לעיל ברחו מאותן המדינות הרבה יהודים אל ארץ תוגרמא, ורבי יחיאל היה זקן, והיה בעיר אשר על חוף הים, והוא איש תם וישר, והיה מקבל כל העניים ועשירים בסבר פנים יפות, והיה מספיק להם לחם, מים ומזון, ומלנה אותם, ונתן להם צדה לדרך, ופזר ובזבז ממון רב להוצאת האורחים.

יד. ויהי היום, הגיע עת וזמן שהיו בביתו ארבעה זקנים הבאים מהגולה חכמים גדולים, ובראותם את כבוד עשרו וגדלתו ותפארתו הטהורה שהיה נדיב לב שגמל חסד עם עשירים ועניים לכל בני הגולה, שאלו הארבעה זקנים ממנו, מה בקשתך מהבורא יתברך, והשיב, בקשתי הוא שאזכה לבנים, כי לא היה לו זרע, ואמרו אליו הארבעה זקנים הנזכרים לעיל, תהיה אתה בטוח שבתוך שנה זה יצא מחלצין בן גדול בתורה ותקרא שמו אברהם, לסימן שעשית חסד עם זרע אברהם. וכאשר הבטיחו לו כן היה,

שִׁיּצָא מִמֶּנּוּ בְּנוֹ הַגָּדוֹל רַבִּינוֹ אַבְרָהָם מְפִיסָא, וְהַגָּדִיל בְּתוֹרָה
מֵאֵד, וְחֵבֵר חֲבוּרִים הַרְבֵּה, עַד כְּאֵן.

הוּן הַמַּעֲשֶׂה הוּן הַדְּבֹר צָרִיךְ לֵהִיּוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם וּבְכֹונַת הַלֵּב

טו. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מְצִינוֹ הַרְבֵּה לִידַע וּלְהוֹדִיעַ כֹּל מַעֲשֶׂה
טוֹב וְכִשְׁרוֹן חֲקוּק וְרָשׁוּם לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְחֹשֶׁב
לְעוֹשִׂיהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא בְּאוֹפֵן אִם הִיָּה פְּנוֹת
הַעוֹשֶׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּי כֵן צָרִיךְ כֹּל עֹנֵן בְּגֵי אָדָם הוּן
הַמַּעֲשֶׂה הוּן הַדְּבֹר יִהְיֶה הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם וּבְכֹונַת הַלֵּב,
וּבְפֶרֶט בְּעֹנֵינִי תְּפִלוֹת וּבְרָכוֹת, כְּדֹאִיתָא בְּסִפְר חֲסִידִים:

בְּכֹל יוֹם דְּנִין אֶת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא כֹונוּ בְּשַׁעַת אַמְיֶרֶת הַבְּרָכוֹת

טז. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד שְׁמַת לְפָנַי זְמַנוּ כְּמָה שְׁנַיִם, לְאַחַר
שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ נִתְגַּלָּה לְאַחַד מִן קְרוּבֵי בְּחִלוּם, וְשָׂאל לוֹ
הֵיֵאךְ אַתָּה נוֹהֵג בְּעוֹלָם שְׂאֵתָה שֵׁם. אָמַר לוֹ, בְּכֹל יוֹם נִיוֹם
דְּנִין אוֹתִי עַל שֶׁלֹּא הֵיֵיתִי מִדְּקָדֵק לְבָרֵךְ בְּרַפְתָּ הַנְּהַנִּין וּבְרַפְתָּ
הַמְּזוֹן בְּכֹונַת הַלֵּב, וְהַמְּמַנִּים שְׁדַנִּין אוֹתִי אוֹמְרִים לִי
לְהִנָּאֵתְךָ אַכְלֵת.

וְשָׂאל לוֹ, הֵלֵא אַמְרִינֵן (שְׁבַת דָּף ל"ג עֲמוּד ב') שְׁמִשְׁפֵּט רְשָׁעִים
בְּגִיָּהֲנָם הוּא רַק שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ בְּלִבְד, וּכְכַר עָבְרוּ שְׁנַיִם
עָשָׂר חֲדָשׁ נִיוֹתָר מִיוֹם מִיתַתְךָ וְלָמָּה דְּנִין אוֹתְךָ אַחַר שְׁנַיִם
עָשָׂר חֲדָשׁ, אָמַר לוֹ, אֵין דְּנִין אוֹתִי בְּגִיָּהֲנָם דִּינִים חֲמוּרִים,

אַלָּא דָּנִין אוֹתִי חוּץ לְגִיהֶנָּם בְּדִינִים קָלִים, וְאוֹמְרִים הַמַּמְנִים
שֶׁזֶהוּ הַכֹּל לְטוֹבְתֵי כְּדֵי שְׂאֲזֹכָה לְחֶלֶק גַּן עֵדֶן לְכַנֵּס לְשֵׁם
וְלִטַל חֶלְקִי בְּמִלּוּאוֹ.

כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הָאָדָם נִרְשָׁמִים בַּשָּׁמַיִם

וְהַכֹּלֵל, כִּי כָּל דְּבַר שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה הוּא נִרְשָׁם לְמַעַלָּה,
וְעַל כָּל דְּבַר יֵשׁ שְׂכָר וְעִנְשׁ, וְאֲשֶׁרֵי הַיּוֹצֵא זְכָאֵי מִבֵּית דֵּין
שֶׁל מַעַלָּה, אָמֵן.

• מַקָּץ •

פְּרָק י"ט

א. "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ" (תהלים יט, ח). בְּאֲשֶׁר
נָתַן רְשׁוֹת מֵאֲתוֹ יִתְבַּרַךְ לְכֹל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְפָרֵשׁ מִקְרָא
הַקּוּדֶשׁ כְּפִי הַבְּנֵת שְׂכָלוֹ וְכַפְטִישׁ יְפוּצֵץ סְלַע, עַל כֵּן נוֹכַל
לֹאמֹר: כִּנְנַת הַמִּקְרָא זֶה לְהוֹדִיעֵנוּ כִּי בַעֲבוּר שְׂתוֹרַת ה'
תְּמִימָה בְּלִתֵּי חֶסְרוֹן אֶבֶר אֶחָד בְּתַרְגֵּי"ג מְצוּוֹת, וְעַל הָאָדָם
מִטַּל לְקַיֵּם תַּרְגֵּי"ג מְצוּוֹת שֶׁהֵן נִגְדֵי אֵיבָרִים הַמְחַיְבִים עָלָיו
לַעֲשׂוֹתָם מִצַּד הַהֶכְרַח לֹא יִחְסַר מַעֲשׂוֹת אוֹתָם. וּבַפְּרָט

לְלוֹמְדֵי הַתּוֹרָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים הַשֵּׁיכִים בָּהֶם הַכֹּל מִיַּד
ה' הַטּוֹבָה עָלָיו, וְאָז הוּא מְשַׁלֵּם תּוֹרַת ה' אֲשֶׁר הִיא תְּמִימָה.

אם חסר אדם אפילו מצוה אחת - חוזרת נשמתו בגלגול לעולם הזה כדי להשלים חקה

וּבַעֲבוּר כֵּן אִם עָבַר הָאָדָם מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹתֵי הַשְּׁלִים
אֵיבָרָיו בַּעֲשִׂיָּה וּבְלִמּוּד הַנִּזְכָּר אִזּוֹ הִיא מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ,
שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא חוֹזֶרֶת לָבוֹא עוֹד פַּעַם בְּגִלְגּוּל לְעוֹלָם הַזֶּה
וּצְרִיכִים לְהַתְּגַלְּגַל בְּאָדָם אַחֵר כְּדֵי שִׁשְׁלִים חֲקוֹ וּלְמַלְאוֹת
הַחֶסֶד.

בל יתעצל האדם בלמוד התורה וקיום המצוה בכל יום

ב. וּבִהְיוֹת כֵּן יִתְבוּנֵן הָאָדָם בַּעֲצָמוֹ שֶׁהָרְאוּי וְנִכּוֹן אֲצִלוֹ
שֶׁלֹּא לְהִתְעַצֵּל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת מֵאִי דְאֶפְשָׁר,
כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יוֹלֵד יוֹם, כִּי הָאָדָם הוּא לְמַטָּה וּכְרוּזִים
לְמַעְלָה וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְהַכִּין עֲצָמוֹ, וּכְשֶׁהִכְרוּז יוֹצֵא וְנִכְרָז
לְמַעְלָה אִזּוֹ הַיָּמִים קְרוּבִים לְהַפְרֵד נֶשְׁמָה מֵהַגּוּף, וּפְתָאוּם
יִרְגִישׁ הַגִּזְרֵן דִּין עַל יְדֵי יְסוּרִים וְכְאֲבִים שֶׁל גּוּפוֹ הַמִּתְגַּבְּרִים
עָלָיו. וְמָה הִיתְרוֹן אֵלָיו אִזּוֹ אִם לֹא הִכִּין עֲצָמוֹ בְּעוֹבְדֵינָן טְבִינָן
[בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים] מִקִּדְמָה לָזֶה.

שְׁלֹשִׁים יוֹם קוֹדֵם פְּטִירְתּוֹ עוֹלָה נִשְׁמָתוֹ לַמָּרוֹם בְּכָל לַיְלָה

ג. וְאֵיתָא בְּזוּהַר פְּרֻשְׁתַּי וַיְחִי (בִּפְי רי"ז - ע"ב): *מד "כַּד אֶתְקַרַּב יוֹמֵי דְבַר נֶשׁ תְּלַתִּין יוֹמִין מְכַרְיִזִין עָלָיו בְּגַן עֵדֶן.

(מד*) פְּרוּשׁ הַזוּהַר בְּלִשׁוֹן-קוֹדֶשׁ:

כַּאֲשֶׁר מִתְקַרַּב יוֹם פְּטִירְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם מְכַרְיִזִים עָלָיו שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּגַן עֵדֶן. בְּשֹׁלְשִׁים יוֹם אֵלּוּ נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה וְרוּאָה אֶת מְקוֹמָהּ הַמְיַעַד לָהּ בְּגַן עֵדֶן וְהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְשׁוֹב אֵינוֹ שׁוֹלֵט בְּנִשְׁמָתוֹ כְּמִקְדָּם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֵין אָדָם שֶׁלִּיט בְּרוּחַ" וְגו'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: "כַּאֲשֶׁר מִתְחִילִים שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵלּוּ צִלְמוֹ שֶׁל הָאָדָם נֶחְשָׁד וְצִלּוֹ הַנִּרְאָה בְּאֶרֶץ נְעִלִים".

רַבִּי יִצְחָק יֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לַיָּד פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וּפְנִי עֲצוּבוֹת. יָצָא רַבִּי יְהוּדָה וּמְצָאוֹ עֲצוּב. אָמַר לוֹ: "מָה יוֹם מִיּוֹמִים" אָמַר לוֹ: "בְּאֵתֵי אֶלְיָן לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׁלוֹשָׁה דְבָרִים:

א. כַּאֲשֶׁר תִּדְבַּר בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְתֹאמַר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהֵיטֵי אֹמַר תֹּאמַר אוֹתָם בְּשֵׁמִי כְּדִי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמִי.

ב. שֶׁתִּדְאָג לְזָכוֹת אֶת בְּנֵי יוֹסֵף בְּתוֹרָה.

ג. שֶׁתְּבוֹא לְקַבְּרֵי כָּל שִׁבְעָה יָמִים וְתִתְפַּלֵּל עָלֵי".

אָמַר לוֹ: "מִנֵּינִן לָךְ כִּי שֶׁעֲתָךְ קְרוּבָה" עָנָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק: "הֲרֵי נִשְׁמָתִי עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה וְאֵין חֲלוּמוֹתַי בְּהִירִים כְּמִקְדָּם, וְעוֹד: כִּשְׂאֵנִי מִתְפַּלֵּל בְּלַחֵשׁ וּמִגִּיעַ לְשׁוּמְעַ תְּפִלָּה מִתְבוּנָן אֲנִי בְּצִלְמֵי וְאֵינְנִי רוּאָהוּ וְהֵיטֵב שֶׁצִּלְמֵי סָר וְאֵינוֹ נִרְאָה חוֹשֵׁב אֲנִי כִּי קִרְבָּה שֶׁעֲתִי, שֶׁהֲרֵי לִפְנֵי שְׂאֵדָם נִפְטָר מִן הָעוֹלָם יוֹצֵא פְּרוּז וּמוֹדִיעַ עַל פְּטִירְתּוֹ, וְאִזּוֹ צִלְמוֹ סָר מִמֶּנּוּ - אוֹתוֹ צָלַם שְׁרוּחַ הָאָדָם תְּלוּיָהּ בּוֹ". אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: "מוֹכֵן אֲנִי לְמַלְא אֶת

בקשותיך, אולם מבקש אני ממך, שלא תפרד ממני בזמן שנותר לך עדין לחיות.

הלכו שניהם אל רבי שמעון בן יוחאי ומצאוהו יושב ועוסק בתורה. הרים רבי שמעון את ראשו וראה את מלאך המות רץ ומרקד לפני רבי יצחק. קם רבי שמעון בן יוחאי, תפס בידו של רבי יצחק ואמר: "גוזרני, מי שרגיל להפנס תמיד - יפנס, ומי שאינו נכנס תמיד - שלא יפנס". נכנסו רבי יהודה ורבי יצחק, ומלאך המות נשאר בחוץ, כשהוא מחפה לרבי יצחק.

התבונן רבי שמעון וראה, שעדין לא הגיע שעתו של רבי יצחק להפטר מן העולם, שזמנו הגה להפטר בשמונה שעות באותו יום. הושיב רבי שמעון את רבי יצחק לפניו, שיעסק בתורה, וצנה על רבי אלעזר בנו, שישמר על הפתח וכל מי שירצה להפנס - שלא יניחהו לעשות זאת, אלא ישביענו לבל יפנס. שאל רבי שמעון את רבי יצחק: "ראית את דמות דיוקן אביך, שהרי שנינו, בשעה שאדם נפטר מן העולם אביו וקרוביו באים לקבל פניו, וכל אלו העתידים להיות עמו במחיצה אחת בגן עדן באים ללוותו, עד שיגיע למקומו בגן עדן". ענה לו רבי יצחק: "עדין לא ראיתי דמות דיוקנו של אבי".

קם רבי שמעון ואמר: "רבון העולמים! השאר את רבי יצחק עמנו, שהרי הוא אחד משבעת העינים של ושיבתנו! הנה אני קשור בו ותנה לי אותו!"

יצאה בת קול ואמרה: "נשמה מאיכה שתחת כסא הכבוד, השרויה תחת כנפיו של רבי שמעון, הנה שלך הוא ועמו תבוא בזמן שתפנס למקומך בגן עדן." ענה רבי שמעון: "ודאי".

עד כה נכה הבחין רבי אלעזר, שמלאך המות הסתלק בהפטירו: "אין גזר דין קיים בסביבתו של רבי שמעון".

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו: "הכנס ואחז בו, ברבי יצחק, שהרי רואה אני שהוא פוחד". נכנס רבי אלעזר לעודד את רבי יצחק, ורבי שמעון סובב את פניו והמשיך לעסק בתורה.

נרדס רבי יצחק ובחלומו ראה הוא את אביו אמר לו: "אשריך, בני, ואשרי חלקך בגן עדן, שהרי בין עלי עץ החיים מקומך, תחת אותו אילן גדול וחזק בשני העולמות, שרבי שמעון בן יוחאי הכניסך בחיקו. אשריך, בני!" אמר לו רבי יצחק: "וימה חלקי שם" אמר לו אביו: "שלשה ימים הכינו את חדרך ופתחו בו חלונות להאיר לך מארבעה פוננים וכשראיתי את מקומך - חשבתני ושמחתי. אשריך, בני! והנה עתה התכוננו לבקרך תריסר צדיקים וכשהתכוננו לצאת לקראתך יצא הכרוז בכל העולמות: 'מי הן הנשמות הבאות ללוות את נשמתו של רבי יצחק לגן עדן, התכבדנה ושובנה למקומך, שהרי רבי שמעון בן יוחאי שאל מאת הקדוש ברוך הוא ומבקשו נתן לו'. לא רק בזה גדול כוחו של רבי שמעון, אלא ששבעים חצרות - שלו הן, וכל חצר וחצר פתוחה לשבעים עולמות, וכל עולם ועולם - ממנים עליו שבעים מלאכים וכו', מלאך ומלאך פונה לשבעים כתרים עליונים הפונים לדרך עליונה, המובילה לעתיק יומין - הקדוש ברוך הוא - כדי שיוכלו להסתפל באותה נעימות עליונה, המאירה ומיטיבה לכל, כמאמר הפסוק: 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו'. ומה פרוש 'לבקר בהיכלו', זה שכתוב: 'בכל ביתי נאמן הוא' - הוא הראוי לבקר בהיכלו של הקדוש ברוך הוא". אמר רבי יצחק לאביו: "כמה זמן הקציבו לי לחיות" ענה לו: "בני, אין לי רשות לגלות לך, אמנם כאשר יפטר רבי שמעון בן יוחאי מן העולם תהא מזמן עמו לערוך עמו את שלחנו בגן עדן".

תָּנָא אֲלִין שְׁלָשִׁים יוֹמִין נִשְׁמַתָּא נַפְקָא מִיְנִיה בְּכָל לַיְלָה
וְסֻלְקָא וְחַמְאָה דּוֹכְתִּיה בְּהָהוּא עֲלָמָא, וְהָהוּא בַר נָשׁ לָא יָדַע
וְלָא שְׁלִיט בְּנִשְׁמַתִּיה כָּל אֵינוֹן שְׁלָשִׁים יוֹמִין, כְּמָה דְהוּי
בְּקַדְמִיתָא, דְכְתִיב (קֹהֶלֶת ח. ח) אֵין אָדָם שְׁלִיט בְּרוּחַ וְגו'.

צורת האדם נחשכת שלשים יום קודם פטירתו

ד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִן כַּד שָׂרְאן אֵינוֹן תְּלַתִּין יוֹמִין,
צוּלְמָא דְבַר נָשׁ אֲתַחְשִׁין, וְדִיוֹקְנָא דְאֲתַחְזָא בְּאַרְעָא אֲתַמְנַע.
רַבִּי יִצְחָק הָוִי יְתִיב יוֹמָא חַד אֲפַתְחָא דְרַבִּי יְהוּדָה, וְהָהוּ
עֲצִיב. נִפִּיק רַבִּי יְהוּדָה, אֲשַׁכְחִיה דְהוּי יְתִיב וְעֲצִיב. אָמַר
לִיה, מַה יוֹמָא דִּין מִשָּׂאָר יוֹמִין. אָמַר לִיה, אֲתִינָא לְגַבְךָ
לְמַבְעֵי מִינְךָ תְּלַת מִלִּין. חַד, דְכַד תִּימָא מִילָא דְאוֹרִיתָא,
וְתַדְכַּר מְאֹנוֹן מִלִּין דְאַנָּא אַמִּינָא, תִּימַר לֹון מִשְׁמֵי לְאֲדַכְרָא
שְׁמֵי, וְחַד דְתַזְכָּה לְיוֹסֵף בְּרִי בְּאוֹרִיתָא, וְחַד, דְתִיזִיל לְקַבְרֵי
כָּל שְׁבַעָה יוֹמִין וְתַבְעֵי בְּעוֹתְךָ עָלֵי.

הַתְּעוֹרַר רַבִּי יִצְחָק מִחְלוּמוֹ וּפְנִיו מְאִירוֹת. הַסְתַּכַּל רַבִּי
שְׁמַעוֹן בְּפָנָיו הַמְּאִירוֹת שֶׁל רַבִּי יִצְחָק וּשְׁאָלוֹ: "הָאֵם יֵשׁ חֲדָשׁ"
עָנָהוּ רַבִּי יִצְחָק: "וַיִּדְאַי!" סֵפֶר לוֹ רַבִּי יִצְחָק אֶת חְלוּמוֹ. נִפְל רַבִּי
יִצְחָק לְרַגְלָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן וְלֹא זָז מִמֶּנּוּ, וְהָיָה עוֹסֵק לְפָנָיו
בַּתּוֹרָה. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם אָף רַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא מָשׁ מֵעַם רַבִּי יִצְחָק,
כְּאֲשֶׁר נִכְנַס רַבִּי יִצְחָק לְפָנָיו רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָיָה קוֹרָא וְאוֹמֵר: "ה'
עֲשָׂקָה לִי עֲרַבְנִי", שֶׁהִיא תְּפִלַּת חֲזָקָה מְלַךְ יְהוּדָה, לְאֹמֵר שֶׁסָּם
מִחְלוֹ - קָם וְאָמַר: "ה' עֲשָׂק אוֹתִי מִיַּד מְלֶאךְ הַמָּוֶת וְעֲרַבְנִי
לְחַיִּים לְהַצִּילָנִי"

ברצותי לראות הצל שלי - אינני רואה אותו

אמר ליה, מפנין לך, אמר ליה, הא נשמתא אסתליק מני בכל לילה, ולא אנהיר לי בחלמא כמה דהוי בקדמיתא. ותו דכד אנא מצלינא ומטינא לשומע תפלה אשגחנא בצולמא דילי, ולא חמינא. ואמינא, דהואיל וצולמא אתעבר, ולא אתחנא, דהא פרוזא נפיק, דכתיב (תהלים לט, ז) "אך בצלם יתהלך איש" וכו'. ורוחא אתקימא, בגויה אתעבר צולמא דבר נש, ולא אתחזי וכו'.

ברור לך מקום סמוך אלי, כמו שהיינו חברים בעולם הזה

ה. אמר ליה רבי יהודה, כל אלין מילין דאת בעי, עבידנא, אבל בעינא מינך דלא אתפרשנא מינך, דבההוא עלמא תברר דוכתא גבך, כמא דהוינא בהאי עלמא. בכה רבי יהודה ואמר, במטו מינך דלא תתפרש מינאי כל הני תלתין יומין.

הרגיל לפנס אלי, יפנס, ומי שאינו רגיל בכך, לא יפנס

ו. אלו פחדא לגביה דרבי שמעון בר יוחאי, אשכחו דהוי לעי באורייתא. זקיף רבי שמעון בן יוחאי עיניו וחמא למלאך המות דרקיד ונהיט קמיה דרבי יצחק. קם רבי שמעון בן יוחאי, אחיד בידיה דרבי יצחק ואמר, גוזרני, מאן דרגיל למיעול ייעול, ומאן דלא רגיל לא ייעול.

עאלו רבי יהודה ורבי יצחק, ומלאך המות קא נטיר ליה לבר. אשגח רבי שמעון בן יוחאי ורחמא, דעד כאן לא מטי זמניה, דעד תמניא שעתין ביומא הוי זמניה. אותביה רבי שמעון בן יוחאי לרבי יצחק קמיה והווי לעי באורייתא. אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי אלעזר בריה, תוב אפיתחא ומאן דתחמית לא תשתעי בהדיה, ואי בעי למיעול אומי אומא (פרוש: השבע השביע אותו) דלא ייעול.

כאשר מגיע זמנו של אדם להסתלק מן העולם, אביו וקרוביו באים אליו, וחברים מתחברים אליו

אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי יצחק, חמית דיוקנא דאבוך יומא הדין, דהא תגינן, בשעתא דבר נש יסתלק מעלמא אבוי וקרוביה משתפחין תמן עמיה ורחמא לון ואשתמודע לון, וכל אינון דהונן מדורא לגביה בההיא עלמא בדרגא חד, כלהו מתכנפין לחברא עמיה, ואזלי עם נשמתה עד אתר דתשרי באתריה. אמר ליה רבי יצחק, לא חמינא עדין.

רבי יצחק היה אחד משבעה עינים שהאירו את העולם

ז. אדהכי, קם רבי שמעון בן יוחאי ואמר, מארי דעלמא, אשתמודע רבי יצחק לגבן דאיהו משבעה עינין דהכא הוא, הא אחידנא ביה, והב ליה. נפיק קלא ואמר, בוצינא דכרסיא, דמרא קריביה בגדפוהי דרבי שמעון. הא

דיןך הוא, ועמיה תיתי בזמנא דתיעול למשרי בדוכתיך. אמר רבי שמעון בן יוחאי, ודאי. אדהכי חמא רבי אלעזר דאסתליק מלאך המות, ואמר ליה, קופטר דטפסא באתרא דרבי שמעון בן יוחאי שכית. אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי אלעזר בריה, עול הכא ואחיד ביה ברבי יצחק, דהא חמינא ביה דמסתפי. עאל רבי אלעזר ואחיד ביה, ורבי שמעון אהדר אנפוי ולעי באורייתא.

מה שאמר אביו של רבי יצחק לבנו ר"י "זכאי ברי - זכאה ברי"

ח. נאים רבי יצחק וחמא לאבוהי. אמר ליה, זכאה ברי, זכאה חולקך בעלמא דין ובעלמא דאתי, דהא בין טרפא אילנא יתיר דגן עדן אתיהב אנת ואילנא רבא ותקיפא בתרין עלמין, דהא רבי שמעון בן יוחאי הא אחיד לך בכנפיה, זכאה חולקך, ברי.

אמר ליה רבי יצחק, ומה אנא התם, אמר ליה תלת יומין הוו דחפו אדרא דמשפךך ותקיננו לך פנין פתיחין לאנהרא לך מארבע סטרין, וחמינא דוכתך וחדינא, אמינא זכאה חולקך וכו'. ועד השתא הוו זמינין למיתי לגבך תריסר צדיקיא חבריא, ועד דהוינא נפקא, אתער קלא בכלהו עלמין, מאן חבריא דקימי הכא ולילך נגד נשמת רבי יצחק ללוות נשמתה לגן עדן אתעטרו (פרוש, סליקו) וחזרו

לְדוֹכְתִּיהוֹן, דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי שָׁאל שְׂאִילְתָּא וְאַתְיָהֵב לִיה.

וְלֹא דָא בְּלַחֲדוּי גְדוּל כַּח דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, אֲלֵא אַף זו, שְׁנוּתְנִין לוֹ שְׁבַעִין וְכוּ', דְּהָא שְׁבַעִין דּוֹכְתָא מִתְעַטְרָא הָכִי דִּילִיָּה, וְכָל דּוֹכְתָא וְדוֹכְתָא פְּתַחִין פְּתַחִין לְשְׁבַעִין עֲלָמִין, וְכָל עֲלָמָא וְעֲלָמָא לְשְׁבַעִין רְהִיטִין (פְּרוּשׁ, מְלָאכִים מְמַנִּים עַל עוֹלְמוֹת שֶׁל מְלָאכִים, וּלְפִי שֶׁהֵם רְצִים וְשָׁבִים בְּשׁוֹלִיחוֹת שֶׁל מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַל בֶּן נִקְרָאִים רְהִיטִין), וְכָל רְהִיטָא וְרְהִיטָא אֲתַפְתַּח לְשְׁבַעִין כְּתָרִין עֲלָאִין, וּמִתְמָן אֲתַפְתַּח אֹרַח לְעֵתִיקָא סְתִימָא דִּיוֹכְלוֹ לְמַחְמִיָּה בְּהָהוּא נְעִימוֹתָא עֵילָאָה דְּנִהְרָא וּמֵהַנִּיָּא לְכֻלָּא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר (תְּהֵלִים כ"ז, ד') "לְחִזּוֹת בְּנוּעָם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ". מַהוּ וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, הֵינְנוּ דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָר יב, ז) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. אָמַר לִיָּה, אָבָא, כְּמָה זִימְנָא יְהִיבוּ לָן בְּהָהוּא עֲלָמָא. אָמַר לִיָּה, לִית לִי רְשׁוּת לְגַלְאָה לְבַר נֶשׁ, אֲבָל בְּהַלּוּלָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי (רוּצָה לומר, בְּיוֹם פְּטִירְתּוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי) תְּהָא מִתְקַן פְּתוּרְךָ וְכוּ'.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי הִפִּיר בְּפָנֵי רַבִּי יִצְחָק שְׁשֻׁמְעָא

דְּבָרִים חֲדָשִׁים

ט. אֲדֵהֲכִי אֲתַעַר רַבִּי יִצְחָק וְהוּי חָאִיךְ וְאַנְפוּי נְהִירִין. חָמָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְאַסְתַּכֵּל בְּאַנְפוּי דְּרַבִּי יִצְחָק, אָמַר לִיָּה, מִיִּלְתָּא חֲדַתָּא שְׁמַעְתָּא. אָמַר לִיָּה, וַדָּאי. סָח לִיָּה וְאַשְׁתַּטַּח רַבִּי יִצְחָק קַמִּיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, וְלֹא זָז

מיניה, ותמיד הנה לעי באוריתא, ורבי שמעון בן יוחאי לא הוי שבקיה לרבי יצחק מההוא יומא. כד הוי אעיל קמיה דרבי שמעון בן יוחאי, הוי קרי קמיה (ישעיה לח, יד) "ה' עֲשֶׂה לִי, עֲרַבְנִי", רוצה לומר, שהוא תפלת חזקיהו מלך יהודה בחליו ה' עֲשֶׂה אוֹתִי, פרוש לקחני מיד מלאך המות וערבני להצילני (והוא פפרוש רש"י ו"ל, עין ישעיהו סימן ל"ה) כי רבי יצחק אָמַר, זֶה דְרַךְ שְׁבַח וְהוֹדֵיָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁעֲשֶׂה אוֹתוֹ מִיַּד מְלַאךְ הַמּוֹת וְהַצִּילוֹ, עַד כְּאֵן.

"ותוציאנו משלום אל שלום"

י. והנפקותא בזה, שצריך האדם להתפלל על זה לעת מצוא ויכון באמירתו, שיוציאנו משלום אל שלום (ותפלה זו היא נזכרת בתפלת מעמדות ביום שני, עין שם) שגזכה למיתת צדיקים, דכיון שמת צדיק באים לקראתו צדיקים הרבה מגן עדן ללוות את נשמתו, והוא נותן להם שלום. ואחר כך כשהולכין ללוות הנשמה אף שלשה כחות מלאכים באים ואומרים שלום, יבא שלום על משכבתו, וזה סוד "ותוציאנו משלום אל שלום".

פָּרָק כ'

א. איתא בגמרא דברכות (דף כ"ו עמוד ב') "תפלות אבות תקנום", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שם) אברהם תקן תפלת שחרית, כנגד זה תקנו "מגן אברהם". יצחק תקן

תפלת מנחה, כנגד זה תקנו לומר "מחיה המתים". יעקב תקן תפלת ערבית, כנגד זה תקנו "האל הקדוש".

זכות האבות גדול מאד, וקיומינו תלוי בתפלתם

ולכן כל הברכות על שם שלש ברכות הראשונות נקראו, כי אבות תקנו אותם. ולכן צריך כל אדם להזהר להתפלל על כל פנים תפלת שמונה עשרה בכונה. אמנם בעבור טורח עול של הגלות ולחץ זו הדחק של אחינו בני ישראל לאו כלי עלמא גמירי להתפלל בכונה, ועל כל פנים ילבש האדם חרדה ויראה גדולה באמרו "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב", כי גדול זכותם מאד ותפלתם מקימים אותנו בגלות המר הזה.

לבות בני אדם אטומים מלהבין תוכן קיום העולם

ב. ואיתא בזוהר פרשת נח: *מה "אמר רבי יהודה, כמה אטימין בני עלמא דלא ידעין במילי דעלמא, והיאך

(מה*) פרוש הזוהר בלשון-הקודש:

אמר רבי יהודה: "מה אטום הוא שכלם של בני אדם, שאינם יודעים מעניני העולם וכיצד הקדוש ברוך הוא נמצא אתם בכל יום ובכל זמן ובני אדם אינם מרגישים. שלוש פעמים ביום נכנסת רוח אחת במערת המכפלה ונושבת בקברי האבות ומחיה את עצמותיהם וטל יורד ומתעוררים האבות.

למדנו: אותה רוח יורדת דרגה אחר דרגה ומגיעה לגן עדן התחתון ולבשמי גן עדן, משם נושבת למערת המכפלה ומעוררת את האבות ואת האמהות, שיתפללו על בניהם.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁתְּכַח עֲלֵיהוּ בְּכָל יוֹמִין וְעַדן וְלִית מֵאן
דִּישְׁגַח.

**שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נוֹשֵׁב הָרוּחַ בַּמְעָרָת הַמְּכַפְּלָה
וּמְעוֹרֵר אֶת הָאָבוֹת לְהִתְפַּלֵּל עִבּוֹר בְּנֵיהֶם**

תֵּלַת זְמַנִּין בְּיוֹמָא עָאל רוּחָא חֲדָא בַּמְעָרְתָא דְכַפְּלָתָא
וְנָשִׁיב בְּקַבְרֵי דְאַבְהֶתָּא וְאַתְחִיין גְּרַמְיָהוּ וְקִימִין בְּקִיּוּמָא,
וְהָהוּא רוּחָא נְכוּי, וְטָלָא נְחִית וּמְתַעְרִין אַבְהֶתִין. תְּאַנְא,
הָהוּא רוּחָא נְחִית בְּדַרְגִין יְדִיעֵן, דַּרְגָּא בְּתַר דַּרְגָּא, וּמְטוּ לְגֵן
עַדן הַתְּחַתּוֹן וּבְבוֹסְמִין דְגֵן עַדן שְׂאֵט הָאִי רוּחָא וְעִיל
בְּפִתְחָא דַּמְעָרְתָא.

אַלְיָהוּ הַנְּבִיא שׁוֹפֵךְ מֵיִם עַל יְדֵיהֶם שֶׁל הָאָבוֹת

פְּדִין מְתַעְרִין אָבוֹת וְאַמָּהוֹת וּמְצַלִּין עַל בְּנֵיהוּ, וְאַלְיָהוּ
הַנְּבִיא נוֹתֵן מֵיִם עַל יְדֵיהֶן קוֹדֵם תְּפִלָּתוֹ, וְשְׁלֹשׁ פְּעָמִים הֵן
מִתְפַּלְלִים בְּכָל יוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל פֶּעַם נוֹתֵן אֲלֵיהוּ זְכוּר
לְטוֹב מֵיִם עַל יְדֵיהֶם נְכוּי, עַד כָּאן.

נְטִילַת יְדֵיִם קוֹדֵם הַתְּפִלָּה, גּוֹרְמַת קְדֻשָּׁה לְאַדָּם

ג. מִזֶּה תִּרְאֶה כִּחַ קְדֻשַׁת הַנְּטִילָה שְׁקוֹדֵם הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא
אֲמֻנַתוֹ שֶׁל אֲלֵיהוּ הַנְּבִיא לִתֵּן וּלְצַק מֵיִם עַל יְדֵי הָאָבוֹת, עַל

אַלְיָהוּ הַנְּבִיא נוֹטֵל אֶת יְדֵי הָאָבוֹת קוֹדֵם הַתְּפִלָּה וְשְׁלֹשׁ פְּעָמִים
בְּכָל יוֹם הֵם מִתְפַּלְלִים עַל יִשְׂרָאֵל"

פן צריך העולם להזהר שיתן אדם פשר מים על ידי מי שצריך להתפלל, ולא על ידי רשע, כשנוטלין לתפלה.

סגלה בעת צרה חס ושלום להזכיר את האבות

בכונה בעת התפלה

ונחזור לענין שהתחלנו לדבר בזכות האבות, שהוא גדול בעיני הקדוש ברוך הוא, כל מי שזוכר האבות בתפלתו בכונה הוא ענין חביב מאד, ומסגל בכל עת צרה שיגיע חס ושלום לאיזה אדם. כיון שתפלתו היא בכונה מתוך עמק הלב ואומר, רבונא דעלמא, זכר נא ברית אבות ואמהות והשבטים, ובאפן ובתנאי שלא יסיר ברית אבותינו אשר התהלכו בתמים לפני הקדוש ברוך הוא, ומסגלת תפלה זו מאד לאנשים צדיקים ותמימים.

מי שנוטה מדרך הטוב ואינו הולך בדרכי אבותיו, יבוש ויכלם לאחר פטירתו,

מה שאין פן אם האדם מסלף דרכו, ולא נוהג עצמו בעננה, ואוחז מדת הקנאה, וחומד ממון שאינו של ישר, והולך בדרכי זמה חס ושלום, כדאי הוא שיבוש ויכלם אחר צאת נשמתו.

**מִכָּל מִצְוַה נַעֲשֶׂה לְבוֹשׁ יָקָר לְהַנְשִׂמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא**

אֲשֶׁר עַל זֶה הִתְפַּלְלוּ הַקְּדָמוֹנִים זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה "יְיָהִי
רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁלֵא נַחֲטָא וְלֹא
נְבוֹשׁ וְלֹא נִכְלָם מֵאֲבוֹתֵינוּ", וּבִשְׁבִיל הַבוֹשָׁה לֹא יוּכַל לְבוֹא
לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, כִּי נִשְׁמָתוֹ הוּא עֲרִטִילָאֵי [עֲרוּמָה] בְּלֹא לְבוֹשׁ,
כְּדֵאִיתָא בְּזוּהַר שָׁם: *מו "תָּא חֲזִי, וַי לְבָנֵי נִשָּׂא דְמִסְתַּכְּלִין
וְלֹא יִדְעִין וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדְעֵן עַל מָה קִיִּמָּא עֲלָמָא וְכוּ', דְמִכָּל
פְּקוּדֵי דְאוּרִיתָא עֲבָדִין לִיה לְבוֹשׁ יָקָר לְהֵאֵי עֲלָמָא, וְכִלְהוּ
אִיצְטְרָכֵי לִיה לְבַר נֶשׁ, וּמִן כָּל יוֹמָא דְעָבַד עוֹבְדִין טְבִין
נַעֲשִׂין הַלְבוּשִׁים.

(מו*) פרוש הזוהר בלשון-הקודש:

בוא וראה: אוי להן, לבריות, שאינן יודעות על מה עומד
העולם, שהרי מכל מצוה ומצוה נעשה לאדם לבוש יקר לעולם
הבא. עוד אומר הזוהר שם, חלשה דעתו של רבי יהודה. יום
אחד הראו לו בחלום דמות דיוקן מזוי אור לבושו המוכן לו
לעולם הבא, שהבהיק ונצץ לכל ארבעת הכוונים. אמר להם
רבי יהודה: "מה זה" ענו לו: "זהו לבושך אשר תלבש כֵּאֲשֶׁר
תהיה כאן". מאותו היום נהלאה שרוי היה בשמחה.

אמר רבי יהודה: "בכל יום ניום יושבות נשמות הצדיקים
שורות שורות בגן עדן ומשפחות להקדוש ברוך הוא ביקר עלין
ועל זה אומר הפסוק: אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את
פניך".

לבושיו הרוחניים של האדם על ידי מצוותיו, מאירים בגן עדן כאשר הוא עדין חי בעולם הזה

ה. ואיתא שם, רבי יהודה סבא אתרגיש בדעתא, יומא חד אחזיין ליה בחלמא דיוקנא מנהורא דיליה דהוי נהיר לארבעה סטרין. אמר להו, מאי האי, אמרו ליה, דא הוא לבושא דילך הוא לדיורא הכא, ומחאי יומא הוי חדי.

אמר רבי יהודה, כל יומא ויומא רוחין דצדיקיא יתבין בלבושיהון דרי דרי בגן עדן ומשבחין להקדוש ברוך הוא ביקרא עילאה, הדא הוא דכתיב (תהלים ק"מ, י"ד) "אך צדיקים יודו לשמך, ישבו ישראלים את פניך".

כל מעשי הצדיקים נחשבים בעיני הצדיקים כאין וכאפס

וזהו מדת הצדיקים, אשר הן תמיד חרדים יראים ומתיראים שלא לקבל בזיון בעולם הבא ממצעשיהן שהיו עושין בעולם הזה, וכל מצעשיהם הטובים יחשבו בעיניהם כטפה מהים נגד רע מעלליהם.

הצדיקים מוכיחים לעם ומתפללים להשם יתברך שיטב לב הרשע לטובה

ו. גם מדת הצדיקים לקנא קנאת ה' צבאות, בראותם איזה חלול השם או מצעים הרעים אשר הם מרשיעים לבני אדם, אף שיש לחוש פן ירדפו אחר המקנא ברדיפה מסכנת אף על פי כן לא יראה לו פנים שוחקות, כי אם פנים זועפות

שְׁמַכִּיר בְּעֶצְמוֹ שְׁמַעְשִׂיו אֵינָם יִשְׂרִים בְּעֵינָיו, וַיִּצְטַעַר בְּלִבּוֹ
עַל מָה שֶׁזֶה הִרְשַׁע מִכַּעֲס אֶת בּוֹרְאוֹ, וּבְלִבּוֹ יִבְקֹשׁ שִׁיְהַפֵּךְ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָבוֹ וַיִּטְהַר לְדַרְךְ הַיְרָאָה. וְזֶהוּ חַיִּיב
לְעַבְדֵי ה' הַנְּאֻמָּנִים לְקַנֵּא קִנְאֵת ה' צְבָאוֹת וְלִהְצַטַּעַר בְּרוֹאֵם
אוּ בְשִׁמְעֵם רַע מֵעַלְלָם שֶׁל הִרְשָׁעִים.

ז. וְעַנִּין זֶה הוּא מְבֹאֵר בְּזוֹהַר שָׁם (בַּף רל"ח עמוד ב') וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ: *מז רבי יהודא ורבי יצחק הוו אזלי כחדא באורחא,

(מז*) פְּרוּשׁ הַזֹּהַר בְּלִשׁוֹן-הַקּוּדֵשׁ:

רבי יהודה ורבי יצחק הלכו יחדיו בדרך. אמר רבי יהודה:
"כתוב: 'לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים' -
פסוק זה פרשו חזקיה חברנו ואמר: 'דיו הרשעים בגהינם
שנים עשר חדש. חצי הזמן נדונים הם בחמיון, וחציו השני -
בשלג. עם הכנסם לאש אומרים הם: 'זוהי קרירות החך',
והם שמחים ואומרים: 'יש לנו נחת רוח, שאחרי האש, באנו
להתקרר במקום קר', ואינם יודעים שפה בשלג נגמר דינם
ועתידים הנם לסבול ענשים קשים ומרים. אם יעלה על דעתך
שגם הצדיקים נדונים בשלג על זה נאמר: 'לא תירא לביתה
משלג כי כל ביתה לבוש שנים' - אל תקרא שנים אלא שנים -
זוגות זוגות של מצוות: מילה ופריעה, ציצית ותפלין,
מזוזה ונר חנכה.

בדרך הלוחם פגעו (רבי יהודה ורבי יצחק) בילד אחד,
שהיה מוביל חמור, שעליו רכב זקן אחד. פנה הזקן אל הילד
ואמר: "בני, פסק לי פסוקך!" השיב לו הילד: "איני אומר את
הפסוק מתוך קלות ראש, אלא - אם רצונך בכך - רד מעל
החמור או שתעלה אותי לרכוב אתך עליו, ואומר לך". ענה לו
הזקן: "אני זקן ואתה הנה צעיר לא נוכל לשבת יחדיו על

החמור בְּדַחֵק". אָמַר לוֹ הַיֵּלֵד: "אִם כֵּן, מִדּוּעַ בִּקְשָׁתְךָ מִמֶּנִּי לומר לְךָ פְּסוּקִים?" עָנָהוּ הַזֶּקֶן: "כִּדְבַר שֶׁתַּעֲרֵב לָנוּ הַנְּסִיעָה". אָמַר הַיֵּלֵד: "תִּפְתַּח רוּחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סָבָא, שֶׁמִּנְעַר הוּא מִתּוֹרָה וְאִין נָאָה לוֹ לִרְכּוֹב עִמִּי!"

עֲזַב הַיֵּלֵד אֶת הַסָּבָא וְהֵלֵךְ לְבַדּוֹ לְדַרְכּוֹ. כִּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יֶצְחָק נִגְּשׁ אוֹתוֹ הַיֵּלֵד אֲלֵיהֶם, וּמִשְׁשָׂאֵלוֹהוּ לְשִׁלּוּמוֹ, סִפֵּר לָהֶם אֶת שִׁקְרָהוּ עִם אוֹתוֹ זֶקֶן. אָמַר לוֹ רַבֵּי יְהוּדָה: "טוֹב עָשִׂיתָ, בּוֹא עִמָּנוּ וְנִשָּׁב כָּאִן וְנִשְׁמַע מִפִּי דְבַרֵּי תוֹרָה". אָמַר הַיֵּלֵד: "עֵינִי וְרַעַב אֲנִי, שֶׁעֲדִין לֹא אֶכְלֵתִי הַיּוֹם". הוֹצִיאוּ לָהֶם וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַחַשׁ לָהֶם נִס וּמִצָּאוּ מַעֲנֵן נוֹבֵעַ מִתַּחַת עֵץ וְשָׁתוּ מִמֶּנּוּ לְרוּנָה.

פָּתַח הַיֵּלֵד אֶת פִּיו וְדָרַשׁ: "אוֹמֵר הַפְּסוּקִים: 'לְדוֹד אֵל תִּתְחַר בְּמַרְעִים אֵל תִּקְנֵא בְּעֵשִׂי עוֹלָה' - אֵל תִּפְנֶה לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים, שֶׁמָּא תִרְאֶה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים וְלֹא תוֹכִיחֵם וְתַעֲנֵשׁ עַל כֵּן, שֶׁהָרִי מִי שְׂרוּאָה אֶת מַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים וְאִינוּ מוֹכִיחֵם - עוֹבֵר עַל שְׁלוּשָׁה לְאוּמִים, לְכֵן צָרִיד הָאָדָם לִפְרוֹשׁ וּלְהַבְדִּיל מִן הַרְשָׁעִים, וְלִכֵּן פָּרַשְׁתִּי מֵאוֹתוֹ זֶקֶן וְסִטִּיתִי מִדַּרְכּוֹ. מִכָּאן וְאֵילַךְ, מִכִּיּוֹן שֶׁפָּגַשְׁתִּי אֶתְכֶם, אֶפְרָשׁ לָכֶם פְּסוּקֵי זֶה: כְּתוּב: 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְהִיאֲלֹפִי שֶׁל 'וַיִּקְרָא קִטְנָה הִיא, מִשׁוּם שֶׁאוֹתָהּ קָרִיָּאָה, שֶׁקָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, לֹא הִיָּתָה בְּשִׁלְמוֹת, שֶׁהָרִי הִיָּתָה בְּחוּץ לְאַרְץ וּשְׁלֵמוֹת אֵינָה מְצוּיָה אֲלֵא בְּאַרְץ הַקּוֹדֶשׁ." וְהוֹסִיף הַיֵּלֵד לְגַלּוֹת לָהֶם סוּדוֹת גְּדוֹלִים. נִגְּשׁוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יֶצְחָק וְנִשְׁקוּהוּ עַל רֵאשׁוֹ וְאָמְרוּ: "בְּרוּךְ הַבּוֹרָא, שֶׁזָּכְנוּ לְשִׁמוּעַ סוּדוֹת אֵלּוּ, וּבְרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא בִּזְבֹּז דְּבַרֵּי תוֹרָה אֵלּוּ עַל אוֹתוֹ זֶקֶן".

קָמוּ וְהִלְכוּ. בְּדַרְךְ הַלּוֹכִים רָאוּ גֶפֶן נְטוּעָה בְּגִנָּה. פָּתַח הַיֵּלֵד אֶת פִּיו וְדָרַשׁ: "אִסְרִי לְגֶפֶן עִירָה, וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתוֹנוֹ"

אמר רבי יהודה, כתיב (משלי לא, כא) "לא תירא לביתה משלג

(בראשית מט, יא), והענין, כי עיר ואתון הן שני קלפות תקיפות, וכדי להחליש כחן שלא יטשטשו את העולם צר הקדוש ברוך הוא את העולם בשם של י"ה, שנאמר (ישעיה כו, ד) "כי בנה ה' צור עולמים".

וזהו הרמז בכאן, דנטל הקדוש ברוך הוא שם של י"ה ואכליל בההיא "אסרי", אסר הנה ליה למימר, "עירה" עיר הנה ליה למימר, אלא כדי שיהיה אותיות י"ה משם של י"ה בתוכו, וכן "ולשרקה" ולשורק הנה ליה למימר, בני אתונו, בן אתון הנה ליה למימר. ועוד גלה להם סודות וענינים גדולים.

אמר רבי יהודה, אלמלא לא אידמינן הכא באורחא דא אלא למשמע מילין אלין, די לן [אם לא נידמנה לנו דרך זו אלא לשמוע דברים אלו, די לנו].

אמר רבי יהודה: "כאוי היה לאותו ילד, שלא ידע כל כד הרבה, ופחד אני שלא יתקיים בעולם בשל השגותיו הגבוהות".
אמר לו רבי יצחק: "ומדוע לא יתקיים בעולם?" ענה לו: "שהרי מסגל הוא להסתכל במקום שאינו רשאי להסתכל, ופחד אני, שעד שלא יגיע לפרקו יסתכל במקום שאינו רשאי ויענש".

שמע הילד את דבריו ואמר: "איני פוחד מענש, שהרי כשנפטר אבא מן העולם ברח אותי בתפלתו ובקש עלי רחמים, ומבטחני, שזכותו של אבא תגן עלי". אמרו לו: "מי היה אביך?" אמר להם: "אני בנו של רב המנונא סבא".

לקחו אותו והרביב'הו על כתפיהם שלשה מילים וברכוהו, והלכו לדרבם. כאשר באו אל רבי שמעון בר יוחאי, אמרו לפניו את חדושי התורה של אותו ילד. אמר להם רבי שמעון: "נדאי התורה ירושה היא לו, לאותו ילד"

כי כל ביתה לבוש שנים", האי קרא רבי חזקיה חברנו
 אוקים ביה, דאמר דינא דחייבא הוא תריסר ירחין, פלגא
 מינייהו איתדון בחמין, ופלגא מינייהו בתלגא.

**פֶּאֶשֶׁר נִכְנָסִים לְאֵשׁ אֹמְרִים, וְדַאי זְהוּ אֵשׁ הַגֵּיהֶנֶם,
 וּבִשְׁלַג אֹמְרִים, הֵרִי הוּא קוֹר הַחֲרָף**

בשעתא דעאלין לנורא אמרי, דא היא גיהנם ודאי.
 עאלו לתלגא אמרי, דא חרופא דסתוא (פרוש, קרירות החרף),
 וְהַרְשָׁעִים שְׂמַחִים וְאֹמְרִין, יֵשׁ לָנוּ נַחַת רוּחַ שְׁבָאֲנוּ אַחַר דִּין
 הָאֵשׁ לְמָקוֹם קָר, אָבֵל הֵן אֵינָן יוֹדְעִין שְׁבַתְלָגָא שְׁהוּא הַשְּׁלַג
 נְגַמְר דִּינָם וְסוּבְלִין שָׁם עוֹנְשִׁין קָשִׁים וּמְרִים, יְכוּל אָף
 לִישְׁרָאֵל בְּן שִׁיְהִיו נְדוֹנִין בְּשְׁלַג, "לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלַג כִּי
 כָל בֵּיתָהּ לְבוּשׁ שָׁנִים", אַל תִּקְרִי לְבוּשׁ שָׁנִים בְּקַמ"ץ, אֶלֶּא
 שָׁנִים, מִלָּה וּפְרִיעָה, צִיצִית תְּפִילִין, מְזוּזָה גֵר חֲנֻפָּה כו'.

ח. עד דהוו אזלי, פגעו בהאי ינוקא דהנה אזיל
 בקסטרא דחמרא, וחד סבא רכיב (פרוש, התינוק הנה מנהיג את
 החמור, והזקן הנה יושב ורוכב על החמור). אמר האי סבא להאי
 ינוקא, ברי, אמר לי קרא. אמר ליה, לאו חדא קרא הוא אלא
 תוב לתתא או ארפיב לקמך ואימא לך. אמר, לא בעינא אנא
 סבא ואנת טליא דאתקיל גרמא בהדך.

אמר ליה, אי הכי אמאי שאילת קרא, אמר, בגין דניזיל
 אורחא. אמר תפח רוחא דהאי סבא, הוא רכיב ולא ידע

מֶלֶךְ, וְאָמַר דְּלֹא יִתְקַל בְּהַדְרֵי. אֲתַפְרִישׁ מֵהָאֵי סְבָא וְאֶזִּיל לִיָּה לְאוּרְחָא.

ט. כַּד מָטוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יִצְחָק, קָרִיב לְגַבְיָהּוּ וּשְׂאִילוּ לִיָּה וְסָח לְהוּ עוּבְדָא. אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, שְׁפִיר עֲבַדִּית. זִיל בְּהַדְרֵן וְנִיתִיב הָכָא וְנִשְׁמַע מֶלֶךְ מִפּוּמְךָ, אָמַר יְנוּקָא, לָאֵי אָנָא, דְּלֹא אָכִילְנָא יוּמָא דִּין. אֲפִיקוּ נְהָמָא וַיְהִיבוּ לִיָּה, אֲתַרְחִישׁ נִיסָא וְאֲשַׁפְחוּ חַד מְעִינָא דְמֵיא תַּחוּת אֵילְנָא וּשְׁתוּ מִיְנֵיהּוּ.

מִי שְׂאִינוּ מוֹכִיחַ לְרָשָׁעִים, עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לָאוּיִן

פְּתַח הָאֵי יְנוּקָא וְאָמַר, כְּתִיב (תְּהִלִּים לז, א) "לְדַוֵּד אֵל תִּתְחַר בְּמַרְעִים, אֵל תִּקְנֵא בְּעֵשִׂי עוֹלָה", אֵל תִּפְנֶה לְהַסְתַּפְּל בְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים כִּי שְׁמָא לֹא תִקְנֵא קְנָאת ה' צְבָאוֹת וְתַעֲנֵשׁ בְּשִׁבִיל כֶּן, כִּי כָּל מֵאֵן דְּחָמֵי עוּבְדֵיהוֹן דְּרִשְׁיַעֵי וְלֹא קִנֵּי לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹבֵר עַל תְּלַת לָאוּיִן. (א) עַל לָאוּ "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֵלִיִּים אַחֲרָיִם עַל פָּנָיִ" (שְׁמוֹת כ, ג). (ב) עַל לָאוּ ד' "לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם" (שְׁם ד-ה) וְגו'. (ג) עַל לָאוּ "לֹא תַעֲבֹדֵם" (שְׁם, ה).

בְּגִין כֶּן בְּעֵי לִיָּה לְבַר נֶשׁ לְאֲתַפְרִשָׁא מִיְנֵיהּוּ וְלִמְסִטֵי אוּרְחָא מִיְנֵיהּוּ. עַל כֶּן אֲתַפְרִשְׁנָא וְסִטִּינָא אוּרְחָא. מְכָאן וְלִהְלָאָה דְאֲשַׁפְחָנָא לְכוּ, וְהָאֵי קָרָא אִמָּא קַמְיָכוּ.

י. פְּתַח וְאָמַר, "וַיִּקְרָא אֵל מֹשֶׁה" (וַיִּקְרָא א, א) בְּאֵלֵי"ף זְעִירָא, בְּגִין דְּהָאֵי קָרִיאָה לָא הָוֵי בְּשְׁלִימוּ. מֵאֵי טַעְמָא, דְּלֹא

הנה אלא בארעא דחוץ לארץ, בגין דשלימו לא אשתכח
אלא בארעא קדישא, והגיד להם עוד סודות גדולות.

אתו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקו על ראשו ואמרו,
ברוך רחמנא דזפינא למשמע דא, וברוך רחמנא דלא
אתאבידו מילין אלין בההוא סבא.

קמו ואזלו, עד דהוו אזלי, חמו חר גפן נטוע בחד גנא.
פתח האי ינוקא ואמר (בראשית מט, יא) "אסרי לגפן עירה,
ולשרקה בני אתוננו". והענין, כי עיר ואתון הן שני קלפות
תקיפות, וכדי להחליש כחן שלא יטשטשו את העולם צר
הקדוש ברוך הוא את העולם בשם של י"ה, שנאמר (ישעיה כו,
ד) "כי בי-ה' צור עולמים".

וזהו הרמז בכאן, דנטל הקדוש ברוך הוא שם של י"ה
ואכליל בההיא "אסרי", אסר הנה ליה למימר, "עירה" עיר
הנה ליה למימר, אלא כדי שיהיה אותיות י"ה משם של י"ה
בתוכו, וכן "ולשרקה" ולשרק הנה ליה למימר, בני אתוננו,
בן אתון הנה ליה למימר. ועוד גלה להם סודות וענינים
גדולים.

אמר רבי יהודה, אלמלא לא אנדמינן הכא באורחא דא
אלא למשמע מילין אלין, די לן [אם לא נודמנה לנו דרך זו
אלא לשמוע דברים אלו, די לנו]. אמר רבי יהודה, יאות
הנה להאי ינוקא דלא למנדע פלי האי, ואנא מסתפינא עלוי
אי יתקים בעלמא בגיניה. אמר ליה רבי יצחק, ולמה. אמר

ליה, דהא יכול לאסתכלא באַתּר דלית ליה רשות, ומסתפינא עליו דעד לא ימטיה לפרקו ישגח ויסתכל ויענשון ליה.

יא. שמע האי ינוקא, אַמר להו, לא מסתפינא מעונשין לעלמין, דהא בשעתא דאסתליק אבא מעלמא בריך לי ואמר בצלותא ובעי עלי, וידענא דזכותא דאבא יגן עלי. אַמרו, מאן אבונך. אַמר להו, אַנא בריה דרב המנונא סבא, נטלו ליה וארכבוהו על כתפיהם תלת מילין ואולו פחדא וברכוהו, ואולו, כדאתו לגבי רבי שמעון בן יוחאי סדרו מילין קמיה. אַמר רבי שמעון בן יוחאי, ודאי אורייתא אחסין ליה, עד כאן לשונו.

צריך להתחבר עם תלמידי חכמים, ולהתרחק מעמי הארץ

יב. ונלמד מזה המאמר שיש להתחבר בדרך עם בעלי תורה, ולהתרחק מן עמי הארץ כמו שעשה האי ינוקא. ושנית נלמוד מזה המעשה גדל ענותנותן של רבי יהודה ורבי יצחק שהיו מגדולי ישראל, כששמעו דהאי ינוקא הנה [אותו התינוק הזה] בן רב המנונא סבא, היו מרפיבין האי ינוקא על כתפיהם לשמוע דברי תורה מפיו, ולא היו מתגאים ושמעו דברי תורה אפילו מפי קטן, כי ראוי לאדם שישים עצמו כעפר שהכל דשין בו, הוא נקרא אהוב למעלה ונחמד

למטה, ונקראין אוהבי ה' שעליהם נאמר (תהלים סט, לו)
 "ואוהבי שמו ישפנו בה".

• ויגש •

פרק כ"א

א. כתיב בספר תהלים, "ערב עבדך לטוב אל יעשקוני
 זדים". יש לפרש המקרא באופן דגמת איש שיש עליו
 חובות הרבה. אמנם יש בידו כסף ושנה כסף בכדי שיוכל
 להשתיק לבעלי חובות ולסלק אותם. אמנם הבעלי חובות
 אינם יודעים מזה שיש בידו יכולת לסלק לכל אחד, ומחמת
 כן רוצין לפל עליו ולקח מה שהמצא ומצא, שכל אחד ירא
 פן ישלם לאחר והוא יפסיד ממונו. ואין תקנה לאיש הזה כי
 אם שיבקש ערב בעדו שלא יטרפו אותו הבעלי חובות
 הנוגשים עד שבהרחבת זמן ימכר את סחורתו וכאשר יהיה
 הצורך כסף בידו יתן לכל אחד ואחד את חובו, ועל ידי כן
 ינצל מן הזקות ומן הכחשות בעלי חובות ושארי הפסד
 הבאים על ידי רדיפות בעלי החובות.

ב. ולזה נראה לי כגון דוד המלך במאמרו "ערב עבדך
 לטוב", כי דוד המלך בקש מהקדוש ברוך הוא שיהיה ערב
 בעדו נגד המקטרגים ובעלי הדינים שלא יטרפו אותו

מחמת איזה חטא שבִּידו, כי יש גם בן בִּידו הרבה זכיות נגד עברות שהן החובות.

הדקדוק בבית דין של מעלה הוא גדול מאד

על בן אָמר "אל יעשקוני זדים" למען נדע כי המארי דינים מוכנים ומצפים מתי יבא היום ויבא זה האדם החוטא בִּידם כדי לגבות חובו ממנו, מחמת חטאים ועברות שבִּידו ולפעול בו דינם הקשה כשיצא חיב מדין העליון. והרבה זכיות צריכין אל האדם שיצא זפאי, כי גדול החשבון והדקדוק.

גדל הבושה אם לא התמיד בלמוד התורה

ג. ראה מה דאיתא במדרש משלי "ר' ישמעאל אומר אוי לאותה הבושה וכלמה. בא לו מי שיש בִּידו מקרא ולא משנה, הופך הקדוש ברוך הוא פניו ממנו, ומצרי גיהנם מתגברין בו כזאבי ערב, והם נוטלין אותו משליכין אותו לגיהנם.

בני, מדוע לא למדת הלכות?

בא מי שבִּידו שני סדרים הקדוש ברוך הוא אומר לו. בני, הלכות למה לא שנית, אם אומר הקדוש ברוך הוא הניחיהו, מוטב. ואם לאו, עושין לו כמעשה הראשון.

בני - מדוע לא למדת תורת כהנים?

ד. בא לפניו מי שיש בידו הלכות, אומרים לו. בני, תורת כהנים למה לא שנית, שיש בו טמאת שרצים וטהרתן, טמאה וטהרת נגעים, טמאה וטהרת בתים, זבים, ניוולדות, נדה, סדר ודוי של יום הכפורים, דיני ערכין, רוב דיני ישראל שהן גופי התורה הנאמרים בפרשת קדושים, דיני הקרבת קדשים, דיני שמיטות ויובלות. אם אומר הקדוש ברוך הוא הניחוהו, מוטב. ואם לאו, עושין לו כמשפט הראשון.

בני - מדוע לא למדת חמשה חומשי תורה?

ה. בא מי שיש בידו מקרא ותורת כהנים - חמשה חומשי תורה למה לא שנית? שיש בהן קריאת שמע, והרבה מצוות, תפלין, מזוזה וכו'.

"כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא"

ו. בא מי שיש בידו כל הנ"ל, שואלין אותו מפני מה לא למדת הגדה, ולא שנית? שבשעה שחכם יושב ודורש מכפר אני עוונותיהן של ישראל, ולא עוד אלא שבשעה שהן עונין "אמן יהא שמיה רבה", אפילו אם נכתב ונחתם גזר דין שלהם לרעה - אני מוחל להם ומכפר עוונותיהם. בא מי שבידו הגדה, הקדוש ברוך הוא אומר: מאי טעמא לא למדת גמרא שנקרא תלמוד? ועל זה נאמר כל הנחלים הולכין אל הים, והים איננו מלא זה גמרא.

מדוע לא למדת גמרא ומעשה מרפבה?

ז. בא מי שיש בידו גמרא, הקדוש ברוך הוא א"ל בני, הואיל ונתעסקת בגמרא צפית במרפבה שאין לי הנאה בעולמי אלא בשעה שתלמידי חכמים יושבין ועוסקין בתורה, ומציצין ומביטים ורואין והוגין בכסא הכבוד, היאך הוא עומד הרגל הא', היאך הוא עומד ובמה הוא משתמש. וכן רגל הב', וכן רגל השלישי, וכן רגל הד', במה הם משתמשים. חשמ"ל היאך הוא עומד, ובכמה פנים הוא מתהפך בשעה א'. לאיזה רוח משמש הברק, לאיזה הרוח משמש הכרוב, והיאך הכרובים ומלאכי השרת עומדים ומשמשים. גדולה מכלן ענין פסא הכבוד, היאך הוא עומד, עגול כמין מלבן מתקן, או כמין גשר, כמה ובאיזה גשר אני עובר, באיזה גשר האופנים עוברים, באיזה גלגלי המרפבה עוברים, וכי לא זהו הדרכת כבודי זהו גדלתי, זהו הדר יופי שבני מפירין את כבודי. ועל זה אמר דוד המלך "מה רבו מעשיך ה'" עד כאן.

אוי לו ביום התוכחה

הנה מי זה האדם אשר יוכל לעמד בחקירות אלה. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, "אוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה".

**אל יפל האדם ברשת היאוש חס ושלום, לחשוב
הלא ממילא סופי לירש גיהנם חס ושלום**

אמנם אף על פי כן אל יתראש ואל יתעצב לב האדם, כי הקדוש ברוך הוא בוחן לב וחוקר פליות בראותו דכוננתו הוא לדבוק בטוב, ונפשו חשקה בתורה ובמעשים טובים, ושעת הדחק גורמת למעט, על זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשם שמים, ויהיה תמיד בשמחה כשבא לידו עסק מצוה. כי העושה המצוות בשמחה אהוב וחיבב מאד לפני הקדוש ברוך הוא.

**חיבב לפני הקדוש ברוך הוא שמחתו של האב
כשמכניס את בנו לעול המצוות**

ח. שעל כן אמר בזוהר חדש בהיות האדם זוכה שהכניס את בנו לחיוב מצוה, דהינו כשיגיע לבן הי"ג שנים חיבב מאד לפני הקדוש ברוך הוא כשרואה שהאב שמח על זה שזכה להגיע את בנו לחיוב קיום המצוות. ועל כן חיוב גדול לעשות משתה ושמחה באותו היום, כי יש נחת רוח להקדוש ברוך הוא. וכדאיתא בזוהר הנזכר לעיל:

"צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן"

אמר רבי יצחק מח* מתליסר שני ולעילא ההוא יומא חובתא על צדיקים למעבד חדנותא דלבא כיומא דסליק לחופה ובגין ההיא זכות עתיד הקדוש ברוך הוא לעטר להו ולעביר כרוז' קדמיהון בחדנותא "צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן" וכו'.

מי שרוצה להיות טוב, מקבל נשמה קדושה

אמר רבי אליעזר מט* מתליסר שנין ולעילא אי בעי למיהוי זכאה יחבין ליה ההיא נשמתא קדישא עילאה דאתגזרית מכורסיה יקרא דמלכא.

הסעודה שעשה רבי שמעון בן יוחאי לבנו רבי אלעזר ביום שנעשה בר מצוה

ט. רבי שמעון בן יוחאי נ* זמין למארי דתיובתא ומארי דמתניתא למיכל בסעודתא רבת' דעבד בר מצוה לבריה רבי

מח*) אמר רבי יצחק: משלש - עשרה שנה ומעלה [שקראויים לקיים מצות התורה] חובה על הצדיקים לעשות שמחת הלב כיום שנכנס לחופה, ומחמת הזכות ההיא עתיד הקדוש ברוך הוא לעורכם ולהעביר כרוז לפניהם בשמחה: "צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן" וכו'.

מט*) אמר רבי אלעזר משלש עשרה שנה ומעלה - אם רוצה להיות צדיק, נותנים לו נשמה הקדושה ההיא העליונה שנחצבה מכסא הכבוד של המלך.

אֶלְעָזָר וַחֲפָא לְבֵיתִיהָ בְּמֵאֲנֵן דִּיקָר וְאוֹתִיב לְרַבָּנָן בְּהַאי גֵיסָא
וּבְהַאי גֵיסָא וְהוּי קָא בְּדַח טוּבָא.

בְּיוֹם זֶה יוֹרְדִים נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת לְבְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר

אָמְרוּ נָא* לִיה רַבָּנָן, מֵאֵי בְּדִיחוּתָא דְמַר בְּיוֹמָא דִּין
יְתִירָה מִשְׁאַר יוֹמִין, א"ל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי דִּיּוֹמָא דִּין
נַחְתִּין נְשָׁמְתִין קְדִישָׁא עֵילְאִין בְּד' גַּפִּין דְחִינְתָּא לְבְרֵי ר"א
וּבְהַלּוּלָא דָא חֲדֵי בְּדִיחוּתָא שְׁלַמְתָּא.

י. אוֹתְבִיהָ נָב* לְר' אֶלְעָזָר בְּרִיהָ לְגַבִּי, אָמַר תִּיב בְּרֵי
דִּיּוֹמָא דִּין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ יְתֵךְ בְּעַדְבָּא (רַצָּה לוֹמַר:
בְּגוֹרָל) דְקְדִישִׁין.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי נָג* מְלָה חֲדָא וְאַסְחָר אֶשָּׂא
לְבֵיתָא נְפָקוּ רַבָּנָן וַחֲמֵי קִיטְרָא דְהוּי סְלִיק מִבֵּיתָא כָּל הַאי

נ*) רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי הַזְּמִין לְבַעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה וּלְבַעֲלֵי
הַמִּשְׁנָה לֶאֱכוֹל בְּסַעוּדַת ה"בַּר מִצְּנוּהָ" הַגְּדוֹלָה שְׁעָשָׂה לְבָנוּ רַבִּי
אֶלְעָזָר, וּפְסָה כָּל בֵּיתוֹ בְּכָלִים יְקָרִים, וְהוֹשִׁיב אֶת הַחֲכָמִים
מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְהָיָה בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה.

נא*) אָמְרוּ לוֹ הַחֲכָמִים: מַה הִיא הַשִּׁמְחָה שֶׁל רַבֵּינוּ בְּיוֹם
הַזֶּה יוֹתֵר מִשְׁאַר הַיָּמִים? אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי: כִּי
בְּיוֹם הַזֶּה יוֹרְדֵת נְשָׁמָה קְדוּשָׁה עֲלֵיוֹנָה בְּאַרְבַּע פְּנֵי הַחַיּוֹת
לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנֵי, וּבְסַעוּדָה זוֹ שִׁמְחָתִי שִׁמְחָה שְׁלִימָה.

נב*) הוֹשִׁיב אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ אֶצְלוֹ, אָמַר: שֵׁב בְּנִי, כִּי
בְּיוֹם הַזֶּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתְךָ בְּגוֹרָל הַקְּדוּשִׁים.

יומא אתא רבי יוסי בן לקוניא אשכח לרבנן דהוו תניה וקיימין בשוקא. אמר להו הא האי קיטרא דסליק מביתא דרבי שמעון בן יוחאי דהא יומא דין מכתירין בכתרא קדישא לרבי אלעזר בריה.

השמחה תהא בשלימות

והוו רבנן גד* רואין דהוי נחית עמודא דאשא יתיב תמן רבי יוסי, חדו כלהו נאמרו האי הלולא ליהוי שלמא וברוכו כלהו לר"א בר"ש ויתיבו תמן וחדו בחדנא ולעי באוריתא.

העוסק בתורה ובגמילות חסדים ובמעשים טובים,

נשמתו מתדבקת בנשמות הצדיקים

יא. על כן, אשרי לאדם וטוב לו שמקיים ומדבק נשמתא קדישא אצל נשמתא קדישא, ומכתירין ליה בכתרא קדישא, וכל זה כשיקבע עתים לתורה, ויהיה עוסק בגמילות חסדים

נג*) אמר רבי שמעון בן יוחאי דבר אחד - והבית הקר באש. יצאו החכמים וראו עשן שהיה מתמר מן הבית כל אותו היום. בא רבי יוסי בן לקוניא, מצא את החכמים שהיו תמהים ועומדים בשוק. אמר להם: הרי זה העשן שמתמר מביתו של רבי שמעון בן יוחאי - מפני שביום הזה מכתירים בכתר קדוש לרבי אלעזר בנו.

נד*) וחכמים היו רואים שהיה יורד עמוד אש. ישב שם רבי יוסי שמחו כולם ואמרו: שמחה זו תהא שלימה, וברכו כולם את רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בן יוחאי, וישבו שם ושמחו בשמחתם ועסקו בתורה.

ובמעשים טובים. אבל כשהאדם הולך אחר שרירות לבו, ואחר זוללות וסובאות, וכל ימיו הולך אחר משא ומתן ורק מבליה זמנו לצורך גופו, ולא לצורך נשמתו, אז נשמתא קדישא מסתלקת ממנו, כי אחר שטבעו כטבע הבהמה.

במה יתדבק בהקדוש ברוך הוא

יב. ועל זה איתא במדרש הנעלם "אמר רבי יהודה, ניר לרשעים שאינם רוצים להדבק בשותפא של הקדוש ברוך הוא, במה אמר רבי יצחק באותו הנשמה שנתן בו הקדוש ברוך הוא ומדבק עצמו במעשה הבהמה, הדיא הוא דכתיב "ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו" (ועי' לקמן פרק ס"א מ"ש שם).

אם היה האדם מעלה על דעתו כמה מקלקל במעשיו כאשר אינו חס על כבוד קונו, בנדאי לא היה עושה שום דבר רע.

ולמה לא יחשב האדם כי לא ברא הקדוש ברוך הוא אותו אלא לכבודו, ולא שימלא תאנתו. ואלמלא היה משים האדם אל לבו כמה מקללים אותו בהיותו אינו משגיח לכבוד בוראו, כמה היה ראוי לרדוף אחר מעשה בוראו יתברך כדאיתא בזוהר:

תניאנה, "אמר רבי אלעזר ברבי שמעון בן יוחאי פד
 נטה שמשא גדפוי למיהך בתוקפתא דגלגלוי מפריש
 דטלפיהון דטרפי אילנא דגן עדן וכל מלאכין עילאין וחיות
 קדישין וכורסוי יקרא דמלכא ובוסמיא דגן עדן ואילנא
 שמיא וארע' ותולדותיהן פלהון מזדעזעים ומשבחים
 ומודים למאריהם. וזקפן וחמאן די שמא קדישא דאתפרש
 דגליף בשמשא במטלנוי יהבין תשבחן למאריה עלמין
 ונפיק קלא, ואמר וי להו לבריתא דלא משגיחין ביקרא
 דמלכא, וכתוב וכל צבא השמים לך משתחוים וכו'.

לאחר חצות הלילה הוא עת רצון בשמים,

כי הקדוש ברוך הוא נכנס אז עם הצדיקים בגן עדן

יג. ותנן נמי כשהקדוש ברוך הוא נכנס אחר חצות לילה
 עם הצדיקים בגן עדן, אזי כל שערי שמים נפתחין והוא עת
 רצון לעסק בתורה, וכתות של מלאכי השרת וכל בוסמי גן

נה*) למדו: אמר רבי אלעזר בן רבי שמעון בן יוחאי:
 כשהשמש מטה כנפיה ללכת בגבורת גלגליה, מנשקים
 בפרסותיהם בעלי האילן שבגן עדן, וכל המלאכים העליונים
 וחיות הקודש וכסא הכבוד של המלך והבשמים שבגן עדן
 והאילנות, השמים והארץ וצבאם - כולם מזדעזעים ומשבחים
 ומודים לרבונם, וקמים ורואים כי הקדוש המפורש, שחקוק
 בשמש במסעותיו, ונותנים תשבחות לרבון העולמים. ויוצא
 קול ואומר: אוי להם לבריות, שאינם מתבוננים בכבוד המלך,
 וכתוב "וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים".

עֲדָן עִם הַצְּדִיקִים פּוֹצְחִין רְנָה וְשִׁירָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הִדָּא הוּא דְכָתִיב (תהלים ק"מ, י"ד) "אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ
יֵשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ" אֵימָתִי צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ, כְּשֵׁי־שָׁבוּ
יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ. דְּהוּא בְּשַׁעַה שִׁיּוֹשְׁבִים לְפָנֶיךָ בְּחֻצוֹת לֵילָה.
וְאַחַר כֵּן שְׁלֹשָׁה כְּתוּבֵי שֵׁל מְלֶאכִי הַשְּׂרָת שֶׁהֵן מְמַנִּים עַל
מְשֻׁמְרוֹת הַלֵּילָה, אוֹמְרִים שִׁירָה עַד שֶׁהִגִּיעַ עֲמוּד הַשַּׁחַר.

פְּעֻלוֹת הַשַּׁחַר יְקוּם מִמָּטְתוֹ – וַיֹּאמֶר שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

יד. וַיֵּשׁ חוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַה שְׁעוּלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר
לְקוּם וּלְהִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת לְפָנֵי מְלֶכּוֹ שֶׁל עוֹלָם.
מ"ט מְשׁוּם דְּנִסְבִּין שִׁירָתָא [שֶׁהֵם לֹקְחִים הַשִּׁירָה [מִיַּד] אַחַר מְלֶאכִי
הַשְּׂרָת] בְּתֵר מְלֶאכִי הַשְּׂרָת, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ זְמַן
הוּא מְצוּי לְמִטָּה הִדָּא הוּא דְכָתִיב וּמְשַׁחֲרֵי יִמְצְאוּנִי. וַאֲמַר
ר' יוֹדָא וּבִלְבָד שְׁלֵא יִפְסִיק עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּשֶׁחֲמָה זוֹרְחָת.

חָבִיב קוֹל הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִשִּׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת שֶׁל מְלֶאכִי הַשְּׂרָת

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַב, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹצֵא
מֵאוֹתָן הָעוֹלָמוֹת דְּכִסְיָהּ בְּהוֹן [שְׁחוּשָׁק בְּהֵם], וְבָא לְהַפְּנִס עִם
הַצְּדִיקִים בְּגַן עֲדָן הוּא מְמַתִּין וְרוֹאֶה, אִם שׁוֹמֵעַ קוֹל הָעוֹסֵק
בַּתּוֹרָה הָאֵי קָלָא נִיחָא קָמִיהּ מְכַל שִׁירִין וְתִשְׁבְּחוֹת דְּאִמְרֵי
מְלֶאכִי הַשְּׂרָת לְעֵילָא [שְׁלֵמְדֵנוּ]: קוֹל הֵהִיא שֶׁל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה יָפֵה
לְפָנָיו יוֹתֵר מְכַל הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבְּחוֹת שְׁאוֹמְרִים מְלֶאכִי הַשְּׂרָת לְמַעְלָה. זֶהוּ

שְׁכָתוּב: [הֵדָא הוּא דְכִתְיִב "אֵל גִּנְתֵּי אַגּוּז יִרְדְּתִי לְרֵאוֹת" וְגו' .
מֵאֵי לְרֵאוֹת אוֹתָן הָעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה.

עֵין לֹא רֵאתָה אֱלֹקִים זוֹלָתָךְ

טו. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי גַן עֵדֵן נִקְרָא גִנְתֵּי אַגּוּז, אָמַר לוֹ
רַבִּי יוֹחָנָן אֵין בְּוֵדָאֵי שְׁהֵגַן עֵדֵן נִקְרָא גִנְתֵּי אַגּוּז, מָה אַגּוּז
סְתוּם מִכָּל עֵבְרִיו וַיֵּשׁ עָלָיו כַּמָּה קְלִיפּוֹת כֶּךָ גַּן עֵדֵן סְתוּם
מִכָּל צְדָדָיו וַיֵּשׁ עָלָיו כַּמָּה שְׁמִירוֹת שְׁלֹא שְׁלֹטוּ בוֹ לְרֵאוֹת
לֹא מִלְאָךְ וְלֹא שְׁרָף וְחֲשָׁמַל וְלֹא עֵין נְבִיאִים. הֵדָא הוּא
דְכִתְיִב "עֵין לֹא רֵאתָה אֱלֹהִים זוֹלָתָךְ".

הָעֵדֵן מִבְּפָנִים וְהֵגֶן מִבְּחוּץ

*נו אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי אֲנָא חֲנִית קָם קַמִּיה דְּרַבִּי
בְּרוּקָא וְהוּהוּ אָמַר, כַּדִּין אֲזָכְהָ לְמַעְלַת גִּנְתֵּי אַגּוּז עִם חֲסִידֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא הוּי יַדְעֵנָא מֵאֵי קָאָמַר, עַד דְּשְׁמַעְנָא דְאָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאֵי דְקָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֵן גִּנְתֵּי אַגּוּז מָה
אַגּוּז יֵשׁ לָהּ כַּמָּה קְלִפּוֹת וְהַפְרִי הוּא מִבְּפָנִים כֶּךָ עֵדֵן הֵגֶן
הוּא מִבְּחוּץ וְהָעֵדֵן מִבְּפָנִים".

(נו*) פְּרוּשׁ הַזֹּהֵר בְּלִשׁוֹן-קוּדְשׁ :

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי: "עַמְדַתִּי לְפָנֵי רַבִּי בְּרוּקָא
וְשְׁמַעְתִּיו אוֹמַר: 'הֵלֵנָּה וְאֲזָכְהָ לְמַעְלַת גִּנְתֵּי אַגּוּז עִם חֲסִידֵי
יִשְׂרָאֵל' - וְלֹא הִבְנִיתִי לְמָה הִתְכַּנֵּן, עַד שְׁשְׁמַעְתִּי מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאֵי, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְגַן עֵדֵן גִּנְתֵּי אַגּוּז"

על כֵּן, אֲשֶׁר־י מִי שֶׁהוֹלֵךְ תָּמִים וְעִמְלוֹ בַּתּוֹרָה, וְכָל דַּרְכָּיו
הוּא לְשֵׁם שָׁמַיִם. אֲזַי נִשְׁמָתוֹ הוּא מוֹכֶנֶת לַפָּנִס לְעֵדוֹן, דְּאֶקְרִי
גִּנַּת אֲגוּז וְהוּא חַיִּי עוֹלָם הַבָּא.

פָּרֶק כ"ב

א. כָּבֵר כָּתְבָנוּ לְעִיל בְּפָרֶק שְׁנֵי מַעֲנֵשׁ גָּדוֹל שֶׁל מוֹצִיא
זֶרַע לְבִטְלָה, אֲשֶׁר עַל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תְּהִלִּים
קִיט, לו) "הֶעֱבַר עֵינַי מֵרְאוֹת שְׁוֹא בְּדַרְכֵיךָ חַיִּי". וְנִרְאָה כְּוֹנֵת
תְּפִלְתּוֹ לְהַעֲבִיר עֵינָיו מִהִסְתַּכֵּל בְּמִקּוֹם הָאֲסוּר, כְּגוֹן בְּנָשִׁים,
וְעַל יָדַי כֵּן יָבֵא לִיְדֵי טַמְאָה בְּלִילָה, וְלִזֶּה אָמַר "מֵרְאוֹת
שְׁוֹא", כְּמִנְיָן שְׁכָבֶת זֶרַע, שֶׁהוּא רְאִשֵׁי תְבוֹת שְׁכָבֶת זֶרַע,
שֶׁלֹּא יִתְרָאוּ אֵלָיו כְּתוֹת שֶׁל לִילִית הַנִּקְרָאִים קְרִי שְׁמִבִּיא
הַלִּילִית לְהֶאֱדָם לְהוֹצִיא שְׁכָבֶת זֶרַע לְבִטְלָה, וְהוּא כְּאֵלוֹ
מִמִּית בִּידוֹ לְהִטְפָּה, כִּי מִהִטְפָּה יוֹכֵל לְהוֹלִיד וְלָד בֶּן קַיִמָּא,
וְעַל כֵּן הוּא אֲחִיז בְּסִטְרָא דְמוֹתָא.

אוֹי לוֹ לְהַגּוֹרִם שֶׁהַקְדָּשָׁה תְּהֵא מִשְׁעֵבְדַת לְהַטְמָאָה
רַחֲמָנָא לִיעֲלֵן

ב. לִזֶּה אָמַר "בְּדַרְכֵיךָ חַיִּי", רוֹצֵה לֹאמַר שֶׁתְּפִלְתּוֹ הִזָּה
לְאַחֲזֵ בְּסִטְרָא דְחַיִּי, וְלֹא לְהוֹצִיא שְׁכָבֶת זֶרַע לְבִטְלָה, כִּי
הַמוֹצִיא שְׁכָבֶת זֶרַע לְבִטְלָה יֵשׁ מִמֶּנָּה אֶחָד דְּאֶקְרִי עֲשֻׁטִיר"ה
וְהוּא מִמֶּנָּה עַל אֲלָפִים וּרְבֻבּוֹת שְׁטַנִּים וְשָׁדִים וּמְלָאכֵי חֲבֵלָה
שֶׁהֵן מִטְמָאִין אֶת הָאָדָם, וְנוֹטְלִין הַאי טְפָה שֶׁהוֹצִיא הָאָדָם

לְבַטְלָהּ וְסִלְקִין לִיהָ לְעֵילָא, וְגוֹרָם דְּבְרִית קְדִישָׁא יְהִיָּה מְשַׁעְבֵּד לְסִטְרָא דְּמִסְאָבָא. אוֹי וְאָבוֹי שְׁיִגְרָם הָאָדָם הַסְּבָה זֶה שְׁיִשְׁעֵבֵד הַקְּדוּשָׁה תַּחַת הַטְּמָאָה.

אֵיבְרֵי וְגִידֵי הָאָדָם כְּנֶגֶד תְּרִי"ג מְצוּוֹת, וְעַל פְּנֵי נִפְרִים עוֹנוֹתָיו

ג. וְדַע מַה שְׁמַקְבֵּל מִפִּי תַלְמִידֵי הָאֲר"י ז"ל שְׁאָמַר לְתַלְמִידָיו שְׁיִשׁ בְּגוֹף הָאָדָם תְּרִי"ג אֵיבְרִים וְגִידִים, וְהוּא נִיּוֹצוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ. וְכֵן יֵשׁ בְּרוּחַ, וְכֵן בְּנִשְׁמָה, וְכֵל נִיּוֹץ תְּלוּי בְּמִצְוָה אַחַת שֶׁל תְּרִי"ג מְצוּוֹת, וְהָיָה יוֹדֵעַ הָאֲר"י ז"ל אֵיזָה מִצְוָה הִיא חֹסֵר בְּאָדָם, וְהָיָה רוֹאֶה בְּנִיּוֹץ אֶחָד כְּשֶׁעָשָׂה אָדָם דְּבַר עֲבָרָה, שְׂאֵז הָיָה מְסַלֵּק נִיּוֹץ אֶחָד, וְהָיָה נוֹתֵן תְּקוּנָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּדֵי לְהַחְזִיר הַנִּיּוֹץ לְמְקוֹמוֹ. וְכֵל זֶה הָיָה נִפְרֵי עַל פִּי הָאוֹתִיּוֹת שְׁיִשׁ בְּעוֹרוֹ, וּבִפְרֵט בְּפָנָיו וּבְשַׁעְרוֹתָיו הוּא יוֹתֵר נִפְרֵי. וְהָיָה לוֹ סִימָן בְּשַׁרְטוּטִין וּבְגַמּוֹת שְׁעַל יָדָיו וּפְנָיו שֶׁל אָדָם.

מַעֲשֵׂה מֵהָאֲרִיז"ל עִם תַּלְמִידוֹ רַבִּי חַיִּים וַיֵּטַאל ז"ל

ד. וּפְעַם אַחַת בָּא אֵלָיו גְּדוֹל הַדּוֹר אֶחָד וְשָׁמוֹ רַבִּי חַיִּים וַיֵּטַאל, וְאָמַר לוֹ הָאֲר"י ז"ל, הִנֵּה אֲנִי רוֹאֶה שְׁבַתוֹךְ עֹשְׂרִים וְשִׁתִּים אוֹתִיּוֹת בְּאֵל"ף-בֵּי"ת שְׁבַמְצַחֲךָ כֵּלָן מְאִירִים, חוּץ מֵהַגִּימ"ל שֶׁהוּא מְהַפְּכָת, וּמִדְּחַרד מוֹרְנוֹ הַרְבֵּי רַבִּי חַיִּים וַיֵּטַאל ז"ל, וּבִקֵּשׁ מֵהָאֲר"י ז"ל שְׁיִגִּיד לוֹ טַעַם הַדְּבָר, כִּי בּוֹדָאֵי לֹא עַל חַנּוּם הוּא.

גימ"ל הפוכה בגלל שלא גמל חסד עם אביו

אמר לו האר"י ז"ל, שאינו גומל חסד עם אביו כראוי. אף על פי שאתה עושה חסד עמו, אבל לא חסד מלא, ובשביל כך אות גימ"ל היא מהפכת.

כאשר האדם מקים איזה מצוה, נרשמת בפניו באות של אל"ף-בית

ה. ועוד אמר האר"י ז"ל לתלמידיו, כי כל העושה מצוה או אותה מצוה היא נרשמת במצח האדם באות אחת מן אל"ף בית של עשרים ושתים אותיות, והיא מאיכה בפניו כשעושה המצוה פעם שנית. ובפעם ראשון היא נבלעת בפנים ובפעם שנית היא בולטת ומתנוצצת, וכל זה הוא בשאר מצוות, מה שאין כן בצדקה אינה נבלעת בפנים כמו שאר האותיות, אלא מאיכה במצחו תכף בסוד "וצדקתו עומדת לעד" (תהלים קיא, ג).

כאשר מתחרט על חטאו, מסלק החשך מעל מצחו

וכן כשאדם עובר עברה הן גם כן נרמזים במצחו באש שחורה, מכל מקום אם מתחרט נייגע ויטרח לתקן בעשית השוכה העוות שעשה, או מסלק החשך ואש שחורה אשר הושם במצחו מהעוון, ובשבת, כשבא הנשמה יתירה אחר חצות לישראל, אזי יתפסה אותו העוון מכל וכל, זולת טמאת קרי, אף שתקן המעשיות אינו נסתלק בלתי טבילה.

מִצְחוֹ שֶׁל אָדָם מֵרָאָה עֵתִידוֹת

ו. הַכֹּלֵל הָעוֹלָה, כִּי עַל כֵּן נִקְרָא אָדָם "עוֹלָם קָטָן", שְׁכֻמוֹ שֶׁבְהֵיחִיּוֹת נִגְזָר אֵיזָה דְבַר לְבוֹא לְעוֹלָם אִם לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה חֵס וְשְׁלוֹם, מִתְרָאָה וְנִגְלָה זֶה הַדְּבָר עַל יְדֵי כּוֹכְבִים הַקְּבוּעִים בְּרִקִיעַ, כֵּן מִתְרָאָה הַכֹּל בְּאָדָם בְּשֵׁרְטוּטֵינָם בְּמִצַּח שְׁלוֹ.

מַעֲשֵׂה שְׂרָאוֹ רַבִּי אֲבָא וְרַבִּי יוֹסִי עַל מִצְחוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁעָבַר בְּשׁוֹגֵג עֵבֶרָה שֵׁישׁ בָּהּ כָּרַת רַחֲמֵנָא לִיצְלָן

ובוא וראה מה דאיתא בזוהר פְּרֻשַׁת אַחֲרֵי (דף ע"ה עמוד ב'):
*נז "רַבִּי אֲבָא הָוִי אֲזִיל לְקַפּוּטְקִיָּא וְהָוָה עֲמִיהּ רַבִּי יוֹסִי. עַד

(נז*) פְּרוּשׁ הַזֹּהֵר בְּלִשׁוֹן-קוּדְשׁ:

רַבִּי אֲבָא נָסַע לְקַפּוּטְקִיָּא וְעָמַד רַבִּי יוֹסֵף. בְּדַרְכָּם פָּגְעוּ
בְּאָדָם אֶחָד, שֶׁעַל מִצְחוֹ נִרְשָׁם סִימָן. אָמַר רַבִּי אֲבָא: "נִסְטָה
מִדַּרְכָּנִי, שֶׁהָרִי מִצְחוֹ שֶׁל אָדָם זֶה מַעֲיֵד עָלָיו, שֶׁנִּכְשַׁל בְּאִסּוּר
עֲרֻנָּה דְאֹרְיָתָא, וּבִשְׁל כַּד נִרְשָׁם רִשָּׁם זֶה בְּמִצְחוֹ". שָׁאַל רַבִּי
יוֹסִי: "וְאֵם רִשָּׁם זֶה הִיָּה בְּמִצְחוֹ שֶׁל יֶלֶד - הָאֵם הִיָּה מַעֲיֵד עַל
אִסּוּר עֲרֻנָּה?" עָנָהוּ רַבִּי אֲבָא: "בְּכָל זֹאת רֹאָה אֲנִי, שֶׁאָדָם זֶה
נִכְשַׁל בְּעֲרֻנָּה".

הַתְּקַרְב אֵלָיו רַבִּי אֲבָא וּשְׁאַלּוּ: "אָמַר - רִשָּׁם זֶה בְּמִצְחֲךָ
מִנֵּינָן לְךָ?" עָנָה לוֹ: "בְּבִקְשָׁה מִכֶּם אֵל תַּעֲנִישׁוּ אוֹתִי יוֹתֵר עַל
חֻטְאִי, אֲשֶׁר גָּרַמְנוּ לִי זֹאת". אָמַר לוֹ רַבִּי אֲבָא: "וּמַהוּ חֻטְאֲךָ?"
אָמַר לוֹ: "יוֹם אֶחָד הִלַּכְתִּי עִם אַחֹתִי וְלִנְתִי עִמָּה בְּבֵית מְלוֹן.
בְּלִילָה שְׁתִּיתִי יַיִן וְקִרְבַּתִּי אֵלֶיהָ. מִשְׁקַמְתִּי בְּבִקְרָה, כֹּאֲתִי וְהִנֵּה
בַּעַל הַמְלוֹן רַב עִם אָדָם אֶחָד. כֹּאֲשֶׁר נִכְנַסְתִּי לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם

דְּהוּוּ אֶזְלֵי חֲמוּ בַר נֶשׁ דְּהוּי אֲתֵי וּרְשִׁימָא חַד בְּאַנְפוּי. אָמַר
 רַבִּי אָבָא נִסְטִיָּה מֵהָאֵי אֹרְחָא דְּהָא אַנְפוּי דְּדִין גָּבַר אֶסְהִידוּ
 עֲלוּי דְּאִיתְקִיל בְּעַרְיָתָא דְּאֹרְיָתָא (רוּצָה לומר דְּהוּא נִכְשֵׁל בְּעַרְיָוֹת
 בְּאֶסּוּר כְּרַת דְּאֹרְיָתָא), בְּגִין כֶּךָ אֲתַרְשִׁים בְּאַנְפוּי.

אַל תַּעֲנִישְׁנִי, כִּי עוֹנוֹתַי גָּרְמוּ לְכֶךָ

אָמַר לִיָּה רַבִּי יוֹסִי אֵי הָאֵי רְשִׁימָא הָוִי לִיָּה כַּד הָוִי
 יְנוּקָא, מֵאֵי עַרְיָתָא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ. אָמַר לִיָּה, אָנָּא חֲמִינָא
 בְּאַנְפוּי דְּבְעַרְיָתָא דְּאֹרְיָתָא הוּא נִכְשֵׁל. קָרָא לִיָּה רַבִּי אָבָא,
 אָמַר לִיָּה, אֵימָא מְלָא דָּא, הָאֵי רְשִׁימָא דְּאַנְפֶּךָ מָה הִיא. אָמַר
 לִיָּה בְּמָטוּתָא מְנַיִיכוּ לָא תַּעֲנִישׁוּ יַתִּיר לְהָהוּא בַר נֶשׁ דְּהָא
 חוֹבִיָּה קָא גָּרְמוּ לִיָּה.

בִּינִיָּהֶם, תַּפְסוּנֵי שְׁנִיָּהֶם - אֶחָד מִצַּד זֶה וְאֶחָד מִצַּד זֶה - תְּכַלּוּ בִּי
 וַעֲשׂוּ לִי רֶשֶׁם זֶה. אֲכֹן רוּפָא אֶחָד וְרַבִּי שְׁמַלְאֵי שְׁמוּ, הַצְּלַנְיִי."
 שָׁאֵלוּ רַבִּי אָבָא: "וּמַהִי הַתְּרוּפָה שְׁנָתָן לְךָ?" הִשִּׁיב לוֹ:
 "הַתְּרוּפָה הִינָּה תְּרוּפַת הַנֶּפֶשׁ, שְׁמַאוּתוֹ יוֹם, חֲזָרְתִּי בְּתִשְׁבָּה,
 וּבְכָל יוֹם בּוֹכָה אֲנִי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אוֹתוֹ חֲטָא
 וּבִדְמָעוֹת רוּחַ אֲנִי אֶת הַרוּשִׁים שְׁבַפְנִי". קָרָא עֲלָיו רַבִּי אָבָא:
 "וְסָר עוֹוֹנְךָ וְחֲטָאתְךָ תִּכְפֹּר", וְאוֹתוֹ רֶשֶׁם נִמְחַק מִפְּנֵיו.
 אָמַר לוֹ: "עוֹדֵר אֲנִי מֵהַיּוֹם וְהַלָּאָה לַעֲסֹק בְּתוֹרָה יוֹמָם
 וְלַיְלָה". אָמַר לוֹ: "מָה שְׁמֵךְ?" אָמַר לוֹ: "אַלְיַעֲזָר". אָמַר לוֹ רַבִּי
 אָבָא: "וְנָדָאֵי שְׁמֵךְ גַּרְס לְךָ, וְהָאֵי עֲזָרְךָ, וְהוּא יְהִיָּה בְּעֲזָרְךָ". בְּרַכּוּ
 רַבִּי אָבָא וּשְׁלַחוּ.

אמר רבי אבא, מהו, אמר ליה, יומא חד הוינא אזיל
 באורחא אנא ואחותי והוינא בחד אשפיזא ורוינא חמרא,
 וכל ההוא ליליא אחידנא באחותי, ובצפרא קמתי ואשפיזנא
 הוי קטט בהדי גברא, עילינא ביניהו לעשות שלום ביניהם,
 וחבלו אותי, דא מהאי גיסא ודא מהאי גיסא, ורשימא דא
 הוי עיל לבי מוחא ואשתזיב לי חד אסיא ורבי שמלאי
 שמייה. אמר ליה, מאי היא אסותא דיהיב לך?

על ידי הדמעות מעבירין רשם העברה מהמצח

ז. אמר ליה, אסותא דנפשא, דמההיא יומא אהדרנא
 בתיובתא, ובכל יומא בכינא קמיה קודשא בריך הוא על
 ההוא חובה, ומאנון דמעין אנא רחיץ אנפאי. קרי עליה רבי
 אבא (ישעיה ו, ז) "וסר עונך וחטאתך תכפור", ואתעבר ההוא
 רשימא מאנפוי. אמר ליה, נדרנא מהאי יומא לאתעסק
 באורייתא יומם ולילה. אמר ליה, מה שמך, אמר ליה,
 אליעזר.

שמא קא גרים לשוב בתשובה

אמר ליה רבי אבא ודאי שמך גרים לך דאלהך סיעך,
 והוא יהיה בסעךך. שדריה רבי אבא וברכיה.

אִישׁ בַּעַר לֹא יִבִּין דְּרָכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְנַהֵג הָעוֹלָם

ח. זִמְנָא נח* אַחְרָא הוּי רַבִּי אָבָא אָזִיל לְגַבֵּי רַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּן יוֹחָאי אֶעִיל בְּמַאתֵיהּ דְּהַהוּא גְּבַרָא אֲלִיעֶזֶר, אֲשַׁכְחִיהּ
דְּהוּי יְתִיב וְדַרְשׁ "אִישׁ בַּעַר לֹא יָדַע וְכִסִּיל לֹא יִבִּין אֶת
זֹאת" (תהלים צב, ז), כִּמְה טַפְשִׁין אִינוּן בְּנֵי עֲלָמָא דְלֹא מְשַׁגְּיחִין
וְלֹא יָדְעִין וְלֹא מְסַתְּכְלִין לְמַנְדַּע אֹרְחָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
עַל מָה קִימָא עֲלָמָא. מֵאן מַעַכְב לְהוּ לְמַנְדַּע אֹרְחָא דְקַדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, טַפְשִׁיהוּן דְלִבְהוּן דְלֹא יָדְעִין לְאֲשַׁתְּדָּלָא
בְּאֹרְחִתָּא, דְאֵלוּ הוּוּ מְשַׁתְּדְּלִי בְּאֹרְחִתָּא לְמַנְדַּע אֹרְחָא
דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּוּ יָדְעִין. וְזַהוּ "אִישׁ בַּעַר לֹא יָדַע"
לְעַסֵּק בְּתוֹרָה, "וְכִסִּיל לֹא יִבִּין אֶת זֹאת", נְמוּסִין דְשְׁכִינָה

נח* פַּעַם אַחְרַת הָיָה רַבִּי אָבָא הוֹלֵךְ אֶצֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן,
נִכְנַס בְּעִירוֹ, מִצְאוּ שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ הַפְּסוּק: "אִישׁ בַּעַר לֹא
יָדַע, וְכִסִּיל לֹא יִבִּין אֶת זֹאת", כִּמְה טִיפְשִׁים הֵם בְּנֵי הָעוֹלָם,
שְׂאִינִם שְׂמִים לֵב וְאִינִם יוֹדְעִים וְאִינִם מִתְבּוֹנְנִים לְדַעַת דְּרָכֵיו
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַל מָה הֵם נִמְצְאִים בְּעוֹלָם.

מִי מַעַכְב בְּעַדִּם לְדַעַת? טִיפְשׁוֹת לֵב, שְׂאִינִם יוֹדְעִים
לְעַסוֹק בְּתוֹרָה, כִּי אֵלוּ הֵיוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה לְדַעַת דְּרָכֵיו שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - הֵיוּ יוֹדְעִים.

וְזַהוּ " אִישׁ בַּעַר לֹא יָדַע - לְעַסוֹק בְּתוֹרָה " וְכִסִּיל לֹא יִבִּין
אֶת זֹאת" - הַנְּהַגוֹת הַשְּׁכִינָה הַנִּקְרָאת "זֹאת", כְּמוֹ שְׁנֵאמַר
"בְּזֹאת יָבּוּא אַהֲרֹן אֶל הַקּוֹדֵשׁ" וְהוּא הַנְּהַגוֹת הַשְּׁכִינָה.

דַּאתְקִרְאֵת "זֹאת", כְּמָה דַּאתְ אָמַר (ויקרא טז, ג) "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ".

**הַצְּדִיקִים נֶעֱנָשִׁים בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִי שִׂיקְבְּלוּ שְׂכָרָם
לְעוֹלָם הַבָּא, וְהַרְשָׁעִים יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה וְשְׁלוֹה
בְּעוֹלָם הַזֶּה - כְּדִי שִׂיעֲנָשׁוּ לְעוֹלָם הַבָּא**

ט. וְהוּא כִּי נִמוּסִין דְּשְׂכִינְתָא הוּא לְיִסַר אֶת הַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה לְמַעַן יִירְשׁוּ הָעוֹלָם הַבָּא, וְלְהַרְשָׁעִים מְשַׁלְּמַת קֶצֶת טוֹבוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה עֲבוּר קֶצֶת מִצְוָה שֶׁעָשׂוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי לְטַרְדֵּן מִן הָעוֹלָם הַבָּא. וְמִי שֶׁהוּא "כֶּסֶל לֹא יָבִין אֶת זֹאת", נִמוּסִין דְּ"זֹאת", וּמִתְמִיָּה וּמְהִרְהֵר חֵס וְשְׁלוֹם וְאוֹמֵר, רְאֵה זֶה צְדִיק וְיִשָּׁר מְדַכָּא בְּיִסּוּרִין וְאָנוּ יוֹשְׁבֵין בְּשְׁלוֹה וּמִתְגַּבְּרִין וְהוֹלְכִין בְּלִי סְבָה וּמְצַלִּיחִין בְּכָל עֶסְקִים.

אָבֵל הַחֲכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וַיּוֹדַע הָעֵנָן כִּי מָה שֶׁהַרְשָׁעִים הוֹלְכִין וּמְצַלִּיחִין בְּלִתֵּי סְבָה. וְזֵהוּ "בְּפֶרֶח רִשְׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וְנִצִּיצוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אֲוֶן" (תהלים צב, ח), הוּא כְּדִי "לְהַשְׁמֵדֵם עַדִּי עַד" (שם, שם) מִן הָעוֹלָם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל חַיִּים נִצְחִיִּים עַדִּי עַד, וְשֵׁם יִהְיוּ אֶפְרַת תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי צְדִיקִים, כְּמָה דַּאתְ אָמַר (מְלָאכֵי ג, כא) "וְעִסּוֹתֵם רִשְׁעִים כִּי יִהְיוּ אֶפְרַת תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם".

שְׁעַתְךָ תִּתְהַפֵּךְ וְלֹא יִהְיֶה מִי שִׂיחַמֵּל עֲלֶיךָ

פֶּתַח עוֹד וְדַרְשׁ הָאֵי גַבְרָא, כְּתִיב בְּסִפְרֵי אִיּוֹב (טז, ח), "וַיִּקָּם בִּי כַּחֲשֵׁי בִפְנֵי יַעֲנֶה". בְּמֵאֵי קָא מִירִי, אֲמַנְם הָעֵנָן

הוא כי מי שֶהוא חוֹטֵא וְהוֹלֵךְ אַחַר שְׁרִירוֹת לְבוּ, וְאֵינְנו חוֹשֵׁב עַל תְּכֵלִית וְסוֹף הָאָדָם אֲשֶׁר הוֹלֵךְ לְמוֹת, וְאַחַר כֵּן צָרִיךְ לִתֵּן דִּין וְחֻשְׁבוֹן בְּפָנַי יוֹצֵר הַכֹּל, כְּשֶׁבֵּא לְפָנַי הַדִּין אֲזִי כָּל הַרְעוֹת וְהַפְּשָׁעִים שֶׁעָשָׂה הֵן רְשׁוּמִים וְחֻקוּקִים בְּאַנְפוּי דִּילִיָּה, [בְּפָנַי שְׁלוֹ], וְהִנֵּה עֵילָאִי וְתַתָּאִי (דִּהֵינּוּ מְלָאכִים הָעֵלְיוֹנִים וְגַם כְּתוּת מְלָאכִים הַטְּסִים תַּחַת הַרְקִיעַ) כֵּלָן מְסַתְּפְלִין בְּהֵאִי רְשִׁימָא [כּוֹלֵם מְסַתְּפְלִין בְּרוּשֵׁם הַזֶּה] שְׁמַרְאָה עַל חֻטְאֵיו וּפְשָׁעָיו, וּמְקַלְלִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִין עָלָיו, וַיְ נִי כִּד יְבֵא יוֹמֵךְ וְתַפֵּל בְּיַד אַכְזָרִים לְשַׁפֵּךְ דֵּינֵי קָשִׁים וּמְרִים, וּפְתָאוּם תַּתְּהַפֵּךְ שְׁעַתְךָ וְאִין מְרַחֵם לָךְ וְאִין מְלִיץ יִשְׂר מְדַבֵּר טוֹב בְּעַדְךָ, וְהַקְדְּשָׁה תַתְּרַחֵק מִיְנִיָּה [מִמֶּנּוּ] וְהַטְמָאָה הוֹלְכַת וְגוֹבַרְתָּ בְּכָל גּוּפִיָּה וּמַתְדַבֵּקַת בֵּיָה.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה רְצוֹנָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי שִׂיאֲבָדוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

י. וּבְאֵלוֹ הַיָּמִים שֶׁהִרְשִׁימָה הִיא בְּמַצְחוֹ מַחֲמַת עוֹוֹנוֹ, אִם אֲשֶׁתּוֹ הִיא מַתְעַבְרַת מִמֶּנּוּ יִהְיֶה הַנֶּלֶד בֵּין עַז פְּנִים, אֱלִים בְּעַל זְרוּעַ, מוֹסֵר מְמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ מְקַבֵּל תּוֹכְחָה, נט* וְעַל אֵלִין בְּנִים קָרָא עַלִּיהוֹן בְּזוֹהַר (חֵלֶק ג' דף ע"ו עמוד ע') דְּאֵלִין הֵן אֵינּוֹן חֲזִיבִין דְּדָרְכָא, דְּמֵאֲרִיְהוֹן שְׁרִינְן לְהוֹן (פְּרוּשׁ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

נט*) וְעַל בְּנִים אֵלוֹ קוֹרָא בְּזוֹהַר: "אֵלוֹ הֵם רְשָׁעֵי הַדּוֹרוֹת, שְׂאֲדוֹנָם הַתִּיר לָהֶם עֲבֻרוֹתֵיהֶם, כְּבִיכּוֹל, כְּדִי לְהַשְׁמִידָם בְּעוֹלָם הַבָּא"

הוא חפץ לעשות רצון חפצם בעולם הזה כדי שיהיו כלין בעולם הבא) כדי לשיצאה להו בעלמא דאתי, ועל זה אמר איוב "כחשי בפני יענה".

כל מעשי הצדיקים נחקקין במצחם

אבל אינון צדיקי הדור הישרים והתמימים במעשיהם הטובים, רודפי צדקה וחסד, בעלי אמונה, המתחרטים במעשיהן הרעים ובכל יום מכינים עצמן ליום הדין ויום הפקדה כדי לבוא בקדשה ובטהרה לפני כסא הכבוד, אזי כל מעשיהם הטובים רשומים ונחקקין במצחן לטובתן.

בן חביב שמשמח אביו שבשמים

יא. ובהסתכלות בהן מלאכין עלאין ותתאין [מלאכים עליונים ותחתונים] מברכין אותו ואומרין, דין ברא קדישא לקדשא בריך הוא, ברא חביבא [זהו בן קדוש להקדוש ברוך הוא, בן חביב] המשמח אביו שבשמים, והסטרא אחרא בורחת ממנו, והקדשה מתדבקת בו ומתגברת יום יום, אשרי לו ואשרי חלקו. * אמרו לו השומעים, רבי, מנא לך הא דשפיר קאמרת.

(*) פרוש הזהר בלשון-קודש :

ואמרו לו השומעים: "רבי, מנן לך, שנכונים דבריד", אמר להם: "לי עצמי נעשה רשם אחד על ידי עברה שעברתי ועל ידי צדיק נמחק הוא". אמר לו רבי אבא: "מה שמדני" ענה

יב. אמר להן, כי נעשה לו רשימא חד באנפיה על ידי חובה, ועל ידי זפאה אזיל מיניה רשימא. אמר ליה רבי אבא, מה שמך, אמר ליה, אליעזר.

אשרי חלקך בעולם הזה ואשרי חלקך לעולם הבא

אמר ליה, בריך רחמנא רחמינא לך וזכינא למיחמי לך, זפאה חולקך בעלמא הדין, זפאה חולקך בעלמא דאתי.

יג. אמר ליה רבי אבא, אנא הוא דארענא לך באורחא. אשתטח קמיה, עיל ליה לביתה, אתקין קורטיסא דנהמא וחד עגלא תילתא. וראה רבי אבא דהוא משלם בתורה ובחסידות, קרא עליו (שמואל א כה, ו) "אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום". שלום לך בעולם הזה, שלום לך בעולם הבא.

לו: "רבי אליעזר". אמר לו רבי אבא: "ברוך ה' שראיתך ושזכיתי לראותך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". אמר לו רבי אבא: "אני הוא שפגשתך בדרך". נפל אליעזר לרגלי רבי אבא, הכניסו לביתו, והכין לו סעודה גדולה, שכללה חלה ועגל משבת. ראה רבי אבא, שמשלם הוא בתורה ובחסידות, קרא עליו פסוק זה: "אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום". שלום לך בעולם הזה, שלום לך בעולם הבא.

• וַיְחִי •

פָּרָק כ"ג

חֲשִׁיבוֹת הַתַּפְּלָה בְּבֵית הַפְּנוּסָת

א. אִיתָא בְּבֵרֵיתָא דְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל כֹּהֵן גָּדוֹל (פְּרָקֵי הִיכְלוֹת ה, ח) אָמַר לִי מַטְטְרוּ"ן שֶׁר הַפְּנִים, כַּאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ אוֹתִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲלֵנִי בְּשֵׁמֵי שָׁמַיִם, שֶׁגֵּר לִי תַחֲלָה אֶת עַנְפֵי־א"ל הַשָּׁר וְנִטְלָנִי מִבֵּין דוֹר אָנוּשׁ לְעֵינַי כָּלֵם, וְהִרְפִּיבֵנִי עַל כְּרוֹב גָּדוֹל, וּבִרְכָב וְסוּסֵי אֵשׁ וּבִמְשָׁרְתֵי הָעֲלִיוֹנִים הָעֲלוּנֵי עַד הַשְּׁכִינָה לְשִׁמְשׁ בְּמָרוֹם.

אֵיךְ זָכָה יְלוּד אִשָּׁה לַעֲלוֹת לְהִיכְלוֹת הָעֲלִיוֹנִים

ב. וְכִינֵן שֶׁהִגַּעְתִּי לְמָרוֹם, לְמָקוֹם הַחַיּוֹת הַקְּדוֹשׁ וְהָאוֹפָנִים וְשָׂרְפִים וְכָרוּבִים וְגַלְגָּלִים שֶׁל הַמְּרַכְבָּה וּמְשָׁרְתֵי אֵשׁ אוֹכְלָה אֵשׁ, הִרְיָחוּ אֶת רֵיחֵי מֶרְחֹק חֲמֹשֶׁת אֲלָפִים וְשִׁלְשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים רַבּוּא פְּרָסָאוֹת, וְאָמְרוּ, רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם מַה לְיִלּוּד אִשָּׁה בֵּינֵינוּ, שֶׁהוּא טְפָה סְרוּחָה, שֶׁהוּא עוֹלָה לְשָׁמַי מָרוֹם לְשִׁמְשׁ בְּנוֹ וּבַחֲצוּבֵי שְׁלֹהֶבֶת.

מִי שֶׁהָאֵמִין בְּגִדְלַת הַשֵּׁי"ת וְעָמַד בְּנִסְיוֹן - זָכָה לְכָל הַכְּבוֹד הַזֶּה

ג. וְהַשִּׁיב לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְעַלָּה וְאָמַר לָהֶם, מְשָׁרְתֵי וְצָבָאֵי וְכָרוּבֵי וְשָׂרְפֵי וְגַלְגָּלֵי וְאוֹפָנֵי, אֵל יִרַע לְבַבְכֶם

בדָּבָר הַזֶּה, כִּי כָל בְּנֵי אָדָם כָּפְרוּ בִּי וּבַמְּלָכוּתִי הִגְדֹּלְתָה, וְהִלְכוּ אַחַר שְׁרִירוֹת לְבָבָם וְעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה וְסָלְקוּ שְׂכִינְתִי מִבְּיַנְיָהֶם, וְזָהוּ אֲשֶׁר עָמַד בְּנִסְיוֹן וְהֶאֱמִין בְּכַבוֹד גְּדֹלְתִי.

וְנָטַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתִי וּפָתַח לִי שֵׁשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי חֶסֶד, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי בִינָה, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי חַיִּים, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי אֶהְבָּה, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי גְבוּרָה, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי תוֹרָה, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי פְרָנְסָה, וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲלָפִים שְׁעָרֵי יִרְאַת חֹטָא.

ד. וּמְאוֹתָהּ שָׁעָה וְהִלָּאָה הוֹסִיף לִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲכָמָה עַל חֲכָמָה, וּבִינָה עַל בִּינָה, וְדַעַת עַל דַּעַת, וְרַחֲמִים עַל רַחֲמִים, וְגְבוּרָה עַל גְבוּרָה, וְכַח עַל כַּח, וְחֵיל עַל חֵיל, וְזָהָר עַל זָהָר, וְיִפִּי עַל יִפִּי, וְתוֹרָה עַל תוֹרָה, וְאֶהְבָּה עַל אֶהְבָּה, וְחֶסֶד עַל חֶסֶד, וְחֲמֻדָּה עַל חֲמֻדָּה, וְעֲנָנָה עַל עֲנָנָה, וְתֹאֵר עַל תֹּאֵר, וְהוֹד עַל הוֹד. וְנִתְפַּבְּדְתִי וְנִתְפַּאֲרְתִי מִכָּל מַדּוֹת הַלְלוֹ הַטּוֹבוֹת וְהַמְּשֻׁבָּחוֹת יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי אָדָם.

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי בְּחֵמֶשׁ מְאוֹת אֲלָפִים ש"ס בְּרָכוֹת

ה. וְאַחַר כָּל הַמַּדּוֹת הַנִּיחַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יָדוֹ עָלַי וּבִרְכַנִּי חֵמֶשׁ מְאוֹת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מְאוֹת וּשְׁשִׁים בְּרָכוֹת, וְנִתְרוֹמַמְתִּי וְנִתְגַּבְּרְתִי שִׁיעוֹר אֲרָכּוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהִעֲלוּ לִי שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם כְּנָפִים, שְׁלֹשִׁים וּשְׁשׁ מִצַּד זֶה וּשְׁלֹשִׁים

וְשֵׁשׁ מִצַּד זֶה, כָּל כְּנָף וְכְנָף הִיא כְּמֵלֵא עוֹלָם, וְקָבַע בֵּי חֲמֵשׁ
מֵאוֹת אֲלָפִים וְשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים עֵינַיִם, וְכָל עֵינַי וְעֵינַי הוּא
כְּמֵלֵא אֹרֶךְ גָּדוֹל, וְלֹא הִנִּיחַ שׁוֹם דְּבַר זֵיו וְזֹהָר אֲשֶׁר בְּכָל
הָאוֹרוֹת הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁלֹּא קָבַע בֵּי.

וְהִנֵּה מִבְּאֵר שְׁנַתָּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמָה חֲלוֹנוֹת
הַמֵּיחָדִים לְחֻכְמָה וּלְפִרְנָסָה וְכוּ', וְכָל אֲשֶׁר מִכְרַח הָאָדָם
אֵלָיו הוּא בְּיָדוֹ, וְאֵלוֹ הֵן: תּוֹרָה וְיִרְאָה, חֻכְמָה וּפִרְנָסָה.

כָּל הַתְּפִלוֹת עוֹבְרִים דְּרַךְ מְלֶאךְ מַט"ט

ו. וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲזִי
הַתְּפִלָּה בָּא לְיָדוֹ, הֵן שֶׁמִּתְּפַלְּלִין עַל דְּבַר קִטְוֹן וְהֵן עַל דְּבַר
גָּדוֹל. וְאַחַר כֵּן הוּא מְכַנֵּס אֶת הַתְּפִלָּה לְפָנָי וּלְפָנָיִם לְפָנָי
מְלַךְ מְלִכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת
יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, כִּי הַכֹּל תְּלוּי
בְּרַצוֹנוֹ.

גַּם צְרִיכֵי הַנְּשָׁמָה מִמֵּלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

וְלֹא צְרִיכֵי הַגּוֹף בְּלִבָּד, אֲלֵא אֲפִילוֹ צְרִיכֵי הַנְּשָׁמָה, כְּגוֹן
מִי שִׁיּוֹדַע בְּעַצְמוֹ שִׁישׁ בּוֹ אֵיזָה מְדָה רַעָה, שֶׁהוּא רָע לֵב אוֹ
שָׂאָר מְדָה מְגוֹנָה שֶׁהוּא רָגִיל בָּהּ, וּבְמִסְתָּרִים תְּבַכֶּה נַפְשׁוֹ עַל
זֶה בְּפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לְהַטּוֹת לְבָבוֹ לִירְאָתוֹ,
אִז הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַיֵּעַ לְהַפְּךְ לְבָבוֹ הָעֵקֶשׁ, אוֹ שָׂאָר
מַדּוֹת הָרַעוֹת.

**מי שמתפלל להשם יתברך בכל לבבו - מזכהו
הקדוש ברוך הוא להתפלל גם בעד אחרים**

ז. ולא עוד אלא שהקדוש ברוך הוא מזכה אותו למי שיתפלל אליו בלב שלם, שהוא מזכה את אחרים. אם רואה שאר בני אדם, ומכל שכן קרוביו או בניו, שהולכים בדרך לא תמים, שצריך להתפלל עליו תחלה שיתמו חטאים ויחזרו בתשובה.

ואחר כך אם חס ושלום יראה שלא הועיל תפלתו, יראה להוכיחם, אוילי ימצא עת רצון שהקדוש ברוך הוא יתן בלב האנשים המורדים בו שיחזרו בתשובה. ויהיה גם כן לו נחת רוח, שהקדוש ברוך הוא שומע תפלתו להשיב לב הרשע לעשות תשובה.

מעשה מהרמב"ן ז"ל עם תלמידו ר' אבנר

ח. כדמצינו מעשה ברמב"ן ז"ל, שהיה לו תלמיד אחד שקפר באלקים, ושמו רבי אבנר, ונעשה כותי, ומחמת רוב חכמתו בטמאתו נעשה שר גדול בכותים.

חטאיו של אבנר ביום הכפורים

ויהי היום שהיה יום הכפורים, שלח הרב הרמב"ן שיבוא אליו. בא לפניו, ולקח בפני הרב הרמב"ן ז"ל חזיר אחד ונחרו ובשלו ואכלו, ואחר כך שאל לרמב"ן, רבי, על כמה פרייתות עברתי היום. והשיב לו, על ארבע פרייתות עברת היום. ואמר לו התלמיד הנזכר לעיל, הלא על חמשה

לְאוֹיֵן עֲבַרְתִּי, וְהִתְחִילוּ לְפַלְּל עַד שְׁהַרְמַב"ן הוֹדָה שְׁעֵבֶר
עַל חֲמֹשֶׁה לְאוֹיֵן שֶׁל כְּרִיתוֹת.

**בְּגִלּוֹל הַהֲרֵהוּר שְׁהֲרֵהוּ אַחֵר רַבּוֹ, נַעֲשֶׂה כּוֹפֵר בְּעֵקֶר
רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן**

ט. וְשָׁאַל הַרְמַב"ן אוֹתוֹ, הֲגַד נָא לִי, מִי הֵבִיאָךְ אֶל מִדָּה
זוֹ שְׁכַפְרֶת בְּתוֹרַת מֹשֶׁה. וְהָשִׁיב לוֹ, כִּי פַעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי
שְׁדַרְשֶׁת שְׁבַפְרֶשֶׁת הָאֲזִינוּ כְּלוּלִים כָּל הַמְצוּוֹת וְכְלוּלִים כָּל
עֲנִינֵי הָעוֹלָם, וְכֵלְן נִרְמְזִים בְּפִרְשֶׁת הָאֲזִינוּ, רַק שְׁצַרִיךְ
סִיעָתָא דְשַׁמַּיָא שְׁיִזְכָּה לְהַבִּין כָּל הָעֲנִינִים וְהַסּוּדוֹת אֲשֶׁר
שָׁם. וּבְעִינֵי הָיָה זֶה מִן הַנִּמְנָע, עַד שֶׁבִשְׁבִיל כֵּן נִקְבַע בְּלִבִּי
הַחֲטָא שְׁאִין הָאֵמַת כֵּן כְּמוֹ שְׁאָמַר הַרַב הַרְמַב"ן, וְיִצְא וּפְקַד
וְנִהַפֵּךְ לְאִישׁ אַחֵר.

כָּל הַמְּאוֹרְעוֹת נִרְמְזוּ בְּפִרְשֶׁת הָאֲזִינוּ

י. וַיַּעַן הַרְמַב"ן, עֲדִין אֲנִי אוֹמֵר כֵּן שְׁדַבְּרִי כֵּן הוּא,
שֶׁהַכֹּל נִרְמְזוּ וּמְבֹאָר בְּפִרְשֶׁת הָאֲזִינוּ, וְאִם לֹא תֵאֱמִין שְׁאֵל
וְאֶגִּיד לְךָ. וַיִּתְמָה הַתְּלָמִיד הַכּוֹפֵר הַהוּא, וְאָמַר, אִם כֵּן
כְּדַבְּרִיךָ, תֵּרְאֵנִי אִם תִּמְצָא שְׁמִי שֶׁהוּא אֲבִנָּר בְּפִרְשֶׁת הָאֲזִינוּ.
וַיִּתְפַּלֵּל הַרְמַב"ן אֶל ה' בְּכָל לִבּוֹ וְנִפְשׁוֹ, וּבָא פְּסוּק בְּפִיו
(דְּבָרִים ל"ב, כו) "אֲמַרְתִּי אֶפְאִיָּהֶם אֲשַׁבִּיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זְכָרִים",
אוֹתִיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת מִפְּסוּק זֶה הֵם רְאִשֵׁי תְבוֹת ר' אֲבִנָּר.

יא. וְכִשְׁמַע הַתְּלָמִיד אֶת הַדְּבָר חָרַד מְאֹד, וַיִּפֹּל עַל
פָּנָיו, וְשָׁאַל לְרַבּוֹ הַרְמַב"ן, אִם יִחְזֹר בְּתִשׁוּבָה יִהְיֶה לוֹ תְּקוּן

ותרופה. והשיב לו רמב"ן, והלא שמעת להפסוק שישבית מאנוש זכרו ולא יועיל לו שום תרופה. ותכף הלך אותו תלמיד ולקח ספינה בלא ספן וחבל ומלח, והלך עם הספינה באשר הוליכו וצעק במר נפשו, ועדין לא נודע ממנו מאומה. ואחר כך הרבה הרב הרמב"ן בתפלה שיהיה לו מקצת כפרה.

התלמיד נתגלה בחלום להרמב"ן, והודה לו.

ואחר זמן רב בא להרב בחלום, והתחזיק לו טובה שגרמה תפלתו להוליכו להתלמיד לגיהנם, והיו דנין אותו דנים הרבה בגיהנם, ואחר שנים עשר חדש יהיה לו מזור ותרופה, לא להוליכו לגן עדן ולא לדון אותו בגיהנם, כי עד אותו הפעם היה התלמיד בכף הקלע.

כמו שהנחל מטהר את האדם - כן בתי פנסיות מטהרין את האדם.

יב. הנה ראה שהכל הוא תלוי בתפלה, שיהיה לו קצת כפרה, ובפרט בבית הכנסת שהוא מקום מיוחד להתפלל, ומסגל הבית הכנסת לטהר מחשבות לב האדם, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט בלק, רמז תשע"א) "כנתלים נטיו" וגו' (במדבר כד, ו), למה נמשלו בתי פנסיות לנתלים, לומר לך מה נחל זה מביא את האדם מטמאה לטהרה, אף בתי פנסיות מטהרין וכו'.

הפגמים שנעשו על ידי החטאים, מתלבנים על ידי התשובה

יג. על כן צריך האדם להתבודד בהתבודדות בבית
הכנסת, וידבר בכל לבו לפני יודע מחשבות ברוך הוא,
ויבכה בדמעות ויתאנה בכל לבו בשברון לב בזכרו את
חטאיו וחטאת נעוריו, אשר לב האדם יודע מרת נפשו מה
שחטא וקלקל בימי נעוריו, והכל רשום וחקוק למשמרת.
אם שב בתשובה שלימה ימחו פשעיו, ומתטהרות
ומתלבנות הפגמים והפגמים, ובמקום הדין וענש שם
תעמד לו ישועה והצלה, כאשר עין בעין יראה בבואו לפני
כסאו יתברך לדין וחשבון בעת שיקראו אותו למשפט אשר
יגזר עליו השם יתברך פתאום.

הקדוש ברוך הוא יקבל נשמתו בעת פקדתו

יד. על כן יעסיק האדם בתפלה, כי יום זה בא פתאום
כנשר יעוף, וה' ברחמיו יקבל נשמתו בעת פקדתו, כי יפקוד
עליו ויבא משלום אל שלום.

אל תהא תפלה קלה בעיניך

הכלל העולה, שאל יהיה תפלה קלה בעיניך, שהרי
השר הגדול מטטרו"ן הוא ממנה על התפלות, וכאשר חנוך
זכה למטטרו"ן, שנהפך מבשר לאש בשביל צדקתו, אף
אתה תמים תהיה עם ה' אל היך וצדיק, וצדק לפניך יעמד.

פָּרָק כ"ד

א. כְּתָבוּ בְּסִפְרֵי הַמִּקְבָּלִים, אֲזַהְרָה עַל הָאָדָם בְּהִיּוֹתוֹ הוֹלֵךְ יְחִידִי בְּלֹא הִרְהוּר תּוֹרָה אוֹ בְּדַבְרֵי יְרָאָה, כִּי אֲזִי מִתְדַבֵּק בּוֹ הַסְטֵרָא אַחְרָא. וּמִבְּאֵר בְּסִפְרֵי הַזּוֹהַר פְּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח שְׁאֵפְלוֹ בְּהִיּוֹתוֹ הוֹלֵךְ יְחִידִי בְּעִיר בְּשַׁעַר שְׁאֵין בְּנֵי אָדָם מְצוּיִין בְּרַחֹב, אֲזִי גַם כֵּן מִתְדַבֵּק בּוֹ הַסְטֵרָא אַחְרָא, לֹא יִפְטֹר בְּלִתֵּי הִיּוֹתוֹ נִכְשָׁל בְּאִיזָה עוֹוֹן בְּזַה הַיּוֹם.

הַמְשָׁפִים אוֹ הַמְאַחַר לְצֵאת יְחִידִי יֹאמֵר פְּסוּק
"הַשֵּׁלַךְ עַל ה' יִהְיֶה"

ב. עַל כֵּן יִזְהַר לְהִתְנַהֵג בְּזַה הָאִפֹּן, אִם הוּא מְשָׁפִים אוֹ מְעַרֵּיב לְצֵאת יְחִידִי לְצַרְכּוֹ בְּעִיר, שְׂאֵז אֵין בְּנֵי אָדָם מְצוּיִין כָּל כֶּךָ, יֹאמֵר לְפָנָי הַמְזוּזָה פְּסוּק (תְּהִלִּים נה, כג) "הַשֵּׁלַךְ עַל ה' יִהְיֶה וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ", וְלִכְוֹן הַנִּקְוָה שְׂתַחַת הַשָּׁם שֶׁהוּא גִימְטְרִיא שְׁבַעִים וּשְׁתַּיִם, כְּמִנֵּין חֶסֶד.

יֹאמֵר תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ קוֹדֵם צֵאתוֹ לְדֶרֶךְ

וְגַם מְצֵאתִי כְּתוּב בְּשֵׁם גְּדוֹל אֶחָד מִחֻכְמֵי אֲשַׁכְנָזִים, כְּשֶׁהָאָדָם רוֹצֵה לְהִשְׁפִּים לַיְלָךְ יְחִידִי בְּדֶרֶךְ חוּץ לְעִיר יֹאמֵר פְּסוּק (תְּהִלִּים לו, ה) "גּוֹל עַל ה' דְּרַכְךָ בְּטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה", וַיִּכְוֵן גַּם כֵּן בְּנִקְוֹד שֶׁל דְּרַכְךָ שְׁעוּלָה כְּמִנֵּין שְׁבַעִים וּשְׁתַּיִם, כְּמִנֵּין חֶסֶד, וְאֲזִי הוּא נְצוּל שְׁלֹא יִתְדַבֵּק בּוֹ הַסְטֵרָא אַחְרָא. אֲכֵן בְּתַרְוִיָּהוּ [בְּשֵׁנֵי סְגוּלוֹת הַנּוֹכַח לְעִיל] צְרִיךְ עַל כָּל פְּנִים שְׂיִהְרָהר גַּם כֵּן בְּדַבְרֵי תּוֹרָה אוֹ בְּדַבְרֵי יְרָאָה בְּהִלִּכְתּוֹ, וְאֲזִי

הוא נצול שלא ידבק בו הסטרא אחרא. אכן בהליכתו לדרך צריך שמירה יותר, ועל כל פנים יתפלל בדרך תפלת הדרך.

גנות מדת הקמצנות

ג. וצריך האדם לקבל עליו גם כן שלא יהיה קמצן ביותר, אף על פי שביד הקדוש ברוך הוא להטות לב האדם כרצונו ברוך הוא, להיות האדם ותרן או קמצן, מכל מקום הוא יותר טוב שהאדם הוא מתעורר מעצמו להיות ותרן, וגם צריך להתפלל על זה.

גם פזרנות יתר אינה מדה טובה

גם צריך האדם לראות שלא יהיה פזרן ביותר, לתן צדקה יותר מפדי יקלתו, וסופו שהוא בעצמו יצטרך לבריות.

ד. ונחזור לעניננו, שטוב לאדם להתפלל תפלת הדרך בביתו קודם יציאתו לדרך, כמו שאמר בזוהר פרשת בשלח (עין זחר חלק א' דף ר"מ עמוד ב') "רבי אבא פתח ואמר, נכון מאד להתפלל תפלת הדרך בביתו קודם יציאתו. וטוב לומר פרשת עקדה, ועין בזוהר פרשת וישלח (דף קע"ח עמוד א') :

טרים צאתך לדרך, טל רשות מהמלך!

סא* רבי אלעזר ורבי יצחק הוו קאזלי בדרך ומטא זימנא דקריאת שמע, קם רבי אלעזר וצלי וקרי קריאת שמע

עם צלותא. אמר ליה רבי יצחק, והא תנינן דעד דלא יפוק בר נש לאורחא צריך לנטלא רשות ממאריה ולצלי צלותא.

אמר ליה, בגין דכד נפיקנא לאורחא לא הוי זמנא של קריאת שמע ולא זמן צלותא, אבל השתא דשמשא נהיר צלינא, אבל עד דלא נפקנא לאורחא בעית בעותי מיניה דקדשא בריך הוא ואמליכנא ביה וכו'.

החוטא יש לו מה להתירא

ה. כד אזלו, כד מטו גבי חד חקל, יתבו זקפו עיניהו ונחמו לטורא דהוי סליק ברום והוי ביה בריות משנין. דחיל רבי יצחק, אמר ליה רבי אלעזר אמאי דחילת, אמר ליה,

רבי אלעזר ורבי יצחק הלכו בדרך. הגיע זמנה של קריאת שמע. קם רבי אלעזר, התפלל וקרא קריאת שמע עם תפלתו. אמר לו רבי יצחק: "הלא שנינו שבטרים יצא אדם לדרך - עליו לטל רשות מרבנו ולהתפלל?" ענה לו רבי אבא: "כשיצאנו לדרך, עדין לא הגיע זמן קריאת שמע, אבל עתה, משזרחה החמה, מתפלל אני וקורא קריאת שמע. אמנם עוד בטרים יצאנו לדרך התפללתי תפלה קצרה ובקשתי ממנו רשות לצאת לדרך".

המשיכו הצדיקים בדרךם. כאשר הגיעו לשדה אחד וישבו לנוח - נשאו עיניהם וראו לפניהם הר גבוה מאד, ובו בריות משנות. פחד רבי יצחק. שאלו רבי אלעזר: "מדוע אתה פוחד", ענה לו: "רואה אני שההר הזה מאים והבריות השוכנות בו - משנות, ופחד אני שמא יקטרג המקטרג. אמר לו רבי אבא: "הפחד - מחטאים שבדו עליו לפחד" וכו'.

חָמֵינָא דְהָאֵי טוֹרָא אִיהוּ תְקִיף וְחָמֵינָא אֵלֶיךָ בְּרִיִּין דְּאֵנוּן
מְשַׁנִּין וְדַחִילָנָא דְלֹא יִקְטָרְג לָן. אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאֵן
דְּדַחִיל מַחְטָאִין דְּבִיָּדִים אֵית לִיה לְמַדְחַל וְכוּ'.

ו. פתח ואמר, ואלה בני צבעון איה וענה הוא ענה אשר
מצא את הימים במדבר, ימים כתיב חסר יו"ד. והענין הוא, כי
יש פת של משחיתים בר מינן, אשר הם מיחדים לזה החטא
דוקא, דהינו לדבק באדם שיחטא בזנות בזה הענין שיליד
ממזרים ואלין נקראים ימים חסר יו"ד, על שם שנבראו
בערב שבת בין השמשות כמו שאר המזיקין שאין להם חלק
ביום הששי ולא ביום השבת.

ומקומם של אלו המשחיתים הם על הרים גבוהים שאין
יכולין לזרע שום זריעה ולא לנטע שום נטיעה, הן זרעוני
גנה הן זרעוני פירות האילן, רק הארץ ההיא שממה, ותמן
הוא אתרא דילהון. הא אינון בריין משנין שראה רבי יצחק.
[ושם הוא המקום שלהם, ואלו אותן בריות משונות שראה רבי יצחק].

וזה ענה דכתיב בתורה, הוא הלך ונתקל על הר שמם
בנזפר ונדבקו בו אותן החיות בריות משונים, ולכך אמרו
רבותינו זכרונם לברכה (פסחים דף נ"ד עמוד ע"א) שענה הוליד
ממזרים והרפיב מין שלא במינו והביא פרד לעולם, וקל
להבין.

והביא עוד בזההר הנזפר לעיל, דבכל אינון טורין
חרובין אתר בית מותבא דילהון, [פירוש: שבכל אלו

הָהָרִים נְחָרְבִים הֵם מְקוֹם בַּיִת מוֹשֵׁב שְׁלָהֶם, כִּי הַחֹרֶבֶן נִמְשָׁךְ תַּמִּיד מֵצַד הַסְטֵרָא אַחֲרָא] אָבֵל אוֹתָן שֶׁהוֹלְכִין בְּדֶרֶךְ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, עַל־יְהוּ כְּתִיב (תהלים קכא, ה) "ה' צִלָּךְ עַל יַד יְמִינֶךָ". וְלִכֵּן כָּל הַמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר שָׁם הוֹלְכִים בְּנֵי אָדָם מִבְּלִי יָשׁוּב יִתְרַחֵק הָאָדָם.

ז. וְקִבְלָה נְאֻמָּנָה הִיא בְּיַד בִּשְׁם חֲסִידִים הָרֵאשׁוֹנִים, שְׁכַל בַּיִת הָעוֹמֵד שֶׁבַע שָׁנִים רְצוּפִים מִבְּלִי דִירַת הָאָדָם, חֲלִילָה לְדוֹר בּוֹ בֶּן בְּרִית, אִף כַּמָּה פְּעָמִים הַמְקוֹם שֶׁעָמַד הַבַּיִת עָלָיו הוּא מְסַכֵּן לְבָנוֹת עָלָיו שׁוֹם בַּיִת וְלְדוֹר בּוֹ חֵס וְשָׁלוֹם, מִחֲמַת שְׁמִדוֹר הַמְזִיקִין וּמִשְׁחִיתִים יֵשׁ שָׁמָּה.

ג' טַעֲמִים לְחֹרֶבֶן אֵיזָה בַּיִת חֵס וְשָׁלוֹם

ח. וְהַעֲנִין הַסִּבָּה לְחֹרֶבֶן הַבַּיִת הַהוּא, הַטַּעַם אֶחָד, שִׁישׁ בְּבִנְיָן כְּשׁוֹרָה אוֹ קוֹרָה אוֹ אֲבָנִים שֶׁהֵן גָּזֹל אוֹ מְמוֹן שְׂאִינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵרִי זֶה נִגַּע בַּבַּיִת שְׁפוֹרַח אַחַר כֵּךְ בְּכָל הַבַּיִת.

הַטַּעַם הַשֵּׁנִי שֶׁנִּחְרַב הַבַּיִת, מִי שֶׁבָּנָה הַבַּיִת הוּא גָּבֵר אֱלִים וְעוֹשֶׂה עֲוֹנוֹת לְשִׁכְנוֹ וְלָקַח בְּאֱלִימוֹת וּבְחִזְקָה קָרַע שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ.

הַטַּעַם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּחְרַב הַבַּיִת אִף שֶׁלֹא גָזֹל וּבָנָה הַכֹּל בְּמְמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא לָקַח שׁוֹם קָרַע גְּזוּלָה, הוּא נִחְרַב מִטַּעַם שֶׁבָּנָה הַבַּיִת רַק לְצַרְךָ מִחִיתוֹ אוֹ לְפִנְק בּוֹ, וְלֹא כִּפּוֹן בְּבִנְיָנוֹ לְבָנוֹת בְּנִין לְשֵׁם שָׁמַיִם לְחֶשֶׁב זְוִיַת לְהִיּוֹת מְקוֹם קְבוּעַ לְקַבֵּעַ עֲתִים לְתוֹרָה אוֹ לְהַתְּפַלֵּל.

**בְּשָׁעָה שֶׁבוֹנֶה בַּיִת צָרִיךְ לוֹמַר: הַרְיֵנִי בּוֹנֵה אֶת הַבַּיִת
הַזֶּה עֲבוּר כְּבוֹד שְׁמוֹ יִתְפָּרֵךְ**

ט. גם במחשבה לבר לא סגי, אלא צריך לומר גם בפה, כדאיתא בזוהר תזריע (חלק ג' דף נ' עמוד א'): *סב "מאן דבני בנין, כד שרי למבני בעי לאדפרא דהא לפלחנא דקדשא בריך הוא בני, וכדין סיעתא דשמיא שארי עליה וקדשא בריך הוא זמין עליה קדשה, וקרי עליה שלום, שנאמר (איוב ה, כד) "ונדעת כי שלום אהלך, ופקדת ננך ולא תחטא",

סב*) פרוש הזוהר בלשון-קודש:

כל הבונה בית כשהוא מתחיל לבנות חייב הוא להזכיר בפיו, כי לכבודו של הקדוש ברוך הוא בונה הוא, אז שורה על מעשיו סיעתא דשמיא, והקדוש ברוך הוא משרה על ביתו קדשה וקורא עליו 'שלום', כמו שנאמר: "ונדעת כי שלום אהלך ופקדת ננך ולא תחטא". ואם לאו - עלול הסטרא אחרא לשכון בביתו, חלילה, וכל שכן שמזמין הוא את הסטרא אחרא אם בונה הוא את ביתו כדי להטמא בו. רוצה לומר, שבונה בית או חדר מיוחד להיות מצוים שם ערלים לשנות, לשחוק ולזנות, כשם שרבים נכשלים בו במדינות פולין וליטא. דבר זה מצוי, ואין מי שמוחה בידם. בבית כזה נדאי ששורה רוח טמאה ומי שגר בו אינו נפטר מן העולם, עד שיענש בבית זה, וכל מי שגר בבית עלול להנזק, שהרי בדיקה זו שורה רוח הטמאה, המזיקה את הנמצא בבית. אם תשאַל: כיצד נדע אם שורה בבית רוח טמאה? נוכל לדעת זאת אם נזוק בונה הבית או אנשי ביתו בגופם או בממונם. - הגורם לזה הם החטאים הנזכרים לעיל - שעל ידיהם שורה רוח הטמאה.

וּפְקֻדָּתָ לְאַפְקָא מִיְלֵי בְּפוּמְךָ דִּיקָא כַּד אִיהוּ בְּנֵי בְּנִין, וְכַדִּין
וְלֹא תַחֲטָא, וְאִי לָאו דָּא זְמִין לְבֵיתִיהָ סְטָרָא אַחְרָא.

**בֵּית שְׁנִבְנָה לְשֵׁם לִיעָנוֹת חֶסֶד וְשָׁלוֹם - שֵׁם מְשָׁפָן
הַסְטָרָא אַחְרָא רַחֲמָנָא לִיעָלָן**

וְכָל שְׁכָן מֵאֵן דְּבְנֵי בֵּית וּרְעוּתִיהָ עֲמִיָּה דְּמִיְחַד בֵּית
לְאַסְתָּאבָא בֵּיהּ, רוּצָה לוּמַר שְׁבוּנָה בֵּית אוּ חֶדֶר מִיּוּחַד
לְהִיּוֹת מְצוּיִין שֵׁם עֲרָלִים לְשִׁתּוֹת לְשַׁחֲוֹק וְלִזְנוּת כְּמוֹ
שֶׁהֲרֵבָה נִכְשְׁלִין בּוּ בְּמַדִּינּוֹת פּוֹלִין וְלִיטָא, וְעוּוֹן זֶה הוּא
מְצוּי וְאִין מִי שְׁמוּחָה בְּיָדָם. הָא וְדֹאֵי שְׂרִיָּא בֵּיהּ רוּחַ
מְסֹאֲבָא וְלֹא נִפְיֵק הֵהוּא בַּר נֶשׁ מְעַלְמָא עַד דְּאַתְעֵנִישׁ
בְּהֵהוּא בֵּיתָא, וּמֵאֵן דְּדִיר בֵּיהּ יְכוּל לְאַתְזַקָּא דְּהָא בְּהֵהוּא
דִּירָה רוּחַ מְסֹאֲבָא שְׂרִיָּא בֵּיהּ וְאִזִּיק מֵאֵן דְּאַשְׁכַּח בֵּיהּ.

וְאִי תִימָא בְּמֵאֵי יְדַעִין, כְּגוֹן דְּאַתְזַק בְּהֵאֵי בֵּיתָא הֵהוּא
דְּבְנֵי לֵה אוּ אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ אוּ בְּנִזְקָא דְּגוּפָא אוּ בְּנִזְקָא דְּמַמוֹנָא
הוּא גְרָמָא דְּחֻטְאִין הַנְּזַכְרִים לְעִיל, וְלִכְּן יִשְׁנָה מְקוּמוֹ וְיִלָּךְ
לְמָקוֹם אַחֵר וְלֹא יְדוּר בּוּ.

עֲנִין הַנְּגַעִים כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ

י. וְזֶהוּ הָעֲנִין שֶׁל נְגַעֵי בְּתִים כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ,
שְׁעֵשֶׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כֵּן מְרַב אֶהְבֶּה וְחֻבֶּה לְיִשְׂרָאֵל,
שְׁבָכַל בֵּית שְׁהִיָּה מוּכָן לְזְנוּת הִיָּה נִגַע צְרַעַת פּוֹרַח בּוּ, כְּדִי
שְׁיִנְתֵּן אֶת הַבֵּית, עֲצוּ וְעַפְרוּ הִיוּ זוֹרְקִין לְחוּץ לְעִיר, וְעַפְר
אַחֵר יִקַּח כְּדִי לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל הַזֶּק.

ואיתא שם בזוהר (שם עמוד ב') :

*סג "רבי יוסי עאל יומא חד בחד ביתא מטא בסיפתא עאל לגו, שמע חד קלא דאמר אתפנשו עולו אחר בר פלוגתא דידן, עאלו וספיתו ונזיק ליה עד לא ינפוק, ושמע חד קלא אחרינא דהנה אמר לא ניכל אלא דדייר הכא אבל עכשיו שבא באקראי אי אפשר להזיקו.

יא. נפק [יצא] רבי יוסי ואמר, ודאי מאן דעבר על מלי דחביריו אתחייב בנפשו [ודאי מי שעובר על דברי החברים מתחייב בנפשו]. אמרו ליה [אמר לו רבי חיא], הא חזינן [הרי ראינו] דכמה אנשים מן האמות העולם בונין בתים שהן חרוב יותר משבע שנים ואישתלימו. [והאנשים שלמים ואינם נזוקים] אמר ליה, אינהו מסטריהו קא אתין [באים מאותו הצד של המזיקים] ועל כן ערלים אינם נזוקים, שלפי שהן בחבורה אחת שמזנין בזנות והם כקליפה חדא, [והם עמם כקליפה אחת] אבל

סג*) פרוש הזוהר בלשון-קודש :

יום אחד נכנס רבי יוסי לבית נטוש. משעבר את הסף להכנס לבית, שמע קול אומר: "בואו האספנו כלם לתפס בן פלונית ולהזיקו בטרם יצא מן הבית". אחר כך שמע קול אחר אומר: "לא נוכל להזיק אלא את מי שגר פאו בקביעות, אבל כיון שפלוני נכנס לכאן באקראי, לא נוכל להזיקו". יצא רבי יוסי ואמר: "ודאי כל העובר על דברי חבירו, שאסרו להכנס לחורבה, מתחייב הוא בנפשו". וכו'

מֵאֵן דִּהוּא דְחִיל חֲטָאִין יוּכַל לְאַתְנַזְקָא [אַבְל מִי שֶׁהוּא יָרָא-חֲטָא -
יְכוּל לְהַנְזִיק] חַס וְשָׁלוֹם.

**צָרִיךְ לְהִקִּים מְקוֹם מְיוֹחַד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְעֵסֶק בִּתְוֹרָה,
וְכֵן מְקוֹם מְיוֹחַד לְסִפְרִים.**

יב. עַל פֶּן בְּכָל דְבָר שֶׁתַּעֲשֶׂה תִקְדִּים עֲבוּדַת בּוֹרְאֵךְ
בְּבִנְיַן הַבַּיִת. תִּקְדִּים מְקוֹם מְיוֹחַד לְעִמּוּדַת הַסִּפְרִים וְחֲדָר
מְיוֹחַד לְלִמּוּד, וְכֵן בְּעֵשִׂית הַבְּגָדִים לְעִצְמוֹ אוֹ לְאַשְׁתּוֹ צָרִיךְ
הָאָדָם לְכוּן בַּעַת הַתְּפִיכָה, וּבִשְׁעַת הַתְּחִלַּת מְלֶאכֶה לְשֵׁם
שָׁמַיִם כַּאֲשֶׁר הִרְאָה לָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה
שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת הָאָדָם מְלַבֵּשׁ כְּמָה דְאַתָּ אָמַר (בְּרֵאשִׁית ג, כא)
"וַיַּעַשׂ ה' לְאָדָם וּלְאַשְׁתּוֹ כְּתִנּוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם".

בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ

יג. הַכֹּלָל הָעוֹלָה "בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ" (מְשָׁלִי ג, ו), זְכוֹר בְּכָל
עֲנִינְךָ וְאַל תִּשְׁכַּח כִּי הַכֹּל מִתְּנַת חַנּוּם. כִּי "לֹא לְחֻכְמִים
לְחֵם" (קִהְלַת ט, יא), שְׂאֵתָה רוּאָה בְּחוּשׁ שֶׁהִרְבֵּה חֻכְמִים
יוֹשְׁבִים בְּלִי מְזוֹן וּמַחֲיָה וְכָל יְמֵיהֶם הֵם בְּדַחַק וּבְצָעַר, וַיֵּשׁ
אַיְזָה אֲנָשִׁים שׁוֹטִים וּבְזוּיִים יוֹשְׁבִים בְּשַׁפְע טוֹבָה וּבְעֶשֶׂר,
זֶה מוֹרָה שֶׁהַכֹּל הוּא רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

עַל פֶּן בְּכָל מִשְׁא וּמִתָּן תִּרְאָה שֶׁתִּהְיֶה חֲפִץ לְהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא לְתוֹעֵלַת הַנֶּפֶשׁ וְלֹא לְגוּף לְבַד. מַה שְׂאִין כֵּן
אִם לְכַךְ קָשָׁה כְּבָרְזֵל מְלֻגְמוֹל חֲסֵד עִם עֲנִיִּים וְכָל עֲמֻלְךָ הוּא

למלאות כריסך, להוט אחר אכילת טובות ולהנאת הגוף, זה ענין רע שנתן לבני אדם.

יתפלל להשם יתברך שיהא לו לב רחמן

יד. על זה יתפלל כל האדם שיתן לו הקדוש ברוך הוא לב בשר לב שומע אל זעקת אביונים ודלים, לב נוטה לגמל חסד עם עניים לומדי תורה, כי מי שהוא סומך עניים ומזהיר הזוהר שצריך האדם לסמך הבעלי תורה אף שהן אינן קרוביו והמה מקדמין לקרובים שלו.

מי שאינו עוזר לעניים, מוסיף פח בנחש הקדמוני

טו. כי כשאדם אין סומך לעניים בעלי תורה אזי הוא נותן בעוונותינו הרבים סמוכות רגלים וכח להנחש הקדמוני וחייליו אשר זה עשה לו ה' ברב רחמיו להיות הולך על גחון בלתי תת לו רגלים, כי לולא זאת לא היו ישראל עמא קדישא יכולין להתקיים חס ושלום. ובעוון זה שאינם נותנים סמוכות לבעלי תורה אשר הם נקראים אביונים, נמצאים רגלים לנחש להתגבר ולעורר גזרות חס ושלום.

על כן צריך האדם להתפלל על זה לפני הקדוש ברוך הוא, אשר בידו הוא להטות לב האדם כרצונו, להיות האדם נתון בממון כראוי לו, ולא יהיה קמצן ולא נתון יותר מפדי יכלתו, כי סופו יהיה חס ושלום שיצטרך לבריות. אכן אף זו יראה שלא לקמץ יותר מדאי.

טז. ובוא ורֵאָה מֵה שְׁכֶתֶב הַזֹּהָר פְּרִשְׁת בְּשֵׁלַח (דף ס"ה עמוד א') "רְבִי אֲבָא פָתַח, יֵשׁ רְעָה חוֹלָה רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כְּמֵה בְּנֵי נֶשֶׂא אֲטִימִין לִיבָא בְּגִין דְּלֹא לְעֵי בְּאוּרִיתָא [בְּנֵי אָדָם אֲטוּמִי לֵב מִפְּנֵי שְׂאִינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה], וְכִי יֵשׁ חוֹלָה שְׂאִינוּ רְעָה, אֶלֹא הָעֲנִין הוּא כִּי יֵשׁ פֶּת אַחַת מֵהַמְּשַׁחִיתִים בְּר מִינָן אֲשֶׁר לְפַעְעִים יוֹצְאִים מִנוֹקְבָא דְתַהוּמָא רְבָא [יוֹצְאִים מֵהַשְּׁקַע שֶׁל הַתְּהוּם הַגְּדוֹל] וּבְאִין וְשׁוֹרִין עַל הָאָדָמָה לְהִיּוֹת כְּבוּשׁ תַּחַת יְדֵיהֶם לְבַלְתִּי יִהְיֶה הָאָדָם שׁוֹלֵט בְּמִמּוֹן שְׁלוֹ, וְלֹא מִבְּעִיא שְׁלֹא יוּכַל לְתַן צְדָקָה לְעֵנִי, אֶלֹא אֲפִילוּ לְעַצְמוֹ אֵין לוֹ יְכָלֵת לְשֵׁלֵט בְּמִמּוֹן לְקִנּוּת אִיזָה מֵאֲכָל אוֹ לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ וְאֲשֶׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתּוֹ כְּרָאוּי לוֹ לְפִי עֲשָׂרוֹ, וּמֵרָאֵהוּ הוּא כְּדַל וְרָזָה.

יז. נִמְצָא סוּבַל כָּל הַיְסוּרִים וְהוֹלֵךְ בְּבַגְדִים מְטֻלָּאִים, אָף שֵׁיִשׁ לוֹ בְּבִיתּוֹ כָּל טוֹב אֵין לוֹ הַנָּאָה מִמֶּנּוּ וְהַכֹּל הוּא מוֹכֵן לְאִישׁ אַחַר אֲשֶׁר נִכְרַז עָלָיו בְּרַקִּיעַ לְהִיּוֹת הַטוֹב הַהוּא מְזַמֵּן לְאַחַר, כְּמֵאֲמַר הַפְּתוּב (אִיּוֹב כז, יז) "יִכְיֶן רָשָׁע וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ".

וְהַפֶּת הַמְּשַׁחִיתִים הַנּוֹזְכָרִים לְעִיל נִקְרָאִים רְעָה, אֲשֶׁר עָלִיהֶם נֹאֲמַר (תְּהִלִּים צא, י) "לֹא תֵאָנֶה אֲלֵיךְ רְעָה". וְהֵרִי זֶה הָאָדָם דּוֹמָה מִמֶּשׁ לְחוּלֵי אֲשֶׁר לְפָנָיו כָּל מִינֵי מֵאֲכָל מְעַדְנֵי עוֹלָם וְאִינוּ יוּכַל לְטַעַם מִפְּנֵי הַחוֹלָה רְעָה, וְאֵין לוֹ יְתָרוֹן בְּכָל מְעַשָּׂיו לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא, כִּי אִם הַתְּכַרִּיכִים אֲשֶׁר מְלַבִּישִׁים אוֹתוֹ לְאַחַר מוֹתּוֹ.

קב ויחי - פרק כ"ד הישר רלט

יח. וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב בְּקִהְלֹת (ו, ב) "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לֹו
הָאֱלֹהִים עֲשֹׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְלֹא יִשְׁלַטְנֻוּ הָאֱלֹהִים עָלָיו גַּם
זוֹ רַע"ה חוֹלָה". עַל כֵּן יִרְאֶה הָאָדָם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָי
אֱלֹהִים וְאָדָם. וְטוֹב שֵׁם טוֹב מִשֵּׁמֶן טוֹב, וְאִז טוֹב לֹו בְּעוֹלָם
הַזֶּה, וְיִהְיֶה נִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב וְיִהְיֶה טוֹב לֹו גַם בְּעוֹלָם הַבָּא.

הַגָּאוֹן בַּעַל הַחֵיד"א זי"ע מְבִיא
בְּסֵפֶרוֹ אֶת הַסֵּפֶר קב הַיֵּשֶׁר פְּעָמִים
הַרְבֵּה, וְלֹא זֶז הַסֵּפֶר מֵעַל שֻׁלְחָנוֹ.
הַחֵיד"א מַעִיד עַל הַסֵּפֶר קב הַיֵּשֶׁר
שֶׁהוּא סֵפֶר שְׁמַעוֹרָר לִירֵאת שָׁמַיִם.

הַמַּחְבֵּר שֶׁל סֵפֶר הַקְּדוּשׁ "שֶׁבֶת שֶׁל
מִי", רַבִּי יַעֲקֹב שְׁמִשׁוֹן שֶׁבֶתִי מַעִיר
סִינִיגַאֲלִיָּא, שֶׁהִיא בֶן דוֹרוֹ וְרֵעוֹ שֶׁל
הַחֵיד"א זי"ע, כּוֹתֵב עַל הַמַּחְבֵּר
שֶׁל סֵפֶר קב הַיֵּשֶׁר (בְּסֵפֶרוֹ "שֶׁבֶת
שֶׁל מִי", שֶׁבֶת כ"א עֲמוּד ב') שֶׁיֵּשׁ
לְזַהַר בְּכָל תְּבֵה שֶׁל סֵפֶר קב הַיֵּשֶׁר,
כִּי הוּא אִישׁ הַמּוֹרֵס מַעַם.

